

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2007–2008)

FOR BUDSJETTÅRET 2008

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

Innhold

Del I			
Innledende del	9	Kap. 3413 Jordskifterettene	64
1 Hovedinnledning	11	Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendoms-	
1.1 Regjeringens verdigrunnlag for		informasjon as	64
justispolitikken	11	Kap. 414 Forliksråd og andre domsutgifter	65
1.1.1 Justispolitikken, en del av		<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg .....</i>	<i>67</i>
velferdspolitikken	11	Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale	
1.2 Hovedutfordringer og budsjett-		forvaltning	82
messige prioriteringer	12	Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale	
1.2.1 Forebygge og bekjempe kriminalitet	18	forvaltning	83
1.2.2 Styrke tilbudet og rettigheter for		Kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings-	
fornærmede og kriminalitetsofre ..	20	senter (KRUS)	84
1.2.3 Tilpasse reaksjoner individuelt og		Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdannings-	
tilrettelegge for rehabiliterende		senter (KRUS)	84
gjennomføring	21	<i>Programkategori 06.40 Politi og</i>	
1.2.4 Øke effektiviteten og kvaliteten i		<i>påtalemyndighet .....</i>	<i>85</i>
straffesakskjeden	21	Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og	
1.2.5 Økt samfunnssikkerhet og		lensmannsetaten	113
beredskap	23	Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og	
1.2.6 Satsing på internasjonalt samarbeid	24	lensmannsetaten	115
1.3 Hoved- og delmål for justissektoren	25	Kap. 441 Oslo politidistrikt	116
1.4 Anmodningsvedtak	27	Kap. 3441 Oslo politidistrikt	117
1.4.1 Oversikt over anmodningsvedtak		Kap. 442 Politihøgskolen	118
fra Stortingssesjonen 2006-2007	27	Kap. 3442 Politihøgskolen	118
1.4.2 Oversikt over anmodningsvedtak		Kap. 443 Oppfølging av innsynsloven	119
fra Stortingssesjonen 2005-2006	27	Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet	119
		Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet	120
		Kap. 446 Den militære påtalemyndighet	120
		Kap. 448 Grensekommisæreren	120
Del II		<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten,</i>	
Nærmere om budsjettforslag	31	<i>samfunnssikkerhet og beredskap .....</i>	<i>122</i>
Programområde 06 Justissektoren	33	Kap. 450 Sivile vernepliktige	134
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon .....</i>	<i>33</i>	Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter	135
Kap. 400 Justisdepartementet	41	Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap ...	135
Kap. 3400 Justisdepartementet	43	Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap .	136
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen .....</i>	<i>44</i>	Kap. 452 Sentral krisehåndtering	137
Kap. 61 Høyesterett	59	Kap. 455 Redningstjenesten	137
Kap. 3061 Høyesterett	59	Kap. 3455 Redningstjenesten	138
Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene	59	Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	139
Kap. 3410 Rettsgebyr	60	Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon	139
Kap. 411 Domstoladministrasjonen	61	<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter ....</i>	<i>140</i>
Kap. 3411 Domstoladministrasjonen	61	Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	143
Kap. 412 Tinglysingsprosjektet	62	Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner	143
Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet	63	Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. ...	144
Kap. 413 Jordskifterettene	63	Kap. 467 Norsk Lovtidend	144

Kap. 468 Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker	145	6	Administrative fellestiltak	168
<i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	146	6.1	Brukerundersøkelser	168
Kap. 470 Fri rettshjelp	153	6.1.1	Politi- og lensmannsetaten	168
Kap. 3470 Fri rettshjelp	154	6.1.2	Domstolene	168
Kap. 471 Statens erstatningsansvar	154	6.2	IA-avtalen	168
Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre	155	6.2.1	Justisdepartementet	168
Kap. 3472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre	156	6.2.2	Domstolene	168
Kap. 473 Justissekretariatene	156	6.2.3	Politi- og lensmannsetaten	168
Kap. 3473 Justissekretariatene	157	6.2.4	Kriminalomsorgen	168
Kap. 474 Konfliktråd	157	6.2.5	Rednings- og beredskapsområdet .	169
Kap. 3474 Konfliktråd	157	6.2.6	Andre virksomheter	169
Kap. 475 Bobehandling	158	7	Anmodningsvedtak	170
<i>Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>	159	7.1	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortings- sesjonen 2006-2007	170
Del III		7.2	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortings- sesjonen 2005-2006	170
Særlige tema	161	8	Gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger .	171
3 Sektorovergrepene miljøvernpolitikk	163	9	Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet «kan overføres»	172
3.1 Lovarbeid	163	9.1	Tekniske endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett 2007	172
3.2 Politi- og lensmannsetaten	163	9.2	Bruk av stikkordet «kan overføres»	173
3.3 Samfunnsikkerhet og beredskap .	163	10	Ansettelsesvilkår for ledere i statlige virksomheter	174
3.4 Svalbard	163	10.1	For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as	174
3.5 Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter	163	10.2	For leder i ITAS amb AS	174
4 Oppfølging av likestillingsloven	164	11	Bemanningsoversikt	175
4.1 Likestilling i sektor	164	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2008, kapitlene 61, 400-480, 3061, 3400-3474 og 5630		178
4.1.1 Straffegjennomføring etter kjønn...	164			
4.1.2 Rekrutterings-/tilsettingspolitikken i politiet	164			
4.1.3 Likestilling i rettshjelpssaker og voldsoffererstatningssaker	165			
4.2 Likestilling internt i Justisdepartementet	165			
5 Nordområdestrategien	167			

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Politiets saksbehandlingstid i antall dager	21	Tabell 2.13	Fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse	73
Tabell 1.2	Domstolenes saksbehandlingstid	22	Tabell 2.14	Forslag til nye soningsplasser i 2008	74
Tabell 1.3	Kriminalomsorgen – soningskøutvikling.	23	Tabell 2.15	Uteksaminerte aspiranter KRUS	75
Tabell 1.4	Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren	26	Tabell 2.16	Utvikling samfunnsstraff	75
Tabell 2.1	Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	46	Tabell 2.17	Utvikling rømninger	76
Tabell 2.2	Oversikt meddomsrettssaker og lagrettesaker 2004–2006	49	Tabell 2.18	Antall avgjorte straffesaker ved Riksadvokatembetet	94
Tabell 2.3	Oversikt sivile ankesaker 2004–2006	49	Tabell 2.19	Arbeidet med straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene	94
Tabell 2.4	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder 2004–2006	49	Tabell 2.20	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser, oppklaringsprosent mm.	95
Tabell 2.5	Oversikt sivile saker 2004–2006 .	50	Tabell 2.21	Statistikk inndragninger	95
Tabell 2.6	Oversikt meddomssaker 2004–2006	50	Tabell 2.22	Statistikk våpensaker	112
Tabell 2.7	Oversikt enedomssaker 2004–2006	50	Tabell 2.23	Statistikk pass	112
Tabell 2.8	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i tingrettene i måneder 2003–2006	51	Tabell 2.24	Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker	151
Tabell 2.9	Oversikt jordskifteoverrettssaker 2004-2006	51	Tabell 10.1	Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2006 følgende utgifter til administrerende direktør	174
Tabell 2.10	Oversikt jordskifterettssaker 2004-2006	51	Tabell 10.2	ITAS amb AS hadde i 2006 følgende utgifter til administrerende direktør	174
Tabell 2.11	Antall saker i prosent som overskrider fristen	52			
Tabell 2.12	Utvikling varetekt	72			

Figuroversikt

Figur 1.1	Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993-2006	19	Figur 2.1	Soningskøutvikling ubetingede dommer	73
-----------	---	----	-----------	--	----

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Samvirkeprinsippet i norsk redningstjeneste	124	Boks 2.3	Resultater av konfliktrådenes arbeid	152
Boks 2.2	Stormøte	151			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2007–2008)

FOR BUDSJETTÅRET 2008

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 14. september 2007,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Hovedinnledning

1.1 Regjeringens verdigrunnlag for justispolitikken

1.1.1 Justispolitikken, en del av velferdspolitikken

Regjeringen fører en aktiv og helhetlig justispolitikk innenfor rammen av de sentrale verdiene i justissektoren – trygghet, demokrati og rettssikkerhet. Målet for kriminalpolitikken er å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabilitere bedre. Det er derfor viktig med en målrettet og balansert satsing på politiet, domstolene og kriminalomsorgen.

Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål og et stort offentlig ansvar. Regjeringens justispolitikk har derfor et bredt velferdspolitisk perspektiv. Gjennom en aktiv velferdspolitikk skapes gode forutsetninger for å lykkes med kriminalpolitikken. Det betyr at kriminalpolitikken ses i sammenheng med en virkningsfull sosial- og integreringspolitikk og barne- og ungdomspolitik. Det må skapes vilkår i samfunnet for å redusere levekårsproblemer, ikke minst i forhold til rusavhengighet som er en årsak til mye kriminalitet. Gode velferdstilbud for alle bidrar til utjevning av forskjeller og er et sentralt grunnlag for at kriminalitet kan forebygges og for at mange av startblokkene for en kriminell løpebane fjernes.

Regjeringen er opptatt av å skape et trygt samfunn for alle, både gjennom å forebygge og bekjempe kriminalitet og ved å øke samfunnssikkerheten. Samfunnssikkerheten dreier seg om å ivareta befolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner. Regjeringen er i gang med å styrke sikkerheten og beredskapen i Norge, slik at vi enda bedre kan forebygge og begrense skader ved ulykker, katastrofer og eventuelle terrorhandlinger.

Regjeringen tar gjennom budsjettforslaget for 2008 et nytt skritt mot et tryggere og bedre velferdssamfunn. Samtidig kreves et godt samspill mellom ressursbruk, lover /lovanvendelse, organisering, arbeidsformer og kompetanse for å oppnå ønskede virkninger. Bare gjennom en differensiert virkemiddelbruk og et tverrsektorielt samarbeid

kan vi legge grunnlaget for en mer effektiv og moderne rettsstat.

Regjeringen mener det er viktig at forebyggende velferdstiltak, gode lokalsamfunn og fritids- og aktivitetstilbud for unge blir ivaretatt som et ledd i arbeidet mot å forebygge at kriminelle handlinger blir begått. For personer som har begått en kriminell handling er det sentralt å sørge for at det går kortest mulig tid fra gjerningstidspunktet til dom og straffegjennomføring. Særlig overfor unge lovbytere er det særlig viktig med rask, målrettet og effektiv reaksjon. Regjeringen vil i 2008 legge frem en stortingsmelding om kriminalomsorgen som bl.a. vil vektlegge utvikling av alternativer til utbetinget fengsel, videreutvikling av innhold i straffegjennomføringen og innføring av en tilbakeføringsgaranti ved løslatelse, særlig for gjengangerkriminelle. De organisatoriske rammene for kriminalomsorgens virksomhet vil også bli vurdert.

Som et ledd i arbeidet med å skape økt trygghet vil Regjeringen legge til rette for å få økt oppklaring av straffbare forhold. I 2008 foreslås derfor innføring av økt og utvidet bruk av DNA-analyser, både av personer og spor, som bevis i straffesaker.

Regjeringen vil gjennomgå og forbedre retts-hjelpsordningen og vil i den forbindelse legge frem en stortingsmelding i stortingsperioden. Det er viktig å legge opp til et lett tilgjengelig system som bidrar til en tidlig, effektiv og rimelig løsning av juridiske problemer og konflikter.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å utvikle tiltak som virker gjenopprettende og forsonende for dem som er berørt av kriminelle handlinger.

Det er en belastning å bli offer for kriminalitet. For å ivareta den enkelte og opprettholde tilliten til rettsapparatet, er det viktig og nødvendig å styrke ofrenes rettigheter i straffesaker og tilby økt oppfølging og bistand.

Med et tettere internasjonalt samfunn stilles Norge overfor nye utfordringer og muligheter. Organisert kriminalitet på tvers av landegrensene gjør internasjonalt justissamarbeid nødvendig, blant annet i forhold til ulovlig innvandring, menneskehandel, narkotikakriminalitet og økonomisk og finansiell kriminalitet. Regjeringen vil sørge for norsk engasjement i det internasjonale arbeidet,

og har blant annet tatt initiativ til et tettere påtalemessig samarbeid i Norden. Regjeringen prioriterer høyt samarbeidet med EU om å bekjempe grenseoverskridende kriminalitet og vil se nærmere på mulighetene EUs utvidede politisamarbeid gir.

Moderne samfunn med høy grad av teknologisk infrastruktur og avanserte data- og kommunikasjonssystemer krever en utvidet form for beredskap. Samfunnet er sårbart fordi bortfall av nøkkelinstallasjoner kan medføre store konsekvenser lokalt eller nasjonalt. Miljø- og klimautfordringer forutsetter også god beredskap. Regjeringen tar sikte på å fremme en stortingsmelding om samfunnssikkerhet våren 2008, som vil bli sett i sammenheng med fremleggelsen av langtidsproposisjonen for Forsvaret. Det arbeides også med en ny og oppdatert sivilforsvarslov, og med en stortingsmelding om brannsikkerhet.

Gode rammebetingelser og en helhetlig og effektiv ressursutnyttelse er viktig for å møte de utfordringene Regjeringen og samfunnet vårt står overfor. Like viktig er vår evne til å kartlegge og lære av hvilke effekter de ulike budsjetttiltakene og lovreguleringene medfører. Regjeringen er derfor opptatt av å få forskningsbasert kunnskap om alle sider ved rettssikkerheten og de kravene som stilles til kvalitet i straffeprosessen.

Trygghet, demokrati og rettssikkerhet er sentrale verdier som må ivaretas og ligge til grunn for de justispolitiske tiltak, lovforslag og budsjettprioriteringer som fremmes. De budsjettmessige prioriteringene i budsjettforslaget for 2008 reflekterer dette langsiktige justispolitiske perspektivet.

1.2 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Regjeringens hovedutfordring er å sørge for trygghet og sikkerhet i samfunnet. Regjeringen legger særlig vekt på tiltak innenfor fem viktige områder i justispolitikken: Forebygge og bekjempe kriminalitet, tilpasse reaksjoner individuelt og tilrettelegge for rehabiliterende straffegjennomføring, styrke tilbudet og rettighetene for fornærmede, pårørende og kriminalitetsofre, øke effektiviteten og kvaliteten i straffesakskjeden og økt samfunnssikkerhet og beredskap.

I budsjettforslaget for 2008 foreslås bevilgningen til justissektoren økt med til sammen ca. 1,5 mrd. kr (9,2 %). Regjeringen har i løpet av 2006 og 2007 styrket både politiet, kriminalomsorgen og domstolene. Satsingen har allerede gitt resultater i form av redusert soningskø, hurtigere saksavvikling og reduserte restanser. Også redningstjenesten og samfunnssikkerhet og beredskap er styrket.

Kriminalomsorgen

Den største utfordringen i straffesystemet er å avvikle soningskøen. Samtidig er det avgjørende å bedre innholdet i straffegjennomføringen og innføre en tilbakeføringsgaranti, slik at problemet med gjengangere og tilbakefall kan reduseres. I tillegg er det viktig å ivareta sikkerheten for tilsatte og innsatte, sikre bred og god tilgang på fagutdannet personell og utvikle alternative reaksjonsformer særlig for unge under 18 år.

Regjeringen har derfor økt bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen i løpet av 2006 og 2007 med ca. 440 mill. kr. Satsingen på kriminalomsorgen har gitt resultater. Soningskøen er blitt redusert fra 2 791 dommer pr. 30.06.2006 til ca. 1 607 dommer pr. 31.08.2007. Køen for avtjening av samfunnsstraff er betydelig redusert fra 312 dommer pr. 31.12.2006 til 174 dommer pr. 31.08.2007. Men fortsatt gjenstår mye. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen i 2008 med ca. 630 mill. kr, derav ca. 220 mill. kr på Justisdepartementets budsjett og ca. 410 mill. kr på andre berørte departementers budsjetter.

Den foreslåtte økningen i bevilgningen til kriminalomsorgen i 2008 på Justisdepartementets budsjett omfatter:

- ca. 105 mill. kr til videreføring av kapasitetsutvidelsene i 2007 og etablering av 77 nye soningsplasser i 2008, derav ti nye forvaringsplasser i Trondheim.

- 40 mill. kr til innføring av prøveordning med soning med elektronisk kontroll i domfeltes bopel (150 sett, tilsvarer 50 plasser i 2008 og om lag 130 plasser fra 2009), jf. Ot.prp. nr 31 (2006-2007) Om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv (tiltak for å avvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen mv.)

- 20 mill. kr til ekstraordinært vedlikehold ved Ullersmo fengsel

- 36 mill. kr til KRUS for å sikre tilgang på fagutdannet personell gjennom videreføring av ekstraordinært opptak på to klasser i 2007 og et ekstraordinært opptak på fire nye klasser (ca. 100 aspiranter) i 2008, jf. etablering av Halden fengsel i april 2010 og de kapasitetsutvidende tiltakene i 2008

- 20 mill. kr til kriminalomsorgens driftsbudsjett for å sikre en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse og samtidig ivareta tilsattes arbeidsmiljø og tilsatte og innsattes sikkerhet på en tilfredsstillende måte. Midlene vil bli disponert i nær dialog med kriminalomsorgens regioner og de tilsattes organisasjoner, der bruk av alenevakt, turnusordninger, bemanningssituasjonen og oppfølging av Arbeidstilsynets tilsynsrapport fra 2006 vil bli vektlagt

- en mill. kr til noen flere behandlingsplasser (§ 12-soning) - primært for kvinner - ved Tyrilistiftelsen Frankmotunet i Follal.

I tillegg foreslås det å øke bevilgningen med 395 mill. kr (til 530 mill. kr) til bygging av nytt fengsel i Halden i 2008 på Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett og å øke bevilgningen med ca. 8 mill. kr på Kunnskapsdepartementets budsjett, 1,8 mill. kr på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og ca. 4,15 mill. kr på Kultur- og kirkedepartementets budsjett til videreføring av nye plasser i 2007 og etablering av 77 nye plasser i 2008.

Samlet vil det med budsjettforslaget for 2008 bli etablert ca. 396 nye soningsplasser og bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen vil ha økt med nærmere 1,1 mrd. kr i løpet av perioden 2006-2008.

Justisdepartementet vil intensivere arbeidet med å få til raskere overføring til hjemlandet for innsatte med utenlandsk statsborgerskap. Departementet vil i løpet av 2008 ta initiativ til å etablere to KrAmi-prosjekter i Årdal og Rogaland for å bistå tidligere innsatte med jobb eller utdanning, jf. de gode erfaringer Sverige har hatt med dette. Regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om kriminalomsorgen i 2008, som bl.a. vil omfatte utvikling av alternative straffereaksjoner, videreutvikling av innhold i straffegjennomføringen, innføring av en tilbakeføringsgaranti ved løslatelse, de organisatoriske rammene for kriminalomsorgen og spørsmål knyttet til etatsutdanningen.

Endringer og tiltak i 2006 og 2007

Bevilgningsøkningen knyttet til kriminalomsorgen i 2006 og 2007 på til sammen ca. 440 mill. kr har bl.a. gått til etablering av 319 nye soningsplasser, styrking av friomsorgen, etablering av rusmestringsenheter i utvalgte fengsler (Stavanger, Bodø og Ravneberget), betydelig økning i aspirantopptaket ved KRUS for å sikre tilgang på fagutdannet personell (opptak på ca. 200 aspiranter både i 2006 og 2007), økt sikkerhet ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og ekstraordinært vedlikehold ved Ullersmo fengsel mv. Den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen har vært svært høy de senere årene, på om lag 96 %. Det er i løpet av 2006 og 2007 bevilget om lag 140 mill. kr på Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett til etablering av Halden fengsel, som skal være ferdigstilt med 251 nye soningsplasser fra april 2010. Bevilgningen på Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og ikke minst Kunnskapsdepartementets budsjetter er samtidig økt med til sammen ca. 58 mill. kr, særlig for å styrke utdanningstilbudet for de innsatte, men

også for å ivareta helse- og kulturtilbudet ved opprettelse av de nye fengselsplassene. Det vil i løpet av 2007 være etablert undervisningstilbud ved alle landets fengsler hvor det er hensiktsmessig. Tilskuddene til organisasjonene Way Back (tidligere livet etter soning) og Kirkens sosialtjeneste er økt, og i 2007 ble det bevilget en mill. kr til Foreningen for fangers pårørende, slik at innsatte foreldre skal få mer kvalitetstid sammen med egne barn. Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 20 (2005-2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbyrtere har Regjeringen oppnevnt et offentlig utvalg med bred sammensetning som innen 01.10.2008 skal utrede reaksjoner og tiltak overfor ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet, jf. også Norges forpliktelser i forhold til FNs barnekonvensjon knyttet til bruk av fengsel for unge under 18 år. Det er satt ned en arbeidsgruppe som skal etterkontrollere reglene om særreaksjoner og forvaring, og legge frem en rapport med vurderinger og anbefalinger i løpet av 2007.

Politi og påtalemyndighet

Regjeringen vil i tråd med Soria Moria-erklæringen ha et nært og sterkt politi over hele landet, med tilfredsstillende responstid. Regjeringen vil øke bemanningen av sivilt ansatte og politifaglig utdannet personell. De største utfordringene for politi- og lensmannsetaten er å sikre trygghet og forebygge og bekjempe kriminalitet gjennom mest mulig effektiv organisering og ressursbruk.

Regjeringen har derfor økt politibudsjettet med til sammen ca. 260 mill. kr i løpet av 2006 og 2007, inkludert ca. 50 mill. kr til NOKAS-saken og innkjøp av utstyr i 2006 og 42 mill. kr til NATOs utenriksministermøte i Oslo i 2007. Satsingen på politiet har gitt positive resultater, og den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden er redusert betydelig de senere årene. Men fortsatt gjenstår det store utfordringer.

Regjeringen foreslår derfor å styrke bevilgningen til politi- og påtalemyndighet med til sammen ca. 245 mill. kr i 2008. Styrkingen omfatter:

- ca. 64 mill. kr til økt og utvidet bruk av DNA i etterforskningen (både av personer og spor), jf. Ot. prp. nr. 19 (2006-2007). Det er lagt til grunn at ordningen skal sentralfinansieres, og at lovendring skal tre i kraft med virkning fra 01.09.2007. Noe midler politiet bruker til dette i dag vil da frigjøres. Tiltaket forventes å bidra til en mer effektiv etterforskning og øke muligheten betydelig for å oppklare flere saker, bl.a. i forhold til kriminalitet som rammer folk flest og mer alvorlig kriminalitet

- ca. 94 mill. kr som en videreføring av tiltakene i revidert nasjonalbudsjett 2007, herunder 32 mill. kr til Oslo politidistrikt (økt bemanning mv), 20 mill. kr til videreføring av Økokrims arbeid med særskilt sak om skattesvik, 30 mill. kr til politiet for bl.a. å øke innsatsen mot vold i nære relasjoner (særlig mot kvinner og barn), 6 mill. kr til PST og 6 mill. kr til politistasjon på nett (inkl. en mill. kr til en lett identifiserbar alarmknapp på nettsiden) for å intensivere innsatsen mot internettrelaterte overgrep mot barn
- 10 mill. kr for å styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner. Midlene skal gå til ordningen med familievoldsteam/familievoldskoordinatorer i politidistrikter, for å sikre en helhetlig tilnærming til fagområdet – som også skal omfatte seksuelle overgrep – og en bedre ressursutnyttelse
- ca. 13 mill. kr til en styrking av politiets driftsbudsjett, bl.a. til å følge opp den økte satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske
- 50 mill. kr til EUs Yttergrensefond, derav 47 mill. kr på en ny tilskuddspost og 3 mill. kr på politiets driftsbudsjett til forvaltning av ordningen
- 12,7 mill. kr til Politi høgskolen, slik at det rekordhøye opptaket på 432 studenter kan videreføres i 2008. Dette er avgjørende for å sikre tilstrekkelig tilgang på fagutdannet personell
- ca. 5 mill. kr til Den høyere påtalemyndighet. Midlene skal gå til videreføring av styrkingen fra revidert nasjonalbudsjett 2007 (et nytt statsadvokatembete i Troms og Finnmark og en ny stilling ved Riksadvokatembetet), en generell styrking av driftsbudsjettet og til Det nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet spesielt (har bl.a. ansvar for krigsforbrytelsessaker)
- en mill. kr til Kripos, for å styrke arbeidet med etterforskning og påtale i krigsforbrytelsessaker
- en mill. kr til økt innsats for å effektivisere arbeidet med retur og tilbakevending av asylsøkere som har fått endelig avslag på sin asylsøknad (ambulerende attache).

Den økte innsatsen mot bekjempelse av gjengkriminalitet videreføres. Et forslag om kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester og andre tiltak for bekjempelse av menneskehandel og prostitusjon er sendt på høring.

Samlet vil bevilgningen til politi og påtalemyndighet med budsjettforslaget for 2008 ha økt med ca. 0,5 mrd. kr i løpet av perioden 2006-2008.

Endringer og tiltak i 2006 og 2007

I forhold til budsjettforslaget til regjeringen Bondevik II ble politibudsjettet i 2006, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), økt med ca. 81 mill. kr, derav bl.a. en generell økning på ca. 51 mill. kr til politi- og lensmannsetaten, 6 mill. kr til Oslo politidistrikt (særlig for å forebygge og oppklare vinningskriminalitet), og 6,2 mill. kr til Økokrim tilsvarende 11 årsverk for å styrke arbeidet med hvitvaskingsteam mv. Sammen med utvikling av nytt datasystem i Økokrim ifm. hvitvaskingsmeldinger (ELMO), skjerpet praktisering av inndraging av utbytte fra straffbare handlinger og styrkingen av skatteetaten med 10 mill. kr slik at ordningen med bistandsrevisorer er blitt landsdekkende, er innsatsen i kampen mot økonomisk kriminalitet økt betydelig. Videre fikk politiet økt bevilgningen med til sammen 50 mill. kr i 2006 i forbindelse med NOKAS-saken og til innkjøp av utstyr.

I 2007 er bevilgningen til PHS økt med 14,1 mill. kr for å kunne øke studentopptaket fra 360 til rekordhøye 432 studenter. I tillegg er bevilgningen til Oslo politidistrikt økt med 42 mill. kr i forbindelse med NATOs utenriksministermøte i Oslo i april 2007. Bevilgningen til politiet ble også økt med ca. 77 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett 2007 (derav 30 mill. kr til Oslo politidistrikt), jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007), for å få større fokus på kriminalitet som rammer folk flest, styrke politiets tilgjengelighet til publikum, øke innsatsen mot vold i nære relasjoner (særlig vold mot kvinner og barn), bekjempe gjengkriminalitet og nedkjempe menneskehandel, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I de 77 mill. kr inngikk også 6 mill. kr til å etablere en politistasjon på nett (inkl. en mill. kr til en egen alarmknapp) for å intensivere innsatsen særlig mot internettrelaterte overgrep mot barn, 6 mill. kr til Politiets sikkerhetstjenestes livvaktjeneste, etterforskning mv. og 10 mill. kr til Økokrims arbeid i en særskilt sak om skattesvik. Satsingen på kriminalomsorgen i 2006 og 2007, som gir økt varetakts- og soningskapasitet, vil sammen med satsingen på innføring av første utbyggings-trinn av nytt nødsamband også bidra til mer effektiv ressursbruk, økt trygghet for de ansatte og en styrket politikraft. En planmessig utskifting av verneutstyr følges nå opp. I løpet av 2007 vil alle politidistrikter ha foretatt nødvendig utskifting av tunge vernevester, og i løpet av 2008 skal politiet ha anskaffet nye pistoler (vil i all hovedsak være gjort i løpet av 2007). Bevilgningen til Den høyere påtalemyndighet ble økt med 1,9 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett 2007, til opprettelse av en ny stilling ved Riksadvokatembetet og ett nytt statsadvokatembete i Troms og Finnmark.

Domstolene

Hovedutfordringen for domstolene er å sikre alle tilgang til domstolene og sørge for rask og effektiv saksavvikling som sikrer rettssikkerheten for den enkelte. En effektiv ressursbruk, med god struktur, organisering og ledelse må tilstrebes. Regjeringen vil legge til rette for at saker kan behandles raskere.

Utviklingen i domstolenes saksavvikling er positiv, og de målrettede restansenedarbeidingsprosjektene gir nå resultater. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for straffesaker i tingrettene var ved utgangen av 2006 innenfor de fastsatte mål, og restansebeholdningen er i all hovedsak redusert både i tingrettene og lagmannsretten. Den positive utviklingen har fortsatt i 2007. Samtidig er saksavviklingstiden for sivile saker og saksavviklingstiden i lagmannsrettene generelt fortsatt for høy.

Regjeringen legger opp til å videreføre et høyt aktivitetsnivå i domstolene i 2008. Den nye tvisteloven som trer i kraft fra 01.01.2008 forventes å gi en mer effektiv sivil rettspleie, med hurtigere, billigere og riktigere tvisteløsning og en bedret produktivitet i domstolene. Bevilgningen til tvisteloven gitt i forbindelse med ikrafttredelse av ny lov foreslås økt noe, og det er lagt til grunn at domstolene skal bruke 22 mill. kr i 2008 til investeringer i teknologisk utstyr (lydopptak/lydoverføring, videokonferanseutstyr og elektronisk samhandling). Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstol for Finnmark foreslås økt med 7,6 mill. kr i 2008, og økningen i bevilgningen til Tinglysingsprosjektet i 2007 foreslås videreført med 15 mill. kr i 2008 som følge av økt sakstilfang over lengre tid.

Endringer og tiltak i 2006 og 2007

Regjeringen økte bevilgningen til domstolenes drift med 5 mill. kr i 2006. I tillegg ble bevilgningen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2006 økt med ca. 20 mill. kr til NOKAS-saken, jf. St.prp. nr. 66 (2005-2006). Videre er bevilgningen til domstolene økt med ca. 50 mill. kr i 2007, herunder 17,5 mill. kr til forberedende tiltak for å iver sette ny tvistelov fra 01.01.2008, 21,9 mill. kr til igangsatte lokalprosjekter i 2006 og lokalprosjekter for Haugaland og Gjøvik tingretter i 2007 og 10 mill. kr til etablering av Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstol for Finnmark. I tillegg er bevilgningen økt med 16 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett 2007 til Tinglysingsprosjektet i forbindelse med arbeidet med å overføre tinglysing i fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk innen utgangen av 2007.

Regjeringen vil ha økt bruk av konfliktråd for unge lovbruytere. Bevilgningen til konfliktrådene ble økt med en mill. kr i 2006.

Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Den viktigste utfordringen innenfor rednings- og beredskapsområdet er å sikre god beredskap gjennom forebyggende arbeid, og å kunne håndtere uønskede og alvorlige hendelser på en effektiv og god måte. Ved søk og redning er tid en avgjørende faktor for å redde liv.

I budsjettforslaget for 2008 foreslår Regjeringen derfor å øke satsingen på rednings- og beredskapsområdet betydelig. Bevilgningen til redningshelikoptertjenesten foreslås økt med til sammen ca. 160 mill. kr, som omfatter følgende:

- ca. 103,5 mill. kr til etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved redningshelikopterbasene ved Rygge (etableres som fast base) og Ørland fra ca. 01.07.2007, og etablering av ny redningshelikopterbase i Florø med døgnkontinuerlig tilstedevakt drevet av Forsvaret innen 01.01.2009. Beløpet inkluderer også helårsdrift av døgnkontinuerlig tilstedevakt i Bodø.

- 57 mill. kr til dekning av økte vedlikeholds-kostnader for dagens redningshelikoptre og til videreføring av anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre.

Samlet innebærer denne satsingen en betydelig heving av kvaliteten i redningshelikoptertjenesten, og at Regjeringen følger opp forslagene og stortingsbehandlingen av St.meld. nr. 44 (2001-2002) og Innst. S. nr. 156 (2001-2002). I tillegg foreslås det å doble det samlede tilskuddet til de frivillige organisasjonene innenfor redningstjenesten i 2008, fra ca. 6 mill. kr til ca. 12 mill. kr.

Fremdriftsplanene for innfasing av første trinn i et nytt felles digitalt nødnett for nød- og beredskapsstatene er etter nærmere dialog med leverandør under planleggingsarbeidet forskjøvet med om lag åtte måneder av kvalitetshensyn, slik at det nå legges til grunn at nettet blir klart til bruk i Oslo, Romerike, Follo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold politidistrikt i november 2008. Regjeringen foreslår på bakgrunn av ny fremdriftsplan å øke bevilgningen til formålet i 2008 med ca. 400 mill. kr.

Bevilgningen til samfunnssikkerhet og beredskap er økt med 2,9 mill. kr i 2008 til deltagelse i arbeidet med sivil beredskap- og krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering.

Endringer og tiltak i 2006 og 2007

Regjeringen har i løpet av 2006 og 2007 økt bevilgningen til redningstjenesten for å få etablert døgnkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasene i Banak fra 01.06.2006 og i Bodø fra 01.10.2007. Bevilgningen er også økt til dekning av økte vedlikeholdskostnader for redningshelikoptrene. Det er bevilget ekstra midler til etablering av en sentral krisestøtteenhet fra januar 2007, som skal bistå med støttefunksjoner til departementene og regjeringens kriseråd, jf. St.meld. nr 37 (2004-2005). Det er inngått avtale med leverandør om utbygging av første trinn av nytt radiosamband for nødetatene - nødnett, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007) og Innst. S. nr. 104 (2006-2007). Det ble i 2006 bevilget 360 mill. kr og i 2007 ca. 104 mill. kr til oppstart av første utbyggingsområde for nytt felles digitalt radiosamband for nød- og beredskapsetatene. Som følge av forsinkelsen i prosjektet er det lagt til grunn at om lag 275 mill. kr av de overførte, ubrukte midlene for 2006 ikke vil bli benyttet. Direktoratet for nødkommunikasjon ble etablert fra 01.04.2007. Det er i 2007 igangsatt en prosess for anskaffelse av nye redningshelikoptre for å erstatte de gamle og stadig mer vedlikeholdskrevende helikoptrene. Forskriftskrav for deltidspersonell i brannvesenet trådte i kraft fra 01.01.2007.

Fornærmede og pårørende, volds- og kriminalitetsofre

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil bedre erstatningsordningene for volds- og kriminalitetsofre, deriblant de pårørende. Ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging enn i dag. Regjeringen vil sørge for bedre koordinering av hjelpeapparatet slik at mennesker som blir berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de trenger.

Regjeringen foreslår derfor å øke innsatsen betydelig på dette området i 2008. Det foreslås å øke bevilgningen med til sammen 13,35 mill. kr for å styrke fornærmedes stilling og rettigheter i straffeprosessen. Økningen fordeler seg med 5 mill. kr til politi- og påtalemyndighet for å kunne gi fornærmede bedre og mer informasjon gjennom en straffesak (bl.a. vil det bli foreslått å gi fornærmede i visse saker rett til å møte aktor før hovedforhandling) og 8,35 mill. kr for å utvide og styrke bistandsadvokatorordningen i saker med alvorlige integritetskrenkelser (bl.a. vil det bli foreslått å gi fornærmede rett til bistandsadvokat i flere sakstyper og etterlatte vil i større grad få rett til bistandsadvokat). Tiltakene er en oppfølging av forslag i

Fornærmedeuttalgets NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter. Regjeringen tar sikte på å fremme nødvendige lovendringsforslag i oktober 2007, og det er i budsjettforslaget for 2008 lagt til grunn at endringene vil kunne tre i kraft med virkning fra 01.07.2008.

Regjeringen vil høsten 2007 også fremme forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven, slik at flere handlinger i praksis vil bli omfattet av ordningen og flere vil kunne få voldsoffererstatning (barn som er vitne til vold, etterlatte etter drapsofre mv). Det legges til grunn at lovendringsforslagene vil kunne tre i kraft fra 01.01.2008. Det foreslås på dette grunnlag å øke bevilgningen i 2008 med 13 mill. kr til økte erstatningsutbetalinger, og med 1,5 mill. kr til Kontoret for voldsoffererstatning som følge av en forventet saksøkning. Som ledd i å styrke kriminalitetsofres stilling foreslås det også en bevilgning på en mill. kr i 2008 til et pilotprosjekt med gratis støttetelefon for kriminalitetsofre.

Det foreslås å øke bevilgningen til politiet med ca. 5,5 mill. kr til etablering av ytterligere tre Barnehus (tidligere Barnas hus) i 2008, hvorav ett i Kristiansand. Ordningen vil da være landsdekkende og etablert i alle helseregioner. I løpet av 2007 vil det bli etablert to Barnehus i henholdsvis Bergen og Hamar. Departementet vil som ledd i bekjempelsen av vold i nære relasjoner i løpet av 2008 etablere pilotprosjekter i Bergen og Hamar for å utvikle samarbeid mellom Barnehus og politiets spesialister på behandling av vold- og overgrep. Det vil også bli etablert samarbeid med de regionale vold- og traumesentrene i helseregionene.

Regjeringen vil etablere et landsdekkende hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøvere. I budsjettforslaget for 2008 foreslås det derfor å øke bevilgningen til stiftelsen Alternativ til vold (ATV) med ytterligere tre mill. kr for bl.a. å utvide tilbudet til to nye steder. Regjeringen har økt tilskuddet til ATV med en mill. kr i 2006 og med ytterligere en mill. kr i 2007. Det er under utredning en gjennomføring av et pilotprosjekt med såkalt «omvendt voldsalarm» i Asker og Bærum politidistrikt, med oppstart i løpet av sommeren 2008. Justisdepartementet har gitt Politidirektoratet i oppdrag å teste ut en ny og forbedret utgave av mobile voldsalarmer.

Endringer og tiltak i 2006 og 2007

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal utrede situasjonen for personer som har vært utsatt for voldtekt, og vurdere forebyggende tiltak og tiltak

som kan bidra til at ofrene blir møtt av offentlige instanser på en bedre og mer samordnet måte.

Regjeringen har i 2006 økt bevilgningen til rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) med en mill. kr, samtidig som ansvaret for RKK ble overført fra politiet til Kontoret for voldsoffererstatning.

Bevilgningen ble i 2007 økt som følge av det med virkning fra 01.01.2007 ble innført rett til inntil 5 timer fri rettshjelp i forbindelse med å vurdere om man skal gå til anmeldelse i saker om menneskehandel og inntil 3 timer gratis advokatbistand for voldtekts ofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes.

Rettsikkerhet og rettshjelp

Spesialenheten for politisaker og Gjenopptakelseskommisjonen utfører viktige oppgaver for å ivareta rettsikkerheten og opprettholde tilliten til rettsapparatet.

Bevilgningen til Spesialenheten for politisaker er økt med 3 mill. kr i 2007 for å få redusert saksbehandlingstiden. Samtidig ble det for 2007 i samråd med Riksadvokaten satt mål om fem måneders gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Det er fortsatt utfordrende for Spesialenheten for politisaker å nå målene for gjennomsnittlig saksavviklingstid, selv om utviklingen i 2007 er positiv. Regjeringen foreslår derfor - også som ledd i oppfølgingen av forslag til organisatoriske endringer mv av ordningen som har vært på høring - å øke bevilgningen med ytterligere 3 mill. kr i 2008.

Bevilgningen til Gjenopptakelseskommisjonen er i 2007 økt med 1,5 mill. kr, som følge av større sakstifang enn forventet og flere omfattende saker. Bevilgningen foreslås økt med ytterligere 0,9 mill. kr i 2008 til videreføring av to midlertidige stillinger og videreutvikling av et elektronisk saksbehandlingsverktøy.

Departementet vil i 2007 starte arbeidet med en evaluering av ulike sider ved Gjenopptakelseskommisjonens virksomhet. Det planlegges å gjennomføre en evaluering av ordningen med Spesialenheten for politisaker og den administrative klageordningen i politiet i 2008.

I 2007 ble bevilgningen økt med ca. 5 mill. kr til rettsikkerhetstiltak for å bedre rettshjelpstilbudet for utsatte grupper og lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende. Det foreslås å øke bevilgningen med 4 mill. kr for å styrke lavterskeltilbudet ytterligere i 2008 (ved krisesentre, offentlige servicekontorer og til gatejuristprosjekter). Regjeringen vil gjennomgå og forbedre dagens rettshjelpsordning, og arbeider med en stortingsmelding med forslag

til endringer som vil bli fremlagt i denne stortingsperioden.

En kunnskapsstyrt justispolitikk

Det er viktig at justispolitikken er kunnskapsstyrt, at effekten av tiltak evalueres og at departementet følger opp egne virksomheter og større utviklingsprosjekter på en god måte. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen på Justisdepartementets budsjett med ca. 8 mill. kr i 2008, derav bl.a. 3 mill. kr til forskning forbundet med DNA og bruk av alternative straffereaksjonsformer mv.

Svalbardbudsjettet

Regjeringen ønsker å bevare et stabilt og robust norsk familiesamfunn i Longyearbyen på Svalbard for å sikre norsk tilstedeværelse i Nordområdene. Regjeringen innførte derfor for 2007 et særskilt skattefradrag på Svalbard tilsvarende 13 mill. kr og et eget svalbardtillegg i barnetrygden tilsvarende 1,3 mill. kr. (Barne- og likestillingsdepartementets budsjett). Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett 2007 økt tilskuddet til Svalbard med 20 mill. kr til etablering av en robust, fremtidsrettet og miljøvennlig reservekraftløsning i form av et sentralt plassert dieselkraftanlegg som senere skal kunne konvertere til biodiesel. Det resterende investeringsbehovet er forutsatt dekket av Longyearbyen lokalstyre i form av brukerbetaling gjennom et forholdsvis påslag i strømprisene.

Regjeringen foreslår å innføre et nytt skattesystem på Svalbard fra 2008 som tilsvarer en inntektsreduksjon og økt tilskudd til Svalbard på 14 mill. kr. Skattesatsen i lønnstrekordningen på Svalbard foreslås redusert fra 12 % til 8 % for inntekter under 12 G og økes til 22 % for inntekter over 12 G. Det særskilte skattefradraget for inntektsårene 2006 og 2007 videreføres ikke. Enkeltpersonforetak skal ikke lenger beregne personinntekt, men netto overskudd fra virksomheten skattelegges som lønnsinntekt. Skattesatsen for alminnelig inntekt økes fra 10 til 16 %, og bunnfradraget i alminnelig inntekt økes fra 10 000 kr til 20 000 kr.

Gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger

Regjeringen fastsatte våren 2006 retningslinjer for gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger. Som bl.a. et ledd i arbeidet med å tilpasse gebyrordningene innenfor justissektoren til de nye retningslinjene, ble gebyret for utleggsforretninger redusert tilsvarende anslagsvis netto 230 mill. kr med virkning fra 01.01.2007 (derav

221,6 mill. kr på Justisdepartementets budsjett og 8,4 mill. kr netto på Finansdepartementets budsjett). Videre ble passgebyret for barn redusert fra 420 kroner til 270 kr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2007 (tilnærmet kostnadsdekkene nivå, helårsvirkning i 2008 er 36,6 mill. kr). Regjeringen foreslår i 2008 å redusere passgebyret for voksne fra 990 kroner til 450 kroner, som er anslått å gi en inntektsreduksjon i 2008 på ca. 207,4 mill. kr.

Det er som ledd i det helhetlige opplegget innenfor justissektoren i budsjettforslaget for 2008 foretatt noen mindre omdisponeringer og lagt til grunn enkelte regelendringer.

1.2.1 Forebygge og bekjempe kriminalitet

En aktiv og helhetlig velferdspolitik er nødvendig for forebygge og bekjempe kriminalitet. Velferdstilbud som bidrar til å utjevne forskjeller, gode lokalsamfunn og fritids- og aktivitetstilbud for unge står sentralt i det forebyggende arbeidet. Gode tilbud i psykiatri, helse og omsorg og en aktiv og inkluderende arbeidsmarkedspolitik bidrar også til en helhetlig kriminalitetsbekjempelse. I tillegg til gode fellesskapsløsninger er differensiert virkemiddelbruk og tverrsektorielt samarbeid viktig.

Regjeringen vil satse mer på forebygging og rehabilitering. Økt innsats må særlig rettes inn mot tiltak for å unngå at kriminalitet oppstår, men også mot tiltak for å hindre tilbakefall for dem som har begått kriminelle handlinger.

Det er spesielt viktig å styrke den målrettede forebyggende innsatsen overfor mindreårige som befinner seg i en risikosone for å utvikle kriminell atferd. Regjeringens handlingsplan «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» (2005-2008), hvor seks departementer har ansvar for oppfølging av ulike tiltak, fokuserer på å sikre samordnet, alderstilpasset, ansvarliggjørende og rask oppfølging av den enkelte unge lovbrøyer, også de under 15 år. Det er viktig å se og fange opp disse barna tidlig, for eksempel ved helsestasjon, barnehage og skole, men også politiet har en sentral rolle her. Melding til barnevernet er en viktig forutsetning for rett hjelp til rett tid.

Regjeringen vil opprettholde en restriktiv alkoholpolitikk. Kartlegging av rusproblematikk, psykiatri og andre levekårsfaktorer skal gis økt prioritet. Levekårsundersøkelser utført av FAFO og SSB viser at det er en klar sammenheng mellom rus og kriminalitet. En analyse utført av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) våren 2007 viser at økt alkoholkonsum fører til mer vold. Det er derfor viktig at flere rusavhengige kommer inn i behandlingsapparatet. Det er et mål å redusere

antall rusavhengige og bedre livskvaliteten til den enkelte misbruker og deres pårørende.

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet henger nært sammen med det trygghetsskapende arbeidet. Gode samvirkemodeller med andre aktører lokalt står sentralt i det forebyggende arbeidet. Nærpolitiet og lokalpolitikere kjenner mennesker og lokalmiljø best, og kan i samarbeid løse konflikter tidlig og forebygge kriminalitet og utrygghet. Regjeringen vil styrke samarbeidet mellom kommunene og politiet for å forebygge kriminalitet ved å opprette lokale politiråd over hele landet. Det er pr. august 2007 opprettet 49 politiråd. Ordningen er frivillig for kommunene.

Et nært og sterkt politi over hele landet med tilfredsstillende responstid, som har tilstrekkelig kompetanse, utstyr, ressurser og metoder er viktig for å møte kriminaliteten godt og effektivt når den først skjer. Sannsynligheten for å bli oppdaget og få en tilpasset reaksjon dersom man begår kriminelle handlinger bør være så høy at det virker preventivt og kriminalitetsforebyggende. Det er også viktig for kriminalitetsofrene. Regjeringen foreslår derfor å øke bruken av DNA-register og DNA som bevis i straffesaker, som et viktig virkemiddel for å oppklare flere saker – blant annet i forhold til kriminalitet som rammer folk flest og mer alvorlig kriminalitet.

Kriminelle nettverk fra andre land utfører i større grad enn tidligere bestillingstyverier hvor varer også føres ut av landet. Politiet vil forsterke samarbeidet med næringslivet og forsikringsbransjen for å forebygge både tradisjonelle og nye former for vinningskriminalitet.

Den økte innsatsen mot gjengkriminalitet i løpet av det siste året har vist resultater, og videreføres i 2008. Ved hjelp av øremerkede midler, koordinert innsats og bedre metodebruk har gjengene blitt svekket med hensyn til kriminelle aktiviteter. Politiet har særlig lagt vekt på å inndra verdier som antas å stamme fra kriminalitet og straffeforfølge personer som er involvert i organisert kriminalitet. Dette gir viktige signaler som kan være med på å hindre videre rekruttering til gjengmiljøene.

Når kriminelle handlinger først er begått er det viktig med en hurtig og individuelt tilpasset reaksjon. Soningskøen svekker straffens forebyggende virkning. Regjeringen har derfor iverksatt omfattende kapasitetsutvidende tiltak de siste årene (inkl. forslag om opprettelse av 77 nye soningsplasser i 2008), som har bidratt til at soningskøen nå er redusert betraktelig. Også saksbehandlingstiden i domstolene og politiet er blitt redusert de siste årene. Samtidig er innholdet i soningen avgjørende for å hindre tilbakefall, og straffegjennomføringen skal i så stor grad som mulig tilpasses den enkelte

domfelte. Dette fordrer et bredt spekter av ulike gjennomføringsformer og rehabiliteringstiltak, så som ulike programvirksomheter, aktivitets- og opplæringsstilbud, bruk av §-12 soning i behandlings- eller omsorgsinstitusjon, bruk av promilleprogram, bruk av narkotikaprogram med domstolskontrollbruk, og megling i konfliktråd som del av en samfunnsstraff.

Regjeringens satsing på straffegjennomføring utenfor fengsel er en viktig del av arbeidet med å utvikle tiltak der innholdet er målrettet, individuelt tilpasset og gir en bedre integrering i samfunnet.

For å hindre tilbakefall er det viktig at innsatte etter løslatelse har et sted å bo, får nødvendig hjelp og noe meningsfullt å gjøre i hverdagen. Regjeringen vil i 2008 legge frem en stortingsmelding om kriminalomsorgen hvor tilbakeføringsgarantiens tilbud og forpliktelser i løslatelsesfasen vil være tema. Det vil bli iverksatt to KrAmi-prosjekter i 2008 i Årdal og Rogaland for å bistå tidligere innsatte med jobb eller utdanning, jf. de gode erfaringer Sverige har hatt med dette.

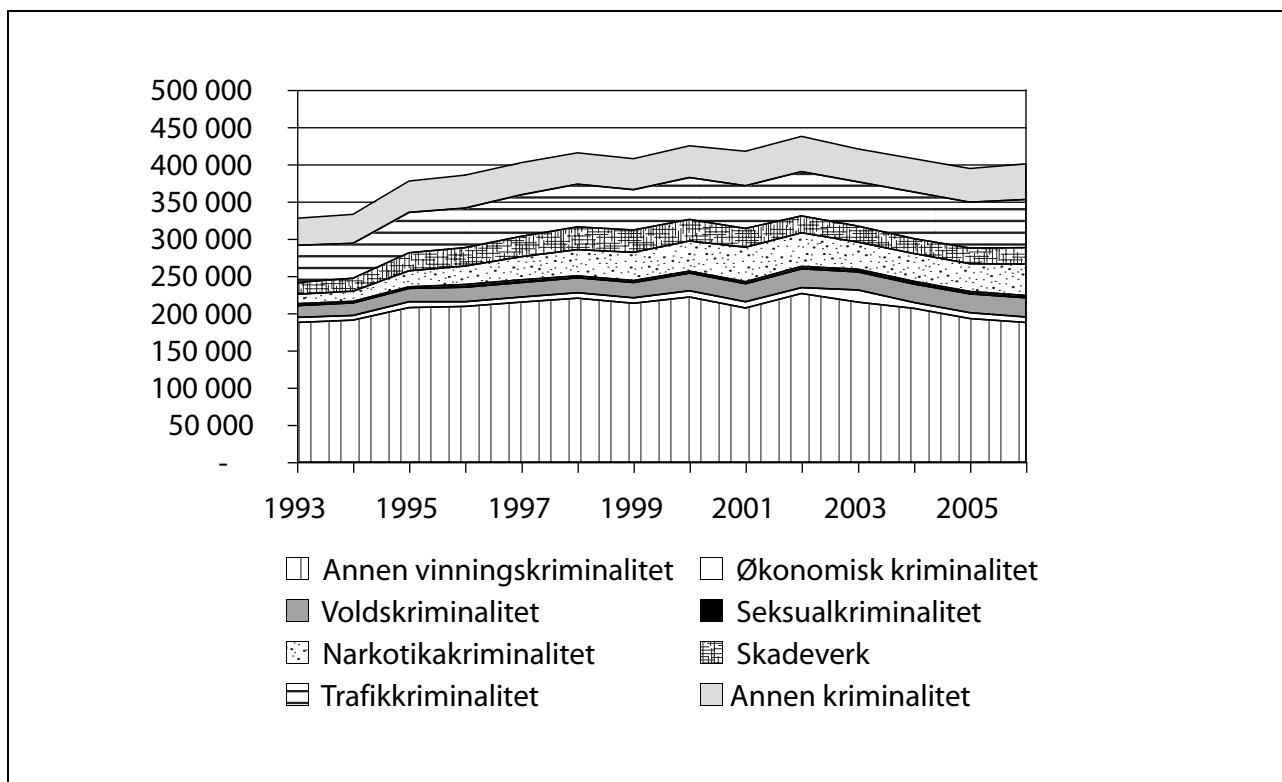
Regjeringen vil øke bruken av konfliktråd, særlig i forhold til unge lovbrøyttere. Konfliktrådsbehandling er et godt alternativ til annen sivil- eller strafferettslig behandling, og er en viktig og naturlig del av rettspleien. Ved konfliktrådsbehandling deltar partene selv frivillig og aktivt, og blir slik

bevisst konsekvensene av sine handlinger. Det arbeides med å videreutvikle tiltak som kan virke gjenopprettende og forsonende («restorative justice») for alle som er berørt av kriminelle handlinger. Dette vil virke konfliktdepende og kriminalitetsforebyggende.

Kunnskap er viktig for å forebygge og bekjempe kriminalitet. Bevilgningen til forskning foreslås økt med 3 mill. kr i 2008, særlig forbundet med DNA og bruk av alternative straffereaksjonsformer. Regjeringen viderefører også det rekordhøye opptaket med 432 studenter ved Politihøgskolen og tar opp fire ekstraordinære aspirantklasser ved kriminalomsorgens utdanningssenter i 2008, for å sikre tilgang på fagutdannet personell i etatene.

Kriminalitetsutviklingen

Den registrerte kriminaliteten steg utover på 1990-tallet. En viss utflating kan registreres de seneste årene, men det er likevel en svak økning i antall anmeldelser i 2005 og 2006. I 2006 ble det anmeldt om lag 400 000 lovbrudd. Fordelingen på de ulike lovbruddskategoriene er relativt stabil, med unntak av vinningskriminalitet som har gått noe ned mens narkotikakriminalitet er noe stigende.

Figur 1.1 Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993-2006

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Den anmeldte vinningskriminaliteten har etter en økning på 1990-tallet og fram til 2002, gått noe tilbake. Selv om antall anmeldelser synker, utgjør vinningslovbruddene en stor del av anmeldelsene i Norge. I 2006 var vinningskriminaliteten på sitt laveste siden 1993. Tyverier er den vanligste formen for vinningsforbrytelser fordelt på simpelt tyveri med omlag 80 000 anmeldelser i 2006 og grovt tyveri med om lag 53 000 anmeldelser i 2006. Det er særlig antallet grove tyverier fra private forretninger, bedrifter og kontorer som har gått ned. I kategorien ran og utpressing, viste gruppen grove ran en nedgang på 16,7 % fra 2005 til 2006.

Antall narkotikaforbrytelser har hatt en relativt stor økning i 2006, etter en nokså stabil periode fra 2003 til 2006. Det ble i 2006 anmeldt totalt 41 700 tilfeller av befatning med narkotika, en oppgang på 11 % sammenliknet med 2005. Økningen gjelder alle typer narkotikalovbrudd. Det er de mest alvorlige narkotikaforbrytelsene som har økt mest. SSBs levekårsundersøkelse (2004) viser at det er en sammenheng mellom bruk av rusmidler og utøvelse av vold. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS 2007) har påvist at økt alkoholkonsum fører til mer vold, også når det er kontrollert for andre faktorer som kan gi økt voldsbruk. I forbindelse med bruk av narkotika, begår ofte brukerne vinningskriminalitet for å kunne finansiere misbruket sitt.

Det totale antall anmeldelser av fysisk vold har ligget relativt stabilt på mellom 24 000 og 25 000 tilfeller siden 2001. I 2006 ble det anmeldt om lag 25 600 voldslovbrudd, det vil si 6,4 % av alle anmeldte lovbrudd det året. Dette er en økning på 2 % fra året før og en økning på 33 % sett i et tiårsperspektiv. Anmeldte tilfeller av trusler om vold har imidlertid vist en nedgang løpet av de fire siste årene, og 7 300 registrerte tilfeller i 2006 utgjør en reduksjon på 6 % i forhold til året før. Undersøkelser viser at vold arter seg ulikt mot menn og kvinner. Menn er i større grad utsatt for vold på offentlige steder og av personer de ikke kjenner, mens kvinner i større grad utsettes for vold hjemme og av personer de kjenner eller er i familie med.

Anmeldte seksuallovbrudd har hatt en økning på 65 % siden 1993. Små barn er overrepresentert blant ofre for seksualforbrytelser, men er i svært liten grad registrert som ofre for vold eller andre type lovbrudd. I 2006 ble det anmeldt 811 tilfeller av seksuell omgang med barn, det vil si en økning på 40 % siden 1994.

Antall anmeldte lovbrudd for økonomisk kriminalitet har holdt seg stabil de siste årene. Økonomisk kriminalitet utgjør en andel på om lag 2 % av alle anmeldelser. Det er grunn til å tro at mørketallene er særlig store for denne kriminalitetstypen,

og at omfanget av økonomisk kriminalitet er langt større enn anmeldelsestallene indikerer.

Statistikken over straffereaksjoner for 2006 viser at flere kvinner enn tidligere blir ilagt straffereaksjon. I all hovedsak ble den samlede økningen av kvinnes straff forårsaket av reaksjoner mot narkotikaforbrytelser og vinningsforbrytelser. Det ble ilagt totalt 347 000 straffereaksjoner i 2006, en økning på 9,7 % fra året før. Antall straffereaksjoner for forbrytelser gikk ned med 0,6 %, mens straffereaksjoner for forseelser stod for bortimot hele økningen av reaksjoner sammenliknet med 2005. 13 % av de totale 298 000 straffede fikk mer enn én reaksjon i 2006.

1.2.2 Styrke tilbudet og rettigheter for fornærmede og kriminalitetsofre

Det å bli utsatt for fysiske eller psykiske overgrep er en stor belastning. Familievold er et tillitsbrudd og skjer der man i utgangspunktet skal føle seg trygg. Derfor rammer denne form for vold særlig hardt. Regjeringen har i 2006 og 2007 økt oppmerksomheten mot denne typen kriminalitet, og foreslår å styrke innsatsen for å redusere vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep ytterligere i 2008.

Regjeringen vil også gi et bedre tilbud til barn som har vært utsatt for overgrep, og legge til rette for en mer effektiv avdekking og straffefølgelse av slike overgrep. Barn har krav på beskyttelse uansett hvordan overgriperen kommer i kontakt med dem. Elektroniske medier, som internett, representerer i dag en integrert del av barn og unges hverdag hvor overgrep mot barn finner sted. Et viktig tiltak i den sammenheng er innføringen av den såkalte «grooming-paragrafen» i straffeloven som ble gjort gjeldende fra 2007. Målet er å ramme voksne som avtaler å møte barn med planer om seksuelle overgrep, for dermed å gi politi og påtalemyndighet en bedre mulighet til å gripe inn tidlig og avverge flere overgrep.

Regjeringen vil skape et bedre hjelpetilbud for barn som har vært utsatt for overgrep. I løpet av 2007 etableres det to Barnehus i henholdsvis Bergen og Hamar. Regjeringen foreslår å etablere ytterligere tre Barnehus i 2008. Tilbudet vil da være landsdekkende og etablert i alle helseregioner. Her vil barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep eller vært vitne til overgrep eller vold, bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling og det vil bli foretatt avhør av barna her. Regjeringen legger i budsjettforslaget for 2008 opp til å styrke retten til bistandsadvokat for dem som opplever vold i nære relasjoner. Det er i budsjettforslaget for 2008 lagt til grunn endringer i voldsofferestat-

ningsloven fra 01.01.2008 som skal styrke voldsofrenes stilling, slik at flere handlinger i praksis vil bli omfattet av ordningen og flere vil kunne få voldsoffererstatning. Det arbeides også med å lovfeste krisesenter tilbudet.

Som en oppfølging av Fornærmedeutvalgets utredning i NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosesser – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det å utvide bistandsadvokatorordningen, retten til kostnadsfri samtale med advokat i visse saker for å vurdere anmeldelse, styrking av retten til informasjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, rett til kontaktperson i politiet og møte med aktor før hovedforhandling i visse saker og økte påvirkningsmuligheter i straffesaken.

1.2.3 Tilpasse reaksjoner individuelt og tilrettelegge for rehabiliterende gjennomføring

Regjeringen vil i 2008 legge frem en stortingsmelding om kriminalomsorgen og en om ny straffelov. Stortingsmeldingen om kriminalomsorgen skal legge grunnlaget for å møte nye utfordringer i straffegjennomføringen, heve kvaliteten, både i fengslene og i friomsorgen. Meldingen skal legge vekt på alternativer til fengselsstraff. Det er viktig å møte utfordringer i forhold til fremtidig kriminalitetsutvikling, redusere tilbakefall og aktivt skape en enda tryggere arbeidsplass for tilsatte i kriminalomsorgen. Stortingsmeldingen har også et overordnet mål om å legge til rette for en bedre rehabilitering som et ledd i å få ned tilbakefallsprosenten. Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal se på tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet og fremme forslag til alternative straffereaksjoner overfor unge lovbyggere. Utgangspunktet for utvalgsarbeidet er at det bare unntaksvis skal idømmes ubetinget fengselsstraff for unge under 18 år. Utvalget skal levere sin innstilling høsten 2008.

I løpet av 2007 vil det være etablert utdannings tilbud for innsatte i alle landets fengsler. I den forbindelse satses det på flere opplærings- og utdanningstilbud i fengslene. Dette vil kunne styrke deres muligheter på arbeidsmarkedet etter endt soning og bidra til lettere å tilpasse seg et liv i frihet. Kommunene har også en sentral rolle når domfelte skal tilbake til samfunnet, ved å legge til rette for grunnleggende levekår som jobb, bolig og oppfølging av de problemer som den løslatte møter. Andre tiltak som har vist positive resultater i forhold til tilbakefall til ny kriminalitet, er KrAmi prosjektene i Sverige. Hovedstrategien i prosjektene er å iverksette et tett samarbeid mellom fengslene, sosiale myndigheter og arbeidsformidlingen. Det er et mål om å få den løslatte inn i fast arbeid, og resultatene viser seg å ha vært gode. Blant dem som har fått muligheten til deltakelse, faller få tilbake til ny kriminalitet, færre ruser seg og flere er i arbeid. Regjeringen vil i 2008 ta initiativ til å etablere to KrAmi-prosjekter i Norge.

1.2.4 Øke effektiviteten og kvaliteten i straffesakskjeden

Hurtig oppfølging fra politiet, rask påtaleavgjørelse, effektiv domstolsbehandling og rask straffegjennomføring er viktig for å oppnå best mulig forebyggende effekt og for å bidra til en bedre kriminalitetsbekjempelse. Rask straffereaksjon er dessuten viktig for oppfatningen av rettsstatens evne til å håndtere kriminaliteten. Samtidig gis offer, pårørende og gjerningsperson anledning til å legge straffesaken hurtigere bak seg. For å sikre rask straffesaksbehandling er det fastsatt frister og mål for saksbehandlingen innenfor de ulike leddene i straffesakskjeden.

Politiets tall for straffesaksavvikling viser en positiv utvikling. De fastsatte måltallene ble oppnådd ved utgangen av 2006 når det gjelder gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser, voldssaker med påtalefrist og saker med lovbyggere under 18 år, som tabellen under viser.

Tabell 1.1 Politiets saksbehandlingstid i antall dager

	Måltall i antall dager	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006
Oppklarte forbrytelser	120	153	128	112
Voldssaker med påtalefrist	90	141	99	86
Saker der gjerningsmannen var under 18 år på gjerningstidspunktet	42	77	52	41

Saksbehandlingstiden er på vei ned, men oppklaringsprosenten er fremdeles for lav i forhold til målsettingen. Narkotikaforbrytelser er en av kriminalitetskategoriene som har høy oppklaringsprosent. Dette har sammenheng med at anmeldelsene foretas i de fleste tilfellene av politiet selv. Høy prioritering og formålstjenlige metoder bidrar til gode resultater.

Konfliktrådene utgjør en viktig del av rettspleien som tilbyr mekling mellom parter i konflikt

knyttet til både straffbare forhold og sivile konflikter. I straffesaker kan mekling benyttes som alternativ eller supplement til straff og eventuelt settes som vilkår ved betinget dom. Økt bruk av konfliktråd er et viktig politisk mål. I 2006 mottok konfliktrådene 8 638 saker, en økning på 289 saker i forhold til 2005.

Saksbehandlingstiden i domstolene er kortet ned for flere sakstyper.

Tabell 1.2 Domstolenes saksbehandlingstid

	Måltall i antall måneder	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006
Tingrettene				
Straffesaker med meddomsrett	3	3,5	3,2	2,9
Tvistemål	6	6,9	7	6,6
Lagmannsrettene				
Sivile ankesaker	6	10	9,8	8,6
Lagrettesaker	3	4,8	5,2	6,2
Meddomsrettsaker	3	5,2	5,1	5,2

Kilde: Domstoladministrasjonen

Utviklingen i første halvår 2007 viser en positiv utvikling i alle typer saker som er nevnt. Det er de senere år gjennomført lovendringer for å bidra til hurtigere avvikling av straffesakene. Bedre samhandling vil bedre den totale saksflyten. Det ble i 2005 etablert et forum for informasjonsutveksling «Forum for samhandling i straffesakskjeden» som har medlemmer fra domstolene, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Kriminalomsorgen, Advokatforeningen, Domstoladministrasjonen og Justisdepartementet. Forumet arrangerte i september 2007 et større seminar der hensikten var å øke forståelsen for samhandling mellom aktørene i straffesaksavviklingen.

Et høringsnotat fra 2006 tar opp en rekke forslag som kan bidra til forenkling, særlig av domstolenes behandling av straffesaker. Ett av forslagene er at færre saker enn i dag skal ankebehandles med jury. Departementet arbeider med oppfølging av høringen. Behovet for å ivareta rettssikkerheten vil være en viktig del av arbeidet for en hurtigere behandling av straffesakene.

Arbeidet med å utvikle gode modeller for konfliktløsning både i og utenfor domstolene fortset-

ter. Tvisteloven trer i kraft 01.01.2008. Lovens formål er å legge til rette for en mer rettferdig, effektiv og forsvarlig saksbehandling ved domstolene. Samtidig videreføres arbeidet med å gjennomføre strukturendringer i førsteinstansdomstolene. Andre prosjekter er igangsatt innenfor tinglysing og for å sette økt fokus på dommerstyrte prosesser. Samlet vil disse tiltakene være med på øke kvaliteten, rendyrke domstolenes oppgave som konfliktløser og gjøre dem bedre rustet for en effektiv saksavvikling.

Regjeringen har satt i verk en rekke tiltak for å redusere soningskøen. I perioden 31.12.2006 til 31.08.2007 er køen redusert med over en tredjedel, fra 2 499 til 1 607 dommer. Tiltakene som Regjeringen iverksatte i 2006 og 2007 har virket positivt inn på køutviklingen. De nye tiltakene i 2008 vil bidra til å nå målet om å avvikle soningskøen i 2009. Nærmere redegjørelse for køutviklingen og soningskapasitet finnes under tilstandsvurdering og mål i kat. 06.30 som omhandler kriminalomsorgen.

Tabell 1.3 Kriminalomsorgen – soningskøutvikling.

Dato	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006
Ubetingede dommer i soningskø	2176	2483	2499

Kilde: Justisdepartementet

Departementet arbeider med en helhetlig gjennomgang av rettshjelpstilbudet i Norge og tar sikte på å fremme en ny stortingsmelding om rettshjelp i inneværende stortingsperiode. Meldingen skal gi en retning og trekke opp hovedlinjene for den offentlige rettshjelpspolitikken i årene fremover. En overordnet målsetting er å gi et bedre samlet rådgivnings- og konfliktløsningstilbud for løsning av privatpersoners juridiske problemer og konflikter, herunder vurdere ulike alternative konfliktløsningmodeller som kan bidra til å avlaste sakstilingen for domstolene.

1.2.5 Økt samfunnssikkerhet og beredskap

Hovedutfordringen for arbeidet med samfunnssikkerhet er å hindre tap av liv og verne om helse, miljø og materielle verdier i forbindelse med kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner. Dette krever at vi legger vekt på å øke samfunnets evne til å forebygge og håndtere kriser, ulykker og andre ekstraordinære situasjoner. Et viktig utgangspunkt for samfunnssikkerhetsarbeidet er at alle virksomheter (forvaltning og næringsliv) har et ansvar for å ivareta skadeforebyggende tiltak, sikkerhet, beredskap og krisehåndtering innen sine ansvarsområder, men at samordning er nødvendig.

Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle for samfunnssikkerhet skal videreutvikles. Tilsyn med departementenes sikkerhet og beredskapsarbeid skal sikre et målrettet og effektivt beredskapsarbeid under det enkelte departements arbeidsområde. En hovedutfordring er bedre samordning, for best mulig ressursutnyttelse og som grunnlag for at erfaringer fra krisehåndtering bringes videre i det forebyggende arbeidet. Justisdepartementets samordningsrolle innebærer et ansvar for å ta initiativ til å skape arenaer for dialog og muligheter for erfaringsoverføring mellom samfunnsviktige områder. Departementet kan ta initiativ til avklaring av ansvarsforhold og tiltak med berørte parter. Justisdepartementet har etablert Departementenes samordningsråd for sam-

funnssikkerhet for å sikre god informasjons- og erfaringsutveksling på sentralt nivå.

Stortinget har i Innst. S. nr. 9 (2002-2003) bedt om at ordningen med parallell behandling av langtidsplaner for militært forsvar og sivilt beredskap opprettholdes. Det planlegges å fremme en stortingsmelding om samfunnssikkerhet våren 2008. Meldingen skal beskrive Justisdepartementets samordningsrolle og rapportere på hovedmålsettinger og tiltak tidligere langtidsmeldinger, samt gi en oversikt over oppfølging av Infrastrukturutvalgets NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst. Det er en målsetting å redusere antallet omkomne som følge av brann. Et systematisk og helhetlig forebyggende brannvern vil over tid redusere tap av liv, helse og materielle verdier. Det planlegges å fremme en stortingsmelding i 2008 om brannssikkerhet i bygninger - forebyggende brannvernarbeid og beredskap mot brann.

Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv og helse, miljø og materielle verdier

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Beredskapen må ivaretas på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Internasjonale terrorhandlinger har vist at samfunnet må ha evne til å møte krisesituasjoner på kort varsel. I tråd med Soria Moria-erklæringen er målsettingen at hendelser og kriser skal håndteres raskt og effektivt ved bruk av samfunnets nasjonale ressurser, klare strukturer og ansvarsforhold, klare kommandolinjer mellom sivile og militære aktører og tilstrekkelig kompetanse på alle nivå.

Redningstjenesten er organisert som et samvirke mellom offentlig etater, private og frivillige organisasjoner. Den frivillige innsatsen er svært viktig i redningstjenesten. Regjeringen vil legge til rette for det frivillige Norge ved å doble det samlede tilskuddet til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten i 2008.

Regjeringen vil i 2008 videreføre anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre.

Regjeringen foreslår å innføre døgnkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasene på Rygge og Ørland sommeren 2008. Fra samme tidspunkt blir Rygge fast base. I tillegg vil det bli opp-

rettet en ny redningshelikopterbase med døgn-kontinuerlig tilstedevakt i Florø fra 01.01.2009. Arbeidet vil skje i nært samarbeid med Forsvarsdepartementet og Forsvaret som operatør av tjenesten, jf. omtale under kat. 06.50.

Justisdepartementet har inngått kontrakt om leveranse av første byggetrinn i et nytt felles digitalt radiosamband for nød- og beredskapsstatene, jf. Innst. S. nr. 104 (2006-2007) og St.prp. nr. 30 (2006-2007). Under planleggingsarbeidet har leverandøren avdekket at sentrale aktiviteter i deres leveranse vil ta mer tid enn forventet. Av kvalitets-hensyn er det derfor gjennomført en revidering av planen for utbygging av selve radionettet. Det legges til grunn at nettet blir klart til bruk i Østfold, Follo, Oslo, Romerike, Asker og Bærum og Søndre Buskerud politidistrikt november 2008, om lag åtte måneder senere enn tidligere angitt tidsplan.

1.2.6 Satsing på internasjonalt samarbeid

Regjeringen vil legge til rette for at Norge spiller en aktiv rolle i internasjonalt justissamarbeid. Et tettere internasjonalt samfunn og økt samarbeid på tvers av landegrensene stiller Norge overfor nye utfordringer og muligheter. Internasjonalt justissamarbeid skal i første rekke bidra til å bekjempe og redusere den økende organiserte og grenseoverskridende kriminaliteten, både i og utenfor Europa. Norge ønsker å spille en aktiv rolle i dette samarbeidet. Samtidig krever organisert kriminalitet, terrorfaren, økt migrasjon og ulovlig innvandring at Norge gir høy prioritet til justis- og innenrikspolitisk samarbeid med en rekke land. Særlig gjelder dette vårt engasjement og forpliktelser til EU/EØS og Schengen.

Europapolitikk

Norge er knyttet til viktige deler av EUs samarbeid om justis- og innenriksaker, bl.a. gjennom Schengen-avtalen. Samtidig er EUs samarbeid på justis- og innenriksområdet etter hvert utvidet og omfatter mer enn det som faller inn under Schengen-regelverket.

Regjeringen er innstilt på å vurdere et utvidet samarbeid med EU på det justispolitiske området dersom det åpner seg hensiktsmessige muligheter for dette. Flere EU-land har inngått avtale om styrking av det grenseoverskridende politisamarbeidet – Prüm-avtalen. Deler av avtalen som gjelder bestemmelser knyttet til politi- og strafferettssamarbeidet, innlemmes i EUs regelverk. Norge vil følge utviklingen innen EU og allerede nå starte forhandlinger om norsk tilknytning til den del av

Prüm-regelverket som er inntatt i EU-beslutningen.

Innen Schengen-samarbeidet har Norge deltatt aktivt for å fullføre det omfattende arbeidet med neste generasjons Schengen-informasjonsystem (SIS II), som vil bli operativt ved årsskiftet 2008 / 2009. Schengen-området vil i desember 2007 bli utvidet med de 10 landene som ble EU-medlemmer i 2004.

Med det utvidete Schengen-området, hvor personkontrollen oppheves ved de indre grenser, blir det en prioritert oppgave for EU å sikre kontrollen av de ytre grensene for å demme opp for grensekryssende kriminalitet og illegal innvandring. Det er derfor vedtatt opprettet et såkalt yttergrensefond som skal bidra med finansielle støtte som kreves for å oppnå en helhetlig og forsvarlig forvaltning av de ytre grenser, inkludert visumutstedelse. Norges bidrag til fondet anslått til 47 mill. kr, foreslås bevilget på en ny tilskuddspost under kat. 06.40 Politi og påtalemyndighet, jf. nærmere omtale under kap. 440 post 73.

EUs samarbeid innen sivil beredskap og krisehåndtering (Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering) skal redusere risiko og skade på mennesker, miljø, eiendom og kulturverdier ved katastrofer, store uønskede hendelser og ulykker. På bakgrunn av erfaringer fra større hendelser som har rammet Europa de siste årene, ønsker EU å styrke dette samarbeidet.

Norge deltar i EUs syvende rammeprogram for sikkerhetsforskning. Programmets mål er å utvikle teknologi og kunnskap, for å bygge den kapasitet som er nødvendig for å sikre borgerne fra trusler om terrorisme, organisert kriminalitet, naturkatastrofer og industriulykker. Det legges opp til å stimulere samarbeid mellom forskningsmiljøer, industri og brukere.

Også utenfor det politimessige arbeidet blir Norge i mye større grad enn før direkte berørt av EUs satsing på kampen mot terror. Sikkerhetshensyn spiller en stadig viktigere rolle i tilknytning til tekniske direktiver.

Øvrig internasjonalt engasjement

Regjeringen vil arbeide for å videreutvikle gode internasjonale samarbeidsmekanismer for bekjempelse av datakriminalitet. Innsatsen mot internasjonal menneskehandel («trafficking»), grove narkotikasaker og økonomisk kriminalitet, herunder bruk av finansielle tjenester og skatteparadiser for å tildekke sporene etter de straffbare handlinger, vil bli styrket. Internasjonale terrorhandlinger har vist at vi må ha evne til å møte krisesituasjoner på kort varsel.

Norge ønsker fortsatt å bidra til konfliktforebygging, fredsmegling og fredsbygging. Det vil fortsatt bli satset på å støtte FN-operasjoner med utplassering av norsk sivilt politi i kriseområder og i land som er avhengig av internasjonal hjelp for å gjenopprette rettsstaten og styrke demokratiet. Norge vil også yte bistand til utvikling av politistyrker og sivil krisehåndtering i land som arbeider for å etablere moderne og demokratiske samfunnsformer. Samtidig er internasjonale fredsoperasjoner i økende grad rettet mot sikkerhetssektor og politireform og deltakelse fra sivilt politi blir stadig viktigere.

Fra juni 2007 har Norge 67 polititjenestemenn som deltar i utenlandstjeneste innenfor sivil krisehåndtering gjennom FN, OSSE, EU eller på bakgrunn av bilaterale avtaler. Norge har i tillegg utplassert en kontingent med polititjenestemenn i Afghanistan for å bidra til reetablering av politietaten under ledelse av EU, samt for å ivareta bilaterale forpliktelse overfor landet.

Justisdepartementet opprettet i 2004 en beredskapsgruppe, «Styrkebrønnen», som på kort varsel skal kunne bistå i internasjonale sivile krisehåndte-

ringsoppdrag. Beredskapsgruppen skal gi råd og bistå til demokrati- og rettsstatsutvikling i land som har hatt krig, interne konflikter, i land som er i en overgangsfase fra totalitært regime eller i land med svake demokratier. Høsten 2007 har «Styrkebrønnen» oppdrag i Afghanistan, Bosnia og Herzegovina, Georgia og Moldova.

Nordområdene er Regjeringens viktigste satsingsområde i årene som kommer. Satsingen i nord omfatter både tiltak i de tre nordligste fylkene, Svalbard, i havområdene og i samarbeidet med andre land i regionen, jf. nærmere omtale av Nordområdestrategien under del III Særlige tema.

1.3 Hoved- og delmål for justissektoren

De grunnleggende verdiene for Regjeringens justispolitikk er trygghet, demokrati og rettssikkerhet, jf. punkt 1.1. Verdiene er konkretisert gjennom de hoved- og delmål som gjelder for justissektoren. Styrende for formulering av hovedmål for justissektoren har også vært de hovedutfordringer som er beskrevet i pkt. 1.2 foran. Tabellen under viser en oversikt over målene

Tabell 1.4 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	<ul style="list-style-type: none"> – Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygg hetsskapende arbeidet – Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning – Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster – En tilgjengelig og formålstjenlig straffelovgivning – Styrke arbeidet mot vold – Bekjempe alvorlig, organisert og grenseover skridende kriminalitet – Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	<ul style="list-style-type: none"> – Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger – Ivareta innbyggernes adgang til domstolene
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	<ul style="list-style-type: none"> – Ivareta menneskerettighetene i justissektoren – Styrke kriminalitetsofrenes stilling – Ivareta rettshjelpstilbudene – Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning – Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige	<ul style="list-style-type: none"> – Videreutvikle den sentrale privatretten – Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning – Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål – Fremme god lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk – God rettsinformasjon
Økt samfunnssikkerhet	<ul style="list-style-type: none"> – Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner – Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier – Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet og verne om betydelige samfunnsinteresser
Helhetlig forvaltning av norsk politikk for polarområdene	<ul style="list-style-type: none"> – Samordne og koordinere forvaltningens politikk for polarområdene – Ivareta en god statlig forvaltning lokalt på Svalbard – Legge til rette for et godt lokaldemokrati i Longyearbyen
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	<ul style="list-style-type: none"> – Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett – Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging – Bidra til internasjonal krisehåndtering
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	<ul style="list-style-type: none"> – Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser – Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor – Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling – En helhetlig, koordinert og godt samarbeidende justissektor

1.4 Anmodningsvedtak

Nedenfor nevnes oppfølging av anmodningsvedtak innenfor Justisdepartementets område for stortingssesjonene 2006-2007 og 2005-2006. For nærmere redegjørelse viser vi til omtale i del III Særlige tema, punkt 3 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget.

1.4.1 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2006-2007

- Vedtak nr. 331, 18.12.2006
- Vedtak nr. 457, 31.05.2007

1.4.2 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2005-2006

- Vedtak nr. 332, 02.05.2006
- Vedtak nr. 333, 02.05.2006

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
Administrasjon					
400	Justisdepartementet	267 317	238 360	251 146	5,4
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>267 317</i>	<i>238 360</i>	<i>251 146</i>	<i>5,4</i>
Rettsvesen					
61	Høyesterett	58 068	59 700	61 509	3,0
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 378 439	1 342 200	1 382 083	3,0
411	Domstoladministrasjonen	59 146	60 452	61 878	2,4
412	Tinglysingsprosjektet	137 605	124 357	170 489	37,1
413	Jordskifterettene	155 616	152 624	163 431	7,1
414	Forliksråd og andre domsutgifter	137 236	149 959	145 464	-3,0
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>1 926 110</i>	<i>1 889 292</i>	<i>1 984 854</i>	<i>5,1</i>
Kriminalomsorg					
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	2 249 965	2 271 570	2 504 574	10,3
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	123 502	152 172	191 831	26,1
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>2 373 467</i>	<i>2 423 742</i>	<i>2 696 405</i>	<i>11,2</i>
Politi og påtalemyndighet					
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	7 321 397	7 228 615	7 612 667	5,3
441	Oslo politidistrikt	1 423 508	1 406 106	1 479 731	5,2
442	Politihøgskolen	253 452	267 931	288 027	7,5
443	Oppfølging av innsynsloven	7 830	7 969		-100,0
445	Den høyere påtalemyndighet	108 058	105 794	113 202	7,0
446	Den militære påtalemyndighet	4 903	4 999	5 120	2,4
448	Grensekommisæreren	4 842	4 852	4 977	2,6
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>9 123 990</i>	<i>9 026 266</i>	<i>9 503 724</i>	<i>5,3</i>
Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap					
450	Sivile vernepliktige	104 949	100 437	95 746	-4,7

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	538 047	500 679	512 383	2,3
452	Sentral krisehåndtering	37 070	9 140	10 056	10,0
455	Redningstjenesten	495 275	514 637	692 172	34,5
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	65 538	104 408	516 193	394,4
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>1 240 879</i>	<i>1 229 301</i>	<i>1 826 550</i>	<i>48,6</i>
	Andre virksomheter				
460	Spesialenheten for politisaker	21 578	24 864	28 401	14,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	1 901			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	597 960	626 591	670 100	6,9
467	Norsk Lovtidend	3 362	3 639	3 737	2,7
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	10 934	11 357	12 725	12,0
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>635 735</i>	<i>666 451</i>	<i>714 963</i>	<i>7,3</i>
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
470	Fri rettshjelp	583 887	619 295	607 408	-1,9
471	Statens erstatningsansvar	258 445	278 564	141 255	-49,3
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	26 215	29 684	168 655	468,2
473	Justissekretariatene			14 652	
474	Konfliktråd	42 196	41 095	42 032	2,3
475	Bobehandling	47 900	58 685	54 143	-7,7
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>958 643</i>	<i>1 027 323</i>	<i>1 028 145</i>	<i>0,1</i>
	Svalbardbudsjettet				
480	Svalbardbudsjettet	67 002	123 909	143 487	15,8
	<i>Sum kategori 06.80</i>	<i>67 002</i>	<i>123 909</i>	<i>143 487</i>	<i>15,8</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>16 593 143</i>	<i>16 624 644</i>	<i>18 149 274</i>	<i>9,2</i>

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
	Administrasjon				
3400	Justisdepartementet	29 925	75	78	4,0
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>29 925</i>	<i>75</i>	<i>78</i>	<i>4,0</i>
	Rettsvesen				
3061	Høyesterett	1 036			
3410	Rettsgebyr	1 218 958	1 136 088	128 903	-88,7
3411	Domstoladministrasjonen	954			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
3412	Tinglysingsprosjektet	1 087	37 057	1 114 835	2 908,4
3413	Jordskifterettene	20 853	12 184	19 708	61,8
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	10 360	6 800	8 100	19,1
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>1 253 248</i>	<i>1 192 129</i>	<i>1 271 546</i>	<i>6,7</i>
	Kriminalomsorg				
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	154 802	52 868	67 105	26,9
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	2 495	1 630	1 470	-9,8
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>157 297</i>	<i>54 498</i>	<i>68 575</i>	<i>25,8</i>
	Politi og påtalemyndighet				
3440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	1 544 471	1 392 213	1 126 507	-19,1
3441	Oslo politidistrikt	71 077	24 327	25 373	4,3
3442	Politihøgskolen	28 075	19 932	20 789	4,3
3445	Den høyere påtalemyndighet	2 916			
3448	Grensekommisæren	20			
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>1 646 559</i>	<i>1 436 472</i>	<i>1 172 669</i>	<i>-18,4</i>
	Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap				
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter)	39 355	38 598	44 123	14,3
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap	150 876	130 612	136 228	4,3
3455	Redningstjenesten	20 247	18 164	18 945	4,3
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon			21 253	
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>210 478</i>	<i>187 374</i>	<i>220 549</i>	<i>17,7</i>
	Andre virksomheter				
3460	Spesialenheten for politisaker	241			
3466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	111			
3468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		7		
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>359</i>			
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
3470	Fri rettshjelp	3 643	2 876	3 000	4,3
3472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	576			
3473	Justissekretariatene			200	
3474	Konfliktråd	2 475	1 000	1 043	4,3
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>6 694</i>	<i>3 876</i>	<i>4 243</i>	<i>9,5</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>3 304 560</i>	<i>2 874 424</i>	<i>2 737 660</i>	<i>-4,8</i>

Del II
Nærmere om budsjettforslag

Programområde 06 Justissektoren

Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	257 427	226 977	240 274	5,9
70-89	Overføringer til private	9 890	11 383	10 872	-4,5
	Sum kategori 06.10	267 317	238 360	251 146	5,4

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
400	Justisdepartementet	267 317	238 360	251 146	5,4
	Sum kategori 06.10	267 317	238 360	251 146	5,4

1 Innledning

Justisdepartementet ivaretar rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, rollen som etatsleder i forhold til en rekke etater og rollen som forvaltningsorgan. Departementet er organisert med sju avdelinger, en informasjonsenhet, en analysetab, et dokumentasjonssenter og et internasjonalt sekretariat.

Under denne kategorien utdypes enkelte viktige områder som lovarbeid, internasjonalt engasjement og utviklings- og effektiviseringsarbeid. Under omtalen av de øvrige programkategoriene og i hovedinnledningen redegjøres det nærmere for det arbeidet departementet utfører.

Administrasjonen og oppfølgingen av virksomhetene innebærer en omfattende oppgave for departementet. I justissektoren er det 19 713 årsverk fordelt på ulike typer virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets ledelse.

Som en del av departementets etatslederrolle ligger også et ansvar for å ta initiativ til utviklings- og effektiviseringstiltak, og et ansvar for den faglige gjennomføringen og oppfølgingen av tiltakene. Gjennomføringen av denne typen tiltak er av betyd-

ning for å realisere de mål som Regjeringen og Stortinget har satt for virksomhetene i justissektoren. Dette er igjen viktig for en effektiv utnyttelse av ressursene i justissektoren, og dermed også for de tjenester sektoren skal yte samfunnet.

Departementets rolle som forvaltningsorgan er todelt. For det første har departementet et forvaltningsansvar for om lag 170 lover. I et samfunn i stadig utvikling er det viktig at lovverket til enhver tid er oppdatert for å sikre at ønsket effekt blir oppnådd og sentrale hensyn ivare tatt. For det andre er departementet overordnet klageorgan i forvaltningssaker.

Justisdepartementet har en samordnings- og tilsynsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Justisdepartementet har også det sektorovergripende ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste og for Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sivil sektor.

Justisdepartementet har ansvaret for å samordne norsk politikk i polarområdene (Svalbard, Jan Mayen og bilandene i Antarktis), og er også leder av Det interdepartementale polarutvalget og nestleder i den norske delegasjonen til de årlige

møtene i Antarctic Treaty Consultative Meetings (ATCM). I tillegg har departementet ansvar for å utarbeide Svalbardbudsjettet, sikre en god statlig

forvaltning lokalt på Svalbard, legge til rette for et godt lokaldemokrati i Longyearbyen og arbeide for en god dialog med Longyearbyen lokalstyre.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets-skapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke kriminalitetsofrenes stilling
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige	Videreutvikle den sentrale privatretten Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål Fremme god lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

For departementet er hovedutfordringen å legge til rette for at justissektoren kan realisere hovedmålene for 2008, jf. pkt. 1.4 i hovedinnledningen.

Det er en utfordring å få til et samordnet og effektivt mål- og resultatstyringssystem for sektoren som helhet, og samtidig finne den rette balansen og rollefordelingen mellom departementet og de ulike virksomhetene. Sentralt for departementet er det også å få etablert gode og forpliktende samarbeidsløsninger på tvers av sektorer og i forhold til private og frivillige organisasjoner for å forebygge og bekjempe kriminaliteten på bred front.

Det er viktig at justispolitikken er kunnskapsstyrt, at effekten av tiltak evalueres og at departementet følger opp egne virksomheter og større utviklingsprosjekter på en god måte. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen på Justisdepartementets budsjett med ca. 8 mill. kr i 2008, derav 3 mill. kr til forskning forbundet med DNA og bruk av alternative straffereaksjonsformer, 2 mill. kr til særskilt oppfølging av anskaffelsesprosjektet for nye redningshelikoptre, innføring av elektronisk hjemmesoneing og DNA-satsingen, samt 3 mill. kr til departementets løpende oppgaveløsning og oppfølging av virksomhetene innenfor justissektoren.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets-skapende arbeidet

Regjeringens mål er å skape et tryggere og bedre samfunn for alle. Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) er regjeringens spesialorgan for forebygging av kriminalitet og har som oppgave å fremme samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner, samt å gi veiledning om kriminalitetsforebyggende strategier og konkrete tiltak.

Erfaringen viser at det er en rekke tiltak som har god effekt. KRÅD prioriterer derfor å informere om kriminalitetsforebygging gjennom foredrag, nasjonalt og internasjonalt samarbeid og ved aktiv deltakelse i samfunnsdebatten. KRÅD driver tre nettstedet hvor det gis prinsipiell og praktisk informasjon: www.krad.no inneholder informasjon om rådets virksomhet og et bredt spekter forebyggende tiltak. www.stoppopp.no har informasjon om tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet, og www.stoppinnbrudd.no har praktisk informasjon om tiltak den enkelte kan gjøre for å trygge sin egen bolig.

Økt trygghet kan ikke være ansvar for èn etat eller ett organ alene. For å oppnå en helhetlig kriminalitetsbekjempelse har KRÅD utviklet SLT-

modellen (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak). Hovedtanken bak SLT er å koordinere samarbeidet mellom skole, barnevern, helse- og sosialetat og politi. Mer enn 160 kommuner har nå ansatt egen SLT-koordinator. Dette er personer som i kraft av vedtak i det enkelte kommunestyret og forpliktende løfter om samarbeid fra den lokale politimesteren, systematiserer og samordner de forskjellige tiltakene i kommunen og utvikler nye. Erfaringen viser at SLT-modellen bidrar til å forebygge kriminalitet. Det vil foreligge en evaluering av SLT-modellen første halvår 2008.

I Soria Moria-erklæringen trekkes politiråd frem som en viktig kriminalitetsforebyggende samarbeidsform. De første politirådene ble etablert i 2007. De bygger langt på vei på erfaringene med SLT-modellens styringsgrupper med ansvarliggjøring av kommunale etater og private aktører sammen med politiet. En forskjell er at politirådene har ansvar for innsatsen for alle innbyggere, uavhengig av alder, mens SLT har rettet oppmerksomheten mot barn og unge. Men den felles hovedtanken er at om det skal lykkes å redusere kriminaliteten, må samarbeidet styres og samordnes. Det vises for øvrig til omtale under kat. 06.40.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Innenfor strafferetten vil arbeidet med en ny straffelov fortsatt stå sentralt. Departementet fremmet sommeren 2004 forslag til ny alminnelig del i straffeloven (fellesreglene) jf. Ot.prp. 90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven). Forslaget ble vedtatt av Stortinget i april 2005 og sanksjonert som lov 20. mai 2005 nr. 28. Departementet arbeider nå med en proposisjon om lovens spesielle del (de enkelte straffebud), hvor det bl.a. inngår å følge opp utredningen fra «Lund-utvalget» NOU 2003:18 Rikets sikkerhet. Departementet tar sikte på å fremme proposisjon med forslag til en samlet ny straffelov i løpet av 2008. Frem til det foreligger en ny straffelov vil departementet bare foreslå endringer i den nåværende straffeloven dersom helt spesielle hensyn gjør seg gjeldende.

Departementet vil også fortsette arbeidet med å følge opp utredningene til Sanksjonsutvalget NOU 2003:15 Fra bot til bedring, om alternative sanksjoner til straff.

Departementet arbeider med tiltak som kan bidra til å effektivisere straffesaksbehandlingen. Høsten 2006 ble det sendt på høring en lang rekke forslag til lovendringer. Departementet arbeider med oppfølgingen av høringen, og det vil bli fremmet en odelstingsproposisjon.

For å sikre personvern og databeskyttelse når rettshåndhevende myndigheter i Schengenområ-

det utveksler personopplysninger i bekjempelsen av kriminalitet, arbeides det med et nytt regelverk som også vil gjelde for Norge. Dette vil bli tatt inn i forslaget til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (Politiregisterloven) som Regjeringen tar sikte på å fremme våren 2009.

4.2 Ivareta rettssikkerheten for individer og grupper

4.2.1 Styrke kriminalitetsfrenes stilling

Departementet mottok 08.05.2006 NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter. Utredningen ble sendt på høring med frist 15.09.2006. Departementet arbeider nå med oppfølgingen av høringen, og det vil bli fremmet en odelstingsproposisjon høsten 2007 som også tar hensyn til sammenfallende forslag til lovtiltak fra andre utredninger. Departementet vil videre fremme en proposisjon om endringer i voldsoffererstatningsloven. Det vises for øvrig til omtale under kat. 06.20, 06.40, 06.60 og 06.70.

4.3 Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

4.3.1 Videreutvikle den sentrale privatretten

På bakgrunn av Justisdepartementets lovforslag i Ot.prp. nr. 21 (2006-2007) er det vedtatt en ny samvirkelov, jf. lov 29. juni 2007 nr. 81. Samvirkeloven vil innebære et bedre, klarere og mer tilgjengelig regelverk for samvirkeforetakene.

Som en oppfølging av NOU 2004:16 Vergemål vil Justisdepartementet arbeide videre med en proposisjon om en ny vergemålslov som skal avløse lov 28. november 1898 om umyndiggjørelse og lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige.

Justisdepartementet sendte i januar 2007 på høring et forslag om samboeres rett til å sitte i uskifte og om samboeres rett til arv etter loven. Høringsbrevet har bakgrunn i St.meld. nr. 29 (2002-2003) Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap, jf. Innst. S. nr. 53 (2003-2004). Justisdepartementet vil på bakgrunn av høringen utarbeide en odelstingsproposisjon med forslag om lovendringer.

4.3.2 Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning

Innbyggernes rett til innsyn i forvaltningens saksdokumenter, er et fundamentalt prinsipp i vårt demokrati. For å styrke denne retten vedtok Stortinget en ny offentlighetslov i mai 2006, lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig

verksemd (offentleglova). Loven vil gi økt innsyn i kommunal sektor. Loven vil dessuten som hovedregel trekke selskaper og lignende der stat eller kommune har dominerende innflytelse, inn under offentlighetsprinsippet. Det er en vesentlig utvidelse av virkeområdet og vil innebære at hvordan offentlig virksomhet er organisert, ikke lenger blir avgjørende for allmennhetens innsynsrett. Det er viktig å styrke innsynsretten for å øke interessen for og deltakelsen i politiske debatter og prosesser. Den nye offentlighetsloven planlegges satt i kraft 01.01.2008.

I nært samarbeid med Kommunenes sentralforbund holdt Justisdepartementet i juni 2005 et seminar der behovet for en revisjon av forvaltningsloven ble belyst fra ulike ståsteder. Departementet vurderer for tiden hvordan arbeidet skal følges opp.

Blant annet UDI-granskningen våren 2006 har vist at det er behov for oppdaterte og moderne retningslinjer og regler for ad hoc granskingskommisjoner. Det er oppnevnt et utvalg til å gjennomgå reglene for slike kommisjoner.

4.3.3 *Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål*

Personopplysningsloven skal etterkontrolleres fire år etter at den ble satt i kraft, jf. Innst. O. nr. 51 (1999–2000). Justisdepartementet satte i gang arbeidet med en bred etterkontroll av loven i 2005. Flere prosjekter med eksterne deltakere er satt i gang eller fullført. I juni 2005 la Norsk Regnesentral frem en rapport om hvilke elektroniske spor som den enkelte innbygger legger igjen etter seg, og hva disse sporene blir benyttet til. Rapporten danner grunnlag for en vurdering av om det er behov for ytterligere lovregulering av elektroniske spor. Et forslag om egne regler om arbeidsgivers tilgang til ansattes e-post har vært på høring med høringsfrist 17.01.2007. Forslaget følges opp av Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Justisdepartementet skal i den forbindelse fremme en odelstingsproposisjon høsten 2007 med forslag til lovendring for å få hjemmel til forskrift om arbeidsgivers tilgang til ansattes e-post m.v. Departementet arbeider videre med de resterende spørsmålene i etterkontrollen. Eksterne eksperter ved Universitetet i Oslo fikk i 2005 i oppdrag å vurdere flere av spørsmålene. Deres rapport forelå høsten

2006 og vil inngå i arbeidet med et høringsnotat. Et høringsnotat vil foreligge i 2008.

4.3.4 *Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk*

Justisdepartementet har den senere tid lagt ned et betydelig arbeid med enkeltstående, men tildels omfattende lovreformer på strafferettens og straffeprosessens område. Av store prosjekter gjenstår et omfattende arbeid med ny straffelov. Innenfor sivilprosessen har arbeidet med en ny tvistelov stått sentralt, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) og Ot.prp. nr. 74 (2005–2006). Tvisteloven trer i kraft 01.01.2008, se nærmere omtale under kat. 06.20. Departementet vil fortsatt prioritere arbeidet med den sivilrettslige lovgivningen. Utviklingen i EU gjør det nødvendig å styrke innsatsen med norske bidrag til og gjennomføring av fremtidig europeisk kontraktrettslovgivning og selskapsrett. Stigende mobilitet over landegrensene reiser stadig oftere spørsmål om hvilket lands lov som skal gjelde for et rettsforhold og hvilket lands domstoler som skal kunne avgjøre tvisten. Det er et stort norsk reformbehov på dette feltet. Departementet legger videre vekt på å få prioritert arbeidet med oppfølging av enkelte eksisterende utredninger på sivilrettens område. De omfattende omlegginger av tinglyssvesenet gjør det aktuelt å forberede en revisjon av tinglyssloven.

Justisdepartementet har et overordnet ansvar for å bidra til et enkelt, oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt for Justisdepartementet til lovteknisk gjennomgåelse. Departementet gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelser. Det er en sentral målsetting at de reglene som til enhver tid gjelder, er aktuelle og dekker de reelle behov.

Våren 2006 ble det etablert en forskriftsenhet i tilknytning til Lovavdelingen i Justisdepartementet. Enheten er et kompetansesenter for sentralforvaltningens forskriftsarbeid som arbeider for et bedre og mer enhetlig og brukervennlig forskriftsverk. Enheten bidrar til både innholdsmessig og teknisk kvalitet i forskriftsverket. Målet om brukervennlige forskrifter stiller krav til god struktur og forståelig språk, og at reglene er utformet slik at de kan oppfylle sin hensikt. I tillegg ønsker en å oppnå bedre planlegging i regelverksarbeidet.

4.4 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.4.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Det vises til omtalen av satsing på internasjonalt samarbeid under pkt. 1.3 i hovedinnledningen, samt en ytterligere omtale av noen av sakene under de andre kategoriomtalen. Justisdepartementet deltar i ulike internasjonale fora hvor lovkonvensjoner utarbeides. Departementet spiller også en aktiv rolle ved vurderingen av hvordan konvensjoner bør gjennomføres i norsk rett. Sammen med Utenriksdepartementet har Justisdepartementet ansvar for en stor del av rapporteringen til internasjonale menneskerettsorganer.

EU har siden 2001 hatt gående et større prosjekt om kontraktsrett. Arbeidet går dels ut på å utvikle en felles referanseramme for europeisk kontraktsrett, dels å gå gjennom utvalgte sektordirektiver på kontraktsrettens område. Arbeidet med utvikling av kontraktsretten vurderes og følges opp av Justisdepartementet, bl.a. i form av deltakelse i ekspertgrupper.

I forhold til EUs sivilrettslige samarbeid har Justisdepartementet vært med på forhandlingene om en ny Luganokonvensjon om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer som ble undertegnet i mars i år. Konvensjonen bygger på EUs regelverk om det samme og er en avtale mellom EU, Norge, Sveits og Island. Justisdepartementet vurderer løpende om det er hensiktsmessig og mulig å utvide det sivilrettslige samarbeidet med EU.

Justisdepartementet har også vært pådriver i arbeidet med å fremforhandle en Europarådskonvensjon om offentlighet i forvaltningen.

Innen immaterialrettsområdet er Justisdepartementet involvert i flere multinasjonale traktatsprosesser.

FN-konvensjonen mot korrupsjon, som Norge ratifiserte i juni 2006, har nå trådt i kraft. Justisdepartementet vil på egnet måte, og i samarbeid med Utenriksdepartementet, delta i relevante oppfølgingsprosesser. Norge deltar aktivt i OECDs og Europarådets arbeid mot korrupsjon, basert på rettslige instrumenter utviklet i disse organisasjonene. Deltakelsen i Financial Action Task Force (FATF) vil bli videreført.

Det justispolitiske samarbeidet i Østersjøregionen, bl.a. gjennom Baltic Sea Task Force (BSTF) og Baltic Sea Region Border Control Cooperation (BSRBCC), videreføres. Her legges det vekt både på alminnelig kriminalitetsforebyggende samar-

beid og felles aktiviteter i tilknytning til grenseovervåking og kontroll.

Som et ledd i å effektivisere og forenkle det internasjonale samarbeidet for å bekjempe kriminalitet over landegrensene, ble det i 2006 inngått en avtale mellom EU, Island og Norge om overlevering av lovbrøyttere. Departementet arbeider nå med å gjennomføre avtalen i norsk rett.

Justisdepartementet er sentralmyndighet for anmodninger om rettslig bistand til og fra utlandet. I 2006 behandlet departementet 685 rettsanmodninger i sivile saker og 305 rettsanmodninger i straffesaker. Dette er en markant økning i fra 2005. Departementet er også sentralmyndighet for saker om utlevering av lovbrøyttere. Det ble behandlet 50 utleveringssaker i 2006.

Justisdepartementet er også sentralmyndighet etter Haag- og Europarådskonvensjonen om barne bortføring. Departementet har i 2006 registrert en økning i antall henvendelser på området herunder en økning i antall barne bortføringssaker fra 31 i 2005 til 41 i 2006. Videre er sakene blitt mer komplekse. Justisdepartementet, i samarbeid med Utenriksdepartementet, har våren 2007 opprettet nettsider om barne bortføring, www.barnebortforing.no. Sidene tar først og fremst sikte på å gi en kort oversikt over hva som kan gjøres når et barn er blitt ulovlig bortført, og hvem som kan bistå berørte parter. Det er også sider med mer detaljert informasjon beregnet på advokater og dommere. Etter initiativ fra Justisdepartementet oppnevnte Domstoladministrasjonen høsten 2007 to kontaktdommere, som skal bistå med veiledning til berørte parter når det gjelder domstolenes behandling av barne bortføringssaker. Departementet undersøker muligheten for å kunne knytte seg til EUs forordning om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i familiesaker, som også har betydning for barne bortføring.

Justisdepartementet deltar aktivt i FN's sjøfartsorganisasjon IMO (International Maritime Organization) i forbindelse med arbeidet med internasjonale konvensjoner om ansvar for oljesøl, passasjeransvar, undersøkelse av sjøulykker og andre sentrale sjørettslige spørsmål som er viktig for Norge. Dette er spørsmål som også diskuteres i EU, hvor også Justisdepartementet deltar.

Justisdepartementet leder Norges arbeid i den høyere komité for sivil beredskap i NATO (Senior Civil Emergency Planning Committee – SCEPC). Det sivile beredskapsarbeidet i NATO dekker et bredt innsatsspekter, fra mindre kriser til naturkatastrofer og uønskede hendelser. Samfunnsikkerhet og beredskap er også viktige samarbeidsområder innen Barentssamarbeidet og Arktisk råd.

For å oppnå målsettingen om at kun sikre produkter og forbrukertjenester gjøres tilgjengelig for brukere, arbeides det kontinuerlig med å utvikle fellesskapsregler som gir tilstrekkelig sikkerhet for sluttbrukere. Særlig er det EØS-avtalen og det indre marked i EØS-området som har direkte konsekvenser for både myndigheter, næringsliv og forbrukere.

4.4.2 Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging

Justisdepartementet opprettet i 2004 en beredskapsgruppe, «Styrkebrønnen», som på kort varsel skal kunne bistå demokrati- og rettsstatsutvikling som del av internasjonale sivile operasjoner eller i bilaterale sammenhenger. Fra 2006 består gruppen av 65 personer. Dette omfatter dommere, statsadvokater, advokater, politijurister og personell fra kriminalomsorgen.

Beredskapsgruppen skal gi råd og bistå til institusjonsbygging og rettsstatsutvikling i land som har hatt krig eller interne konflikter, i land som er i en overgangsfase fra totalitært regime eller i land med svake demokratier. Høsten 2007 har «Styrkebrønnen» til sammen 21 personer på oppdrag i Afghanistan, Bosnia og Herzegovina, Georgia og Moldova.

Norske polititjenestemenn deltar i utenlandstjeneste innenfor sivil krisehåndtering gjennom FN, OSSE, EU eller på bakgrunn av bilaterale avtaler. Disse tjenestegjør i Kosovo, Bosnia, Serbia, Makedonia, Liberia, Sudan, Indonesia, Hebron og ved FN-kontoret i New York. Norge har i tillegg utplassert en kontingent med politifolk i Afghanistan for å bidra til reetablering av politietaten under ledelse av EU, samt for å ivareta bilaterale forpliktelser overfor landet. Se også omtale under kat. 06.40.

Norge har siden 1998 hatt et forholdsviss omfattende fengselssamarbeid med Russland. Norge er fortsatt en aktiv deltaker i dette prosjektsamarbeidet og er bl.a. representert i Europarådets styringsgruppe for reformer i russisk fengselsvesen. Fengselssamarbeidets overordnede siktemål er å bidra til å styrke demokratiet, rettsstaten og respekt for menneskerettighetene. Det norsk-russiske fengselssamarbeidet har etter hvert også fått en bilateral dimensjon. I tillegg til direkte samarbeid mellom norske og russiske fengsler, er også opplæring av personell en viktig del av samarbeidet. Justisdepartementet vil fortsatt være i dialog med aktuelle samarbeidsland i forbindelse med EØS-finansieringsmekanismer.

Innen Norge og EU er redningstjeneste og sivil beredskap områder hvor en ønsker å bidra til at de

tidligere østblokklandene bygger ut gode institusjoner og ordninger.

4.5 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.5.1 Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

Styrking av forskningsinnsatsen

Økt satsing på forskning vil bidra til kunnskapsbaserte beslutninger. Justisdepartementet vil i 2008 styrke forskningen for å få bedre oversikt over hvordan lover og tiltak virker. Regjeringen ønsker generelt å få kunnskap om årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken. Departementet foreslår derfor å øke bevilgningen med 3 mill. kr i 2008 til forskning knyttet til bruk av DNA og nye reaksjonsformer mv.

Programsamarbeidet og kontakten med Norges forskningsråd vil fortsette for å legge til rette for økt rekruttering til forskning innen juridiske fag. Behovet for juridisk forskning er blant annet synliggjort i St.meld. nr. 20 (2004-2004) Vilje til forskning og St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og demokrati. Her vektlegges innsikt i hvordan normer og rettsregler skapes, forstås og brukes. Det ble satt i gang konkrete prosjekter for å belyse slike spørsmål fra og med 2006. Departementet foreslår av avsette 4 mill. kr i 2008 til de institusjonsbaserte prosjektene (JUSISP) for å støtte opp om og utvikle juridisk forskning.

I 2006 ble det igangsatt et forskningsprogram på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet (SAMRISK). Regjeringen vil videreføre den økonomiske støtten til programmet i 2008. Programmet vil bidra til økt forskning om tverrfaglig forskning knyttet til forebygging og håndtering av samfunnssikkerhet. Bygging av forskningskompetansen vil innrettes slik at vi bedre kan nyttiggjøre oss av internasjonal forskning og forskningsmiljøer.

Regjeringen ønsker kunnskap om sammenhengen mellom velferd og kriminalitet og vil fortsette departementets bidrag til Norges Forskningsråds Velferdsprogram med 1,5 mill. kr. Dette programmet har blant annet prosjekter om barns rettigheter, retten som velferdspolitisk styringsmiddel, om sammenhengen mellom sosial kapital og kriminalitet og om voldsbruk blant ungdom. Departementet vil videre fortsatt bidra til forskning om økonomisk kriminalitet. Et forskningsprogram om dette har allerede gitt oss økt kunnskap innenfor temaene hvitvasking og om økonomisk kriminalitet i drosjenæringen.

Regjeringen arbeider med å utvikle tiltak som kan virke gjenopprettende og forsonende for de som er berørt av kriminelle handlinger. Departe-

mentet har i 2007 startet opp et prosjekt for å styrke kunnskapen om «Restorative Justice» og konfliktråd, prosjektet fortsetter i 2008. Prosjektet skal konsentrere seg om bruk av «Restorative Justice»-prosesser i saker som gjelder alvorlige forseelser eller forbrytelser og belyse hvorvidt de har den tilsktede virkning for de berørte partene.

Som en oppfølging av gjenopptakelsen og frifinnelsen i «Fritz Moen-sakene» tok departementet i 2007 initiativ til å øke forskningsinnsatsen som et av flere tiltak for å forebygge uriktige domfellelser. Granskningsutvalget til Fritz Moen-sakene påpekte at brudd på objektivitetsprinsippet i etterforskningen var et av hovedproblemene. En rapport fra en konferanse i mars 2007 med foreløpige konklusjoner om forskningsstatus viser at det er særlig behov for forskning om prosesser og kultur blant aktørene i straffesakskjeden, kunnskap om personer med særlige behov i rettsystemet og bruken av sakkyndige. Høsten 2007 vil departementet igangsette et forprosjekt som skal foreta en bredere gjennomgang av saker for Gjenopptakelseskommisjonen for å se om det er noen mønstre i hvilke sider ved straffesakskjeden som er utsatt for klager.

I 2008 styrkes flerfaglig forskning knyttet til utvidet bruk av ny teknologi i etterforskning, med vekt på DNA-analyser.

Regjeringen legger fram en Stortingsmelding om Kriminalomsorgen i 2008. En overordnet målsetting er å forsterke innsatsen for å finne alternativer til fengsel og bli mer effektive i forhold til rehabilitering. Et viktig forskningstema vil være knyttet til det tverretatlige samarbeidet i rehabiliteringen av straffedømte.

Regjeringen vil fremme et lovforslag for Stortinget om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester våren 2008. I den forbindelse vil det bli igangsatt et forskningsprosjekt for å få kunnskap om prostitusjonsmarkedet i Norge. Dette vil danne grunnlag for å evaluere loven etter at den har virket en periode.

Noen større forskningsprosjekter som allerede er igangsatt, vil fortsette også i 2008. Dette gjelder et prosjekt om internettkriminalitet og etterforskningsmetoder som har sitt utgangspunkt i mangel på begrepsapparat og systematikk for en god analyse av internettkriminalitetens egenart. Et annet prosjekt har som formål å styrke de historiske kunnskapene om nordmenns eventuelle deltakelse og kunnskap om masseutryddelsen av russiske krigsfanger og jøder på Østfronten under den 2. verdenskrig vil slutføres.

Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader og evalueringsarbeid

I St.prp. nr 1 (2006-2007) redegjorde departementet for hvordan arbeidet med rapporten «Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader» ble fulgt opp.

I tråd med rapportens anbefalinger, arbeider nå Justisdepartementet særlig med gode metoder for kostnad/nytteanalyse og verdi- eller indikatorfastsettinger av kriminalitetens ulike kostnader og skadevirkninger. Dette er en nødvendig tilnærming hvis man skal ha mulighet til å sammenligne og evaluere nytten av ulike ressurskrevende tiltak rettet mot kriminalitetsbekjempelse. Det vil legges vekt på analyser der man ser nærmere på hvilke kvalitative og kvantitative resultater som kommer ut av ressursbruk og budsjettmessige prioriteringer. Departementet er i samarbeid med Senter for statlig økonomistyring i gang med å lage en veileder for evaluering av lover, som forventes å bli et viktig bidrag i oppfølging og videreutvikling av lovgivingen rettet mot å forhindre eller redusere kriminalitet.

Departementet er opptatt av å få fram kostnadene også ved de menneskelige belastningene ved kriminalitet, og er i dialog med Sosial- og helsedirektoratet om det videre arbeidet med problemstillingen. I tillegg vil forskningsinstitusjoner og andre myndighetsorganer inviteres til samarbeid om utvikling av metoder og gjennomføring av begrensede studier for kartlegging av den økonomiske kriminalitetens skadevirkninger.

Organisering

I Justisdepartementet og justissektoren er det viktig med strukturer som leder oppmerksomheten mer mot kjerneoppgavene på justisområdet. Det arbeides kontinuerlig med forbedringer i ledelse, organisering, kompetanseutvikling og arbeidsformer. Det legges også vekt på å undersøke hvordan ulike forbedringstiltak virker, slik at eventuelle nye tiltak blir kunnskapsbaserte.

For å kunne konsentrere seg om å være faglig sekretariat for politisk ledelse og for å kunne legge oppgaveløsningen nærmest mulig innbyggerne, er departementet fortsatt opptatt av at enkeltsaksbehandlingen i departementet legges ut til underliggende etater. Klagesaksbehandlingen i saker etter lov om fri rettshjelp ble derfor overført til Justissekretariatene fra 01.09.2006. Fra 01.01.2007 ble også klagebehandling i tomtefestesaker avgjort av fylkesmannen og stadfestelse av testament, overført.

Det er i 2007 igangsatt en gjennomgang av enkelte sider ved departementets organisering for å se om det er mulig å utnytte ressursene mer

effektivt. For å styrke koordineringen av justissektorens internasjonale arbeid er det opprettet et internasjonalt sekretariat direkte underlagt departementsråden.

Det er etablert en krisestøtteenhet i regjeringskvartalet som er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet, jf. St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering og jf. Innst. S. nr. 265 (2004-2005). Lokalene er tilpasset departementenes behov for å kunne ivareta strategisk ledelse i krisesituasjoner, de skal kunne stilles til disposisjon for Regjeringsens kriseråd og lederdepartementet. Lokalene er også daglig arbeidslokaler for Krisestøtteenheten som nå har seks ansatte. Krisestøtteenheten skal bistå med støttefunksjoner til departementene i krisehåndtering, og det er blant annet etablert nettverk for beredskaps- og informasjonsmedarbeidere, jf. nærmere omtale under kat. 06.50.

Justisdepartementet har på bakgrunn av Stortingets vedtak, jf. St.prp. nr 30 (2006-2007), og Budsjett-innst. S. nr. 4 (2006-2007), inngått avtale om utbygging av 1. trinn i nytt digitalt nødnett. I samarbeid med Stortingets forutsetninger ble Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) opprettet 01.04.2007. Direktoratet skal eie og drive det nye nettet, ivareta styring og kontroll av utbyggingen, ha det løpende ansvaret for overvåking av nettets kvaliteter, vurdere behovet for videreutvikling, justere og tilpasse tjenestetilbudet og avtaleverket med brukere, myndigheter og kommersielle aktører. Direktoratet vil ha tett kontakt med nødetatens fagdirektorater og andre forvaltningsorganer, jf. nærmere omtale under kat. 06.50.

Det vil bli fremmet en stortingsmelding om kriminalomsorgen i 2008, hvor også de organisatoriske rammene for kriminalomsorgen vil bli vurdert. Se også omtale under kat. 06.30.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Virksomhetene i justissektoren forvalter og gjør bruk av svært store mengder informasjon. I justissektoren er informasjonsteknologi et strategisk virkemiddel for å møte utfordringene med kunnskap. En helhetlig satsing på IKT er en forutsetning for effektiv samhandling på tvers av justissektoren og i forvaltningssamarbeidet med andre. IKT-strategi for justissektoren 2008-2011 skal bidra til å nå kriminalpolitiske og andre justispolitiske mål og være i tråd med regjeringens IKT-planer for offentlig sektor, jf. St. meld. nr. 17 (2006-2007) Samfunnssikkerhet.

Justisdepartementet er opptatt av at utnyttelse av teknologi må være basert på etiske vurderinger.

De IKT-tiltak som skal støtte justissektorens arbeid med kriminalsaker, herunder i straffesakskjeden, gjennomføres i et felles program. Samhandlingsarkitekturen legger til rette for deling og gjenbruk av informasjon og gjør det mulig å sammenstille informasjon på tvers av virksomheter. Sektor skal skrittvis bevege seg fra dagens virksomhetsspesifikke IKT-løsninger til løsninger som skal bidra til økt samhandling i justissektoren. Justisdepartementet har igangsatt en omfattende kvalitetssikring av de IKT-tiltak som gjennomføres innenfor programmet.

Det er et betydelig behov for oppgradering og utskifting av flere IKT-systemer som benyttes i justissektoren. Store ressurser brukes i dag til forvaltning og drift av eldre IKT-løsninger. Politiet har igangsatt arbeidet med å forberede erstatningen av dagens Sentrale Straffe- og Politiregister SSP. Registeret tilfredsstiller ikke krav som må stilles til sentrale registre. Kriminalomsorgen har igangsatt arbeidet med fornyelse av etatssystemet basert på arkitektur som skal binde sammen anstalt og friomsorg.

Evalueringsprosjektet med bruk av fjernavhørteknologi i domstolene pågår og skal avsluttes innen utgangen av 2007. Forskriften som hjemler bruk av fjernmøter og fjernavhør i domstolene trådte i kraft 01.01.2006, og omfatter både sivile saker og straffesaker. Ny tvistelov og tilhørende forskrifter som trer i kraft 01.01.2008, vil regulere bruk av fjernmøteteknologi i sivile saker og omfatte alle domstolene mens prøveordningen vil bli videreført for straffesaker. Våren 2007 fikk to nye fengsler installert utstyr for fjernavhørteknologi, bl.a. Ringerike fengsel.

Personalpolitikk

Det er et overordnet mål å sikre at Justisdepartementet og underliggende virksomheter til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse slik at oppgavene blir utført på en best mulig måte. Departementet vil legge til rette for en mer individorientert personalpolitikk som ivaretar medarbeideres faglige og personlige utvikling. Det er utarbeidet en kompetansestrategi som gjennom en rekke tiltak skal bidra til å beholde, mobilisere og videreutvikle medarbeidernes kompetanse, tiltrekke ny kompetanse og gjennomføre kurs og programmer for definerte grupper medarbeidere. Aktivitetene skal bidra til å styrke rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, gi bedre ressursutnyttelse, øke medarbeidernes motivasjon og prestasjoner, samt styrke samspillet horisontalt og vertikalt i departementet.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)

Departementets overordnede mål for helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et godt arbeidsmiljø.

Arbeidsmiljøutvalget i departementet arbeider for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og behandler saker etter Arbeidsmiljølovens § 7-2. Hovedverneombud og verneombudene ivaretar medarbeideres interesser i saker som angår arbeidsmiljøet. Verne-runder i avdelingene og medarbeiderundersøkelser vil danne grunnlag for det videre arbeidet med HMS i departementet.

Arbeidet med et mer inkluderende arbeidsliv er en del av departementets helse, miljø- og sikker-

hetsarbeid. Justisdepartementet ønsker med IA-avtalen å forebygge sykefravær, rette økt oppmerksomhet mot jobbnærvær og bidra til at medarbeidernes ressurser og arbeidsevne utvikles. Departementet vil videre arbeide for å rekruttere, beholde og legge til rette for personer med redusert funksjonsevne og motivere eldre ansatte til å bli lengre i jobb. Et forebyggende og systematisk HMS-arbeid er kjernen i Justisdepartementets arbeid for et arbeidsliv med plass for alle.

Justisdepartementet vil ha fortsatt fokus på nye og fleksible arbeidsformer for å bedre både oppgaveløsning og arbeidsmiljø. Mulighet for personlig og faglig utvikling og rom for å utøve initiativ og selvstendighet, vil være med på å øke både engasjement og trivsel på arbeidsplassen.

Kap. 400 Justisdepartementet

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	257 427	226 977	240 274
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	9 890	11 383	10 872
	Sum kap. 400	267 317	238 360	251 146

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal i hovedsak dekke lønnsutgifter til ansatte i departementet, lønns- og driftsutgifter til medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg og tilknyttede utgifter i denne forbindelse, samt midler til engasjement og ekstrahjelp. Videre skal posten dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til at utgifter til investeringer og utviklingstiltak føres på posten. Unntaksvis benyttes posten til investeringer og enkelte driftsutgifter i domstolene og ytre etat. Posten omfatter videre investeringer i IT-utstyr og finansiering av forskningsprosjekter. Bemanningen i Justisdepartementet utgjorde 306 årsverk pr. 01.03.2007, inkl. 23 årsverk under kap. 456 Nødnett – felles radiosamband under nødnettene, syv årsverk under kap. 443 Innsynsutvalget, 16 årsverk i Styrkebrønnen og seks årsverk i Krisestøtteenheten. Bevilgningen på posten er foreslått økt med 3 mill. kr til forskning forbundet med

DNA og bruk av alternative straffereaksjonsformer, 2 mill. kr til særskilt oppfølging av anskaffelsesprosjektet for nye redningshelikoptre, innføring av elektronisk hjemmesoneing og DNA-satsingen, samt 3 mill. kr til departementets løpende oppgaveløsning og oppfølging av virksomhetene innenfor justissektoren. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3400, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kommisjonsbudsjettet

Justisdepartementet administrerer en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker. Kommisjonsbudsjettet dekkes over post 01 Driftsutgifter. Nedenfor er det en liste over permanente råd og utvalg og tidsbegrensede utvalg.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer
Sjølovkomiteen	11
Straffelovrådet	4
Det interdepartementale polarutvalg	11
Rådet for taushetsplikt og forskning	4
Den faste undersøkelseskomisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten	3
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	4

I forbindelse med endringene i sjøloven med virkning fra 01.07.2008 vil den faste undersøkelseskomisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten avslutte sitt virke fra samme dato. Undersøkelsene

vil etter dette skje i Statens havarikomisjon for transport, som dekkes over Samferdselsdepartementets budsjettområde.

Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen ventes fremlagt
Skiftelovutvalget	5	2007
Voldtekstutvalget	11	2007
Samerettsutvalget	15	2007
Ungdomskriminalitetsutvalget	9	2008
Granskingskomisjonsutvalget	6	2008

Følgende råd og utvalg har avgitt innstilling i løpet av i 2007:

- Datakrimutvalget NOU 2007:2 Lovtiltak mot datakriminalitet Delutredning II
- Utvalg for å granske straffesakene mot Fritz Moen NOU 2007:7 Fritz Moen og norsk straffettspleie

Nye utvalg:

- Regjeringen har satt ned et utvalg som skal se på reaksjoner og tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet. Utvalget skal levere sin utredning innen 01.10.2008
- Regjeringen har satt ned et utvalg som skal gjennomgå hvordan offentlige granskingskomisjoner skal settes sammen, hvilke oppgaver de skal ha og deres rettslige status. Utvalget skal levere sin utredning innen 01.12.2008.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Post 71 skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justisdepartementets saksområde.

Norge dekker tilskudd til følgende organisasjoner m.m. under post 71:

- Den internasjonale domstolen i Haag
- Haagkonferansen for internasjonal privatrett
- «World Intellectual Property Organization» (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- «The Group of States Against Corruption» (GRECO)
- Tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet ifm Schengensamarbeidet
- Den internasjonale kriminalitetsorganisasjon (Interpol)

Tilskuddene til de ovenfor nevnte internasjonale organisasjoner m.m. har preg av å være kontingent. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilsagnsbrev kommer derfor ikke til anvendelse.

Kap. 3400 Justisdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Diverse inntekter	24 897	75	78
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 791		
18	Refusjon av sykepenger	2 237		
	Sum kap. 3400	29 925	75	78

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente utgifter er utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp. Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med noe beløp.

Justisdepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet etablert en beredskapsgruppe som skal bistå i internasjonale sivile krisehåndteringsoperasjoner benevnt Styrkebrønnen. Justisdepartementet vil få refundert departementets utlegg fra Utenriksdepartementet. Det foreslås at merinntektene under kap. 3400, post 01 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	1 926 110	1 889 292	1 984 854	5,1
	Sum kategori 06.20	1 926 110	1 889 292	1 984 854	5,1

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
61	Høyesterett	58 068	59 700	61 509	3,0
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 378 439	1 342 200	1 382 083	3,0
411	Domstoladministrasjonen	59 146	60 452	61 878	2,4
412	Tinglysingsprosjektet	137 605	124 357	170 489	37,1
413	Jordskifterettene	155 616	152 624	163 431	7,1
414	Forliksråd og andre domsutgifter	137 236	149 959	145 464	-3,0
	Sum kategori 06.20	1 926 110	1 889 292	1 984 854	5,1

1 Innledning

Programkategori 06.20 omfatter blant annet Høyesterett, lagmannsrettene, domstolene i første instans, jordskifterettene, forliksrådene og Domstoladministrasjonen.

Domstolenes organisering

Domstolene er et av samfunnets viktigste organ for konfliktløsning, og skal være en reell konfliktløser for alle individer og virksomheter. Domstolene skal behandle straffesaker og sivile saker som bringes inn for avgjørelse. I tillegg til den dømmende virksomhet utfører domstolene i første instans også forvaltningspregede oppgaver som for eksempel vigslar og skifte. Domstolene er uavhengige i sin dømmende virksomhet, men er administrativt underlagt Domstoladministrasjonen.

Høyesterett er landets øverste domstol og består av to avdelinger og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Kjæremålsutvalget endrer navn til ankeutvalg i ny tvistelov. Se nærmere om ny tvistelov i

pkt. 4.2.2. Høyesterett ledes av høyesterettsjustitarius.

Landet er inndelt i seks lagdømmer som hvert har en lagmannsrett. Hver lagmannsrett ledes av en førstelagmann.

Betegnelsen for domstolene i første instans er i hovedsak tingretter. Pr. 01.07.2007 er det totalt 70 førsteinstansdomstoler. Disse er delt inn i 69 tingretter og ett byfogdembete. Domstolene varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer og én dommerfullmektig til store kollegiale domstoler, hvor Oslo tingrett er den største med til sammen 89 dommere og dommerfullmektiger (tall pr. 01.01.2007).

Jordskifterettene er fellesbetegnelsen for 34 jordskifteretter (førsteinstans) og fem jordskifteoverretter (ankeinstans). Jordskifterettene er særdomstoler som arbeider med oppgaver som har hjemmel i jordskifteloven. Jordskifterettene har også utviklingsoppgaver innenfor landmåling, kartbehandling, skogvurdering, jordskifte, IKT m.m. Jordskifterettene varierer i størrelse fra enedom-

merembeter med én fast dommer til kollegiale domstoler, hvor Sør-Trøndelag jordskifterett er den største med 6,8 dømmende årsverk. Hver jordskifterett ledes av en jordskifterettsleder.

Forliksrådene er en del av rettspleien på nivået under tingrettene. Forliksrådene er i dag en av landets alminnelige domstoler. Ved ikrafttredelse av ny tvistelov 01.01.2008 med påfølgende endringer i domstolloven vil forliksrådene ikke lenger benevnes som en del av de alminnelige domstoler, men som en meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet. Det er forliksråd i hver kommune, og forliksrådsmedlemmene utnevnes av kommunestyrene. Det administrative ansvaret for forliksrådene ligger til Justisdepartementet. Sekretariatsfunksjonen for forliksrådene ligger hos politiet, som en del av politiets sivile oppgaver.

Domstoladministrasjonen

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for domstolene, herunder jordskifterettene.

Domstoladministrasjonen er organisert som et uavhengig statlig organ og ledes av et styre.

Samhandlingen mellom Stortinget, regjeringen, Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen er ivaretatt gjennom lovfestede rammebetingelser for Domstoladministrasjonens virksomhet.

2 Overordnede mål og retningslinjer

2.1 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Ivareta innbyggernes adgang til domstolene
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Ivareta menneskerettighetene i justissektoren Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Domstolene skal ivareta rettssikkerheten for individer og grupper gjennom en grundig og opplyst behandling av konflikter. Domstolene skal være tilgjengelige og sikre en rettferdig og rask prosess for tvisteløsning.

En smidig og effektiv konfliktløsning i domstolene tilsier at alternative konfliktløsningsordninger må utvikles og tas i aktiv bruk også innenfor domstolene. Domstolenes struktur og organisering må

Rammebetingelsene følger fire hovedprinsipper, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000–2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m. (den sentrale domstoladministrasjon og dommernes arbeidsrettslige stilling) og Innst. O. nr. 103 (2000–2001):

1. «Justisdepartementet skal ikke i fremtiden ha alminnelig instruksjonsmyndighet over domstolene i administrative spørsmål i kraft av å være utøvende makt etter Grunnloven § 3
2. Gjennom Stortingets behandling av budsjettproposisjonen gis sentralt fastsatte retningslinjer for de ansvarsområder som er lagt til domstoladministrasjonen
3. Styring av domstoladministrasjonen skjer ved lov, forskrift eller plenarvedtak i Stortinget på vanlig måte etter forslag fra regjeringen
4. Regjeringen skal ved kongelig resolusjon kunne instruere domstoladministrasjonen i forhold til administrative enkeltsaker.»

Retningslinjene som er nevnt i pkt. 2 skal være generelle og på overordnet nivå, for å sikre samfunnets innflytelse på hvilke hovedretninger arbeidet til Domstoladministrasjonen skal ta. Regjeringens instruksjonsmyndighet, jf. pkt. 4, er forutsatt brukt i unntakstilfeller. Domstoladministrasjonen velger satsingsområder og virkemiddelbruk innenfor tildelt budsjettamme.

fortløpende vurderes for å sikre et godt fungerende domstolsapparat.

En åpen og kvalitetsbevisst rettspleie innebærer god utnyttelse av ressursene innenfor rammene av en forsvarlig saksbehandling. Domstolene skal tilrettelegge sin virksomhet slik at parter, profesjonelle aktører, publikum og media møter serviceorienterte og utadrettede domstoler som gir god informasjon til det rettssøkende publikum.

Domstoladministrasjonen skal sørge for at de overordnede krav og forventninger samfunnet stiller til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes spesielle stilling og videreutvikle domstolenes rolle som en av samfunnets viktigste konfliktløser.

2.2 Saksavviklingstider

Målene for saksavviklingen i domstolene, angitt som gjennomsnitt for henholdsvis straffesaker og sivile saker, er en følge av domstolenes egne krav til forsvarlig og effektiv saksbehandling.

Tabell 2.1 Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid

Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	Lagmannsrettene	Tingrettene
	Mål i måneder	Mål i måneder
Sivile saker	6	6
Straffesaker	3	3
Straffesaker (enedommersaker)		1

I lovs form er det dessuten for visse sakstyper gitt anvisninger for saksavviklingstiden, blant annet i tilfeller med unge lovbytere, og hvor tiltalte er undergitt varetekt. Dette er omtalt nærmere under punkt 4.2.1.

Saker ført for jordskifteretten har stor variasjon i kompleksitet og arbeidsmengde, og de fleste saker krever at det blir utført teknisk arbeid og befaring på barmark. Dette er faktorer som medfører til dels store variasjoner i saksavviklingstid. Det er viktig å sette realistiske mål for saksavviklingstid og derfor nødvendig med en grundig gjennomgang av de faktorer som påvirker saksavviklingstiden. Domstoladministrasjonen har igangsatt et arbeid som skal vurdere ressursbruk og rutiner i jordskifterettene samt komme med forslag til endringer. En av oppgavene i prosjektet vil være å fastsette mål for saksavviklingstid. Arbeidet har som overordnet mål å nedarbeide restansene samt redusere saksavviklingstiden i jordskifterettene.

2.3 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

Justisdepartementet foreslår følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2008:

- Domstoladministrasjonen skal følge opp målsetningene om en effektiv saksavvikling med høy kvalitet, herunder særskilt følge opp domstoler som ikke er innenfor målene om saksavviklingstid. Domstoladministrasjonen skal videre arbeide for en god utnyttelse av tildelte budsjettrammer for domstolene og jordskifterettene og sørge for at domstolenes aktiviteter løses innenfor budsjettrammen.
- Domstoladministrasjonen skal bidra til å videreutvikle hensiktsmessige samhandlingsformer

med Justisdepartementet, og mellom aktørene i rettspleien, spesielt påtalemyndigheten, men også forsvarere og kriminalomsorgen. Dette omfatter også samhandling om IKT-strategiske spørsmål.

- Faglig høyt kvalifiserte dommere med bred erfaring er av sentral betydning for en god kvalitet i rettspleien. Domstoladministrasjonen skal legge til rette for en god, balansert og bred rekruttering med vekt på å øke kvinneandelen blant dommerne og andelen dommere med flerkulturell bakgrunn. Domstoladministrasjonen skal sørge for kompetanseutviklingstiltak i domstolene og jordskifterettene, og fortsette sitt arbeid med å utvikle god og profesjonell ledelse samt tilrettelegge for et godt arbeidsmiljø.
- Domstoladministrasjonen skal delta i forberedelsen av lovrevisjoner som angår domstolene, spesielt ved vurderingen av praktiske, administrative og ressursmessige konsekvenser av lovendringer, herunder utarbeidelse av og gjennomføring av evalueringer og gevinstrealiseringsplaner.
- Domstoladministrasjonen skal i tråd med regjeringens handlingsplan for universell utforming tilrettelegge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til domstolene. Videre skal Domstoladministrasjonen arbeide for miljøledelse som en integrert del av domstolenes virksomhet.
- Domstoladministrasjonen skal legge til rette for gjennomføring av vedtatte lovendringer. For 2008 gjelder dette særlig ikrafttredelse av ny tvistelov, slik at lovens intensjoner om en mer effektiv sivil rettspleie som gir raskere, billigere og mer effektiv konfliktløsning ivaretas.

- Domstoladministrasjonen skal innenfor sitt ansvarsområde sette justisministeren i stand til å besvare henvendelser fra Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudsmannen m.fl.

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

3.1 Innledning

Hovedutfordringene for domstolene er å sikre alle tilgang til domstolene og sørge for rask og effektiv saksavvikling som sikrer rettssikkerheten for den enkelte. Avgjørelsene må ha høy kvalitet og avses innen rimelig tid. Prosessen skal være åpen, kontrollert og effektiv. En effektiv ressursutnyttelse, med god struktur, organisering og ledelse, må tilstrebes. Kostnader og tidsbruk forbundet med en rettslig prosess må stå i forhold til sakens betydning og omfang.

Domstolene skal ivareta enkeltmenneskets krav til en trygg og upartisk prosess. Domstolene er derfor avhengige av tillit, ikke bare hos profesjonelle aktører i retten, men også hos lekdommere, sakkyndige, enkeltmennesker og virksomheter som får sin sak prøvd for retten, og i befolkningen generelt.

Regjeringen foreslår for 2008 at det under domstolenes bevilgning settes av totalt 22 mill. kr i forbindelse med innføring av ny tvistelov. Dette inkluderer videreføring av 17,5 mill. kr som ble bevilget i 2007. Domstolenes bevilgning foreslås videre økt med 7,6 mill. kr til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark, slik at samlet bevilgning til dette i 2008 utgjør 17,6 mill. kr. Bevilgningen til Tinglysingsavdelingen ved Statens kartverk foreslås økt med 15 mill. kr i 2008.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det å øke bevilgningen på kap. 414, post 01 med 0,3 mill. kr til erstatning for tapt inntekt og reisegodtgjørelse etter statens satser slik at fornærmede med rett til bistandsadvokat og visse etterlatte får mulighet til å være til stede under hele hovedforhandlingen.

Regjeringen vil legge til rette for at saker i domstolene behandles raskere. På denne bakgrunn ble bevilgningen til domstolene økt med 5 mill. kr i forbindelse med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) for å kunne videreføre et høyt aktivitetsnivå i domstolene. I forbindelse med NOKAS-saken ble domstolenes bevilgning økt med 19,8 mill. kr i 2006. Bevilgningen til domstolene ble for 2007 økt med 17,5 mill. kr til forberedende tiltak for å sette i verk ny tvistelov i 2008. I forbindelse med gjennomføringen av strukturreformen i domstolene ble bevilgningen for 2007 økt med 21,9 mill. kr til gjennomfø-

ring av lokalprosjekter for Haugaland tingrett og Gjøvik tingrett samt helårsvirkning av lokalprosjekter igangsatt i 2006. I tillegg ble domstolenes bevilgning økt for å kunne etablere Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Bevilgningen til Tinglysingsavdelingen ved Statens kartverk ble i revidert nasjonalbudsjett 2007 styrket med 16 mill. kr for å unngå restanseoppbygging.

3.2 Hensiktsmessig organisering og høy kompetanse i domstolene

Regjeringen er opptatt av at Domstoladministrasjonen arbeider for en langsiktig utvikling av domstolsdriften. Dette omfatter blant annet organisering av arbeidsprosesser, ledelses- og kompetanseutvikling og økt bruk av IKT-løsninger. Grunnleggende rammer for dette er rettssikkerhet og kvalitet.

Strukturendringene i første instans er et ledd i fornyingen av domstolene. Disse medfører at flere domstoler får en størrelse som gjør dem bedre rustet til å møte endrede krav og nye rammebetingelser. Blant annet gir større enheter grunnlag for en høyere faglig kompetanse og planmessig kompetanseutvikling, og gjør det lettere å etablere mer rasjonelle administrative rutiner. For nærmere omtale av strukturendringene i første instans vises til omtale under punkt 4.2.2.

Godt kvalifiserte dommere med bred erfaring er en forutsetning for velfungerende domstoler. Domstoladministrasjonen arbeider for at domstolene skal framstå som attraktive arbeidsplasser. I samarbeid med Innstillingsrådet for dommere legges det til rette for en best mulig rekrutteringsprosess. Regjeringen mener at høy faglig kompetanse, personlige egenskaper og variert yrkes- og livserfaring er viktig ved utnevning til dommerembeter. Hovedutfordringer er å tiltrekke seg gode søkere til ledige dommerembeter og øke kvinneandelen blant dommerne. Dette er særlig viktig for embetet som domstolleder. Det er også viktig å øke andelen dommere med flerkulturell bakgrunn.

Dagens regler om dommernes adgang til å inneha sidegjøremål er basert på en avveining av ulike hensyn. Dommernes primære oppgaver i domstolene må sees i sammenheng med samfunnets behov for dommerkompetanse på andre felt, og dommernes behov for å tilegne seg kunnskap om andre samfunnsområder. Utviklingen har vist at det kan være behov for å vurdere regelverket på ny. Domstoladministrasjonen vurderer om det bør foretas endringer i regelverket for bedre å regulere sidegjøremål, både når det gjelder omfang og hvilke typer sidegjøremål som bør godtas.

Domstoladministrasjonen har et overordnet ansvar for kompetanseutvikling i domstolene. Faglig oppdatering og videreutvikling er nødvendig både for dommere og saksbehandlere, for å kunne holde en høy kvalitet på rettsavgjørelsene og det øvrige arbeidet i domstolene. Satsing på kompetanseutvikling er en prioritert oppgave.

God ledelse i domstolene er et sentralt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø og best mulig utnyttelse av menneskelige og materielle ressurser. Å medvirke til god ledelse i domstolene er derfor en prioritert oppgave for Domstoladministrasjonen.

3.3 Rask og effektiv saksavvikling

Tingrettenes gjennomsnittlige saksavviklingstid i straffesaker har hatt en positiv utvikling og er nå innenfor Stortingets mål. I sivile saker er saksavviklingstiden synkende, men fortsatt for lang i forhold til fastsatte mål. Lagmannsrettene har for lang gjennomsnittlig saksavviklingstid i forhold til målene. Dette gjelder både sivile saker og straffesaker. Domstoladministrasjonen følger opp målsettingene for saksavviklingstiden i domstolene, jf. pkt. 2.2, og vektlegger særskilt forsvarlig og effektiv saksavvikling. Det er satt i gang en rekke tiltak for å avvikle sakene raskere, jf. omtale under pkt. 4.2.2 Samhandling i straffesakskjeden. Det forutsettes at dette gjennomføres uten at det medfører stor belastning for de involverte og går utover kvaliteten på rettsavgjørelsene. Reglene i ny tvistelov innebærer en mer aktiv dommerstyring i sivile tvister. I både sivile saker og straffesaker er det allerede oppmerksomhet rundt aktiv dommerstyring, og det antas at denne oppmerksomheten forsterkes ytterligere etter innføring av tvisteloven.

I jordskifterettene har restansene gått ned, men fortsatt er saksavviklingstiden for lang. Det er igangsatt et arbeid for å nedarbeide restansene ytterligere, og korte ned saksavviklingstiden i jordskifterettene. Som en del av dette arbeidet er det planlagt å fastsette mål for saksavviklingstid høsten 2007.

Ny tvistelov trer i kraft 01.01.2008. Hovedformålet med reformen er å gi en mer effektiv sivil rettspleie, som gir raskere, billigere tvisteløsning for partene og bidrar til rettsavklaring. For nærmere om tvisteloven vises til omtale under pkt. 4.2.2.

IKT-området er sentralt i samhandlingen mellom domstolen, justissektoren for øvrig og i forhold til eksterne aktører. En felles holdning i IKT-strategiske spørsmål og en samlet utvikling av

IKT-området er vesentlig for kostnadseffektive og velfungerende IKT-løsninger som sikrer saksflyten og effektiviserer saksavviklingen.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Ivareta menneskerettighetene i justissektoren

Domstolene er en viktig garanti for grundig og rettssikker behandling av straffesaker og sivile tvister. Menneskerettighetene gjenspeiler seg i nasjonale og internasjonale prosessregler domstolene følger i sin saksbehandling, og gjør domstolene til sentrale aktører i ivaretagelsen av disse verdiene.

4.1.2 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Prosessreglene sikrer en bred og godt opplyst saksbehandling i domstolene. Dette gjør domstolene til en viktig garanti for at straffesaker får en grundig behandling, at alle parter blir hørt, og at alle sider av saken kommer frem. Prosessreglene bygger på en rekke rettsikkerhetsgarantier som domstolene er ansvarlig for at ivaretas. Gjennomgangen av Fritz Moen-sakene tydeliggjør rettsikkerhetsgarantiens viktighet. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.40, pkt. 4.3.2.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Antall saker i domstolene varierer fra år til år. Tilførselen av saker fra politi og påtalemyndighet varierer både i antall og kompleksitet. Det samme gjelder tilfanget av sivile saker. Samtidig vil lov- og regelverksendringer, tekniske og organisatoriske endringer, endringer i sakenes kompleksitet m.m. kunne medføre endringer i saksmengden og sakenes tyngde av mer varig karakter.

Saksavviklingstallene for lagmannsrettene og tingrettene for 2004 og 2005 inneholder avvik i forholdet mellom innkomne, behandlede og beholdning av saker, jf. tabellene 2.3 til 2.9. Dette skyldes problemer med konvertering av saker fra gammelt saksbehandlingssystem (SAKS) til nytt (LOVISA). Avvikene er imidlertid ikke så store at de påvirker det generelle bildet.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden er knyttet til avgjorte eller avsluttede saker i perioden. Særlig for mindre domstoler kan avslutningen av en enkelt sak i en periode gi tilfeldige svingninger i den gjennomsnittlige saksavviklingstiden.

Høyesterett

Antall innkomne sivile saker (anker, kjæremål mv.) har økt fra 814 saker i 2005 til 934 saker i 2006. Behandlingstiden fra henvisning i kjæremålsutvalget til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 6,2 måneder, en oppgang fra 5,8 måneder i 2005. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt var tilnærmet uendret fra 48 saker i 2005 til 49 saker i 2006.

Antall innkomne straffesaker (anker, kjæremål mv.) har gått opp fra 960 saker i 2005 til 1 015 saker i 2006. Behandlingstiden fra tillatt fremmet i kjæremålsutvalget til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 2,8 måneder i 2006, en oppgang fra 2,7

måneder i 2005. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt var 30 saker mot 21 saker i 2005.

Lagmannsrettene

I lagmannsrettene har det vært en økning i antall innkomne og i antall behandlede meddomsrettssaker. For lagrettesaker er antall innkomne saker redusert og behandlede saker økt. Beholdningen av meddomsrettssaker er redusert med 1,4 %, mens beholdningen av lagrettesaker er redusert med hele 25 %. Antall innkomne sivile ankesaker har økt noe, men høy saksavvikling har resultert i en reduksjon i beholdningen på 12 %.

Tabell 2.2 Oversikt meddomsrettssaker og lagrettesaker 2004–2006

Straffesaker	Lagrette innkommet	Lagrette behandlet	Lagrette beholdning	Meddomsrett innkommet	Meddomsrett behandlet	Meddomsrett beholdning
2004	321	295	161	451	471	178
2005	342	325	169	505	457	215 ¹
2006	288	333	126	537	556	212
Endring 05-06	-15,8 %	2,5 %	-25,4 %	6,3 %	21,7 %	-1,4 %

¹ Det påpekes at det i St.prp. nr. 1 (2006-2007) feilaktig ble oppgitt en beholdning på 174 meddomsrettssaker. Dette tallet skulle vært 215.

Tabell 2.3 Oversikt sivile ankesaker 2004–2006

Sivile ankesaker	Sivile ankesaker innkommet	Sivile ankesaker behandlet	Sivile ankesaker beholdning
2004	1 684	1 800	1 362
2005	1 754	1 836	1 253
2006	1 786	1 930	1 103
Endring 05-06	1,8 %	5,1 %	-12,0 %

Tabell 2.4 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder 2004–2006

	2004	2005	2006
Sivile ankesaker	10,0	9,8	8,6
Lagrettesaker	4,8	5,3	6,2
Meddomsrettssaker	5,2	5,1	5,2

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile ankesaker var 8,6 måneder i 2006. Saksavviklingstiden er fortsatt lang i forhold til fastsatte mål. Dette skyldes blant annet at lagmannsrettene i forbindelse med restansenedarbeidingsprosjekter har behandlet flere gamle saker, noe som medfører at den totale saksavviklingstiden øker. Det er

betydelig variasjon i saksavviklingstiden mellom lagmannsrettene. I 2006 varierte saksavviklingstiden fra 4,8 til 11,6 måneder.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomsrettssaker var relativt stabil i 2005 og 2006. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for lagrettesaker økte med 1 måned. I tillegg er det

behandlet flere saker enn det har kommet inn, slik at lagmannsrettene har behandlet restansesaker. Det er store variasjoner mellom domstolene.

Saksavviklingstiden for lagrettesaker varierte mellom domstolene fra 3,8 til 7,6 måneder i 2006.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomsrettssakene varierte mellom lagmannsrettene fra 3,7 til 7 måneder i 2006.

Tingrettene

Tabell 2.5 Oversikt sivile saker 2004–2006

Sivile saker	Sivile saker innkommet	Sivile saker behandlet	Sivile saker beholdning
2004	13 450	13 944	7 751
2005	12 788	13 219	7 131
2006	12 709	13 020	6 794
Endring 05-06	-0,6 %	-1,5 %	-4,7 %

Tabell 2.6 Oversikt meddomssaker 2004–2006

Meddomssaker	Meddomssaker innkommet	Meddomssaker behandlet	Meddomssaker beholdning
2004	16 896	16 343	5 264
2005	17 494	17 417	4 528
2006	16 959	17 690	3 726
Endring 05-06	-3,1 %	1,6 %	-17,7 %

Tabell 2.7 Oversikt enedommersaker 2004–2006

Enedommersaker	Enedommersaker innkommet	Enedommersaker behandlet	Enedommersaker beholdning
2004	36 434	36 032	2 410
2005	35 049	34 808	1 888
2006	38 489	38 279	2 127
Endring 05-06	5,6 %	10,0 %	12,7 %

Beholdningen for både sivile saker og meddomsrettssaker har blitt redusert i 2006. Domstolene har behandlet 1,5 % færre sivile saker i 2006 enn 2005. Antall behandlede meddomsrettssaker har økt med 1,6 % fra 2005 til 2006. Beholdningen av enedommersaker har økt noe, men domstolene har samtidig behandlet 10 % flere enedommersaker i 2006 enn i 2005. Ved å legge vektete saker til

grunn, dvs. det samlede antall behandlede saker der meddommersaker omregnes til 0,5 sivile saker og enedommersaker settes lik 0,15 sivile saker for å kunne sammenligne utviklingen fra år til år uavhengig av sakstype, viser det samlede bildet at tingrettene har behandlet flere saker i 2006 enn tidligere.

Tabell 2.8 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i tingrettene i måneder 2003–2006

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2003	2004	2005	2006
Sivile saker	6,7	6,9	7,0	6,6
Enedommersaker	0,6	0,6	0,6	0,6
Meddomssaker	3,4	3,5	3,2	2,9

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile saker er relativt stabil, og er nå på det laveste siden 1999 med 6,6 måneder. Det er betydelig variasjon i saksavviklingstiden mellom domstolene. I 2006 varierte saksavviklingstiden fra 3,3 til 12,2 måneder. Om lag 53 % av domstolene er innenfor målet for gjennomsnittlig saksavviklingstid mot om lag 44 % i 2005.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomsrettssakene gikk ned fra 3,2 måneder i 2005 til 2,9 måneder i 2006. Tingrettene er i meddomsrettssakene for første gang siden 1998 innenfor målene for gjennomsnittlig saksavviklingstid på 3 måneder. Restansenedarbeidingen i Oslo og Bergen har gitt resultater, samtidig som at variasjoner mellom domstolene er redusert i 2006. Saksavviklingstiden i den enkelte domstol varierte fra 1,3 til 5,7 måneder i 2006. Om lag 68 % av domstolene var

innenfor målet for gjennomsnittlig saksavviklingstid mot om lag 60 % i 2005.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for enedommersakene var stabil på 0,6 måneder, og saksavviklingstiden i den enkelte domstol varierte fra 0,2 til 1,2 måneder i 2006. Om lag 93 % av domstolene var innenfor målet for gjennomsnittlig saksavviklingstid mot om lag 91 % i 2005.

Jordskifterettene

Statistikken viser at det i 2006 ble avsluttet totalt 949 saker i jordskifterettene, mot 1 019 saker i 2005. Jordskifteoverrettene avsluttet 36 saker. 1 102 tvister ble behandlet og avgjort enten gjennom dom eller rettsforlik, mot 1 105 i 2005. 8 014 parter (9 875 i 2005) fikk løst problemer knyttet til sine eiendommer i sakene som ble avsluttet.

Tabell 2.9 Oversikt jordskifteoverrettssaker 2004–2006

År	Nye krav	Avsluttede saker	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder
2004	50	58	18
2005	39	37	16
2006	23	36	17
Endring 05-06	-41 %	-2,7 %	6,3 %

Tabell 2.10 Oversikt jordskifterettssaker 2004–2006

År	Nye krav		Behandlede saker		Foreliggende saker	
	Endrings-saker	Rettsfastsette saker	Endrings-saker	Rettsfastsette saker	Endrings-saker	Rettsfastsette saker
2004	356	464	461	546	974	938
2005	385	571	468	551	871	997
2006	395	502	387	561	860	944
Endring 05-06	2,6 %	-12,1 %	-17,3 %	1,8 %	-1,3 %	-5,3 %

Antall innkomne saker er redusert med 59 saker (-6,2 %) fra 2005 til 2006. Det kom inn 897 saker i 2006, mot 956 saker i 2005. Restansene ble redusert med 3 %. Saksavviklingstiden på avsluttede saker er redusert fra 31 måneder i 2005 til 28

måneder i 2006. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden på avsluttede saker viser tiden fra krav er innkommet (registrert) til saken er avsluttet. Særlig for de mindre jordskifterettene kan avslutningen av en enkelt sak i en periode gi tilfeldige

svingninger i den gjennomsnittlige saksavviklingstiden.

Rettsmekling

Rettsmekling ble fra 01.01.2006 et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. Det vises for øvrig til nærmere omtale under punkt 4.3.1. I 2006 har 67 domstoler meklet i 1 927 saker. Av disse er 1 351 forlikt. Gjennomsnittlig saksavviklingstid for meklingssakene som ender med forlik er 133 dager. Dette er gjennomsnittlig om lag 60 dager kortere saksavviklingstid enn hva en ordinær domstolbehandling bruker.

Saker med lobestemte frister

Det vises til Riksrevisjonens undersøkelse om effektivitet i straffesakskjeden jf. Dokument nr. 3:15 (2004-2005) Om effektiviteten i straffesakskjeden. Straffeprosessloven § 275 angir frister for saksavviklingen i straffesaker. Hovedforhandling skal berammes innen to uker fra saken ble mottatt i tingretten (to ukers frist i tingretten), og dersom siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått skal hovedforhandling være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten (seks ukers frist i tingretten). Henvisning til ankeforhandling skal skje innen to uker fra anke kom inn til lagmannsrettene (to ukers frist i lagmannsretten), og i saker der tiltalte var under 18 år da forbrytelsen ble begått skal ankeforhandling være påbegynt innen åtte uker fra henvisning til ankeforhandling (åtte ukers frist i lagmannsretten).

Tabell 2.11 Antall saker i prosent som overskrider fristen

	2003	2004	2005	2006
To ukers frist i tingretten	60 %	44 %		
Seks ukers frist i tingretten	68 %	64 %		
To ukers frist i lagmannsretten				
Åtte ukers frist i lagmannsretten				

Etter overgang til domstolenes nye saksbehandlingssystem LOVISA i 2005 er det nå konstatert forhold som kan tyde på at de rapporter som sammenstiller data fra domstolenes sentrale saksbehandlingssystem på dette området ikke er fullt ut korrekte. Det foreligger derfor ikke sikre tall for 2005 og 2006. Domstoladministrasjonen arbeider med å utbedre dette forholdet, og sikre tall forventes å være tilgjengelige høsten 2007. En konsekvens av dette er at tallene for 2005 som ble rapportert i St.prp. nr. 1 (2006-2007) også må utarbeides på nytt.

Dommeravhør og observasjon av barn

I straffesaker om seksuelle overgrep mot barn, gjelder særlige regler om at barnets forklaring skal tas opp ved avhør utenfor rettsmøter (dommeravhør) eller ved observasjon av barnet. Avhør av barn gir spesielle utfordringer, og det er et viktig mål å få til så gode avhør som mulig. Det forutsettes at avhøret skal skje i lokaler som er tilrettelagt for nettopp å avhøre barn og de spesielle utfordringer dette innebærer også for den som skal foreta avhøret. Utstyret skal holde høy teknisk kvalitet og avhørsrommet skal lett kunne tilpasses barn og

unge i ulike aldersgrupper. Barnehus ble i 2007 etablert i Helseregion Vest, lokalisert til Bergen, og Helseregion Sør-Øst, lokalisert til Hamar. Det vil bli opprettet ytterligere tre Barnehus i løpet av 2008. Ordningen vil da være landsdekkende og etablert i alle helseregioner. Som følge av endret avhørsmodell for barn, tar Justisdepartementet sikte på å gjøre endringer i dagens regelverk for dommeravhør og observasjon av barn i løpet av 2008.

Lekdommerutvalget

Stortinget vedtok 25.05.2007 Ot.prp. nr. 22 (2006-2007) om lov om endringer i domstolloven (valg og uttaking av lekdommere), jf. Innst. O. nr. 54 (2006-2007). Proposisjonen var en oppfølging av Lekdommerutvalgets utredning NOU 2002:11 Dømmes av likemenn. Endringene i domstolloven medfører en lovfesting av at lekdommerutvalgene skal ha en allsidig sammensetning, slik at utvalgene best mulig representerer alle deler av befolkningen. Dette innebærer at kommunene ved valg av medlemmer til lekdommerutvalgene må ta hensyn til blant annet alder, etnisk bakgrunn og kultur.

4.2.2 *Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser*

Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000–2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden

Stortinget vedtok 21.05.2001 at antall førsteinstansdomstoler skulle reduseres fra 92 til 66. Det ble senere besluttet å slå sammen Oslo skifterett og byskriverembete og Oslo byfogdembete og å opprettholde Kongsberg tingrett. Domstoladministrasjonen har ansvaret for gjennomføringen av den nye domstolsstrukturen.

Det er gjennomført strukturendringer i flere fylker. Noen tingretter er helt og fullt slått sammen med andre domstoler, mens noen har fått domsognet delt opp ved at enkelte kommuner nå hører inn under andre domsogn. Pr. 01.07.2007 er det totalt 70 førsteinstansdomstoler.

Strukturendringene er ressurskrevende. Blant annet medfører strukturendringene at det må bygges nye tinghus, eller ombygging av eksisterende bygg. I enkelte tilfeller har forsinkelser i byggeprosessen ført til at strukturendringene er blitt utsatt.

Endringer i 2007

I Rogaland ble Stavanger tingrett slått sammen med Stavanger byfogdembete og deler av Ryfylke tingrett til nye Stavanger tingrett med virkning fra 01.07.2007.

I Telemark ble Skien og Porsgrunn tingrett slått sammen med Kragerø tingrett og deler av daværende Nedre Telemark tingrett, med virkning fra henholdsvis 01.01.2007 og 01.07.2007. Den nye domstolen har fått navnet Nedre Telemark tingrett. Videre ble resten av daværende Nedre Telemark tingrett slått sammen med Tinn og Heddal tingrett til nye Aust-Telemark tingrett med virkning fra 01.07.2007. Den nye domstolen er lokalisert til Notodden.

I Østfold ble det gjennomført endringer i domsognene for Heggen og Frøland tingrett, Sarpsborg tingrett og Moss tingrett med virkning fra 01.09.2007.

Gjenstående endringer

Haugesund tingrett og Karmsund tingrett blir slått sammen til nye Haugaland tingrett med planlagt virkningstidspunkt i mars 2008.

Toten tingrett og Hadeland og Land tingrett vil, med planlagt virkningstidspunkt i september 2008, bli slått sammen til nye Gjøvik tingrett.

Etter 2008 gjenstår gjennomføring av to strukturprosjekter. Larvik tingrett og Sandefjord tin-

grett skal slås sammen til Søndre Vestfold tingrett i Sandefjord. Inderøy tingrett og Stjør- og Verdal tingrett skal slås sammen til Inntrøndelag tingrett, lokalisert til Steinkjer.

Samhandling som alternativ til struktur

Domstoladministrasjonen har ledet et samhandlingsprosjekt mellom Alstahaug tingrett, Brønnøy tingrett og Rana tingrett. Dette prøveprosjektet har hatt som overordnet mål å prøve ut samhandling mellom selvstendige domstoler som et langsiktig alternativ til strukturendringer. Samtidig er det et sentralt mål å redusere sårbarheten og bedre ressursutnyttelsen i domstolene. Innenfor prosjektet er det iverksatt tiltak både når det gjelder dommerressurser, saksbehandlerressurser og lokaler. Samhandlingen omfatter primært ressursutveksling, kompetansebygging og rutineutvikling.

Omstilling for domstolledere og andre ansatte i domstolene

En reduksjon av antall domstoler reduserer også antall domstolledere. Det er inngått en avtale som innebærer at sorenskriverne fortsetter sitt dommerverv, enten som fast dommer i tingretten, eller i en ressursgruppe av dommere administrert av Domstoladministrasjonen. Dommerne i ressursgruppen konstitueres som dommere ved midlertidige ekstraordinære behov i tingretter og lagmannsretter som et ledd i restansenedarbeiding, sykdom/permisjoner og avviklingen av spesielt arbeidskrevende saker. I tillegg kan ressursgruppedommerne utføre utredningsarbeid. Pr. 01.01.2007 var 15 dommere tilknyttet ressursgruppen.

Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom

Stortinget vedtok 12.06.2002 at tinglysingen i fast eiendom skal overføres til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune, jf. St.meld. nr. 13 (2001-2002) Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom og Innst. S. nr. 221 (2001-2002). Senere vedtok Stortinget å opprette et servicesenter for tinglysingen i Ullensvang herad, og at arkivet for panteboken legges til Statens kartverks hovedkontor, jf. Innst. S. nr. 59 (2004-2005). Stortingets vedtak gjennomføres i et prosjekt (Tinglyingsreformprosjektet) ledet av Justisdepartementet med deltakelse fra Domstoladministrasjonen, Statens kartverk og Norsk Eiendomsinformasjon as. Andre berørte parter er trukket med i arbeidet etter behov.

Fremdriften i overføringen av tinglysingsoppgavene har i størst mulig grad vært koordinert med tidsplanen for strukturendringene i domstolene. Pr. 30.06.2007 er tinglysingsoppgaver fra 77 domstoler, herunder tinglysingsoppgaver fra Oslo skifterett og byskriverembete, overført til Statens kartverk. I siste halvår 2007 vil tinglysingsoppgaver for de siste 10 tingrettene bli overført til Statens kartverk. Tinglysing i fast eiendom for hele landet vil etter gjeldende planer skje ved Statens kartverk, Ringerike kommune fra 26.10.2007. Tinglysingsens servicesenter er operativt ved Statens kartverk, Ullensvang herad. Her skjer også tinglysing for hele landet av rettigheter i borettslagsandeler.

Det er besluttet å forlenge Tinglysingsreformprosjektet ut 2008. Bakgrunnen er at det pågår et utredningsarbeid som blant annet skal vurdere hvilke konsekvenser elektronisk tinglysing bør få for organiseringen, og hvilke konsekvenser ny offentlighetslov kan få for virksomheten til Norsk Eiendomsinformasjon as.

Innføringen av elektroniske dokumenter i tinglysingen ble igangsatt som et pilotprosjekt i juni 2007. Etter ordningen kan pantedokumentet i fast eiendom tinglyses og slettes elektronisk. Ordningen har så langt fungert bra, og Justisdepartementet tar sikte på at ordningen utvides til flere brukere. Videre vil ordningen høsten 2007 bli tilrettelagt slik at en også kan tinglyse pant og slettelser av pant i borettslagsandeler elektronisk.

Twisteloven

Stortinget vedtok våren 2005 lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven), jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven) og Innst. S. nr. 110 (2004-2005). Loven trer i kraft 01.01.2008. Hovedformålet med reformen er å gi en mer effektiv sivil rettspleie, som gir raskere, billigere tvisteløsning for partene og bidrar til rettsavklaring. Domstolenes tvisteløsning skal bli mer tilgjengelig for befolkningen, og den skal på sikt bli mindre ressurskrevende. De nærmere oppstilte målene for reformen fremgår av Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) Om lov om endringer i twisteloven (endringer i straffeprosessloven og andre lover) kap. 4.3. Det har i 2007 vært gjennomført omfattende forberedelser i domstolene før ikrafttreddelsen, særlig i forhold til opplæringstiltak for dommere og saksbehandlere og tilpasning av domstolenes saksbehandlingssystem LOVISA.

Stortinget har bedt Regjeringen om å evaluere twisteloven i løpet av tre år etter at loven er trådt i kraft, jf. Innst. O. nr. 110 (2004-2005). Justisdepar-

tementet er i samarbeid med Domstoladministrasjonen i gang med å planlegge evalueringen av loven, og samtidig utarbeide en gevinstrealiseringsplan med utgangspunkt i hovedmålene for reformen.

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Finnmarksloven ble vedtatt av Stortinget i juni 2005. Finnmarkskommisjonen skal kartlegge eksisterende rettigheter i de områdene som Finnmarkseiendommen 01.07.2006 overtok fra Stat-skog SF. Utmarksdomstolen for Finnmark skal behandle tvister som oppstår i forbindelse med Finnmarkskommisjonens kartlegging.

Det overordnede administrative ansvaret for kommisjonen og utmarksdomstolen ble ved kongelig resolusjon 16.03.2007 lagt til Domstoladministrasjonen.

Departementet tar sikte på at Finnmarkskommisjonen skal oppnevnes i løpet av 2007. Oppnevningen av Utmarksdomstolen bør utstå noe siden det ikke vil være anledning til å bringe saker inn for domstolen før kommisjonen har avsluttet kartleggingen av eksisterende rettigheter i det første utredningsfeltet.

Felles visjon og verdigrunnlag for domstolene

Domstoladministrasjonen satte i 2005 i gang et arbeid med sikte på å utvikle felles visjon og verdigrunnlag for de alminnelige domstolene og jord-skifterettene. Etter forberedende prosesser og gjennomføring av omdømmeundersøkelse, ble til sammen åtte regionale samlinger gjennomført i 2006 og 2007 med bred deltagelse fra domstolene. På bakgrunn av resultatet fra samlingene og bearbeiding i visjonsprosjektet ble et utkast til domstolenes idè- og verdigrunnlag sendt domstolene for ytterligere innspill. Domstolenes idè- og verdigrunnlag vil foreligge i endelig form i løpet av høsten 2007.

Domstoladministrasjonen vil implementere resultatet av visjonsarbeidet i de løpende planprosessene i domstolene og Domstoladministrasjonen fra og med 2008.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

De alminnelige domstolene benytter saksbehandlingssystemet LOVISA. Det pågår videreutvikling for å gjøre systemfunksjonene mer brukervennlige og mer robuste mot systemfeil. Sentrale oppgaver framover blir å tilpasse LOVISA til en felles systemarkitektur innenfor justissektoren.

Det har i 2007 vært gjennomført systemtilpasninger i LOVISA i forbindelse med innføring av ny tvistelov.

Jordskifterettene ble lagt over på felles infrastruktur med de alminnelige domstolene i 2006. Jordskifterettene har et eget spesialtilpasset saksbehandlersystem som i perioden 2007-2008 skal evalueres med tanke på videre utvikling. Det er i 2008 planlagt tilpasninger av LOVISA til å omfatte funksjoner som i dag ivaretas av Høyesteretts saksbehandlersystem HØYRETT.

Domstoladministrasjonen samarbeider med Justisdepartementet og justissektoren for øvrig for å ivareta IKT-strategiske spørsmål av felles interesse. Hensikten er å legge til rette for elektronisk informasjonsutveksling mellom domstolene, politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen og andre aktører, slik at IKT-ressursene kan utnyttes effektivt. I 2006 ble det utarbeidet en IKT-strategi for domstolene for perioden 2007-2008. Sentrale områder i planperioden er profesjonalisering i tjenesteleveransene, kompetanseutvikling, informasjonssikkerhet, og utvikling på grunnlag av brukerbehov og omforente løsninger i justissektoren.

Løsninger for elektronisk utveksling av strukturert informasjon og dokumenter mellom domstolene og påtalemyndighetenes saksbehandlingssystemer, Brønnøysundregistrene, Kriminalomsorgen samt Tilsynsrådet for advokatvirksomhet er etablert og under videreutvikling. I perioden 2007-2008 utvides informasjonsutvekslingen til også å omfatte høyere påtalemyndighet og namsfogden. Erfaringene hittil er svært positive og har ført til gevinster i form av effektivisering og kvalitetsheving. Dette er i første rekke oppnådd ved gjenbruk av dokumenter og registreringer hos blant annet politiet.

Funksjonelle lokaler

Standarden på domstolens lokaler, både for kontorer, rettssaler og sikkerhetsmessige forhold, er varierende. Som en del av strukturendringene vil flere domstoler få nye lokaler. Uavhengig av dette vil det være mange domstoler som har behov for nye eller utbedrede lokaler.

Nytt tinghus for Ringerike tingrett i Hønefoss ble ferdigstilt i september 2007. Nye lokaler til Haugaland og Gjøvik tingretter er også under prosjektering/oppføring. Lokalene er planlagt ferdigstilt henholdsvis mars og september 2008. Domstolene i Stavanger ble slått sammen til nye Stavanger tingrett 01.07.2007. I den forbindelse ble det i løpet av våren 2007 gjennomført en del bygningsmessige tilpasninger av det eksisterende tinghuset i Stavanger. For nærmere omtale av disse prosjek-

tene samt øvrige lokalmessige endringer for domstolene som omfattes av strukturendringene, vises det til omtale under punktet «Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000-2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden». I tillegg til domstolene som har fått nye eller endrede lokaler som følge av strukturendringene har også andre domstoler fått nye eller endrede lokaler:

Eidsivating lagmannsrett fikk i 2006 lokaler på Eidsvoll, med etablering av en jurysal og en liten rettssal til erstatning for tidligere lokaler i Lillestrøm tinghus.

Stjør- og Verdal tingrett, Alstahaug tingrett og Halden tingrett har leid ekstra lokaler eller fått utvidet sine lokaler som følge av økt saksmengde. Av samme grunn vil Heggen og Frøland tingrett, Fredrikstad tingrett og Sogn tingrett få utvidet eller oppgradert sine lokaler i løpet av 2007/ 2008.

Kapasitetsutnyttelsen i norsk økonomi er svært høy, og markedssituasjonen i bygge- og anleggsbransjen er krevende. Regjeringen er derfor tilbakeholden med å starte opp nye større byggeprosjekter i 2008, og vil avvente prosjektet om nye lokaler for Gulating lagmannsrett.

Organisasjonsutvikling i domstolene

Det har gjennom flere år pågått et omfattende arbeid for å sikre en effektiv ressursutnyttelse og høy kvalitet på det arbeidet som utføres i domstolene. Dette utviklingsarbeidet har primært vært rettet mot ledelse, organisasjon og arbeidsprosesser samt kompetanseutvikling i domstolene. Som følge av at Domstoladministrasjonen har overtatt det overordnede administrative ansvaret for jordskifterettene, er det besluttet å igangsette et tilsvarende utviklingsarbeid i jordskifterettene i løpet av 2007.

Ledelse

Styrking av lederkompetansen er viktig i arbeidet med å profesjonalisere domstolene som organisasjoner. Innen utgangen av 2008 skal alle domstolledere ha fått tilbud om å gjennomføre et omfattende lederutviklingsprogram. I 2007 er det etablert og igangsatt et oppfølgingsprogram for ledere som hadde gjennomført grunnleggende lederutvikling. Fra 2009 vil øvrige ledere i domstolene få tilbud om lederutvikling og senere oppfølging.

Organisasjon og arbeidsprosesser

Effektivisering har lenge vært sentralt i norske domstoler, og mange har innarbeidet gode rutiner for effektiv drift. Av domstolens produktivitetssta-

tistikk fremgår imidlertid til dels betydelige ulikheter når det gjelder domstolenes effektivitet.

Gjennom organisasjonstiltak, gode rutiner og arbeidsprosesser kan saksavviklingen i domstolene effektiviseres. Aktiv saksstyring i alle sakstyper og en mer aktiv prosessledelse fra dommerne er viktige virkemidler, jf. også egen omtale av ny tvistelov.

Dessuten vil en delegering av oppgaver fra dommere til saksbehandlere/ingeniører kunne gi en mer optimal ressursutnyttelse. Dette forutsetter imidlertid riktig sammensetning i stillingsstrukturen og bred satsing på kompetanseutvikling.

Kompetanseutvikling

For å opprettholde sin legitimitet og sentrale posisjon er det helt nødvendig at domstolene utfører sine arbeidsoppgaver raskt og med høy faglig kvalitet. Dette krever videreutvikling av kompetansen i lys av nye utfordringer og utviklingstrekk. Domstoladministrasjonen vil gjennomføre en grunnleggende vurdering av arbeidet med kompetanseutvikling.

Likestilling og livsfasepolitikk

Det er behov for å bedre kjønnssammensetningen i domstolene. I dag er det overvekt av kvinner i saksbehandlerstillingene og av menn i dømmende stillinger.

Innstillingsrådet for dommere er opptatt av kjønnssammensetningen blant dommere, og forsøker å bedre denne ved nyrekruttering. Andelen kvinnelige dommere ved de alminnelige domstolene var 31 % pr. 31.12.06. I 2006 var kvinneandelen blant utnevnte dommere som ikke rekrutteres direkte fra en annen dommerstilling 53 %. Totalt for alle utnevnelser var kvinneandelen 46 % i 2006, mot 37 % i 2005. Det er også behov for flere kvinner blant dommerne i Høyesterett.

Det er utarbeidet et forslag til livsfasepolitikk for dommere. Flere av tiltakene berøres også i Ledelse-, organisasjons- og kompetanseprosjektet (LOK-prosjektet). Det er igangsatt et arbeid for å samkjøre tiltakene, samt for å vurdere en felles livsfasepolitikk for dommere og saksbehandlere.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

HMS-arbeidet er et viktig satsingsområde i domstolene. Målet er at domstolene skal ha et fysisk og psykisk sunt og trygt arbeidsmiljø slik at domstolene fortsatt vil være attraktive arbeidsplasser.

En generell økning i antall trusler gjør det nødvendig å gjennomgå alle forhold som berører dom-

stolenes sikkerhet. Det er igangsatt et arbeid hvor målsettingen er å styrke den generelle sikkerheten og evnen til å håndtere uforutsette hendelser og krisesituasjoner. Arbeidet skal resultere i overordnede retningslinjer for sikkerhet og beredskap i domstolene.

Innstillingsrådet for dommere

Etter reglene i domstolloven utnevnes dommere og jordskiftedommere av Kongen i statsråd på grunnlag av innstilling fra Innstillingsrådet for dommere. Innstillingsrådet er frittstående og er oppnevnt av Kongen i statsråd. Innstillingsrådet består av syv faste medlemmer med varamedlemmer. Ved utnevning av jordskiftedommere blir to av Innstillingsrådets medlemmer erstattet av en jordskiftedommer og en jordskifte kandidat.

Domstoladministrasjonen deltar i Innstillingsrådets møter og intervjuer, og har ansvaret for Innstillingsrådets sekretariatsfunksjon. Domstoladministrasjonen ivaretar arbeidsgiverfunksjonen i rekrutteringsprosessen.

I 2006 ble det utnevnt seks domstolledere (alle i førsteinstans) og 38 dommere (derav to i Høyesterett, 10 i andreinstans, 23 i førsteinstans og 3 i jordskifterettene). Innstillingsrådets arbeid er omfattende og gjengitt i rådets årsrapporter.

Justisdepartementet igangsatte i 2006 en evaluering av prosessen rundt dommerutnevnelser. Statskonsult gjennomførte evalueringen, som ble avsluttet våren 2007. Hensikten med evalueringen var å få kunnskap om hvordan Innstillingsrådet og innstillingsprosessen fungerer. Statskonsult konkluderte i sin rapport til Justisdepartementet med at utnevnelsesprosessen stort sett fungerer bra, og at det bør gå litt mer tid før man eventuelt foretar større endringer, men at det likevel er rom for forbedringer. Det ble særlig påpekt at kommunikasjonen mellom aktørene kan forbedres, og det ble anbefalt at Innstillingsrådet, Domstoladministrasjonen og Justisdepartementet bør avholde jevnligesamarbeidsmøter. Aktørene vil på bakgrunn av rapporten arbeide videre med innstillingsprosessen.

Organisering av jordskifteoverrettene

Antall anker til jordskifteoverrettene er kraftig redusert de siste årene. Domstoladministrasjonen igangsatte i 2007 et arbeid med å tilpasse organiseringen av jordskifteoverrettene til ny arbeidsmengde. Landbruks- og matdepartementet arbeider med ny jordskiftelov, og vil i løpet av 2008 sende ut høringsnotat om dette til aktuelle høringsinstanser.

Samhandling i straffesakskjeden

For å få en god og effektiv saksbehandling i straffesakskjeden, er det nødvendig med et godt samspill mellom de ulike aktørene. Dette er viktig for at domstolene skal kunne oppfylle fastsatte mål og prioriteringer. På denne bakgrunn er det etablert et forum for informasjonsutveksling, «Forum for samhandling i straffesakskjeden». Forumet består av representanter fra alle aktørene i straffesakskjeden. Formålet er på et overordnet nivå å følge med på hva som skjer blant aktørene og innenfor egne sektorer bidra til et godt og effektivt samspill og samarbeid. Forumet skal innhente statusrapporter fra underliggende etater, domstolene og advokatene. I tillegg skal forumet anbefale og foreslå tiltak til forbedringer på saksområdet. I september 2007 arrangerte forumet et seminar om samhandling i straffesakskjeden.

4.2.3 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor Serviceutvikling

Domstolene skal møte publikum, aktører og media på en profesjonell måte. Det har vært gjennomført et prosjekt for å utarbeide forslag til ulike service tiltak i domstolene. Tiltakene iverksettes i perioden 2006-2008.

I 2007 arbeides det med utvikling av informasjonsmaterieil til vitner, meddommere og lagrettemedlemmer og servicefaglig opplæring av ansatte i domstolene. I tillegg er arbeidet med informasjonstavler i domstolene videreført i 2007.

Vitnestøtte

Vitner har behov for informasjon og trygghet både før, under og etter en rettssak. For å ivareta dette etablerte Domstoladministrasjonen i samarbeid med Justisdepartementet, Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre og Røde Kors et vitnestøtteprosjekt i Trondheim tingrett og Oslo tingrett i 2005. Prosjektet er avsluttet, og ansvaret for vitnestøttevirksomheten tilligger nå domstolene. Trondheim tingrett og Oslo tingrett har videreført ordningen med vitnestøtte, og dette bør være modeller for andre domstoler til etterfølgelse.

Videokonferanser i domstolene

I samarbeid med Justisdepartementet har Domstoladministrasjonen i perioden 2004-2007 gjennomført et tverrsektorielt pilotprosjekt for utprøving av videokonferanseutstyr i domstolene. Målet er at videokonferanser skal bidra til effektiv og god avvikling av saker i domstolene. I løpet av prøvepe-

rioden har tre tinghus (seks domstoler), åtte politidistrikt og fire fengsler fått installert videokonferanseutstyr.

Domstoladministrasjonen har foretatt en evaluering av prøveordningen. Evalueringen vil danne grunnlag for å vurdere om denne typen fjernmøte-teknologi på visse områder bør gjøres til et permanent og generelt alternativ til ordinære rettsmøter med fysisk nærvær av aktørene både i sivile saker og straffesaker.

For sivile saker vil det etter tvistelovens ikraft-tredelse 01.01.2008 være større adgang enn tidligere til å avholde fjernmøter og fjernavhør, herunder videokonferanser.

Informasjons- og kommunikasjonstiltak

Utgangspunktet for Domstoladministrasjonens arbeid med informasjon og kommunikasjon er å sikre tillit til domstolene. En slik tillit er avhengig av kunnskap i samfunnet om domstolenes virksomhet, at brukere og aktører kjenner til sine rettigheter og plikter og ikke minst at domstolene er åpne og tilgjengelige.

Tiltak som kan bidra til dette er blant annet kontinuerlig utvikling av domstolenes nettsted. I tillegg kommer domstolenes arbeid med serviceutvikling, jf. egen omtale av dette. Det tas også sikte på at domstoler markerer Europarådets årlige Civil Day i oktober. Formålet med denne dagen er å gjøre den sivilrettslige siden av rettsvesenet mer kjent for publikum. Det er også gjennomført informasjonstiltak for å øke kunnskapen om domstolene blant elever i ungdomsskole og videregående skole.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som behandler klager på dommere i tingrettene, lagmannsrettene, Høyesterett og dommere i jordskifterettene. Ordningen gjelder også midlertidige dommere og dommerfullmektiger, samt tilsatte i jordskifterettene som har allment løyve. Utvalget består av to representanter for allmennheten, en advokat og to dommere. Utvalgets sekretariat ligger i Domstoladministrasjonen.

Tilsynsutvalget kan etter klage eller på eget initiativ treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk. Utvalget har to former for disiplinærtiltak til rådighet; advarsel som normalt bare vil benyttes dersom dommerens forhold ligger nær opp til straffbare tjenesteforsømmelser, og kritikk som vil

være den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser i forbindelse med klagesaksbehandlingen. I 2006 mottok Tilsynsutvalget 123 klagesaker, 20 flere klager enn i 2005. Av disse var det klager på 8 jordskiftedommere. Det ble i løpet av 2006 truffet 102 vedtak, hvorav 42 avvisningsvedtak. Av de sakene som ble realitetsbehandlet, ble det gitt kritikk i ti tilfeller. Det ble ikke rettet advarsel mot noen dommere i 2006. Tilsynsutvalget utgir en egen årsmelding med nærmere redegjørelse for utvalgets virksomhet, samt statistikk over vedtakene.

Etisk regelverk for dommere

Domstoladministrasjonen nedsatte etter initiativ fra Tilsynsutvalget for dommere en arbeidsgruppe for å utarbeide forslag til etisk regelverk for dommere. Arbeidsgruppen startet sitt arbeid høsten 2006 og leverte sitt utkast til etisk regelverk for dommere i juni 2007. Utkastet er til behandling i Domstoladministrasjonen, og det planlegges blant annet en høring tilknyttet dette.

4.3 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.3.1 Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger

Rettsmekling

Rettsmekling er i dag en forsøksordning ved alle tingretter og lagmannsretter. I ny tvistelov vil rettsmekling gjøres til en permanent del av prosessen i sivile saker. Rettsmekling medfører raskere, billigere og mer skånsom løsning av en tvist. Partene selv får et ansvar for løsning av konflikten gjennom mekling og forlik. Rettsmekling vil dessuten være et av virkemidlene for nedarbeiding av restansene ved en rekke domstoler. Se nærmere om saksavvikling under punkt 4.2.1.

Landbruks- og matdepartementet fastsatte 22.01.2007 forskrift om rettsmekling i saker som gjelder grensegang og rettsutgreiing etter jordskifteloven (jskl. §§ 88 og 88a). Forskriften trådte i kraft 01.04.2007. Rettsmekling er etablert som en forsøksordning for jordskifterettene og skal gjelde fram til 31.03.2012. Ikrafttreden av forskrift om arealmekling etter § 89 bokstav b i jordskifteloven er utsatt i påvente av ny jordskiftelov.

Narkotikaprogram med domstolskontroll

Narkotikaprogram med domstolskontroll ble etablert som prøveprosjekt i 2006 i Oslo og Bergen, og skal være en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. De første evalueringsrapportene gjennomgås i 2007, og på bakgrunn av disse rapportene vil man ta stilling til den videre utvikling av pilotprosjektene. Det vises for øvrig til omtale under kategori 06.30.

Ikrafttredelse av revidert jordskiftelov

Med virkning fra 01.01.2007 fikk man nye virkemidler etter § 2 i jordskifteloven. Jordskifteloven § 2 bokstav h gir hjemmel til å fordele arealverdier og kostnader ved fellestiltak innenfor byggeområde. Jordskifteloven § 2 bokstav i gir hjemmel til å avbøte ulemper som følge av plan ved å omforme eiendommer eller retter i et byggeområde. Det fremgår også uttrykkelig i den reviderte loven at jordskiftelovens stedlige virkeområde er alle eiendommer i landet.

4.3.2 Ivareta innbyggernes adgang til domstolene

For at domstolen skal være et reelt konfliktløsningsalternativ for alle grupper i befolkningen, må tinghusene gis en universell utforming som ivaretar behovene til alle brukergrupper, som for eksempel funksjonshemmede. I eksisterende tinghus er det i varierende grad tilrettelagt for funksjonshemmede. I nye tinghus settes det krav om funksjonalitet for alle brukere. Både bygningene og uteområdet skal kunne brukes på lik linje av alle brukere inkludert personer med ulike former for funksjonshemming.

Det ble i 2005 laget en gjennomføringsplan for tilrettelegging for hørselshemmede. I underkant av 150 rettssaler mangler fortsatt trådbundet overføring av lyd. Trådbundet anlegg anbefales på grunn av blant annet avlyttingsproblematikk. De fleste tinghus som er bygget etter 1996, har allerede denne typen utstyr installert. Domstoladministrasjonen er i ferd med å gjennomføre planen.

Kap. 61 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	58 068	59 700	61 509
	Sum kap. 61	58 068	59 700	61 509

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedmål er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og i noen grad rettsutvikling i samspill med de lovgivende myndigheter. Dette innebærer en konsentrasjon om prinsipielle rettsspørsmål og retningsgivende avgjørelser. Høyesterett arbeider for å være en mer utadrettet institusjon i samfunnet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Forslaget dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde, foruten 19 høyesterettsdommerårsverk, 41,5 årsverk pr. 01.03.2007. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

Kap. 3061 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
03	Diverse refusjoner	14		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	599		
18	Refusjon av sykepenger	423		
	Sum kap. 3061	1 036		

1 Postomtale**Post 03 Diverse inntekter**

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregning.

Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	1 336 799	1 305 369	1 336 833
21	Spesielle driftsutgifter	41 640	36 831	45 250
	Sum kap. 410	1 378 439	1 342 200	1 382 083

1 Innledning

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten utfører domstolene i

første instans forvaltningsoppgaver som skifte, konkurssaker, borgerlig vigsel og partnerskap.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra domstolene i første instans.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter, og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved tingrettene utgjorde, foruten 350,3 dommerårsverk, 720,4 årsverk pr. 01.03.2007. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde, foruten 162 dommerårsverk, 109,9 årsverk pr. 01.03.2007. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte domstoler. Utgifter knyttet til Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere dekkes også på posten.

Det foreslås å omdisponere 10,4 mill. kr fra kap. 410, post 01 til kap. 412, post 01 i forbindelse med helårsvirkning av lønnsutgifter knyttet til Tinglysingsprosjektet, jf. omtale under kap. 412 Tinglysingsprosjektet. Overføringsbeløpet pr. stilling er økt noe blant annet for å ta høyde for lønnsvekst i overføringsperioden.

Bevilgningen på posten er foreslått oppjustert med 17,487 mill. kr som følge av helårsvirkning av dommerlønnsendringer i 2006.

I forbindelse med opprettelsen av Finnmarks-kommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark, foreslås det at bevilgningen på posten økes med 7,6 mill. kr til dekning av driftsutgifter, jf. også omtale av kommisjonen og domstolen under punkt 4.2.2.

Bevilgningen til domstolene ble i 2007 styrket med 17,5 mill. kr til engangsinvesteringer i forbindelse med innføring av ny tvistelov fra 01.01.2008. Det er behov for ytterligere midler, blant annet for å tilrettelegge for tekniske tiltak den nye loven legger opp til. Det foreslås på denne bakgrunn at

bevilgningen økes med ytterligere 4,5 mill. kr i 2008 som følge av innføring av ny tvistelov slik at det i 2008 er bevilget totalt 22 mill. kr til dette formålet.

Bevilgningen på posten er foreslått nedjustert med til sammen 9,7 mill. kr som følge av at det er frigjort midler knyttet til sammenslåing av domstolene i første instans og overføringen av tinglysingsoppgavene til Statens kartverk.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, for eksempel kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven og utgifter til rettsvitner. Bevilgningen er skjønnsmessig anslått. Også utgifter til firmaregistreringer i Brønnøysundregistrene har vært ført på posten.

Justisdepartementet har fremmet Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.). Deler av loven trådte i kraft 01.02.2006. Proposisjonen inneholder blant annet forslag om å gjøre Konkursregisteret til et tilknyttet register til enhetsregisteret og forslag om elektronisk løsning for informasjonsutveksling i bobehandlingen.

Det foreslås at bevilgningen på posten økes med 1,5 mill. kr til dekning av årlige driftsutgifter.

Videre foreslås det på bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling å øke bevilgningen på posten med ytterligere 5 mill. kr i 2008.

Kap. 3410 Rettsgebyr

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Rettsgebyr	1 190 446	1 136 088	128 903
03	Diverse refusjoner	1 909		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	320		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	6 187		
18	Refusjon av sykepenger	20 096		
	Sum kap. 3410	1 218 958	1 136 088	128 903

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven, inkludert inntekter knyttet til gebyr for behandling av forlikrådsklage.

2 Postomtale**Post 01 Rettsgebyr**

Posten dekker inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med sivile saker, skjønn, skifte, konkurs m.m.

Posten har tidligere også dekket inntekter fra tinglysning i fast eiendom. Som følge av overføringen av tinglysningsoppgavene fra domstolene til Statens kartverk som vil være gjennomført i oktober 2007, foreslås det å omdisponere inntektene knyt-

tet til tinglysning på 1 057,185 mill. kr fra kap. 3410, post 01 til kap. 3412, ny post 02. Inkludert i dette beløpet er en oppjustering av bevilgningen på 50 mill. kr på bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	59 146	60 452	61 878
	Sum kap. 411	59 146	60 452	61 878

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene med unntak av forlikrådene.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01**

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 86,8 årsverk pr. 01.03.2007.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
03	Diverse inntekter	1		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	539		
18	Refusjon av sykepenger	414		
	Sum kap. 3411	954		

1 Postomtale

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved Domstoladministrasjonen, blant annet refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. På pos-

ten føres også inntekter fra oppdrag som Domstoladministrasjonen eventuelt utfører for andre.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3411, post 03 i 2008 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 412 Tinglysingsprosjektet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	137 605	124 357	170 489
	Sum kap. 412	137 605	124 357	170 489

1 Innledning

Arbeidet med overføring av tinglysingsmyndighet fra tingrettene til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune ledes av Justisdepartementet. Arbeidet er organisert som et prosjekt kalt Tinglysingsreformprosjektet, se omtale under pkt. 4.2.2. Statens kartverk hører organisatorisk inn under Miljøverndepartementet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker fra 2008 lønnsmidler til de ansatte i tinglysingsavdelingen og alle andre driftskostnader ved tinglysingen på Statens kartverk samt tilsvarende utgifter knyttet til tinglysing av borettslagsandeler og drift av tinglysingens kundesenter. Registreringsordningen av borettslagsandeler skal være selvfinansiert og registerets inntekter vil bli ført på kap. 3412, post 01. I tillegg dekkes prosjektkostnader til utredningsarbeidet i 2008.

Det foreslås å overføre 10,4 mill. kr fra kap. 410, post 01 til kap. 412, post 01 i forbindelse med helårsvirkning av lønnsutgifter knyttet til Tinglysingsprosjektet.

I forbindelse med at tinglysingen overføres fra domstolene til Statens kartverk, er det overført stillinger fra domstolene til Statens kartverk over en periode på flere år. Det er i dag ulik praksis i domstolene og Statens kartverk med hensyn til

betalingen av arbeidsgivers og arbeidstakers andel av pensjonsinnskudd til Statens pensjonskasse. Innskuddene for domstolene budsjetteres sentralt på kap. 1542 Statens pensjonskasse, mens innskuddene til Statens pensjonskasse for de ansatte i Statens kartverk dekkes innenfor kartverkets budsjetterammer. Som følge av dette ble bevilgningen på kap. 412, post 01 økt med 2,65 mill. kr mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 1542, post 01 i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2007. Beløpet gjelder helårsvirkning av stillinger overført i 2006 og planlagt overført i 2007. Som en videreføring av dette foreslås det at 2,65 mill. kr for 2008 overføres fra kap. 1542, post 01 til kap. 412, post 01.

Som følge av blant annet økt sakstilfang av tinglysinger over lengre tid, foreslås bevilgningen økt med 15 mill. kr for å unngå restanseoppbygging i Tinglysingsavdelingen ved Statens kartverk. Dette er en videreføring av styrkingen på 16 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett for 2007.

På grunn av et betydelig høyere antall rettighetsregistreringer i borettslagsandeler enn opprinnelig antatt foreslås det å øke bevilgningen under kap. 412, post 01 med 14,2 mill. kr og kap. 3412, post 01 med 19 mill. kr, jf. omtale under kap. 3412, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 412, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3412, post 01, forslag til vedtak.

Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Gebyrinntekter, borettsregister	1 087	37 057	57 650
02	Gebyrinntekter, fast eiendom			1 057 185
	Sum kap. 3412	1 087	37 057	1 114 835

1 Postomtale**Post 01 Gebyrinntekter, borettsregister**

Bevilgningen på posten omfatter inntekter fra rettighetsregistreringer i borettslagsandeler. Gebyrene er fastsatt i forskrift etter et selvkostprinsipp.

Rettighetsregistreringer i borettslagsandeler er selvfinansiert etter en egen gebyrordning under Kommunal- og regionaldepartementet. I forbindelse med opprettelsen av registeret ble det lagt til grunn at også etableringen skulle finansieres gjennom gebyrene slik at investeringskostnadene knyttet til opprettelsen skulle betales tilbake til staten gjennom gebyrene over en periode på om lag 3 år. I denne perioden vil derfor inntektene være høyere enn utgiftene frem til investeringskostnadene på 47 mill. kr er nedbetalt.

På grunn av et betydelig høyere antall rettighetsregistreringer i borettslagsandeler enn opprinnelig antatt foreslås det å øke bevilgningen under kap. 412, post 01 med 14,2 mill. kr og kap. 3412, post 01 med 19 mill. kr, jf. omtale under kap. 412, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 412, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3412, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Gebyrinntekter, tinglysing i fast eiendom

Posten er nyopprettet og skal dekke inntekter fra tinglysing i fast eiendom ved Statens kartverk. Disse inntektene har tidligere blitt ført under kap. 3410, post 01.

Kap. 413 Jordskifterettene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	148 556	150 477	156 192
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 060	2 147	7 239
	Sum kap. 413	155 616	152 624	163 431

1 Innledning

Jordskifterettene er særdomstoler som arbeider med oppgaver i henhold til jordskifteloven. Dette omfatter blant annet å gjennomføre endringer for å oppnå mer tjenlige eiendommer, samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold. Særdomstolen er uavhengig i sin dømmende virksomhet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen ved jordskifterettene utgjorde 261,2 årsverk pr. 01.03.2007. Bevilgningen skal

videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte jordskifterettene.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen under kap. 413, post 01 og kap. 3413, post 01 med 2 mill. kr, jf. omtale under kap. 3413, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Jordskifterettene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det

tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å oppjustere bevilgningen under kap. 413, post 21 og kap. 3413, post 02 med 5 mill. kr, jf. omtale under kap. 3413, post 02.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3413 Jordskifterettene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Saks- og gebyrinntekter	12 136	9 969	12 398
02	Sideutgifter	6 660	2 215	7 310
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	746		
18	Refusjon av sykepenger	1 296		
	Sum kap. 3413	20 853	12 184	19 708

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen under kap. 413, post 01 og kap. 3413, post 01 med 2 mill. kr, jf. omtale under kap. 413, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Sideutgifter

Posten samsvarer med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å oppjustere bevilgningen under kap. 413, post 21 og kap. 3413, post 02 med 5 mill. kr, jf. omtale under kap. 413, post 21.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
80	Utbytte	10 360		
85	Utbytte		6 800	8 100
	Sum kap. 5630	10 360	6 800	8 100

1 Innledning

Norsk Eiendomsinformasjon as er et statlig aksjeselskap heleid av Justisdepartementet. Selskapet har i henhold til avtale med Justisdepartementet rett til distribusjon av informasjon fra Grunnboken. Selskapet har ansvaret for drift, systemforvaltning og vedlikehold av Grunnboken. Det er bare registreringer i Grunnboken som gir rettsvern for rettigheter i fast eiendom. Samfunnsinteressene knyttet til Grunnboken er derfor betydelig. For å iva-

reta kvaliteten i Grunnboken er det nødvendig med investeringer som sikrer en korrekt og enhetlig registrering, lagring og distribusjon av informasjon i moderne form.

Etter avtale med Miljøverndepartementet v/ Statens kartverk, har Norsk Eiendomsinformasjon as tilsvarende ansvar for GAB-registeret (Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret), og rett til distribusjon av informasjon fra GAB. Statens kartverks matrikkelsystem avløser GAB-registeret

i løpet av 2007 og 2008. Norsk Eiendomsinformasjon as har inngått avtale med Statens kartverk om rett til distribusjon av informasjon fra Matrikkelen. Denne avtalen vil avløse avtalen om distribusjon fra GAB. Norsk Eiendomsinformasjon as vil ikke ha ansvar for drift eller systemforvaltning av Matrikkelen.

Informasjonen fra Grunnboken og Matrikkelen/GAB-registeret blir samordnet i Eiendomsregisteret (EDR). Informasjonen distribueres samlet til brukere av eiendomsinformasjon direkte og gjennom forhandlere. De viktigste brukergruppene er banker, finansieringsinstitusjoner og forsikringsselskaper.

Det pågår et utredningsarbeid som blant annet skal vurdere hvilke konsekvenser ny offentlighetslov kan få for virksomheten til Norsk Eiendomsinformasjon as, jf. nærmere omtale under kap. 412, post 01.

2 Resultatutvikling

Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2006 driftsinntekter på 191,6 mill. kr. Driftsresultatet etter skatt var på 9,2 mill. kr. Det ble på generalforsamlingen i 2007 truffet vedtak om utbytte på 7,37 mill. kr for regnskapsåret 2006.

3 Postomtale

Post 85 Utbytte

Det er besluttet en utbyttepolitikk for selskapet hvor utbyttet fastsettes til 80 % av årsoverskuddet. Endelig vedtak om utbytte for 2007 blir truffet på ordinær generalforsamling i 2008. Basert på forventet utvikling i forbindelse med regnskapstallene for Norsk Eiendomsinformasjon as for 2007 og departementets utbyttepolitikk foreslås statens utbytte i 2008 til 8,1 mill. kr.

Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	102 332	97 280	96 215
21	Spesielle driftsutgifter	34 904	52 679	49 249
	Sum kap. 414	137 236	149 959	145 464

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker samt utgifter til forlikrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrte og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrettemedlemmer, vitner og rettsvitner og reiseutgifter til disse. Posten dekker også utgifter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker, samt nødvendige blodprøver/DNA-tester i kommisjonens arbeid. Bevilgningen er skjønnsmessig anslått.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det med virkning fra

01.07.2008 å øke bevilgningen på kap. 414, post 01 med 0,3 mill. kr til erstatning for tapt inntekt og reisegodtgjørelse etter statens satser slik at fornærmede med rett til bistandsadvokat og visse etterlatte får mulighet til å være til stede under hele hovedforhandlingen. Se nærmere om oppfølgingen av fornærmedeutvalget i hovedinnledningen punkt 1.2.2.

Vervet som meddommer må ses på som en samfunnsplikt. Meddommere får i dag enten dekket tapt arbeidsfortjeneste eller godtgjøres med 250 kr pr. dag. Imidlertid blir noen ansatte som tjenestegjør som meddommere ikke trukket i lønn av sin arbeidsgiver, noe som medfører at disse får utbetalt godtgjørelsen på 250 kr pr. dag i tillegg til vanlig lønn. For å fjerne denne forskjellsbehandlingen foreslås det med virkning fra 01.01.2008 å fjerne godtgjørelsen på 250 kr til ansatte som ikke blir trukket i lønn av sin arbeidsgiver når de tjenestegjør som meddommere. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen under kap. 414, post 01 med 9 mill. kr. Det gjøres oppmerksom på at dette ikke vil ha konsekvenser for godtgjørelsen

til meddommere som er arbeidsledige, trygdede, pensjonister, studenter mv.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 5 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til godtgjørelse til forlikrådets medlemmer og kompetansehevende tiltak i form av kurs.

Det foreslås med virkning fra 01.05.2008 å justere godtgjørelsen til forlikrådsmedlemmer. Satsen i saker hvor partene innkalles til møte endres fra 1 gang per sak til en gang per sak. Satsen i andre saker som kommer inn til forlikrådet endres fra 1/6 av salærsatsen til 1/8 av salærsatsen pr. sak. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen under kap. 414, post 21 med 5,05 mill. kr. Helårsvirkningen i 2009 utgjør 7,45 mill. kr.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	2 220 353	2 291 411	2 491 088	8,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	116 564	74 859	160 980	115,0
60-69	Overføringer til kommuner	23 233	42 000	27 200	-35,2
70-89	Overføringer til private	13 317	15 472	17 137	10,8
	Sum kategori 06.30	2 373 467	2 423 742	2 696 405	11,2

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	2 249 965	2 271 570	2 504 574	10,3
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	123 502	152 172	191 831	26,1
	Sum kategori 06.30	2 373 467	2 423 742	2 696 405	11,2

Bevilgningen under kategori 06.30 er foreslått økt med 11,2 %. Økningen skyldes i hovedsak forslag om 77 nye fengselsplasser i 2008, helårsvirkning av nye fengselsplasser som er vedtatt etablert i 2007, igangsetting av landsdekkende prøveordning med straffegjennomføring med elektronisk kontroll, styrking av kriminalomsorgens driftsbudsjett, økt klasseopptak ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) og styrket vedlikehold ved Ullersmo fengsel.

1 Innledning

Kriminalomsorgen stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet og gjennomfører idømt straff. Kategorien består av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF), seks regionadministrasjoner, fengslene og friomsorgskontorene, to sentre for narkotikaprogram med domstolskontroll og i tillegg Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste

(KITT). KSF er integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet, og driftsutgifter til KSF budsjetteres under kap. 400 Justisdepartementet.

Kriminalomsorgen samarbeider med andre offentlige etater om å legge til rette for at domfelte og innsatte får de tjenestene de har krav på under straffegjennomføringen.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

I Soria Moria-erklæringen har Regjeringen nedfelt at styrking av kriminalomsorgen er den største utfordringen i straffesystemet. Regjeringen vil ha en kriminalomsorg som kan ta seg av de som til enhver tid er straffedømte. Sikkerheten både til samfunnet omkring og til de ansatte og innsatte skal ivaretas. Selv om straffegjennomføringen i Norge er preget av en relativt høy standard, er det også store og viktige utfordringer knyttet til å møte fremtidig kriminalitetsutvikling, redusere tilbakefall, etablere alternative straffereaksjoner, ivareta hensynet til barn og unge, sikre god tilgang på fagutdannet personell, skape en enda tryggere arbeidsplass for de tilsatte og bedre forholdene under straffegjennomføringen for de innsatte.

Regjeringen vil i en planlagt stortingsmelding om kriminalomsorgen trekke opp rammene for utviklingen av fremtidens kriminalomsorg. Utviklingen av alternative straffereaksjoner, videreutvikling av innholdet i og progresjonen i straffegjennomføringen og innføring av en tilbakeføringsgaranti ved løslatelse vil stå sentralt i meldingen. Også de organisatoriske rammene for kriminalomsorgens virksomhet vil bli vurdert.

Regjeringen vil utvikle soningskøen og videreutvikle kvaliteten i straffegjennomføringen. Skal straffen virke etter sitt formål, må det gå kortest mulig tid fra gjerningstidspunktet til dom og straffegjennomføring samtidig som en videreutvikling av kvaliteten har vært og er av betydning for å redusere tilbakefall til ny kriminalitet. Å fjerne soningskøen er derfor en av de viktigste oppgavene for Regjeringen. I Soria Moria-erklæringen lovet regjeringspartiene å utvikle soningskøen, bygge flere fengsler og utvide soningskapasiteten. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene tilknyttet kriminalomsorgen med om lag 630 mill. kr i 2008, herav om lag 220 mill. kr på Justisdepartementets budsjett. Fengselskapasiteten foreslås økt med

ytterligere 77 fengselsplasser i 2008, slik at det i løpet av 2006, 2007 og 2008 planlegges opprettet totalt 396 nye fengselsplasser (derav noen midlertidige, jf. St.prp. nr. 66 (2005–2006)). For å ivareta behov for tilstrekkelig forvaringskapasitet, vil ti av de 77 nye plassene være forvaringsplasser ved Trondheim fengsel. De ti nye forvaringsplassene ved Trondheim fengsel vil ikke være klare til bruk før tidlig i 2009, men fem plasser vil være på plass tidlig i 2008 ved at plasser med høy sikkerhet midlertidig gjøres om.

Regjeringen har lagt vekt på at tiltakene også skal bidra til å styrke kvaliteten på straffegjennomføringen og legge grunnlag for at driften i kriminalomsorgen skal kunne normaliseres i 2009. Ot.prp. nr. 31 (2006-2007) Om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (tiltak for å utvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen mv.) ble behandlet og vedtatt av Stortinget i juni 2007. Regjeringen foreslår at det bevilges 40 mill. kr til igangsetting av landsdekkende forsøksprosjekt med straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Med straffegjennomføring med elektronisk kontroll vil den domfelte som hovedregel være i aktivitet gjennom arbeid, skole eller behandling i et fastsatt antall timer, og for øvrig være pålagt å tilbringe tiden i eget hjem med kontroll av en elektronisk sender. Prosjektet vil med en kapasitet på 150 sett tilsvare om lag 130 fengselsplasser på noe sikt. Internasjonale erfaringer med tilsvarende tiltak er gode. Bl.a. viser erfaringer fra Sverige at mulighet for å bruke elektronisk fotlenke hjemme i siste fase av en lengre fengselsstraff har minsket sannsynligheten for tilbakefall til ny kriminalitet.

Det er et betydelig rehabiliteringsbehov ved Ullersmo fengsel. Fengselet er et av landets største og bidrar med en vesentlig andel av den lukkede fengselskapasiteten i østlandsområdet. For å opprettholde kapasiteten ved Ullersmo, unngå akutte stengninger og sikre at bygningsmassen er sikkerhetsmessig og helsemessig forsvarlig, vil Regjerin-

gen øke bevilgningen til vedlikehold ved Ullersmo fengsel med ytterligere 20 mill. kr i 2008.

For å sikre tilgangen til fagutdannet personell foreslås det å øke bevilgningen med 36 mill. kr i 2008 til fire ekstra klasser ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) samt netto helårsvirkning av de ekstraordinære klassene i 2006 og 2007.

Regjeringen foreslår å øke kriminalomsorgens driftsbudsjett med 20 mill. kr i 2008 for å sikre en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse og samtidig ivareta tilsattes arbeidsmiljø og tilsatte og innsattes sikkerhet på en tilfredsstillende måte. Midlene vil bli disponert i nær dialog med regionene og de tilsattes organisasjoner, der bruk av alenevakt, turnusordninger, bemanningssituasjonen og oppfølging av Arbeidstidstilsynets tilsyn fra 2006 vil bli vektlagt.

Bevilgningen til videreføring av bygging av Halden fengsel foreslås økt fra 134,5 mill. kr i saldert budsjett 2007 til 530 mill. kr i 2008. Videre økes bevilgningene til opplæring, helsetjeneste, bibliotekjeneste og prestetjeneste for innsatte med om lag 14 mill. kr på Helse- og omsorgsdepartementets, Kunnskapsdepartementets og Kultur- og kirkedepartementets budsjetter. Om lag 4 mill. kr av økningen på Kunnskapsdepartementets budsjett er knyttet til at det i 2007 etableres opplæringstilbud ved alle fengsler der dette er hensiktsmessig, jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007).

Regjeringen har i løpet av 2006 og 2007 styrket bevilgningene tilknyttet kriminalomsorgen med om lag 440 mill. kr. Som følge av Regjeringens tiltak er køen for ubetinget fengselsstraff redusert med over 1 000 dommer siden planen «Rask reaksjon – tiltak mot soningskø og for bedre innhold i soningen» ble lagt frem i mai 2006.

3.1 Økt kapasitet for straffegjennomføring

Gjennom flere år har det bygget seg opp en ubalanse mellom behov og kapasitet i kriminalomsorgen, noe som har ført til soningskø og mangel på varetektsplasser. Tilstrekkelig fengselskapasitet og ressurser til innhold i straffegjennomføringen er avgjørende for å ivareta den forebyggende virkning straffegjennomføringen skal ha og motvirke problemet med gjengangerkriminalitet. Når straffedømte eller tiltalte som venter på dom og soning, begår ny kriminalitet, svekkes tilliten til straffesystemet og kriminalpolitikken.

Pr. 31.08.2007 var det 1 607 dommer på ubetinget fengselsstraff i kø for straffegjennomføring, en reduksjon fra 1 869 pr. 30.06.2007 og 2 791 pr. 30.06.2006. Nedgangen viser at Regjeringens tiltak for å avvike soningskøen har hatt den ønskede effekten. Etter at bevilgningen til friomsorgskontorene

ble økt med 6,3 mill. kr i 2006 med helårsvirkning på 15 mill. kr fra 2007, er køen for avtjening av samfunnsstraff kraftig redusert.

Regjeringen foreslår å bevilge om lag 74 mill. kr i 2008 til opprettelse av 77 nye fengselsplasser herunder ti nye forvaringsplasser. Sikkerhetshensyn og et behov for å bygge opp kompetanse flere steder i landet, tilsier at det etableres forvaringskapasitet et sted i tillegg til Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Regjeringen vil derfor starte utbygging av de nye forvaringsplassene ved Trondheim fengsel innenfor ringmuren. Forvaringsplassene ved Trondheim fengsel vil ikke være klare til bruk før tidlig i 2009, men fem plasser vil være på plass tidlig i 2008 ved at plasser med høy sikkerhet midlertidig gjøres om.

Regjeringen vil øke bruken av alternative straffegjennomføringsformer, jf. Ot.prp. nr. 31 (2006-2007). Erfaringene fra andre land er så lovende at Regjeringen vil innføre en prøveordning med elektronisk kontroll som straffegjennomføringsform i 2008.

Stortinget har i juni 2007 vedtatt lovendringer som gjør det straffbart ikke å møte til soning etter innkalling. Lovendringen skal gjøre det lettere for fengslene å planlegge kapasitetsutnyttelsen og sørge for at politiet skal slippe å bruke ressurser på å pågripe domfelte som i utgangspunktet skal møte frivillig.

Arbeidet med å få til raskere overføring til hjemlandet for innsatte med utenlandsk statsborgerskap intensiveres. Det er utarbeidet et nytt regelverk i kriminalomsorgen og utlendingsforvaltningen. Det nye regelverket må implementeres, men ventes å medføre en øking i antall overføringer. En utfordring kan imidlertid være lang saksbehandlingstid i enkelte av mottakerlandene. Norge har overfor EU undersøkt mulighetene for en tilslutningsavtale til EUs rammebeslutning om soningsoverføring.

Se nærmere om kapasitetsutvidelser i omtale under punkt 4.1.1.

3.2 Kvalitet under varetekt og straffegjennomføring

Individet står sentralt i Regjeringens politikk for straffegjennomføring. Den bærende idé er at tiltak i så stor grad som mulig skal tilpasses den enkelte domfelte. Dette fordrer et bredt spekter av ulike gjennomføringsformer og rehabiliteringstiltak. Den innsatte skal sikres tilfredsstillende forhold, og negative virkninger av isolasjon skal avhjelpes. Innenfor rammen av frihetsberøvelsen har innsatte og domfelte den samme rett til tjenester og tilbud som befolkningen for øvrig. Som følge av forslag til

nye fengselsplasser i 2008, økes bevilgningene til opplæring, helsetjeneste, bibliotekjeneste og prestetjeneste for innsatte med om lag 6,7 mill. kr på Helse- og omsorgsdepartementets, Kunnskapsdepartementets og Kultur- og kirkedepartementets budsjetter.

Regjeringens forslag om å styrke Kriminalomsorgens driftsbudsjett vil gi mulighet til å bedre kvaliteten i straffegjennomføringen. Ved utvidelse av fengselsplasser i 2008 skal det videreutvikles tiltak i fengslene som vektlegger innsattes ansvar og som fremmer innsattes gradvise tilpasning til samfunnet. Regjeringen prioriterer også at utvidelser av fengselsplasser følges opp med utvidet tilbud og tjenester fra andre departement. Regjeringens satsing på straffegjennomføring utenfor fengsel er en viktig del av arbeidet med å utvikle tiltak der innholdet er målrettet, individuelt tilpasset og gir en bedre integrering i samfunnet. Regjeringen foreslår å iverksette en prøveordning med straffegjennomføring med bruk av elektronisk kontroll i domfeltes bopel. Målet med denne straffegjennomføringsformen er å sikre en positiv utvikling hos domfelte med dommer på inntil fire måneders ubetinget fengsel, eller som har fire måneder eller mindre igjen før de kan løslates. Ordningen skal også forhindre skadelige påvirkninger fra fengselsopphold.

Straffegjennomføring etter § 12 i straffegjennomføringsloven innebærer at man tilbringer hele eller en del av en dom på ubetinget fengselsstraff i en institusjon for behandling eller omsorg. Fordi mange fengselsstraffdømte strever med flere og sammensatte problemer, er dette et viktig tiltak i forbindelse med individuell rehabilitering av den domfelte og dermed forebygging av ny kriminalitet. Tiltak i kriminalomsorgen, blant annet rusmestringsenheter i fengsel, skal fremme innsattes mulighet til å gjøre seg nytte av § 12-soning. Denne soningsformen bidrar til en bedre overgang fra fengsling til frihet og gjør at den domfelte er bedre rustet til et liv uten kriminalitet. Regjeringen legger opp til en økning av antallet overføringer etter § 12 i 2008 ved at det bevilges en mill. kr til flere behandlingsplasser for innsatte ved Tyrilistiftelsen Frankmotunet i Folldal, primært for kvinner.

Kriminalomsorgen arbeider med en helhetlig russtrategi, der kontroll- og rehabiliteringstiltak skal integreres bedre. Denne strategien skal peke på områder hvor det er behov for kompetanseutvikling, styrking av tiltak og bedre organisering av rusmiddelarbeidet.

Justisdepartementet vil i løpet av 2008 ta initiativ til å etablere to prosjekter etter KrAmi-modell. Det ene er en utvidelse av «Tenk tryggleik» i Årdal slik at fengsel og friomsorgskontorene også deltar

aktivt. Det andre er i Rogaland. KrAmi er et svensk samarbeidsprosjekt mellom kriminalomsorgen, sosialtjenesten, Arbeids- og velferdsetaten og/eller utdanningsmyndighetene med sikte på å bistå tidligere innsatte med jobb eller utdanning. Erfaringene fra prosjektene vil bli benyttet i forhold til departementets videre arbeid med innføring av en tilbakeføringsgaranti.

Regjeringen vil i 2008 legge fram en stortingsmelding om kriminalomsorgen hvor tilbakeføringsgarantiens tilbud og forpliktelser i løslatelsesfasen vil være tema. Som omtalt over vil også fremtidens straffereaksjoner, former, innholdet og sikkerhet i straffegjennomføringen være sentrale temaer i meldingen. Meldingen vil også omfatte etatsutdanningen.

3.3 Tiltak for barn og unge

Fengselsstraff har særlig negative virkninger for unge under 18 år. Samtidig har Norge klare forpliktelser etter FNs barnekonvensjon knyttet til bruk av fengsel overfor unge under 18 år.

Valget av straffereaksjon overfor denne gruppen skal styres av et ønske om å ikke bruke mer inngripende straff enn nødvendig. Det beste vil som regel være en alternativ reaksjonsform og oppfølging. Domstolens myndighet til å idømme samfunnsstraff er utvidet. Prosjektene «Snu unge lovbrøyttere i tide» har vært pilotprosjekt der stat, kommune og lokalsamfunn sammen har arbeidet systematisk for å hjelpe unge lovbrøyttere til et liv uten kriminalitet. På kriminalomsorgens område ble det gjennomført ett prosjekt i Trondheim (Ungfirer'n), ett prosjekt i Bergen (Ung-risk) og ett prosjekt i Oslo (Stifinner'n junior). Prosjektene ble avsluttet i 2006 og er evaluert av KRUS. I Trondheim og Oslo er erfaringene fra prosjektene videreført og tiltak innarbeidet i ordinær drift.

I forhold til videre oppfølging av St.meld. nr. 20 (2005-2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrøyttere, har Regjeringen satt ned et offentlig utvalg med en bred sammensetning som innen 01.10.2008 skal utrede reaksjoner og tiltak overfor ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Tiltakene skal imøtekomme gruppens behov, samtidig som de sikrer hensynet til ofrene og imøtekommer samfunnets behov for beskyttelse mot kriminalitet.

3.4 Nye sikkerhetsutfordringer

Sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen skal ivareta tryggheten både for samfunnet, innsatte, domfelte og tilsatte. Kriminalitetsbildet er i endring. Siden 1993 er antall anmeldte forbrytelser mot liv,

legeme og helbred doblet. Nye former for økonomisk kriminalitet har oppstått, og den grenseoverskridende organiserte kriminaliteten er i økende grad blitt en del av kriminalitetsbildet også i Norge. Videre bidrar den kommunikasjonsteknologiske utviklingen til både muligheter og utfordringer for kriminalomsorgen. Utviklingen krever styrking av sikkerhetsmessig kompetanse, informasjonshåndtering og dynamiske, statiske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

Kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi for perioden 2006-2010 gir anvisning på tiltak for friomsorgskontorene og fengslene. Revidering av kriminalomsorgens sikkerhetsorganisering vil være et prioritert område i 2008.

Det ble i 2006 bevilget 9 mill. kr til å styrke den fysiske sikkerheten ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Dette arbeidet er nå ferdigstilt. Regjeringen vil i 2008 bevilge ytterligere 20 mill. kr til ekstraordinært vedlikehold ved Ullersmo fengsel. Samtidig er departementet i ferd med å vurdere fremtidig behov ved Ullersmo fengsel. Det er nødvendig å etablere forvaringskapasitet et sted i tillegg til Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, derfor vil Regjeringen bygge ti nye forvaringsplasser ved Trondheim fengsel.

Det vises til nærmere omtale av tiltak for å bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet under punkt 4.1.2.

3.5 Rekruttering og kompetanseutvikling

De tilsatte er kriminalomsorgens viktigste ressurs. Utvidelser, nye krav til kvalitet og nye sikkerhetsutfordringer krever aktiv rekruttering og høy kompetanse hos kriminalomsorgens tilsatte. I en stadig mer krevende arbeidshverdag er tilsattes kompetanse avgjørende. Kunnskapsgrunnlaget skal styrkes gjennom evaluering og forskning.

For å sikre tilgangen på fagutdannet personell i kriminalomsorgen er klasseopptaket ved KRUS økt med to ekstraordinære klasser i 2007 slik at det samlet er tatt inn åtte klasser eller om lag 200 aspiranter i 2007. Den ene av disse klassene blir gjennomført som et desentralisert undervisningsopplegg ved Kongsvinger fengsel i regi av KRUS. I 2008 foreslås det et ordinært opptak på seks klasser. For å sikre nødvendig tilgang av arbeidskraft med fagkompetanse ved opprettelse av Halden fengsel og for å dekke behov som følge av opprettelse av nye fengselsplasser, foreslås det også et ekstraordinært opptak av ytterligere fire klasser eller 100 aspiranter i 2008.

Å tilrettelegge for at fengselsbetjentutdanningen gjennomføres ved enkelte fengsler med lokal

rekruttering, er viktig for å sikre nok fagfolk til fengsler der behovet er størst. To av klassene fra januar 2008 vil bli gjennomført som et desentralisert undervisningsopplegg ved Ravneberget fengsel i Østfold og Åna fengsel i Rogaland etter tilsvarende modell som opptaket ved Kongsvinger fengsel. Departementet vurderer fortløpende behovet for aspirantopptak ved KRUS og om det skal igangsettes flere desentraliserte undervisningsopplegg.

Fengselsbetjentyrket er krevende og forutsetter god kompetanse. Selv om nivået og innholdet i fengselsbetjentutdanningen er meget godt, er det et mål å forbedre utdanningen i tråd med samfunnsutviklingen, både med hensyn til sikkerhet og rehabilitering av innsatte. Spørsmålet om etatsutdanningen vil også bli omtalt i den kommende stortingsmeldingen om kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen gjennomfører i 2007 og 2008 et etatsdekkende ledelsesutviklingsprogram som omfatter samtlige ledere med personalansvar i regionene og driftsenhetene. Programmet er et samarbeidsprosjekt mellom KSF og KRUS med formål at hver enkelt skal få økt innsikt om seg selv som leder, og styrket kompetanse i å utøve ledelse i samsvar med etatens verdier og felles plattform for ledelse. Deltakerne skal kunne identifisere viktige utviklingsbehov og gjennomføre tiltak både individuelt og organisatorisk.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster

Gjennomføring av straff skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling. Domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet. Straffegjennomføring skal også bygge på individuelle behov og forutsetninger og støtte domfeltes evne og vilje til å bryte med kriminaliteten. Kriminalomsorgen står hver dag overfor krevende vurderinger i forhold til enkeltpersoner der alle disse aspektene skal ivaretas. For å sikre en målrettet straffegjennomføring, må kriminalomsorgen ha tilstrekkelig kapasitet i fengslene og friomsorgskontorene og ha egnede kontrolltiltak. Under straffegjennomføringen skal det legges til rette for å kunne motta tjenester fra andre etater med sikte på en integrering i samfunnet etter endt straff.

Produksjon av fengselsdøgn - sittetid

I perioden 2002 – 2006 har produksjonen av fengselsdøgn økt med 163 876 døgn til 1 204 514, en økning på ca. 15,8 %. I den samme perioden har den gjennomsnittlige sittetiden i fengsel blitt lengre. Mens den gjennomsnittlige sittetiden i fengsel i 2002 var 94 dager, var den økt til 103 dager i 2006.

Varetekt

Det er et mål at varetektsplasser stilles til disposisjon for politiet etter behov.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av varetekt.

Tabell 2.12 Utvikling varetekt

	2002	2003	2004	2005	2006
Varetektsinnsattes andel av antall fengselsdøgn (%)	24	22	21	19	18
Gjennomsnittlig sittetid i dager – varetekt	57	64	65	63	64
Nye varetekter ¹	4 044	3 550	3 198	3 059	3 049

¹ Omfatter nye innsettelse og endring fra annen innsattkategori til varetekt.

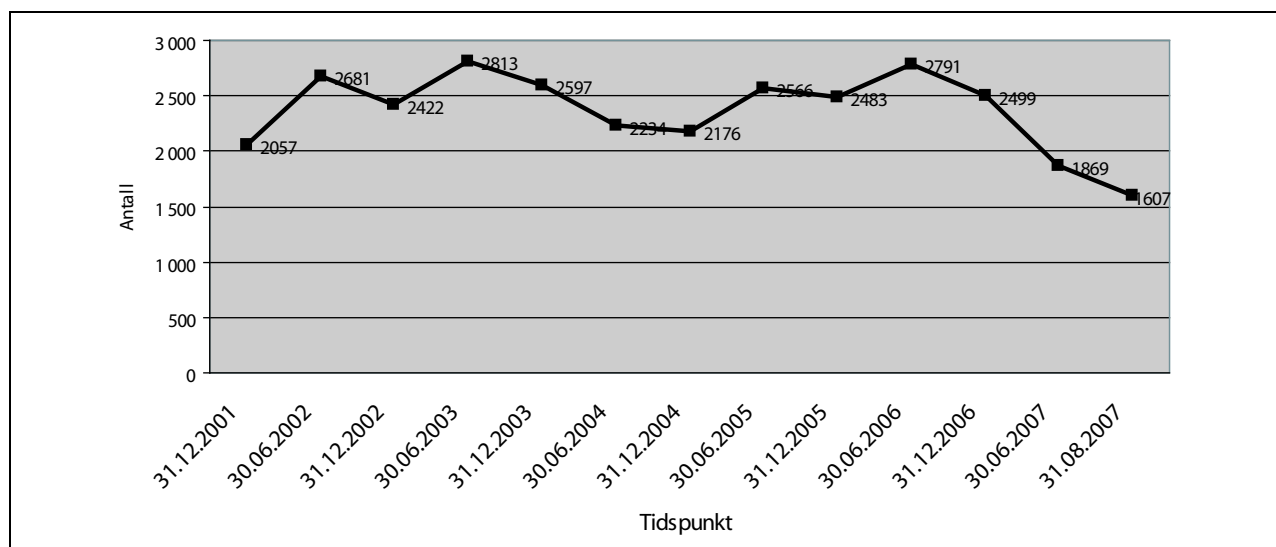
Første halvår 2007 var det 1 522 nyinnsettelse i varetekt, hvorav 6,5 % var kvinner. Av alle avsluttede varetektsopphold i 2006 satt kvinner i gjennomsnitt 47 dager og menn i 65 dager. Kvinner utgjorde til enhver tid ca. 5 % av innsatte i fengslene i 2006.

Ved lov av 28. juni 2005 nr. 55 ble Straffeprosessloven § 183 endret, slik at politiet har fått mulighet til å holde pågrepne personer i arrest i inntil tre dager før vedkommende må fremstilles for retten til varetektsfengsling. Endringen trådte i kraft 01.07.2006. For å forhindre at lovendringen skal føre til lengre opphold i politiarrest, skal innsatte overføres fra politiarrest til fengsel innen to døgn etter pågripelsen, med mindre dette av praktiske grunner ikke er mulig. Regelen skal forebygge eventuelle skadelige virkninger av fengsling

ved at varetektsfengslede skal sikres best mulige forhold.

Det er presisert at varetekt skal prioriteres i fengslene. Likevel er det til tider mangel på tilstrekkelig varetektskapasitet, særlig i østlands- og vestlandsområdet. 3 049 personer ble satt i varetekt i 2006. 310 av disse satt mer enn 24 timer i politiarrest før overføring til fengsel. Regjeringens forslag om å etablere til sammen 13 nye plasser med høy sikkerhet ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Gjøvik fengsel vil bidra til å bedre varetektssituasjonen i østlandsområdet. Også plasser med lavere sikkerhetsnivå og økt bruk av alternative straffereaksjoner vil frigjøre annen kapasitet som vil bedre varetektssituasjonen på landsbasis. Halden fengsel vil gi ytterligere 251 nye plasser fra 2010.

Kapasitet og soningskø for ubetinget fengselsstraff

Figur 2.1 Soningskøutvikling ubetingede dommer

Pr. 31.08.2007 var det 1 607 ubetingede dommer i kø for straffegjennomføring. Soningskøen må både ses i sammenheng med at gjennomsnittlig sittetid i fengsel er blitt lengre og en tydelig prioritering av å stille varetektsplasser til disposisjon. I en situasjon med soningskø skal det først stilles plasser til rådighet for varetekt, deretter lange

dommer og så korte volds- eller voldsrelaterte dommer. I tillegg skal unge under 21 år, aktive gjengmedlemmer og tungt belastede kriminelle med organisasjonstilhørighet prioriteres høyt.

Utvikling av fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse illustreres i tabellen nedenfor.

Tabell 2.13 Fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ordinær kapasitet ¹	2 928	2 976	3 074	3 154	3 287	3 346	3 558 ²
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet	2 872	2 972	3 081	3 167	3 296		
Kapasitetsutnyttelse i % ³	95,3	95,9	96,6	96,1	95,9		

¹ Ordinær kapasitet representerer samlet besluttet cellekapasitet pr. 1. januar. Siden kapasiteten er oppgitt pr. årsskifte, vil det være noe avvik mellom kapasitet oppgitt i teksten og antall som er angitt i teksten nedenfor siden plasser som skal opprettes i løpet av året kommer i tillegg. Dublerte celler som er opprettet midlertidig inngår ikke i tallet.

² Forventet antall fengselsplasser pr. 01.01.2008. Kapasiteten ved Bodø fengsel redusert med 2 plasser i tilknytning til opprettelse av rusmestringsenhet.

³ Kapasitetsutnyttelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig aktuell kapasitet, dvs. ordinær kapasitet justert for plasser som er midlertidig stengt eller som dubleres.

Regjeringen tar sikte på å fremme en odelsingsproposisjon for Stortinget om overføring av ansvaret for innkalling til straffegjennomføring fra politiet til kriminalomsorgen. Kriminalomsorgens merutgifter vil dekkes inn av tilsvarende innsparinger under politiet.

Avvikling av soningskøen

I perioden 2006-2007 er det opprettet og under etablering 319 nye fengselsplasser. I Fauske blir det etablert åpne fengselsplasser ved ombygging av en eksisterende bygning. Det vil bli opprettet 3 plasser mer enn planlagt, det vil si totalt 18 åpne plasser. På grunn av at det har tatt tid å finne egnet eiendom og omfattende ombyggingsarbeider, vil ikke plassene være i drift før i 2008. Ved Hof feng-

sel blir det satt i verk tiltak for å styrke sikkerheten slik at de kan ta i mot flere kategorier innsatte, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007). I den forbindelse blir det etablert netto 4 nye plasser. Plassene vil ikke bli

kategorisert som plasser med høyt sikkerhetsnivå. Tabellen nedenfor viser forslag til nye plasser i 2008.

Tabell 2.14 Forslag til nye soningsplasser i 2008

Trondheim fengsel	10 forvaringsplasser
Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt	11 plasser med høyt sikkerhetsnivå
Gjøvik og Vestre Slidre fengsel	7 nye plasser, herav 2 plasser med høyt sikkerhetsnivå og 5 plasser med lavere sikkerhetsnivå
Ravneberget fengsel, herunder omgjøring av kvinne-plasser ved Sandefjord fengsel til overgangsbolig	Netto 7 nye plasser, herav 9 nye plasser med lavere sikkerhetsnivå ved Ravneberget fengsel. Bortfall av to plasser ved Sandefjord fengsel ved omgjøring til overgangsbolig
Vik fengsel	7 plasser med lavere sikkerhetsnivå
Evjemoen	20 plasser med lavere sikkerhetsnivå
Overgangsbolig i Kristiansand	15 plasser med lavere sikkerhetsnivå
Sum	77 plasser

I tillegg er bygging av nytt fengsel i Halden i gang. Fengselet vil ha en kapasitet på 251 plasser og vil etter planen være klart til oppstart i 2010. Det er behov for å øke forvaringskapasiteten, og Regjeringen vil derfor starte utbygging av ti nye forvaringsplasser ved Trondheim fengsel, jf. omtale under pkt. 3.1.

I dagens situasjon har kriminalomsorgen størst mangel på kapasitet på østlandet og vestlandet. Forslag om nye plasser ved Ravneberget fengsel, Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Gjøvik og Vestre Slidre fengsler, vil gi økt kapasitet og bedre situasjonen i østlandsområdet. I tillegg vil Halden fengsel gi ytterligere 251 nye plasser i Region øst fra 2010. Vik fengsel vil gi økt kapasitet i Region vest. Behovet for fengselskapasitet på vestlandet må ivaretas ved økt samarbeid på tvers mellom kriminalomsorgens regioner. Forslag om etablering av overgangsbolig i Kristiansand og nytt fengsel på Evjemoen vil bidra til økte muligheter for soningsprogresjon i sørlandsområdet. Plassene ved Evjemoen foreslås etablert ved å ta i bruk deler av bygningsmassen ved det nedlagte forsvarsanlegget Evjemoen leir. Omgjøring av Sandefjord fengsel til overgangsbolig vil også gi økt mulighet for progresjon i straffegjennomføringen. Innføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll vil gi økt kapasitet i alle kriminalomsorgens regioner.

For å frigjøre plass i fengslene, ble det i 2004 tatt i bruk en midlertidig ordning med fremskutt

prøveløslatelse. Fremskutt løslatelse kan kun innvilges dersom det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal særlig legges vekt på domfeltes atferd under gjennomføringen av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Regjeringen viderefører ordningen med bruk av fremskutt løslatelse som ble innført av Regjeringen Bondevik II inntil soningskøen er avvirket, jf. Ot.prp. nr. 31 (2006-2007). Bruken av fremskutt løslatelse utgjorde i 2006 om lag 150 fengselsplasser.

Av til sammen 3 511 fengselsplasser pr. 30.06.2007 er 2 689 (77 %) plasser i enkeltcelle. Når det er helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig, kan to innsatte dele en celle som normalt er beregnet på en person, såkalt dublering. Ordningen med dublering tilsvarte bruk av om lag 20 fengselsplasser i 2006, en reduksjon fra om lag 30 fengselsplasser i 2005. Departementet mener ordningen med dublering kan forsvares som et ekstraordinært og midlertidig tiltak i arbeidet med å avvikle soningskøen. Vilkåret er at dubleringen foregår i forsvarlige former innenfor de rammene Stortingets ombudsmann for forvaltningen trekker opp. Økt dublering vil bli vurdert i forhold til Sivilombudsmannens siste uttalelse om saken som kom i juli 2007.

Kriminalomsorgen disponerer en eiendoms-masse som varierer mht. tilstand, alder og bygningsmessig utforming, og hvor det over flere år har bygget seg opp et betydelig vedlikeholdsetter-slep. Tilstrekkelig vedlikehold er nødvendig for å

oppretholde kapasiteten, unngå akutte stengninger og sikre at bygningsmassen er sikkerhetsmessig og helsemessig forsvarlig. Vedlikehold er dermed en viktig forutsetning for avvikling av soningskøen, og dessuten viktig for et forsvarlig sonings- og arbeidsmiljø. Regjeringen vil i 2008 styrke vedlikeholdsarbeidet ved Ullersmo fengsel. I tillegg har departementet satt i gang arbeidet med å vurdere mulige konsepter for å ivareta fremtidig behov ved fengselet.

Saker om overføring av straffedømte innsatte med utenlandsk statsborgerskap blir også behandlet av departementet. Domfelte kan under visse vilkår overføres til sitt hjemland til fortsatt straffefullbyrdelse. Vanligvis kreves samtykke både fra den personen det gjelder og fra mottakerland. Det viktigste rettslige grunnlag for overføring er Den europeiske overføringskonvensjonen. Konvensjo-

nen er basert på et frivillighetsprinsipp, slik at den forutsetter at domfelte selv søker om dette. Imidlertid gis det mulighet for å overføre uten samtykke dersom det foreligger et utvisningsvedtak. Departementet har prioritert arbeidet med å få innsatte overført til sine respektive hjemland der lovgivning og internasjonalt avtaleverk gir adgang til det. En arbeidsgruppe ble nedsatt i desember 2006 for å effektivisere og forbedre rutineene med hensyn til hurtigere behandling av utvisningsspørsmålet og saksbehandlingen for øvrig i disse sakene.

Rekruttering og utdanning av fengselsbetjenter

Kapasitetsutvidelser forutsetter rekruttering og utdanning av fengselsbetjenter. I tabellen nedenfor framkommer antall uteksaminerte aspiranter fra KRUS i perioden 2002-2006.

Tabell 2.15 Uteksaminerte aspiranter KRUS

	2002	2003	2004	2005	2006
Antall uteksaminerte aspiranter	141	169	178	180	98

Fra 2006 har det ordinære klasseopptaket ved KRUS vært på 6 klasser. Videre ble det høsten 2006 tatt inn to ekstraordinære klasser slik at det i 2006 samlet begynte 211 nye aspiranter. Også i 2007 er det i tillegg til det ordinære klasseopptaket tatt inn to ekstraordinære klasser. Oppstart for en av klassene ble fremskyndet fra september 2007 til mai 2007. Undervisningsopplegget for denne klassen gjennomføres desentralisert ved Kongsvinger fengsel. Forventet antall uteksaminerte aspiranter i 2007 er om lag 140.

For å ivareta kriminalomsorgens behov for kvalifisert personell blant annet som følge av nye feng-

selsplasser inkludert Halden fengsel som skal stå klar til bruk i 2010, foreslås det å ta inn ytterligere fire ekstraordinære klasser, eller om lag 100 aspiranter våren 2008 i tillegg til det ordinære opptaket på 6 klasser. Departementet vurderer fortløpende behovet for aspirantopptak ved KRUS.

Samfunnsstraff

Tabellen nedenfor viser antall avviklede samfunnsstrafftimer og antall iverksatte samfunnsstraffdommer. Friomsorgskontorenes saksmengde er fordoblet siden 2003.

Tabell 2.16 Utvikling samfunnsstraff

	2003	2004	2005	2006	Endring 2003-2006
Antall avviklede samfunnsstrafftimer	86 259	144 685	177 927	184 196	113,5 %
Antall iverksatte samfunnsstraffdommer	1 352	2 094	2 544	2 683	98,4 %

Kriminalomsorgen søker å iverksette dommer på samfunnsstraff raskt. Antall iverksatte samfunnsstraffdommer har økt med 5,5 % fra 2005 til 2006. Samtidig har antall avviklede timer økt med 6 %. 17 % eller 449 av 2 683 iverksatte samfunnsstraffdommer i 2006 gjaldt kvinner. At domfelte ikke har møtt til første gangs innkalling, og

har blitt innkalt til innskjerpingssamtale, eventuelt pågrepet av politiet og fremstilt for kriminalomsorgen, er en medvirkende årsak til køen på samfunnsstraff som pr. 31.12.2006 var på 312 dommer. Etter Regjeringens forslag i St.prp. nr. 66 (2005-2006) er friomsorgskontorene styrket med om lag 30 nye årsverk. Pr. 31.08.2007 er køen på sam-

funnsstraff betydelig redusert, fra 312 pr. 31.12.2006 til 174 pr. 31.08.2007.

Kriminalomsorgen driver informasjonsarbeid om samfunnsstraff til andre instanser og sikrer at innholdet i straffen har høy kvalitet. Det er et mål å øke bruken av andre tiltak enn samfunnsnyttig tjeneste under samfunnsstraff. I første halvår 2007 var om lag 66,6 % av samfunnsstraffen samfunnsnyttig tjeneste. En evaluering viste at etter tre år hadde 79 % av de som fikk en samfunnsstraff i 2002, ikke fått en ny ubetinget dom til fengselsstraff eller samfunnsstraff (KRUS 2005). Dette er en indikasjon på at samfunnsstraff er effektivt mot tilbakefall til ny kriminalitet.

Regjeringen vil utvide bruken av samfunnsstraff, særlig for yngre lovbytere.

Promilleprogram

Promilleprogram er en alternativ reaksjon overfor personer som ellers ville blitt dømt til ubetinget

fengselsstraff for kjøring med promille. Innholdet består av undervisning, individuelle samtaler, kontroll og kartlegging av behandlingsbehov. Målet er å øke bevisstheten om egen atferd og konsekvensene av denne og hindre framtidig kjøring i ruspåvirket tilstand. Det ble iverksatt 474 dommer på promilleprogram i 2006. 88 % av dommene knyttet til promilleprogram i 2006 ble iverksatt innen to måneder.

Kontrolltiltak og svikt

Kriminalomsorgen skal arbeide for å motvirke straffbare handlinger og svikt under straffegjennomføringen. Fortsatt er svikttallene meget lave, og kriminalomsorgen har få rømminger og unnvikelser. Samtidig er også svikttallene i forbindelse med fremstillinger, permisjoner og frigang svært lave.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i rømminger for perioden 2003-2006:

Tabell 2.17 Utvikling rømminger

	2003	2004	2005	2006
Rømningstilfeller fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	1	2	3	1
Rømminger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	13	7	6	7
Antall fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	17 558	15 350	19 046	18 006

De senere års lave rømnings- og svikttall indikerer at de vurderingene som foretas, er tilstrekkelig restriktive med tanke på å ivareta samfunnsikkerheten. Kun én gjennomført rømning fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå i 2006 og med en sviktandel på 0,04 % fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå viser at kriminalomsorgen gjennomfører tilstrekkelig restriktive risikovurderinger. Det er også svært få som uteblir fra permisjon. Av 26 578 permisjoner var det 74 uteblivelser, dvs. en sviktandel fra permisjoner i 2006 på 0,3 %. Ved økt oppmerksomhet om individuelle risikovurderinger, kan det være mulig for flere innsatte å ta del i en positiv progresjon uten at svikttallene øker. Økt samarbeid med politiet og økt bruk av IKT er prioritert for å videreutvikle risikovurderingene ytterligere.

Den samlede kontrollaktiviteten i fengslene er stabil. Antall beslag av narkotika ble redusert fra 787 i 2005 til 553 i 2006. Kriminalomsorgen arbeider med anskaffelse og opplæring av nye hunder

og hundeførere. Av 21 223 urinprøver i 2006, var nær 90 % uten påvisning av illegalt inntak av narkotika. Sett i forhold til at ca. 60 % av de som sitter i fengsel har et rusmiddelmissbruk før innsettelse, vurderes omfanget av svikt som lavt.

I 2006 ble 2 235 samfunnsstraffdommer avsluttet. Av disse ble 85 % fullført ved endt tid og 15 % avbrutt på grunn av brudd på vilkår eller ny kriminalitet. Det forekom også brudd under straffegjennomføringen i en del av de fullførte dommene, men disse fikk fortsette etter en advarsel eller en innskjerpingssamtale. Totalt ble 66 % av de avsluttede dommene fullført uten noen form for brudd på vilkår eller ny kriminalitet.

I 2006 ble det avsluttet 481 promilleprogramdommer, hvorav 87 % ble fullført og 13 % ble avbrutt på grunn av brudd på vilkår eller ny kriminalitet. Av 407 fullførte dommer ble ca. 80 % fullført uten brudd på vilkår eller ny kriminalitet, ca. 16 % ble fullført etter brudd på vilkår og 3 % ble fullført etter ny kriminalitet.

Tiltak og tilbud i varetekt og under straffegjennomføring

Kriminalomsorgens strategi for faglig virksomhet (2004–2007) legger føringer for videreutvikling av tiltak som arbeid, programvirksomhet, miljøarbeid, og understreker at samarbeid med de etater som skal gi tjenester og tilbud til innsatte er viktig. Kriminalomsorgens sammensatte oppgaver er krevende i det den skal sørge for både samfunnsbeskyttelse og legge til rette for rehabilitering.

Straffegjennomføringen skal tilpasses individuelt, og det skal legges til rette for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff. I samarbeid med andre offentlige etater skal det legges til rette for at innsatte og domfelte får de tjenester og rettigheter som lovgivningen gir dem krav på.

Kriminalomsorgen avsluttet i 2006 utviklingen av en manual for arbeid med varetektsinnsatte. Manualen skal blant annet legge til rette for god praksis ved innsettelse, menneskelig kontakt og aktivisering under varetektsperioden.

Europarådets torturovervåkingskomité (CPT) besøkte Norge i 2005. Norske myndigheter har nå besvart alle anbefalinger, rekommendasjoner og forespørsler om informasjon som CPT gir i rapporten. Komiteen ga i sin rapport uttrykk for bekymring i forbindelse med noen tilfeller av rapportert vold blant innsatte i Trondheim fengsel. KRUS har i 2007 gjennomført en undersøkelse som omfatter en beskrivelse av innsattes opplevelse av trygghet under soning. På forskningsplanen for 2008 er det fastsatt å gjennomføre en særskilt kartlegging av innsattes trygghet.

I rapporten fra CPT ble det også understreket at arbeidet med å forbedre aktivitetstilbudet for de innsatte måtte fortsette. Det ble særskilt rettet kritikk mot tilbudet til varetektsinnsatte og ved avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå ved Ringerike fengsel.

Trondheim fengsel har vært igjennom en omstillingsprosess, og arbeidet med å skaffe flere innsatte ved fengselet et godt individuelt tilpasset soningstilbud organiseres nå på en bedre måte. Ved Ringerike fengsel er det ansatt fire nye betjenter og to miljøterapeuter. I tillegg foreligger det konkrete planer om flere aktivitetsgrupper, bedre bibliotekfasiliteter og utvidelse av luftgården tilknyttet avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå.

Individuelle samtaler og miljøarbeid

Det sosiale liv i fengselet skal utformes slik at det oppnås et helhetlig og sammenhengende læringsmiljø hvor problemløsning og mestring står sentralt. Programmer, arbeid, undervisning og miljøarbeid

skal være integrert i den daglige driften og supplere hverandre. Miljøarbeid er et prioritert område i kriminalomsorgens fagstrategi. KRUS har gjennomført opplæring av ledere og tilsatte i fengslene i miljøarbeid. I 2007 er det iverksatt miljøarbeid ved ett fengsel i hver region. Pilotfengslene er Sandaker overgangsbolig, Bodø, Larvik, Åna, Kongsvinger og Bergen fengsel. Det er viktig at tilsatte får veiledning i det faglige utviklingsarbeidet. KRUS skal bistå pilotfengslene med faglige råd.

Det er et mål at alle innsatte skal omfattes av kontaktbetjentordningen. I 2006 hadde 91 % kontaktbetjent. Det er et mål at alle kontaktbetjenter skal få veiledning. Kriminalomsorgen arbeider med å styrke kvaliteten på og forankringen av ordningen.

Kriminalomsorgen benytter motiverende samtaler som er en metode for å fremme atferdsendring. Det skal satses på videre opplæring av tilsatte i bruk av dette verktøyet. I alle samfunnsstraffdommer skal noen timer brukes til samtaler med den domfelte med sikte på å forebygge videre kriminalitet. I 2006 ble 5,9 % av timene i samfunnsstraffdommene brukt til individuelle samtaler, mot tilsvarende 6,1 % i 2005.

Programvirksomhet og samtalegrupper

Hovedhensikten med programvirksomheten er å påvirke holdninger, motivere og utvikle ferdigheter slik at domfelte blir bedre rustet til å leve et liv uten nye kriminelle handlinger. Programvirksomheten er et viktig supplement til det endringsarbeidet som skjer gjennom utdanning og arbeidstrening i fengselet.

Det totale antallet arrangerte programmer er økt fra 371 i 2005 til 386 i 2006. Antall domfelte som gjennomførte et program er redusert fra 1675 i 2005 til 1667 i 2006. Om lag 34 % av disse deltok i Promillekurs i fengsel (Trafikk og Rus).

Programmet VINN skal hjelpe kvinner til å mestre hverdagen på en bedre måte i forhold til relasjoner, rusmiddelmisbruk, barn, grensesetting og vold. Det ble i 2006 gjennomført 14 VINN-programmer i fengslene. I Stavanger fengsel får kvinner som har et rusmiddelproblem og har opplevd vold, et helhetlig tilbud som skal følges opp etter løslatelse. Tilbudet består av VINN, behandlingsgruppe, poliklinisk behandling og deltakelse i selvhjelpsgruppe etter løslatelse.

Våren 2006 ble det nedsatt et panel bestående av fem eksterne eksperter på programvirksomhet og programforskning som skal gi KSF råd om godkjenning eller akkreditering av programmer. Formålet er å vurdere kvaliteten på programmene som

kriminalomsorgen tilbyr i dag og på nye som vurderes innført. Panelet har begynt å motta søknader og har startet arbeidet med å godkjenne programmer.

Siden flere av kriminalomsorgens programmer er langvarige og fordi det er vanskelig å samle nok domfelte innen en bestemt tidsramme, passer disse ikke så godt som tiltak under gjennomføring av samfunnsstraff. Kriminalomsorgen har som mål å ta i bruk flere og nye programmer som kan passe bedre til bruk under gjennomføring av samfunnsstraff.

Helsetjenester og sosiale tjenester

Helsetilbudet i fengslene er en del av det offentlige helsevesen. Justisdepartementet samarbeidet med Helse- og omsorgsdepartementet om å videreutvikle og forbedre helsetjenester og sosiale tjenester til innsatte og domfelte. Justisdepartementet har blant annet faste møter med Helse- og omsorgsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet. Justisdepartementet er særlig opptatt av at spesialisthelsetjenestetilbudet til innsatte med psykiske lidelser skal styrkes.

Når det gjelder sosiale tjenester til innsatte, er det oppholdskommunen før innsettelse som er ansvarlig. Store geografiske avstander mellom fengsel og hjemkommune kan ofte vanskeliggjøre slikt samarbeid. Problemstillingen vil bli vurdert i stortingsmeldingen om kriminalomsorgen som skal fremlegges i 2008.

Behandling kan også benyttes som innhold i samfunnsstraffen. Dette forutsetter at den domfelte selv samtykker til dette i forbindelse med kartlegging og utvikling av gjennomføringsplanen. I 2006 utgjorde behandling 2 % av innholdet i samfunnsstrafftimene. I hovedsak dreier dette seg om poliklinisk behandling i forbindelse med rusmiddelproblemer.

Tiltak mot rusmiddelavhengighet

En stor andel av kriminalomsorgens målgruppe er personer med rusmiddelproblemer. Egnede tiltak for å bedre rehabiliteringen og redusere rusrelatert kriminalitet for denne gruppen er derfor et prioritert område. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har sendt utkast til helhetlig strategi for å motvirke rusmiddelmisbruk på høring. Endelig russtrategi vil foreligge i løpet av 2007.

Det vil i 2007 bli etablert rusmestringsenheter i Bodø, Stavanger og Ravneberget fengsler. Enhetene er styrket med både fengselsfaglige stillinger og kompetanse fra spesialisthelsetjenesten finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet.

Det er et mål at innsatte og domfelte rusmiddelavhengige skal få bedre tilgang til tverrfaglig spesialisert behandling og sosiale tjenester under og etter straffegjennomføringen, og at bruken av § 12 døgn i behandlings- eller omsorgsinstitusjon økes. Antall overføringer til gjennomføring av straff utenfor fengsel iht. straffegjennomføringsloven § 12 er økt fra 254 i 2005 til 269 i 2006, hvorav 244 menn og 25 kvinner. Inkludert personer som innsettes direkte på § 12-soning, var det en økning fra 438 i 2005 til 439 i 2006. Antall fengselsdøgn etter straffegjennomføringsloven § 12 økte fra totalt 38 260 i 2005 til 41 484 i 2006.

Et prøveprosjekt med narkotikaprogram med domstolskontroll er etablert i Oslo og Bergen, og skal være en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelavhengige som er dømt for narkotikelatert kriminalitet. Innholdet i programmet tar utgangspunkt i den domfeltes behov for tiltak som kan redusere faren for ny kriminalitet og fremme kontroll over rusmiddelmissbruket. Programmet preges av et intensivt opplegg med faste og hyppige avtaler, kontinuitet og arbeid med integrering i samfunnet. Opplegget følges opp av et team som består av representanter for ulike etater. Den første delrapporten bekrefter at tiltakene har kommet godt i gang, men det er for tidlig å fastslå nytten av narkotikaprogram med domstolskontroll. Neste rapport vil bl.a. kunne gi flere synspunkter på nytten av tiltaket og domstolenes erfaringer. Regjeringen vil avvente nærmere evalueringer av prosjektene i Bergen og Oslo før en eventuell utvidelse av antall steder som gjennomfører narkotikaprogram med domstolskontroll. Prosjektene i Oslo og Bergen vil bli videreført i påvente av evalueringen.

Innsattes kontakt med egne barn

Fafos rapport «Levekår blant innsatte» viste at 28 % av de innsatte hadde opplevd fengsling av familie-medlemmer i oppveksten. Blant annet på bakgrunn av erfaringen med «pappagrupper» i Ullersmo fengsel (avdeling Kroksrud) og Bastøy fengsel er det utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre som er innsatt i fengsel. Tiltaket gjennomføres i flere fengsler og skal videreføres i 2008.

Kriminalomsorgen skal legge til rette for at barns behov blir ivaretatt når de er på besøk i fengslene. Besøksleiligheter for innsatte som har barn er etablert i flere fengsler, mens andre har dette under planlegging. Stortinget har ved behandlingen av St.prp. nr. 84 (2006-2007) sluttet seg til at det skal etableres besøksleilighet ved Halten fengsel.

Justisdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet har regelmessige møter med Foreningen for Fangers Pårørende (FFP) som har lang erfaring med arbeid med barn som pårørende til innsatte. Bevilgningen på en mill. kr til tiltak for fangers barn foreslås videreført i 2008. Bevilgningen er i 2007 benyttet til å øke tilskuddet til Foreningen for Fangers Pårørende.

Alternativ konfliktløsningsmodeller

Megling i konfliktråd kan brukes som innhold i noen timer av en dom på samfunnsstraff. I 2006 utgjorde megling i konfliktråd 0,1 % av alle avtjente timer. For at megling skal gjennomføres som en del av samfunnsstraffen, må både domfelte og den fornærmede part være villig til dette.

Departementet legger opp til at samfunnsnyttig tjeneste som en del av samfunnsstraffen oftere skal tas i bruk i form av en mulighet for at den domfelte kan gjøre opp for seg overfor lokalsamfunnet. På lik linje med arbeidet for offeret innenfor konfliktmeglingsdelen av samfunnsstraffen, er dette i tråd med prinsippene for «Restorative Justice». Denne formen for konfliktløsning blir også anvendt i forsøk i ulike fengsler. Ved «Restorative practices» får innsatte eller domfelte muligheten til å forbedre forholdet til barn, familie og venner og andre som måtte være påvirket av vedkommendes problemer. I St.meld. nr. 20 (2005-2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrytarar blir «Restorative Justice» fremhevet som et lovende og viktig tiltak.

Arbeid

Det er et mål at alle innsatte skal ha et aktivitetstilbud på dagtid. Arbeid skal gi mulighet for kvalifisering for arbeidslivet for innsatte som trenger det. For varetektsinnsatte er det frivillig å delta i arbeid eller annen aktivitet på dagtid. Arbeid utgjorde 74 % av aktivitetstilbudet i fengslene i 2006. Frigang til arbeid utenfor fengsel utgjorde om lag 4 %.

Kriminalomsorgen følger en egen strategi og handlingsplan (2005-2008) for utvikling av arbeidsdriften. Målet er en mer kvalifiserende arbeidsdrift som en integrert del av rehabiliteringsarbeidet i fengslene.

For å videreutvikle forvaltningssamarbeidet mellom etatene har Kriminalomsorgens sentrale forvaltning og Arbeids- og velferdsetaten (NAV) inngått en samarbeidsavtale.

Opplæring

Som følge av Regjeringens forslag i St.prp. nr. 69 (2006-2007) vil det i 2007 bli etablert et opplærings-

tilbud ved alle fengsler der dette er hensiktsmessig. Opplæring av innsatte og domfelte i kriminalomsorgen ligger under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde. På bakgrunn av St.meld. nr. 27 (2004–2005) Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen «Enda en vår», jf. Innst. S. nr. 196 (2004–2005), skal det legges til rette for at skolemyndighetene kan videreutvikle tilbudet om opplæring i fengslene.

Målet er å medvirke til at det blir gitt opplæring på grunnskolenivå til innsatte, domfelte og løslatte som ikke har fullført grunnskolen samt videregående opplæring til innsatte/domfelte og løslatte som har rett til og ønsker det. For de med kort domslengde eller de som sitter i varetekt, er ofte formalkompetansegivende kurs i forhold til læreplaner ikke et reelt tilbud. For å motivere flest mulig til å ta opplæring, og for at innsatte og domfelte skal få et opplæringstilbud, er det også et mål at det blir gitt kurs som er formelt kompetansegivende. For å gi en bedre tilpasset opplæring i tråd med Kunnskapsløftet og gjennom det å medvirke til kvalifisering som gjør den enkelte bedre i stand til å få arbeid og mestre et liv uten kriminalitet etter avsluttet straffegjennomføring, vil det bli iverksatt tiltak for å fremme kvalitetsutvikling av opplæringen.

Bruk av IKT for innsatte og domfelte gir muligheter for økt kvalitet i straffegjennomføringen og større muligheter for et liv uten kriminalitet etter soning. Kriminalomsorgen har i samarbeid med utdanningsmyndighetene lagt til rette for bruk av internett i undervisningen i fire fengsler. Måler et at alle fengsler som har et skoletilbud gradvis får tilgang til internett.

Etablering av nye lokaler til skolevirksomheten ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt er ferdigstilt til bruk fra skolestart høsten 2007.

I tillegg til skolens virksomhet tilbyr NAV kortere kurs i fengsler og kan tilby rådgivning og enkelttiltak for innsatte og domfelte.

Tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet ved løslatelse

Det er et mål i Regjeringens boligpolitikk at alle skal kunne disponere en trygg og god bolig. I 2005 ble det inngått en avtale mellom KS (kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) og Regjeringen Bondevik II om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Avtalen varer ut 2007. KS og Regjeringen har våren 2007 forhandlet frem en ny avtale om samarbeid om boligsosialt arbeid som skal gjelde fra 2008.

Innsatsen videreføres i 2008. Husbanken har det koordinerende ansvaret. Pr. september 2007

hadde 26 kommuner inngått lokale samarbeidsavtaler med kriminalomsorgen, og flere avtaler er under utarbeidelse. Kriminalomsorgens regioner har tatt et initiativ for å få lokale samarbeidsavtaler på plass i alle kommuner. Kriminalomsorgen prioriterer dette arbeidet, og ønsker å kartlegge boligbehov allerede ved starten av straffegjennomføringen. Målet er å kunne starte samarbeidet med hjemkommunen så tidlig som mulig for å få hjelp til anskaffelse av varig bolig ved løslatelsen, eller hjelp til å beholde eksisterende bolig under straffegjennomføringen.

Kultur og religiøse tjenester

Prestetjenesten er del av Den norske kirkes virksomhet og er underlagt Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområde. Innsatte som ønsker å delta i gudstjenester, søker sjelesorg eller ønsker andre religiøse eller livssynsmessige tjenester, skal så langt det er praktisk mulig få anledning til dette. I de større fengslene har fengselsprestene ansvar for å koordinere samarbeidet med andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke og legge til rette så innsatte kan få kontakt med disse.

Kultur- og kirkedepartementet og Justisdepartementet skal utarbeide et felles rundskriv om livssyntjenester i fengslene.

Bibliotekstjenesten er underlagt Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområde. Pr. august 2007 ble det gitt statlig støtte til 21 bibliotek i 20 av landets fengsler. I enkelte fengsler som får bibliotek og som tidligere ikke har hatt det, kan det være bygningsmessige utfordringer som må løses i samarbeid mellom kriminalomsorgen og bibliotekstjenesten.

På Kultur- og kirkedepartementets budsjett er det videre foreslått å øke bevilgningen med en mill. kr i 2008 til et utviklingsprosjekt på kultur i kriminalomsorgen.

4.1.2 Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet

Informasjonsutveksling med politiet er et viktig tiltak for sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen på samme måte som kriminalomsorgens egen informasjonsinnhentning bidrar til kvalitet i risikovurderingene. Denne informasjonen behandles med den nødvendige konfidensialitet og kompetanse.

Kriminalomsorgen arbeider med å bedre treffsikkerheten på sikkerhetstiltakene slik at man unngår at den enkelte innsatte og domfelte utsettes for et unødvendig høyt sikkerhetsnivå. Dette forutsetter økt kartlegging og økt mulighet til å differensiere.

Kommunikasjonsteknologiens muligheter for innsattes kontakt med familie, utdanningsbehov mv. må sees i sammenheng med kriminalomsorgens behov for å kontrollere denne kommunikasjonen. Dette forutsetter investeringer i både kompetanse og teknologi.

Kriminalomsorgen vil fortsette arbeidet med å bedre sikkerheten ved enkelte fengsler. Ved utbedringer skal sikkerhetsmessige vurderinger legges til grunn for de valg som blir gjort.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Kriminalomsorgens IKT-strategi for perioden 2005–2008 omhandler bl.a. hvordan etaten skal benytte IKT for å nå sine strategiske mål og bidra til en effektiv straffesaksflyt i justissektoren. Kunnskap om årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken er en forutsetning for å lykkes med tiltak mot kriminalitet.

Arbeidet med et nytt etatsystem fortsetter i 2008 med kvalitetssikring i henhold til fastsatte prosedyrer. I tillegg til å forenkle og støtte saksgangen og bidra til bedret sikkerhet innen kriminalomsorgen, skal systemet gi ensartet og oppdatert informasjon i kriminalomsorgen og i justissektoren forøvrig. Systemet skal sikre en bedre planlegging, styring, resultatevalueringer av tiltak og forskning i og på tvers av etater og sektorer. For bedre å kunne måle resultater og effekter av innsatsen på ulike områder, vil departementet i 2007 også igangsette et konkret prosjekt med referansemåling i kriminalomsorgen. Prosjektet vil bygge videre på det arbeid en prosjektgruppe tidligere har utført. Justisdepartementet arbeider også med å forbedre kartleggingsverktøyene som benyttes i kriminalomsorgen.

Evaluerings vil være et sentralt ledd i kvalitetssikringen av prøveordningen med straffegjennomføring med elektronisk kontroll før ordningen eventuelt innføres permanent. Departementet legger derfor opp til en forskningsbasert evaluering der både prosess- og resultatevaluering vektlegges.

KRUS skal gjennom undervisning, utviklings- og rådgivningsarbeid, bibliotek- og dokumentasjonstjeneste, samt forsknings- og evalueringsoppdrag, bidra til å sikre et høyt faglig nivå i kriminalomsorgen. Kunnskapene skal formidles i opplæringsammenheng, til brukerne i kriminalomsorgen og andre fagmiljøer.

Personal- og likestillingspolitikk

En viktig forutsetning for at kriminalomsorgen skal kunne nå sine mål, er at etaten har en god personalpolitikk og et godt arbeidsmiljø. Medarbeiderne er den viktigste ressursen etaten har og må ivaretas på en best mulig måte. KSF arbeider med en overordnet personalstrategi for hele etaten. Også et program for ledelsesutvikling for alle ledernivåene i etaten gjennomføres fra 2007.

Arbeidstilsynet gjennomførte tilsyn i fire av kriminalomsorgens seks regioner våren 2006. Kriminalomsorgen har fått pålegg om bl.a. å utarbeide et helhetlig system for HMS-oppfølging. Arbeidet pågår i samarbeid mellom KSF, regionene, tjenestemannsorganisasjonene og vernetjenesten.

Det har de senere årene vært en meget høy kapasitetsutnyttelse i fengslene. Pga. soningskøen har dette vært nødvendig, men det har medført en presset arbeidssituasjon for kriminalomsorgens tilsatte som Regjeringen ønsker å motvirke ved å foreslå en styrking av kriminalomsorgens driftsramme i 2008.

En viktig del av arbeidsmiljøarbeidet er kartlegging, forebygging og oppfølging av vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. Vold og trusler kartlegges fortløpende, og KRUS utarbeider årlig en rapport som presenterer statistikk, analyse og forklaringer på voldsutviklingen. Også forskningsbaserte studier av det voldsforebyggende arbeidet i kriminalomsorgen vil gi innspill til forbedringer. For å redusere omfanget av vold og trusler er det også viktig med opplæring av etatens tilsatte. Sikkerhet i kriminalomsorgen (SiK) er et ledd i å møte nye sikkerhetsmessige utfordringer.

Oppfølging av sykefravær er et annet sentralt tema i arbeidsmiljøarbeidet. Det vises til omtale under punkt 6.2.4 i del III.

Regionene, KRUS og KITT skal integrere likestillingsarbeidet i den generelle personalpolitikken. Regionene, KRUS og KITT utarbeider strategiske planer for å videreføre likestillingsarbeidet. I

2006 var 46 % av nytilsatte ledere kvinner. Dette er noe lavere enn målsettingen om at 50 % av nytilsatte ledere skal være kvinner. Andel kvinnelige ledere var om lag 19 % i 2006. Arbeidet med å øke antall kvinnelige søkere til lederstillinger videreføres.

Kriminalomsorgen har som mål å øke mangfoldet blant tilsatte i etaten. Derved får etaten en bredere kompetanse og vil i større grad gjenspeile befolkningen. Et større mangfold blant de tilsatte kan også være et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeidet under straffegjennomføring. KRUS har iverksatt tiltak i tilknytning til de årlige opptakene av aspiranter. I 2006 ble ni aspiranter med flerkulturell bakgrunn tatt opp.

Da kunnskaper i norsk kan være en utfordring for disse søkerne, startet KRUS et samarbeid med NAV i 2006. Intensjonen er å gi intensiv tilrettelagt språkundervisning til aktuelle søkere som har en annen språkbakgrunn enn norsk.

Foruten dette tiltaket startet KRUS i samarbeid med Politihøgskolen i 2006 et prosjekt som tar sikte på å avdekke noen av de faktorene som hemmer rekruttering av en større andel personer med minoritetsbakgrunn i henholdsvis lensmanns- og politietaten og i kriminalomsorgen.

4.2.2 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Kriminalomsorgen har utarbeidet strategi og handlingsplan for kommunikasjonsarbeidet i 2006 og 2007. Handlingsplanen vil bli revidert i 2008. Strategien legger vekt på å utvikle en kommunikasjonskultur som bygger på åpenhet, synlighet og tilgjengelighet. Gjennom sin kommunikasjonsvirksomhet skal kriminalomsorgen bidra til økt kunnskap om etatens arbeid og ansvarsområde, og den skal medvirke til at den offentlige debatten omkring kriminalomsorgen er mest mulig faktabasert, nyansert og korrekt. Nettportalen www.kriminalomsorgen.no er en viktig informasjonskanal for kriminalomsorgen.

Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	2 045 332	2 085 258	2 244 472
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	51 519	53 981	54 785
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	116 564	74 859	160 980
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	23 233	42 000	27 200
70	Tilskudd	13 317	15 472	17 137
	Sum kap. 430	2 249 965	2 271 570	2 504 574

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen pr. 01.03.2007 utgjorde 3 369 årsverk, mens bemanningen i kriminalomsorgens IT-tjeneste utgjorde 28 årsverk. Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige kostnader, daglig drift og vedlikehold av bygg og anlegg i fengslene, programvirksomhet, aktiviseringstiltak og godtgjørelser til innsatte samt utgifter til kosthold for de innsatte.

Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått økt med 31,3 mill. kr som følge av helårseffekt av opprettelse av nye fengselsplasser mv. i 2007. Videre er bevilgningen foreslått økt med 38,7 mill. kr som følge av forslag om opprettelse av 77 nye fengselsplasser i 2008, 19,4 mill. kr til igangsetting av straffegjennomføring med elektronisk kontroll og 20 mill. kr til å styrke kriminalomsorgens driftsrammer. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av tilsatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften, samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten omfatter større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. Enkelte mindre bygg kan også dekkes over denne posten. Posten skal videre dekke mindre utvidelser, ominnredninger og heving av standard på eksisterende bygg. Posten omfatter også bevilgning til IT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy.

Bevilgningen foreslås økt med 35,7 mill. kr som følge av forslag om å opprette 77 nye fengselsplasser i 2008, 20 mill. kr til igangsetting av straffegjennomføring med elektronisk kontroll og 20 mill. kr til ekstraordinært vedlikehold ved Ullersmo fengsel.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv, kan overføres

Posten dekker refusjoner til kommunale omsorgstiltak for prøveløslatte fra forvaring, psykisk utviklingshemmede med sikringsdom og varetektssurrogat. Basert på erfaringstall og utvikling foreslås bevilgningen på posten redusert.

Post 70 Tilskudd

De frivillige organisasjonene spiller en viktig rolle i arbeidet overfor innsatte. Post 70 er en tilskuddsordning for frivillig virksomhet under kriminalomsorgens virkeområde, dvs. domfelte under straffegjennomføring. Posten dekker blant annet tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens gene-

relle målsettinger. Muligheten til å søke på tilskuddet kunngjøres årlig av Justisdepartementet. Det foreslås for 2008 en bevilgning på 17,137 mill. kr.

Regjeringen vil øke antallet overføringer etter § 12 i 2008 og foreslår å øke bevilgningen med en mill. kr til behandlingsplasser for innsatte ved Tyrilistiftelsen Frankmotunet i Følldal, primært for kvinner.

Posten dekker videre støtte til Elevator for mottak av innsatte etter straffegjennomføringsloven § 12. I 2008 foreslås et tilskudd på 5,555 mill. kr. Tilskuddet gjør det mulig å reservere inntil 20 plasser ved institusjonen. Tabellen nedenfor viser en oversikt over inntekter og resultat for virksomheten.

Regnskap for virksomheten	(1000 kr)
Salgsinntekter	85 986
Andre inntekter	48 139
Driftsinntekter	134 125
Driftsresultat	-657
Årets resultat	-419

Elevator mottok 61 innsatte i løpet av 2006, hvilket ga et belegg på 90,1 % mot 98,7 % i 2005. 88,6 % av de løslatte hadde et arbeids- eller skoletilbud å gå til på løslatelsestidspunktet, hvorav 37,1 % gikk til arbeid på det åpne arbeidsmarkedet.

I 2008 foreslås videre et tilskudd til Foreningen for fangers pårørende på 0,827 mill. kr. Det foreslås også å bevilge 2,086 mill. kr i tilskudd til organisasjonen Way Back (tidligere Livet etter soning).

Det foreslås også å tildele 2,086 mill. kr til Kirkens Sosialtjeneste i 2008. Tilskuddet forutsettes benyttet i organisasjonens arbeid for innsatte og 0,9 mill. kr av tilskuddet forutsettes øremerket Kirkens Sosialtjenestes barmprosjekt på Hamar.

Det foreslås bevilget 1,043 mill. kr til tiltak for fangers barn i 2008.

Forslaget innebærer at tilskuddene til organisasjonene videreføres på samme nivå i 2008 som i 2007 med tillegg for prisstigning.

Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Arbeidsdriftens inntekter	48 559	45 855	48 359
03	Andre inntekter	20 963	5 567	17 238
04	Tilskudd	1 500	1 446	1 508
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 421		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	18 877		
17	Refusjon lærlinger	173		
18	Refusjon av sykepenger	63 309		
	Sum kap. 3430	154 802	52 868	67 105

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon. Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 2007.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie samt klientavhengige driftstilskudd til overgangsboligene. Med unntak av at det er tatt hensyn til forventet inntekt ved salg av Østensjøveien 50 c, den tidligere åpne avdelingen ved Bredtveit fengsel som i 2007 ble erstattet av en åpen avdeling i

Bredtveitveien 2 B, foreslås bevilgningen på posten videreført på samme nivå som i 2007. Som følge av usikkerhet knyttet til inntekter av salg av eiendom, foreslås det at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselssamarbeid.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	123 502	152 172	191 831
	Sum kap. 432	123 502	152 172	191 831

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønnsutgifter til skolens personale, lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 412 årsverk pr. 01.03.2007, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Dette er en økning på 109 årsverk sammenlignet med 01.03.2006 som skyldes økt aspirantoppatak. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes opphold, reiser og uniformseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen på posten økt med 32 mill. kr slik at det i tillegg til et ordinært opptak på seks klasser eller 150 aspiranter, kan tas inn ytterligere fire ekstraordinære klasser med 100 aspiranter i 2008 for å bidra til sikre et tilstrekkelig antall fagutdannet personell til kriminalomsorgen. Videre foreslås bevilgningen økt med netto 4 mill. kr knyttet til helårsvirkningen av de ekstraordinære klassene i 2006 og 2007. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
03	Andre inntekter	903	1 630	1 470
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	577		
18	Refusjon av sykepenger	1 015		
	Sum kap. 3432	2 495	1 630	1 470

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet inntekter fra aspirantenes andel av skolebøker og studietur. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å over-

skride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	9 108 952	9 014 197	9 444 024	4,8
70-89	Overføringer til private	15 038	12 069	59 700	394,7
	Sum kategori 06.40	9 123 990	9 026 266	9 503 724	5,3

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	7 321 397	7 228 615	7 612 667	5,3
441	Oslo politidistrikt	1 423 508	1 406 106	1 479 731	5,2
442	Politihøgskolen	253 452	267 931	288 027	7,5
443	Oppfølging av innsynsloven	7 830	7 969		-100,0
445	Den høyere påtalemyndighet	108 058	105 794	113 202	7,0
446	Den militære påtalemyndighet	4 903	4 999	5 120	2,4
448	Grensekommisæreren	4 842	4 852	4 977	2,6
	Sum kategori 06.40	9 123 990	9 026 266	9 503 724	5,3

Bevilgningen under kategori 06.40 er foreslått økt med 5,3 %. Økningen skyldes i hovedsak videreføring av tiltakene ifm. RNB 2007 med 94 mill. kr i 2008, ca. 64 mill. kr til økt og utvidet bruk av DNA og 50 mill. kr ifm. EUs yttergrensefond.

1 Innledning

Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferds-spørsmål og et stort offentlig ansvar. Politiet skal bidra til trygghet både gjennom opprettholdelse av ro og orden, redusert kriminalitet, en døgnkontinuerlig beredskapstjeneste og god samfunnsberedskap. Regjeringen vil ha et politi som forebygger bedre, reagerer raskere og oppklarer mer.

Bedre ivaretagelse av behovene til ofre for kriminalitet og pårørende er en vesentlig del av Regjeringens kriminalpolitikk. Gjennom handlingsplanene om vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og menneskehandel vil Regjeringen iverksette en rekke tiltak for å beskytte ofrene, samt straffeforfølge og tilby behandling til voldsutøvere. Å forebygge og bekjempe vold i

nære relasjoner står sentralt, likeledes tiltak som etablering av Barnehus. Bedre informasjon og veiledning til ofre og pårørende gjennom saksgangen i en straffesak vil også bli vektlagt.

Trygghet forutsetter et nært og sterkt politi som er tilgjengelig ved behov. Regjeringen arbeider derfor for å sikre et politi med en tjenestestruktur, et vaksamarbeid og en bemanning som ivaretar publikums behov for service og beredskap. Det er i denne sammenheng avgjørende at politiet er tilgjengelig og har tilfredsstillende responstid.

Økt bruk av DNA skal bli et viktig virkemiddel i kampen mot den kriminalitet som rammer folk flest og den grovere kriminaliteten. Regjeringen

har derfor fremmet forslag om å utvide adgangen til å registrere DNA-profiler i DNA-registeret.

Regjeringen vil ha en aktiv og helhetlig kriminalitetsbekjempelse. En effektiv forebygging krever tverrfaglig innsats. Regjeringen vil derfor at det skal etableres politiråd i alle kommuner for å videreutvikle samarbeidet med kommunen og andre aktører. Ordningen er frivillig for kommunene.

1.1 Organisering

Kategorien omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffefølgning.

1.1.1 Den sentrale politiledelsen

Justisdepartementet og Politidirektoratet utgjør den sentrale politiledelsen. Justisdepartementet har ansvar for etatsstyringen av Politidirektoratet, riksadvokaten, generaladvokaten og Politiets sikkerhetstjeneste. Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Direktoratet er departementets utøvende organ for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak innenfor politiets virksomhet. På straffesaksbehandlingens område skjer dette i samarbeid med riksadvokaten, som har ansvaret for den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politiet, og som i denne egenskap bare kan instrueres av Kongen i statsråd. Det øvrige ansvaret innenfor virksomhetsområdet, som ressursfordeling, organisering, resultatoppfølging mv., ligger hos Politidirektoratet. Politidirektoratet har ansvar for etatsledelsen av politi- og lensmannsetaten, og ivaretar viktige oppgaver innenfor internasjonalt politisamarbeid.

1.1.2 Politidistriktene og særorganene

Politiets er inndelt i 27 politidistrikter som igjen er inndelt i lensmanns-, politistasjons- og namsfogdsdistrikter. Lensmanns- og politistasjonsdistrikter kan være samordnet i regionale driftsenheter. Politimestrene i Rogaland og Salten leder Hovedredningssentralene. Fra 01.01.2006 overtok Politi- og lensmannsetaten ansvaret for den sivile rettspleien på grunnplanet. Det ble samtidig opprettet namsfogder i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim, som ble direkte underlagt Politidirektoratet. I løpet av 1. kvartal 2008 vil namsfogdene i Bergen, Trondheim og Stavanger legges under politimesteren i hhv Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland, i tråd med organiseringen i landet forøvrig. Depar-

tementet avventer erfaringer fra de tre sistnevnte før det tas standpunkt til organiseringen i Oslo.

Det er følgende særorganer i politiet:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kripos)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim)
- Politiets data- og materieltjeneste (PDMT)
- Politiets utlendingsenhet (PU)
- Politiets høgskolen (PHS)

Særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet, jf. politilovens § 16, 2. ledd. Økokrim er i tillegg et statsadvokatembete, og er derfor i sin påtalemessige virksomhet underlagt riksadvokaten.

1.1.3 Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er et eget politiorgan i henhold til politilovens § 17 a, og er politifaglig og administrativt direkte underlagt Justisdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste representert i samtlige politidistrikter og med den sentrale ledelse lokalisert i Oslo. Som følge av at tjenesten utfører etterforskningsoppgaver, er det også rapporteringslinje til den høyere påtalemyndighet.

1.1.4 Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter, Økokrim og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet, herunder krigsforbrytersaker. Riksadvokaten er administrativt underlagt Justisdepartementet. Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten, som har den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistrikter og politiets særorganer.

1.1.5 Den militære påtalemyndighet

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er påtalemessig underlagt riksadvokaten og administrativt underlagt Justisdepartementet.

1.1.6 Grensekommisjonen

Grensekommisjonen har bl.a. ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russ-

land, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å bilegge eventu-

elle konflikter ved grensen. Grensekommisæreren er underlagt Politidirektoratet.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets-skapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffeforfølging Styrke arbeidet mot vold og seksuelle overgrep Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskri-dende kriminalitet Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Styrke kriminalitetsofrenes stilling Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølging Bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og hatkriminalitet
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraor-dinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet, og verne om betydelige samfunnsinteresser
Ivareta Norges forpliktelser og interesser inter-nasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsom-råder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktel-ser i norsk rett Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Hovedutfordringer

Politiet har et bredt spekter av oppgaver og utfordringer som krever høy kompetanse og kvalitet i tjenesteutførelsen. Politiet må løse sine oppgaver på en god og tillitskapende måte slik at befolkningens behov for rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd blir ivaretatt.

Den viktigste oppgaven for politi- og lensmannsetaten er å sikre trygghet gjennom å forebygge og bekjempe kriminalitet. Særlige viktige

utfordringer i denne sammenheng er gjengkriminalitet, menneskehandel, hatkriminalitet, økonomisk kriminalitet og terror. Den forebyggende innsatsen må særlig rettes mot barn og unge som er i faresonen for å begå kriminalitet, samt mot gjengangere. Dette forutsetter at politiet har en effektiv ressursbruk, tilgang på tilstrekkelig fagutdannet personell samt at sikkerheten for de ansatte ivaretas.

Voldskriminalitet representerer i vid forstand et angrep på velferd og befolkningens oppfatning av trygghet. Regjeringen understreker derfor i Soria Moria-erklæringen at den vil styrke innsatsen mot

vold mot kvinner og barn. Det skal blant annet legges til rette for et bedre samarbeid mellom politiet og hjelpeapparatet slik at de som blir berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de trenger. Arbeidet med en ny og forbedret utgave av voldsalarm «tredjegerasjon» er igangsatt.

Regjeringen har som mål å bidra til bekjempelse av alle former for menneskehandel både nasjonalt og internasjonalt og presenterte høsten 2006 en handlingsplan mot menneskehandel. Regjeringen har senere utvidet bistandsordningen og retten til fri rettshjelp for ofre for menneskehandel. Dette forventes å bidra til at flere menneskehandelssaker anmeldes. Antatte ofre for menneskehandel uten lovlig opphold kan dessuten få oppholds- og arbeidstillatelse i inntil seks måneder. Et forslag om å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester er sendt på høring med frist 10.10.2007. Forslaget innebærer at kjøp av seksuelle tjenester skal kunne straffes med bøter, fengsel i inntil seks måneder eller begge deler. Regjeringen tar sikte på å fremme et lovforslag for Stortinget i 2008. Departementet vil også gjennomføre en kartlegging av prostitusjonsmarkedet. Oversikten skal danne grunnlag for å måle endringer på de områdene hvor det er ønskelig at loven skal ha effekt, se omtale under kat. 06.10, pkt. 4.5.1.

Etablerte gjenger som begår kriminalitet bidrar til å skape utrygghet, og regjeringen vil derfor videreføre innsatsen mot alvorlig gjengkriminalitet. Høsten 2006 ble det iverksatt et prosjekt i hovedstadsområdet for å bekjempe etablerte kriminelle gjenger, hindre nyrekruttering til disse samt forebygge dannelse av nye kriminelle gjengmiljøer. Justisdepartementet vil ta initiativ til en vurdering av nye målrettede forebyggende tiltak der flere departementer samarbeider om planlegging og gjennomføring.

Regjeringen vil bygge ut tilbudet om hjelp og støtte til ofre for kriminalitet i samarbeid med andre sentrale og lokale myndigheter for å oppnå en mer helhetlig og koordinert offeromsorg. Straffesystemet må utformes slik at alle involverte i straffesaker føler seg inkludert og behandlet med verdighet og respekt. Regjeringen vil høsten 2007 fremme en lovproposisjon om oppfølging av Fornærmedeutvalgets utredning, jf. NOU: 10 Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Utvalget har forslått en vesentlig styrking av ofrenes rettigheter under hele straffesaken og en tettere oppfølging av rettssystemets aktører.

Årlige målinger gjort av Markeds- og Medicinstitutttet viser at politiet er den virksomhet som folk flest har størst tillit til. Folks tillit til politiet er en forutsetning for politiets oppgaveløsning. Evalueringen av Politireform 2000 viser at de klart viktig-

ste årsakene til misnøye er knyttet til negative opplevelser i kontakten med politiet i forbindelse med anmeldelser, i en vitnesituasjon og ved behov for hjelp i akutte situasjoner. Følelsen av å bli tatt på alvor og vist respekt er avgjørende for hvordan folk opplever møtet med politiet. Det er en forutsetning at de som skal etterforske anmeldelser om politiets maktbruk både har legitimitet og høy tillit i befolkningen. Spesialenheten for politisaker – som har i oppgave å etterforske disse sakene – skal derfor evalueres i 2008.

Endringer i kriminalitetsbildet og samfunnsutviklingen har ført til større oppmerksomhet knyttet til politiets trygghetsskapende virksomhet. Denne utviklingen gjenspeiler seg i krav til politiets tilgjengelighet, organisering og ressursbruk. Spennvidden i etatens oppgaver stiller store krav til bemanning, kompetanse og ledelse. En forutsetning for å lykkes er en god og samlende organisasjonskultur, en hensiktsmessig organisering og en ressursfordeling tilpasset politidistriktenes behov for å løse sivile og politifaglige oppgaver.

Politi- og lensmannsetaten skal ha god forankring lokalt. For å styrke og videreutvikle etatens tilstedeværelse lokalt er det etablert en forsøksordning i to politidistrikter for å prøve ut grensereguleringer, offentlige servicekontorer og politiråd. Effektiv forebygging krever en helhetlig tilnærming og tverrfaglig innsats. Regjeringen vil bl.a. at det skal etableres politiråd i kommunene. Muligheten for samlokalisering med offentlige servicekontorer der dette er hensiktsmessig, vil bli gjennomgått.

Kriminalitetens årsaker er mange og komplekse, og må bekjempes gjennom en bred innsats fra både private og offentlige aktører. Politiet verken kan, eller har kompetanse til å forebygge kriminaliteten alene. Regjeringen vil blant annet legge frem en odelstingsproposisjon om ny plandel i plan- og bygningsloven hvor det vil fremgå at kommunene skal vektlegge kriminalitetsforebyggende hensyn i sin planlegging.

Regjeringen har fremmet forslag om å utvide adgangen til registrering i DNA-registeret, jf. Ot.prp. nr. 19 (2006-2007). Økt antall DNA-analyser, både av personer og spor, kan effektivisere etterforskningen og øke oppklaringen.

For å sikre at det er tilstrekkelig personell med politiutdanning vil det høye opptaket på Politihøgskolen på 432 studenter i 2007 blir videreført i 2008. Etatens utdannings- og bemanningsbehov frem til 2015 er under utredning. Arbeidet skal være slutført 01.06.2008. Dette omfatter både politiutdannet personell og personell med annen utdanning. Dersom det høye opptaket skal videreføres framover, må kapasiteten ved Politihøgskolen

økes. Justisdepartementet vil vurdere behovet for en ev. utvidelse av kapasiteten ved Politihøgskolen og hvordan en ev. utvidelse best mulig kan gjennomføres, herunder om eksisterende avdelinger bør utvides eller om det bør etableres en ny avdeling et annet sted i landet.

Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår å styrke bevilgningen til politi- og påtalemyndighet med til sammen ca. 245 mill. kr i 2008. Styrkingen innebærer en videreføring av tiltakene i revidert nasjonalbudsjett 2007 på om lag 94 mill. kr, herunder 32 mill. kr til Oslo politidistrikt (økt bemanning mv.), 20 mill. kr til videreføring av Økokrims arbeid med særskilt sak om skattesvik, 30 mill. kr til politiet for bl.a. å øke innsatsen mot vold i nære relasjoner (særlig mot kvinner og barn), 6 mill. kr til PST og 6 mill. kr for å intensivere innsatsen mot internettrelaterte overgrep mot barn ved å etablere politistasjon på nett og legge til rette for direkte rapportering til politiet på nettsider ved hjelp av en lett identifiserbar knapp.

Regjeringen foreslår i tillegg å øke bevilgningen med ca. 64 mill. kr i 2008 til økt og utvidet bruk av DNA i etterforskningen, både av personer og spor. Det er lagt til grunn at ordningen skal sentralfinansieres, og at lovendring vil kunne tre i kraft med virkning fra 01.09.2008. Noe midler politiet bruker til dette i dag vil da frigjøres. Tiltaket forventes å bidra til en mer effektiv etterforskning og øke muligheten betydelig for å oppklare flere saker som berører folk flest og mer alvorlig kriminalitet. Den økte innsatsen mot bekjempelse av gjengkriminalitet videreføres.

Det foreslås å styrke politiets driftsbudsjett med drøyt 13 mill. kr, bl.a. til å følge opp den økte satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske.

Bevilgningen til Politihøgskolen foreslås økt med 12,7 mill. kr, slik at det rekordhøye opptaket på 432 studenter kan videreføres i 2008. Dette er avgjørende for å sikre tilstrekkelig tilgang på fagutdannet personell.

Et forslag om kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester og andre tiltak for bekjempelse av menneskehandel og prostitusjon er sendt på høring. Regjeringen foreslår å styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner med ytterligere 10 mill. kr i 2008 til ordningen med familievoldsteam/familievoldskoordinatorer i politidistrikter, for å sikre en helhetlig tilnærming til fagområdet – som også skal omfatte seksuelle overgrep - og en bedre ressursutnyttelse. I løpet av 2007 vil det bli etablert to Barnehus i henholdsvis Bergen og Hamar. Det

foreslås å øke bevilgningen til politiet med ca. 5,5 mill. kr til etablering av ytterligere tre Barnehus i 2008, hvorav ett i Kristiansand. Ordningen vil da være landsdekkende og etablert i alle helseregioner. Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet mellom politiets spesialister og barnehusene som er under etablering, gjennom pilotprosjekt i Bergen og Hamar i 2008. Det vil også bli etablert samarbeid med de regionale vold- og traumesentrene i helseregionene. Regjeringen vil etablere et landsdekkende hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøvere. Regjeringen har derfor økt tilskuddet til stiftelsen Alternativ til vold (ATV) med en mill. kr i 2006 og med ytterligere en mill. kr i 2007. I budsjettforslaget for 2008 foreslås det å øke bevilgningen til ATV med ytterligere tre mill. kr for bl.a. å utvide tilbudet til to nye steder. Det er også satt ned et utvalg som skal utrede situasjonen for personer som har vært utsatt for voldtekt, og vurdere forebyggende tiltak og tiltak for å bidra til at ofrene blir møtt av offentlige instanser på en bedre og mer samordnet måte. Et praktisk prøveprosjekt med såkalt «omvendt voldsalarm» gjennomføres i Asker og Bærum politidistrikt. Det er igangsatt et arbeid for å kunne ta i bruk ny og forbedret utgave av mobile voldsalarmer.

Videre foreslås det å øke bevilgningen i 2008 med 50 mill. kr til EUs Yttergrensefond, derav 47 mill. kr på en ny tilskuddspost og 3 mill. kr på politiets driftsbudsjett til forvaltning av ordningen jf. nærmere omavtale under kap. 440, post 01 og 73.

Bevilgningen til den høyere påtalemyndighet foreslås økt med ca. 5 mill. kr, til helårsvirkning av de to stillingene i Troms og Finnmark og ved Riksadvokatembetet, en generell styrking av den høyere påtalemyndighet og til Det nasjonale statsadvokatembete (jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007)) for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet spesielt (har bl.a. ansvar for krigsforbrytelsessaker). Bevilgningen til Kripas foreslås økt med en mill. kr i 2008 til styrking av arbeidet med etterforskning og påtale i krigsforbrytelsessaker.

Bevilgningen til politiet er også økt med en mill. kr til økt innsats for å effektivisere arbeidet med retur og tilbakevending av asylsøkere som har fått endelig avslag på sin asylsøknad.

Det fremgår av Soria Moria-erklæringen at Regjeringen vil bedre erstatningsordningene for volds- og kriminalitetsofre, deriblant de pårørende. Ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging enn i dag. Regjeringen vil sørge for bedre koordinering av hjelpeapparatet slik at mennesker som blir berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de trenger. Regjeringen har derfor i 2006 økt bevilgningen til rådgivningskontorene for krimina-

litetsofre (RKK) med en mill. kr, samtidig som ansvaret for RKK ble overført fra politiet til Kontoret for voldsoffererstatning. I 2007 ble bevilgningen økt med ca. 5 mill. kr til tiltak som sikrer rettsikkerheten for utsatte grupper og lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende. Bevilgningen ble i 2007 også økt som følge av at det med virkning fra 01.01.2007 ble innført rett til inntil 5 timer fri rettshjelp i forbindelse med å vurdere om man skal gå til anmeldelse i saker om menneskehandel og inntil 3 timer gratis advokatbistand for voldtektsofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes. Regjeringen foreslår å øke innsatsen på dette området i 2008. Det foreslås å øke bevilgningen med 5 mill. kr til politi- og påtalemyndighet for å kunne gi fornærmede bedre og mer informasjon gjennom en straffesak (bl.a. gis fornærmede rett til å møte aktor før hovedforhandling), samt å øke bevilgningen med 8,35 mill. kr (primært på kap. 466, post 01) for å utvide og styrke bistandsadvokatordningen i saker med alvorlige integritetskrenkelser (bl.a. gis fornærmede rett til bistandsadvokat i flere sakstyper og etterlatte vil i større grad få rett til bistandsadvokat). Den samlede styrkingen på 13,35 mill. kr er en oppfølging av forslag i Fornærmedeuttalgets NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen. Regjeringen vil fremme nødvendige lovendringsforslag i november 2007, og det er i budsjettforslaget for 2008 lagt til grunn at endringene vil tre i kraft med virkning fra 01.07.2008, jf. nærmere omtale under kat. 06.10, 06.20, 06.60 og 06.70.

Regjeringen fastsatte våren 2006 retningslinjer for gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger. Som bl.a. et ledd i arbeidet med å tilpasse gebyrordningene innenfor justissektoren til de nye retningslinjene, ble gebyret for utleggsforretninger redusert tilsvarende anslagsvis netto 230 mill. kr med virkning fra 01.01.2007 (derav 221,6 mill. kr på Justisdepartementets budsjett og 8,4 mill. kr netto på Finansdepartementets budsjett). Videre ble passgebyret for barn redusert fra 420 kroner til 270 kr med virkning fra 15.06.2007 (tilnærmet kostnadsdekkende nivå, helårsvirkning i 2008 er 36,6 mill. kr). Regjeringen foreslår i 2008 å redusere passgebyret for voksne fra 990 kroner til 450 kroner, som er anslått å gi en inntektsreduksjon i 2008 på ca. 207,4 mill. kr.

Regjeringen har i 2006 og 2007 styrket politibudsjettet med til sammen ca. 265 mill. kr. I forhold til budsjettforslaget til Regjeringen Bondevik II ble politibudsjettet i 2006 økt med ca. 81 mill. kr. Politiet har fått økt bevilgningen med mer enn 90 mill. kr i forbindelse med NOKAS-saken (i 2006) og NATOs uformelle utenriksministermøte (i april 2007). I revidert nasjonalbudsjett 2007, jf. St.prp.

nr. 69 (2006-2007), ble bevilgningen til politiet økt med ca. 77 mill. kr.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

Kriminalitetsutviklingen

I 2006 ble det totalt anmeldt om lag 400 000 lovbrudd i Norge. Dette er 8,4 % færre lovbrudd enn i toppåret 2002 da det ble anmeldt om lag 437 000 lovbrudd, og 1,5 % flere enn de om lag 394 000 anmeldelsene som ble registrert i 2005. Økningen i antallet anmeldelser totalt, sammenliknet med 2005, gjelder hovedsakelig forseelser. Her er det en økning på 4 % fra 2005 til 2006.

Det ble anmeldt 0,5 % flere forbrytelser i 2006 sammenliknet med 2005. Økningen gjelder i hovedsak narkotikaforbrytelser og skadeverksforbrytelser, som har økt med henholdsvis 10,9 og 6,7 % sammenliknet med 2005. Vinningskriminaliteten var i 2006 på det laveste siden 1993, men utgjør likevel nærmere 47 % av alle anmeldte lovbrudd.

Målet for Regjeringen er å forebygge bedre, reagere raskere, oppklare mer samt rehabilitere bedre. Innenfor kriminalitetsbekjempelsen følges to hovedstrategier – forebyggende tiltak og straffesaksbehandling. Begge strategiene er nødvendige og likeverdige.

Valg av strategier og virkemidler er avhengig av situasjonen. Å stoppe nyrekruttering og hindre at unge utvikler kriminelle løpebaner er en forebyggende strategi som krever et utstrakt og forpliktende samarbeid med andre offentlige sektorer sentralt og lokalt, med næringslivet, frivillige organisasjoner og publikum. Kampen mot gjengangerkriminalitet krever rask etterforskning og irettføring, samt rehabiliterende tiltak med mål om tilbakeføring til et normalt liv.

Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets-skapende arbeidet

Det er en prioritert oppgave for Regjeringen å legge forholdene til rette for et politi som har tid og ressurser til å forebygge på en bedre måte og som fremstår som effektivt, profesjonelt og serviceinnstilt i forholdet til publikum. Det kriminalitetsforebyggende arbeidet henger nært sammen med det trygghetsskapende arbeidet. Regjeringens kriminalpolitikk skal være helhetlig og kunnskapsstyrt, noe som krever økt samhandling i hele justissektoren.

Regjeringen understreker viktigheten av å videreutvikle samarbeidet lokalt mellom kommune og politi bl.a. gjennom politiråd og Samordnede

Lokale Tiltak (SLT), jf. St.meld. nr. 42 (2004-2005). For at politiet skal lykkes i dette samarbeidet er det en forutsetning at politiets kunnskap er av høy kvalitet slik at den bidrar til en god og felles problemforståelse mellom politiet og lokalsamfunnet. Justisdepartementet vil videreutvikle dagens måleparametere av politiets forebyggende arbeid, slik at politiet i større grad settes i stand til å evaluere sine tiltak.

Oslo – en tryggere hovedstad

Regjeringen er opptatt av at Oslo politidistrikt skal ha ressurser slik at de kan ivareta både ordinære politioppgaver, landsomfattende oppgaver og hovedstadsoppgavene på en god måte. Det ble derfor i revidert nasjonalbudsjett for 2007 gitt en tilleggsbevilgning på 30 mill. kr. Styrkingen av Oslo politidistrikt er videreført med 32 mill. kr i 2008. I tillegg ble det i 2007 gitt en særskilt bevilgning på inntil 42 mill. kr til dekning av utgifter ifm. NATOs uformelle utenriksministermøte i april 2007 og en tilleggsbevilgning på 9 mill. kr ifm. økt antall saker innen utlendingsområdet.

Regjeringen arbeider for at hovedstaden skal bli enda tryggere, og støtter Oslo politiet i arbeidet for deres visjon «Oslo – den tryggeste hovedstaden i verden». Regjeringen legger i St.meld. nr. 31 (2006-2007) Åpen, trygg og skapende hovedstadsregion stor vekt på at politiet skal:

- Øke tryggheten med et tilgjengelig og synlig politi i alle bydelene:

Politiet skal øke sitt daglige forebyggende nærvær i områder som er utsatt for kriminalitet, slik at det blir like trygt i alle boområdene i hele byen og at unge jenter ikke føler seg utrygge.

- Bekjempe gjengkriminalitet effektivt:

Politiet har startet et bredt prosjekt for å stoppe gjengkriminaliteten. Innsatsen skal være sterk og langvarig og pågå så lenge det er nødvendig for å hindre at de kriminelle gjengene får spillerom eller ny rekruttering.

- Ha ressurser både til nasjonale politioppgaver og lokalt politiarbeid:

Politiet skal både gjøre byen trygg for sine beboere og løse de nasjonale oppgavene som krever ressurser i hovedstaden.

Oslo politidistrikt har i en bydel prøvd ut en ordning med egne samfunnskontakter. Samfunnskontaktene er pådrivere i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i nær dialog med problemeiere i form av borettslag, idrettslag og kjøpesentra. Basert på gode erfaringer vurderer Oslo politiet å utvide ordningen med samfunnskontakter til flere bydeler.

Politiet skaper trygghet i belastede områder i Oslo sentrum gjennom et forsterket og synlig uniformert politi. I sommerhalvåret har politiet styrket sine uniformerte og synlige fotpatroljer i Karl Johans gate for å forebygge ordensforstyrrelser knyttet til tigging og prostitusjon. Ordensforstyrrelser og kriminalitet som oppstår når ruspåvirket ungdom oppsøker byens uteliv i sentrum, er en alvorlig utfordring. Det er etablert et samarbeid mellom politiet, Oslo kommune, NHO reiseliv m.fl. for å redusere problemet.

Oslo har flere etablerte gjenger som er involvert i alvorlig kriminalitet, noe som bidrar til å skape utrygghet blant byens befolkning. Arbeidet for å hindre nyrekruttering til disse miljøene står svært sentralt. Gjengprosjektet – som ble etablert i 2006 – er et forpliktende samarbeid mellom politiet i Østlandsområdet, Kripas og Økokrim. Den samordnede innsatsen har tre mål:

- Forebygge planlagt og forventet kriminalitet begått av identifiserte gjenger/grupper og gjengmedlemmer
- Oppklare og iredetteføre kriminalitet begått av gjengmedlemmer
- Bekjempe og hindre etablering av gjengstruktur.

Innsatsen rettes særlig mot inndragning av utbytte fra kriminelle handlinger. Arbeidet skal videreføres i 2008.

Barne- og ungdomskriminalitet

De fleste barn og unge er lovlydige. Hvis man ser bort fra forseelser ble barn mellom 5 og 14 år siktet for 1 800 forbrytelser og unge mellom 15 og 17 år ble siktet for om lag 3 600 forbrytelser i 2005. Det er kun personer over 15 år som straffeforfølges. Det ble registrert 7 450 straffereaksjoner blant 15 -17-åringer i 2005, dette utgjør 2 % av alle straffereaksjoner dette året. En undersøkelse fra 2007 i Oslo politidistrikt vedrørende unge lovbrøyttere viser at et stort flertall (70 %) av disse kun blir registrert for ett lovbrudd og kun et mindretall anmeldes for flere forhold.

For unge lovbrøyttere spiller oppvekst en rolle. Forebyggende tiltak er viktig for å fange opp unge som er i startfasen av en kriminell karriere. Handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» (2005- 2008) fokuserer på dette gjennom en rekke tiltak der seks departementer har ansvar. Tiltakene i planen skal sikre samordnet, alderstilpasset, ansvarliggjørende og rask oppfølging av den enkelte unge lovbrøytter, også de under 15 år. Et tiltak omfatter utprøvingen av lokale oppfølgings-team for tett samarbeid i enkeltsaker mellom retts-

håndhevere, hjelpeapparatet og barnets nettverk. Ett av teamene er forankret i konfliktrådet og fokuserer på bruk av aktiv konfliktløsning og gjenoppbygging. Alle som er berørt av en kriminell handling vil således kunne delta i en prosess der man i fellesskap kan påvirke hvordan man skal håndtere ettervirkningene av lovbruddet. Arbeidet evalueres fortløpende av NTNU og avsluttes ultimo 2008.

Regjeringen vil også styrke den målrettede forebyggende innsatsen overfor mindreårige som befinner seg i en risikosone for utvikling av kriminell atferd. Det er viktig å se og fange opp disse barna tidlig, for eksempel ved helsestasjon, barnehage og skole, men også politiet har en sentral rolle her. Melding til barnevernet er en viktig forutsetning for rett hjelp til rett tid. En av grunnforutsetningene for politiets forebyggende virksomhet er hensiktsmessige modeller for samvirke med andre aktører lokalt. Et eksempel på en slik modell som i dag benyttes i ca. 185 kommuner og bydeler, er SLT. Politiråd er et annet eksempel på struktur i utviklingen av det lokale samarbeidet.

Et lokalt forankret politi

St.meld. nr. 42 (2004 – 2005) Politiets rolle og oppgaver slår fast at den overordnede målsetting for politiet er økt trygghet i samfunnet, jf. Innst. S. nr. 145 (2005-2006). Trygghet forutsetter et nært og tilgjengelig politi med gode relasjoner til publikum og lokale folkevalgte myndigheter.

I evalueringen av Politireform 2000, som ble gjennomført i 2006, påpekes det at det er for mange små distrikter og at organiseringen på tjenestenivå er lite rasjonell. Videre påpekes det at lensmannsdistriktene bør ha en størrelse som sikrer tilstrekkelig oppgavetilfang og mulighet for å rekruttere og beholde kompetanse. Evalueringen peker også på potensialet som ligger i et utvidet samarbeid med og engasjement fra kommunale myndigheter og andre lokale aktører.

I Soria Moria-erklæringen slår Regjeringen fast at den vil ha et lokalt forankret politi. Regjeringen ønsker et nært og sterkt politi med lensmannskontorer over hele landet og vil gjøre etaten mer synlig og effektiv blant annet ved å gjennomgå muligheten for samlokalisering med offentlige servicekontorer der dette er hensiktsmessig. Regjeringen vil videreutvikle samarbeidet mellom ulike etater om kriminalitetsforebyggende tiltak, innføre politiråd i kommunene og endre plan- og bygningsloven slik at kommunene forpliktet til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin planlegging.

For å møte publikums forventninger om et lokalt forankret politi, og for å kunne rekruttere og beholde politiutdannet personell i distriktene, har

Regjeringen – med Stortingets tilslutning, jf. Innst. S. nr. 145 (2005 – 2006) – åpnet for at saker der det er lokal enighet om grensereguleringer kan oversendes departementet for sluttbehandling. Videre er det etablert en prøveordning i Hordaland og Follo politidistrikt med mulighet for å få prøvd ut både grensereguleringer, offentlige servicekontorer og politiråd, som grunnlag i arbeidet med å videreutvikle organiseringen lokalt.

Gode relasjoner politi – kommune er en viktig forutsetning for et lokalt forankret politi. Regjeringen vil derfor at det skal etableres politiråd i kommunene med formål å videreutvikle politiets forankring lokalt. Politidirektoratet har utarbeidet et eget rundskriv om politiråd, som pålegger politimesteren ansvaret for opprettelse av politiråd i de respektive kommuner. Det er pr. august 2007 opprettet 49 politiråd. Ordningen er frivillig for kommunene.

Regjeringen er opptatt av at muligheten for samlokalisering med offentlige servicekontorer utnyttes, slik at politiet blir mer tilgjengelig for publikum for eksempel når det gjelder anmeldelser, sivile rettspleieoppgaver og forvaltningsoppgaver. Politidirektoratet gjennomgår derfor mulighetene for samlokalisering der dette er hensiktsmessig og i tråd med direktoratets retningslinjer. Det er videre gitt sentralt tilskudd til etablering av prøveordning med servicekontor i Hedmark politidistrikt. Opprettelsen av en politipost i Moelv i februar 2007 har blitt godt mottatt av publikum.

Det er viktig at politiet utvikler strategier og rutiner som ivaretar samspillet og sikrer tilgjengeligheten til publikum. Politidirektoratet skal regelmessig gjennomføre systematiske brukerundersøkelser. Resultatene fra evalueringens brukerundersøkelser gjennomgås med tanke på forbedringer og nye tiltak. Direktoratet videreutvikler nettløsninger som vil gi en betydelig grad av brukerretting gjennom elektroniske løsninger. Det planlegges med sikte på å gi adgang til å anmelde mindre alvorlige lovbrudd via internett. Det planlegges også å etablere en såkalt kriseweb for kommunikasjon med publikum, pårørende og media ved alvorlige hendelser.

Stortinget har i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 42 (2004 – 2005), jf. Innst. S. nr. 145 (2005 – 2006), bedt Regjeringen om å utrede behovet for tilgang på personell i et lengre tidsperspektiv etter evalueringen av politireformens fase 2. Politidirektoratet utreder på den bakgrunn politio- og lensmannsetatens utdannings- og bemanningsbehov, både når det gjelder politiutdannet personell og personell med annen utdanning, frem til 2015. Arbeidet skal slutføres innen 01.06.2008. Konsekvensene av ny arbeidsmiljølov og de nye

arbeidstidsbestemmelser inngår i dette. Utredningen vil også inneholde en gjennomgang av spørsmålet om differensiert responstid, jf. Innst. S. nr. 145 (2005 – 2006).

Trafikksikkerhet

Politiets trafikksikkerhetsarbeid skal i særlig grad rettes mot trafikkfarlig atferd for å redusere antall drepte og hardt skadde i trafikken. Erfaringer viser at målrettet arbeid gir resultater. Med utgangspunkt i Nasjonal handlingsplan for trafikk-sikkerhet på veg 2006 - 2009 og Strategiplan for politiets trafikk-tjeneste 2008 - 2011, skal politiets innsats rettes mot aggressiv og farlig trafikkatferd med særlig fokus på høy hastighet, ruspåvirket kjøring og manglende bruk av verneutstyr.

Politiet vil fortsatt legge vekt på synlighet og tilgjengelighet som virkemidler for å bedre trafikantenes aktsomhet og øke den subjektive oppdagelsesrisiko. Politiet skal i samarbeid med vegmyndighetene foreta en kontinuerlig evaluering av de mest ulykkesbelastede vegstrekninger i landet og disse strekningene skal vies særlig oppmerksomhet.

Kontrollvolumet skal være minst 1,8 millioner kontrollerte førere og det skal legges vekt på høy kvalitet ved gjennomføring av kontrollene.

Automatisk trafikk kontroll (ATK) er et viktig virkemiddel i trafikksikkerhetsarbeidet. Kontrollvolumet for ATK saker skal være på minst samme nivå som i 2007.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Straffesaksbehandlings bidrag til å redusere kriminaliteten avhenger først og fremst av at straffbare handlinger blir avdekket og oppklart, og at de skyldige blir ilagt en adekvat reaksjon. Rask etterforskning og irettføring er særlig viktig når siktede sitter varetektsfengslet og i saker som gjelder unge lovbrytere. Det samme gjelder for voldskriminalitet og vinningskriminalitet begått av gjengangere. Det er avgjørende at publikum har tillit til politiets straffesaksarbeid. Tilliten vil i det alt vesentlige avhenge av de resultater som oppnås. Høy kvalitet på etterforskning og irettføring, høy oppklaringsprosent, rask saksbehandling og adekvat reaksjon står her sentralt.

Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen er et ufravikelig krav. Kvalitetskravet gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen, og knytter seg både til generelle rutiner og behandlingen av den enkelte sak. Det sikrer riktige avgjørelser og ivaretar hensynet til rettssikkerhet og en hensynsfull og rettferdig behandling.

Straffesaker generelt

Arbeidet med å effektivisere straffesaksbehandlingen gjennom ulike tiltak knyttet til blant annet saksbehandlingsrutiner, organisering, kompetanseutvikling, samhandling med andre aktører i strafferettspleien og IKT-løsninger skal videreføres i 2008.

Sentrale mål for straffesaksbehandlingen i 2008

I arbeidet med å sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning videreføres følgende sentrale mål i 2008:

- Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettigheter
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmannsetaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt
- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig, jf. straffeprosessloven § 249 annet ledd
- Gjennomsnittlig oppklaringsprosent for alle kriminalitetstyper skal være minst 38 %. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt
- I den høyere påtalemyndighet skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtale- og klagesakene ikke overstige 30 dager, og 90 % av sakene skal være avgjort innen dette tidsrom
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse, innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. 15 dagers fristen gjelder også for riksadvokatens saksbehandling. Tiltalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

Den høyere påtalemyndighet

Det vises til pkt. 1.1 om organiseringen av politiet og påtalemyndigheten. Riksadvokaten avgjør tiltalspørsmålet i de aller alvorligste straffesakene (saker som kan medføre lovens strengeste straff), og er klageinstans for påtalevedtak truffet av statsadvokatene og Spesialenheten for politisaker. Det har gjennom flere år skjedd en gradvis dreining av tyngdepunktet i riksadvokatens virksomhet fra styring gjennom enkeltsaksbehandling til overordnet faglig ledelse. Det er lagt større vekt på tydelig angivelse av mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen og på oppfølgingen av denne, og det er etablert et nært samarbeid mellom Politidirektoratet og riksadvokaten. Vektleggingen av fagledelse gir seg også utslag i at den utadrettede virksomhet er mer omfattende enn tidligere.

Statsadvokatene avgjør tiltalspørsmålet og fører selv for retten de alvorligste straffesakene.

De har dessuten en sentral funksjon i den faglige oppfølgingen av etterforskningsvirksomheten i politiet og er klageinstans for politiets avgjørelser i straffesakene. Statsadvokatene skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politidistriktene og bidrar på den måten til økt effektivitet og rettssikkerhet. Statsadvokatene må innrette virksomheten slik at det blir rom for de viktigste tiltakene i den pålagte fagledelsen ved siden av straffesaksbehandlingen.

Det skal legges særskilt vekt på oppfølgingen av saksbehandlingstid – herunder frister for påtaleavgjørelser og hovedforhandlinger – og restanser, og på oppfølgingen av kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Statsadvokatene skal også føre tilsyn med at påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.

Tabell 2.18 Antall avgjorte straffesaker ved Riksadvokatembetet, herav:

	2003	2004	2005	2006
- Påtalesaker	368	472	460	419
- Klagesaker	488	529	420	421

Tabell 2.19 Arbeidet med straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene

	2004	2005	2006
Antall rettsdager utført av statsadvokat	3 163	3 180	2 928
Andel av aktorater utført av politiet	39,4 %	42,0 %	42,7 %

Antallet enkeltsaker har gått noe ned i forhold til 2005, men den samlede arbeidsbelastningen ved Riksadvokatembetet er likevel av andre årsaker økende. Ved statsadvokatembetene var det en nedgang i antall rettsdager utført av statsadvokat på ca. 8 prosent fra 2005 til 2006. De senere år frem til 2005 var det en jevn økning i antall rettsdager. Det er usikkert om nedgangen i 2006 er midlertidig.

Måloppnåelsen i Den høyere påtalemyndighet

Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene 17 dager i 2006, og 81 % av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var de tilsvarende tall 24 dager og 63 %.

Samtlige regionale statsadvokatembeter hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtalesakene på under 30 dager i 2006. Tre av de ti embe-

tene hadde en måloppnåelse på 90 % eller mer i påtalesakene. Også i klagesakene var gjennomsnittlig saksbehandlingstid under 30 dager ved samtlige regionale embeter. Alle embetene, bortsett fra ett, oppnådde målet om saksbehandlingstid på 15 dager eller kortere i saker med unge lovovertredere.

Politiet

Politimesteren har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktet. Dette gjelder både kravet til kvalitet og oppfyllelse av mål for oppklaring, saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Etter at påtalemyndigheten i politiet har fått utvidet sitt myndighetsområde avgjøres nå mer enn 90 % av alle straffesaker i politiet uten at de forelegges statsadvokat eller riksadvokat.

Måloppnåelsen i politiet

Tabell 2.20 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser, oppklaringsprosent mm.

	2004	2005	2006	1. halvår 2007
Saksbehandlingstid i dager	153	128	112	116
Oppklaringsprosent forbrytelser	36,0	36,2	36,6	38,1
Antall påtaleavgjorte forbrytelser	313 266	294 100	285 618	143 144

Kilde: Strasak

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser i politi- og lensmannsetaten var første halvår 2007 116 dager, mot 112 dager i 2006. Oppklaringsprosenten for forbrytelser var 38,1 første halvår 2007, noe som er 1,6 prosentpoeng lavere enn første halvår 2006 hvor oppklaringsprosenten i forbrytelsessaker var 39,7. Antall påtaleavgjorte forbrytelser utgjorde første halvår 2007 143 144, noe som er ca. 9 000 flere avgjørelser enn på samme tidspunkt i 2006.

Fristsaker – vold

I 2006 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte voldssaker med frist 86 dager. Saksbehandlingstiden er dermed innenfor den fastsatte fristen på 90 dager for disse sakene. Pr. første halvår 2007 var resultatet 81 dager.

Fristsaker – unge lovbrytere

For saker med unge lovbrytere er fristen fastsatt til 6 uker (42 dager) regnet fra gjerningspersonen får status som mistenkt og frem til positiv påtaleavgjørelse. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker var i 2006 41 dager. For første halvår 2007 var saksbehandlingstiden 31 dager.

Restansene

Saksvolumet har økt med nærmere 3 800 saker fra utgangen av 2005 til utgangen av 2006. Økningen gjelder først og fremst nye saker (under 3 måneder), men også de yngste restansene (3-6 måneder) har økt. Politiet har ytterligere nedarbeidet de eldste restansene. For denne gruppen har restansene aldri vært lavere.

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

For Regjeringen er inndragning av utbytte fra straffbare handlinger et satsningsområde. Det er et sentralt kriminalpolitisk mål at kriminalitet ikke skal lønne seg. Det er Regjeringens mål at antall inndragningskrav i 2008 skal være høyere enn i 2007.

Politiets egeninnsats er helt avgjørende når det gjelder antall inndragningskrav og omfanget av inndragningen. Det må fokuseres på å følge pengespor i inn- og utland tidlig i etterforskningen med tanke på inndragning.

Profittmotivert kriminalitet medfører ofte at penger eller andre verdier flyttes over grensene, som ledd i hvitvasking av utbytte eller som betaling for ulovlige varer og tjenester. Finansiell etterforskning i utlandet for å avdekke eller sikre utbytte fra kriminalitet er tid- og ressurskrevende. Regjeringen arbeider aktivt på flere plan for et mer effektivt internasjonalt politisamarbeid.

Tabell 2.21 Statistikk inndragninger

	2003	2004	2005	2006
Antall saker med rettskraftig avgjørelse	929	884	1 040	912
Beløp (i mill. kr)	143,4	93,9	133,5	120,8

Fra og med 2003 synes både antall saker og det samlede inndragningsbeløpet å ha stabilisert seg

på et høyere nivå enn de foregående år.

Profittmotivet er et fellestrekk ved organisert, økonomisk-, miljø- og grov vinningskriminalitet. Ved slik kriminalitet er det ikke tilstrekkelig bare å reagere med straff. For å oppnå både en adekvat reaksjon og forebygge hvitvasking må det sørges for at lovbrøyterne fratras utbyttet av den straffbare virksomheten.

Ca. 1/3 av inndragningskravene blir aldri innfridd. En viktig årsak til dette er at kravene ikke er sikret ved beslag eller heftelse. Ved rettskraftig avgjørelse er det bl.a. derfor ofte ikke noen formuesgoder å fullbyrde kravet i. Etter dagens regler kan det tas beslag og heftelser inntil det foreligger rettskraftig dom. Denne muligheten må benyttes i større grad.

Den militære påtalemyndighet

Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som foreslår tiltak for å tydeliggjøre Den militære påtalemyndighets oppgaver og ansvarsområder som del av den sivile påtalemyndighet. Forslagene omfatter også forholdet til Forsvaret som kontrollorgan ved utøvelsen av disiplinærmyndigheten. Arbeidsgruppen har pekt på behovet for å vurdere endringer i den militære straffelov samt straffeprosessloven, blant annet med sikte på å gi den militære påtalemyndighet et større ansvarsområde i forhold til lovovertrедelser begått av Forsvarets personell. Det vil i løpet av 2008 bli vurdert hvordan forslagene skal følges opp.

Påtalekompetanse til lensmenn i konfliktrådsaker

Prøveordning med påtalekompetanse for lensmenn til å overføre saker til konfliktråd er hjemlet i Straffeprosessloven § 67, 4. ledd med forskrift. Arbeidet med å avgjøre om dette bør bli en fast ordning, vil bli sluttført i 2008.

4.1.3 Styrke arbeidet mot vold

Voldskriminalitet representerer i vid forstand et angrep på velferd og befolkningens oppfatning av trygghet. I Soria Moria-erklæringen fremholder regjeringen at den vil styrke innsatsen mot vold mot kvinner og barn. I 2006 ble det anmeldt 25 600 voldslovbrudd, en økning på 2 % fra året før.

Levekårsundersøkelsene fra 1983 til 2004 viser at ca. 180 000 personer over 16 år årlig blir utsatt for vold og trusler om vold. Undersøkelsene viser at kvinner og menn utsettes for ulike typer vold og at andelen voldsofre er klart høyere blant yngre enn blant eldre. Mens ca. halvparten av all voldsutøvelse mot kvinner skjer i tilknytning til private

boliger, skjer 57 % av all vold mot menn på offentlige steder. Hvert fjerde voldstilfelle mot kvinner blir begått av nåværende eller tidligere familiemedlemmer eller slektninger. Vold mot menn skjer ofte på kveldstid og i helgene, fra helt eller delvis ukjente voldsutøvere.

Sammenheng mellom bruk av rusmidler og vold er godt dokumentert og en god del av voldsepisodene skjer i tilknytning til uteliv, med en overrepresentasjon av de yngste ofrene – spesielt menn. Omfanget av rusmiddelbruk vil derfor ha konsekvenser for denne delen av kriminalitetsutviklingen.

En restriktiv ruspolitikk og et styrket rusbehandlingstilbud vil dermed være viktig for kriminalitetsbekjempelsen. Videre vil forebyggende arbeid og forpliktende samarbeidsstrukturer kunne bidra til å redusere rusmiddelbruken.

I 2006 innrapporterte politidistriktene totalt 4 371 familieviolenssaker. Tilsvarende tall for 2005 var 4 404 saker. Dette omfatter saker hvor fornærmede selv anmelder forholdet og saker hvor politiet oppretter sak med bakgrunn i bruk av offentlig påtale. I sin ytterste konsekvens kan familieviolens føre til tap av menneskeliv. Tall fra Kriminalpolitisen viser at 33 personer ble drept i 2006. Sju av drapene ble begått av ektefelle/samboer/eller tidligere ektefelle/samboer.

Gjennom handlingsplanen Vold i nære relasjoner (2004-2007) er det satt i verk en rekke tiltak for å forebygge vold og for å hjelpe kvinner og barn som rammes. Å etablere et godt organisatorisk rammeverk rundt arbeidet for å bekjempe vold i nære relasjoner er høyt prioritert. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble etablert i 2004 og har som målsetting å styrke kompetansen om vold, seksuelle overgrep, flyktingers helse, tvungen migrasjon, stressmestring og kollektive belastningssituasjoner. Regionalt ivaretas kunnskapsspredningen av fem regionale ressursentre som alle vil være operative i løpet av siste halvår 2007.

Ordningen med familieviolenskoordinatorer ved alle politidistriktene har vært virksom i snart fem år. Gjennom ordningen er politiets kunnskap og kompetanse om vold i nære relasjoner økt betraktelig. Det er likevel fortsatt grunn til å tro, både når det gjelder vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, at mange forhold aldri anmeldes til politiet. Henleggelsesprosenten er høy og antall domfellelser lav. Kvaliteten på etterforskningen må derfor bedres. For å sikre en mer helhetlig tilnærming til fagområdet og bedre utnyttelse av ressursene skal koordinatorenes ansvarsområde utvides til også å omfatte seksuelle overgrep. I tillegg vil Politidirektoratet pålegge politidistriktene en minstes-

tandard, der familievoldskoordinatorfunksjonen skal være en 100 % stilling. I de største distriktene skal det etableres egne team. Også i de øvrige distrikter skal behovet for team vurderes. Utveksling av erfaringer mellom politidistriktene når det gjelder fag, rutiner og tverretattlig samarbeid skal stå sentralt. Det skal særlig legges vekt på å synliggjøre resultattatene i de politidistriktene som har oppnådd gode resultater. Politidirektoratet skal revidere politiets håndbok for familievoldskoordinatorer, utvikle en egen veileder og gjennomføre regionale samlinger for ytterligere å styrke kompetansen.

Tilbudet om mobile voldsalarmer inngår som et av flere beskyttelsestiltak politiet kan iverksette. Pr. 01.05.2007 var det totalt 1 314 mobile alarmer i drift. Politidirektoratet har fått i oppdrag å teste ut såkalte «tredjegerasjons» voldsalarmer. Dette er alarmer med bedre følsomhet for posisjonering i GPS enn den eksisterende. En kravspesifikasjon er under utarbeidelse og vil danne grunnlag for en anbudskonkurranse. Den nåværende rammeavtalen vedrørende mobil voldsalarm går ut ved årsskiftet.

Det er etablert en statssekretærgruppe bestående av Justisdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Utenriksdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Gruppen skal fremme forslag til tiltak for å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner ytterligere, herunder utarbeide ny handlingsplan om vold i nære relasjoner. Gruppen ledes av Justisdepartementet.

Bekjempelse av vold i nære relasjoner skal løftes fra tiltaks- og prosjektnivå og over til mer varige tiltak. En av de store utfordringene fremover er knyttet til å utvikle tilbudet på kommunalt nivå.

Vold i nære relasjoner må forebygges. Det er ikke nok å styrke tilbudet til kvinner og barn etter at volden har funnet sted – den må forebygges både gjennom holdningsendringer og gjennom etablering av hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøveren. Soria Moria-erklæringen slår fast at behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreutvikles og gjøres landsdekkende. Alternativ til vold skal ha en sentral rolle. Som et ledd i dette utviklingsarbeidet har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) på oppdrag fra berørte departementer kartlagt eksisterende tilbud. Rapporten vurderes nå i departementene og forslag til opptrapping av virksomheten til et tilfredsstillende landsdekkende tilbud vil bli lagt frem i løpet av året. I påvente av en endelig avklaring skal det avsettes inntil 3 mill. kr til å etablere ytterligere to ATV tilbud (2 mill. kr), samt øke tilskuddet til ATV i Asker og Bærum med 1 mill. kr.

Disse tilbudene vil komme i tillegg til allerede eksisterende virksomhet i Oslo, Drammen, Telemark og Vestfold. I 2007 er det bevilget 1,55 mill. kr til den sentrale virksomheten ved ATV. Beløpet vil bli videreført i 2008. Det vil videre bli bevilget 2 mill. kr til familievoldsprosjektet i Vestfold politidistrikt. Prosjektet er et terapeutisk behandlingstilbud til voldsutøvere i familierelasjon.

Justisdepartementet vil i løpet av 1. halvår 2008 fremme et lovforslag der elektronisk merking (omvendt voldsalarm) vil kunne pålegges i forbindelse med et ilagt besøksforbud. Det skal gjennomføres et pilotprosjekt i Asker og Bærum politidistrikt med oppstart i løpet av sommeren 2008.

Arbeidet mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Vold mot kvinner har mange uttrykk og former, fra den vold som utøves mot kvinner i hjemmet fra nåværende eller tidligere partnere, voldtukt og menneskehandel, til tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og såkalte «æresdrap». Uavhengig av hvordan volden forklares er det viktig aldri å miste av syne at dette er uttrykk for grove krenkelser, og at slik vold skal bekjempes.

For å forhindre at jenter skulle utsettes for overgrep mens de var på ferie i utlandet iverksatte regjeringen sommeren 2007 en rekke strakstiltak, som pass- og utreisenekt.

Høsten 2007 legger Regjeringen frem en ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse (2008 – 2011). Arbeidet koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet. Justisdepartementet har ansvar for tiltak som går på politiets ansvarsområder for å forebygge og straffeforfølge saker på området, og for å vurdere mulige lovendringer.

Både menn og kvinner kan utsettes for tvang til å inngå ekteskap. Selv om det er flere unge kvinner som har bedt om hjelp i slike saker er det viktig at også gutter og menns behov for beskyttelse ivaretas.

Regjeringens Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008 – 2011) ble lagt frem i juni 2007. Justisdepartementet har ansvar for tiltak som går på å sikre at lovverket mot tvangsekteskap håndheves effektivt slik at lovgivningen får den tilsiktede preventive virkningen. Politiet, påtalemyndigheten og domstolene har ansvar for å sikre at brudd på straffebestemmelser blir etterforsket og irettført.

Psykisk syke

Justisdepartementet vurderer fortløpende tiltak overfor lovbrøtere som gjentatte ganger utgjør en trussel for andre. Det er satt ned en arbeidsgruppe som skal etterkontrollere reglene om særreaksjø-

ner og forvaring. Arbeidsgruppens anbefalinger vil danne grunnlag for hvilke tiltak det vil være aktuelt å iverksette og rapporten skal ferdigstilles innen utgangen av 2007.

Seksualforbrytelser

I 2006 ble det anmeldt 840 voldtekter. Det er 42 flere enn året før og det høyeste antallet siden straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd ble endret i 2001. Siden den gang har antallet anmeldte voldtekter økt med 44,6 %. Anmeldte voldtektforsøk har vist en tilsvarende stigning på 41 % i perioden 2001 – 2006.

Økningen i antall anmeldelser kan være et signal om at det begås flere voldtekter, men det kan også gjenspeile en økende vilje til å anmelde kriminalitet, altså at mørketallene blir mindre. Økt fokus de siste årene på vold mot kvinner, kan ha ført til økt tillit til politi og hjelpeapparatet, noe som igjen fører til at flere velger å anmelde.

Av Oslo politidistrikts voldtektsundersøkelse med analyse av anmeldte saker i 2004 fremgår det at så godt som alle de fornærmede var kvinner. Nesten to tredjedeler av alle overgrepene skjedde i privat bopel, og i 22 % av tilfellene var den anmeldte gjerningsmannen nåværende eller tidligere samlivspartner eller kjæreste.

En utredningsgruppe satt ned av Riksadvokaten har undersøkt kvaliteten på tiltalevedtakene i voldtektssaker som har endt med frifinnelse i retten. Gruppen la frem sin rapport 15.03.2007. I rapporten fremgår det at det foreligger et ikke uvesentlig forbedringspotensial i kvaliteten på etterforskning, påtaleavgjørelser og aktorering i voldtektssaker. Tiltak som foreslås i rapporten hører dels under riksadvokatens og dels under Politidirektoratets ansvarsområde. Begge vil følge opp forslag som fremkommer i rapporten.

En arbeidsgruppe nedsatt av Sosial- og helsedirektoratet har utviklet registreringsrutiner for vold og seksuelle overgrep og en manual for kriminaltekniske, medisinske og psykologiske undersøkelser i disse sakene.

Regjeringen har satt ned et utvalg som utreder situasjonen for personer som har vært utsatt for voldtekt. Arbeidet tar utgangspunkt i Regjeringens målsetting om å styrke situasjonen for voldtektsutsatte slik det fremgår i Soria Moria-erklæringen. Utvalget skal blant annet vurdere forebyggende tiltak og tiltak som skal bidra til at ofrene blir møtt av offentlige instanser på en bedre og mer samordnet måte. Utvalget skal etter planen levere sin innstilling i løpet av januar 2008.

Forebygging av overgrep mot barn

Regjeringen skal intensivere innsatsen mot overgrep mot barn. Særlig skal arbeidet med å sikre bedre oppfølging av barn som utsettes for overgrep – også seksuelle overgrep – styrkes. Regjeringen vil legge til rette for en mer effektiv avdekking og straffeforfølging av slike overgrep og vil i denne sammenheng spesielt legge vekt på arbeidet med å hindre internettrelaterte overgrep mot barn.

Det er viktig at lovgivningen og politiets midler mot kriminalitet er oppdatert og tilpasset den teknologiske utviklingen. Politiet og påtalemyndigheten har med det nye straffebudet om å møte et barn med det forsett om å begå seksuelt overgrep, fått et bedre grunnlag for sin kontrollvirksomhet på nettet.

Politiet skal styrke det forebyggende arbeidet for å hindre at voksne bruker internett eller andre elektroniske hjelpemidler for å spre bilder av overgrep mot barn eller utnytter barns tillit for senere å begå overgrep («grooming»). Politiet skal sammen med relevante organer bidra til å utvikle mulighetene for å kunne identifisere både offer og gjerningspersoner i slike overgrepssaker. Videre skal politiet utvikle mulighetene for patruljering på nettet, ta imot tips fra publikum og behandle dem, samt styrke egen kompetanse på området.

Politiet skal skape trygghet for barn og unge gjennom bl.a. synlighet og tilstedeværelse på nettet, slik at barn og unge skal kunne vite at politiet følger med. De skal enkelt kunne henvende seg til politiet når de opplever kriminalitet eller andre ubehagelige ting. Samarbeidet med aktørene innen moderne kommunikasjonsteknologi skal utvikles med sikte på å forebygge og iverksette tiltak mot overgrep mot barn. I revidert nasjonalbudsjett for 2007 ble det bevilget 6 mill. kr til å starte opp arbeidet med virtuell politistasjon på nett og utvikling av mulighet til å rapportere direkte til politiet ved hjelp av en lett identifiserbar knapp på nettsiden. Dette er videreført i 2008.

Barnehus

Ofre for alvorlig kriminalitet skal sikres bedre oppfølging. Arbeidet med å beskytte barn skal ha høy prioritet. Regjeringen vil derfor – i henhold til Soria Moria-erklæringen – sørge for en bedre koordinering av hjelpeapparatet, slik at de som blir berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de behøver.

Det ble i 2006 anmeldt 3 586 seksualforbrytelser. Av disse var 811 anmeldelser for seksuell omgang med barn under hhv. 10, 14 og 16 år. I tillegg var det 88 anmeldelser for incest. Sammenlik-

net med 2000 var det en økning i antall anmeldte seksualforbrytelser på 29,4 %, da det ble anmeldt 2 772 seksualforbrytelser. I 2000 ble det registrert 581 anmeldelser for seksuell omgang med barn under hhv. 10, 14 og 16 år. Dette representerer en økning i denne gruppen på nær 40 %. Det ble registrert 84 anmeldelser for incest.

Regjeringen har på denne bakgrunn besluttet at det skal etableres Barnehus i Helseregion Vest, lokalisert til Bergen, og i Helseregion Sør-Øst, lokalisert til Hamar. Etablering av Barnehus skal være basert på et tverrfaglig samarbeid der barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep eller vitne til overgrep og vold, kan bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling, samt at det kan gjennomføres avhør av barna. Begge stedene skal Barnehus etableres i løpet av 2007.

Barnehusene skal utvikles til å bli et sentralt knutepunkt mellom offentlige instanser som har oppgaver og ansvar ved behandling av vold og overgrep mot barn. Det er særlig viktig å etablere et formalisert og tett samarbeid mellom barnehusene og politiets spesialister på behandling av volds- og overgrepssaker. Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet mellom politiets spesialister og barnehusene som er under etablering, gjennom pilotprosjekter i Bergen og Hamar. Det vil også bli etablert samarbeid med de regionale vold- og traumesentrene i helseregionene.

Regjeringen tar sikte på å opprette ytterligere tre Barnehus i løpet av 2008, hvorav ett i Kristiansand, slik at tilbudet blir landsdekkende og etablert i alle helseregioner.

Barne- og likestillingsdepartementet og Justisdepartementet har mottatt en rapport fra Barneombudet med anbefaling om at det etableres en arlarmltelefon for barn. Barneombudets forslag vil bli vurdert i forbindelse med utarbeidelse av ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

4.1.4 Bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet

Bekjempelse av organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Kampen mot organisert kriminalitet og alvorlig gjengkriminalitet skal prioriteres. For å bekjempe denne form for kriminalitet er det nødvendig med høy kompetanse i politiet, påtalemyndigheten og domstolene, og det kreves samordnede tiltak fra alle aktørene.

De siste årene er det i økende grad registrert innslag av organiserte kriminelle aktører i Norge. Deler av den organiserte kriminaliteten dreier seg om mer eller mindre tette relasjoner i nasjonale miljøer, men det er også registrert økende aktivitet fra grupperinger som helt eller delvis er lokalisert i

andre land. De nasjonalt og internasjonalt baserte organiserte kriminelle miljøene stiller politiet overfor nye utfordringer.

Politidirektoratet gjennomførte i 2005 den første nasjonale analyse i politiet om organisert kriminalitet i landet. Analysen avdekket en rekke nettverk av mer eller mindre organisert karakter. Totalt så politiet konturene av ca. 125 definerte nettverk, der det inngår ca. 2 160 personer. De største nettverkene har store deler av Norge som nedslagsfelt, og ca. 30 % av dem arbeider internasjonalt. Slik kartlegging av kriminelle nettverk er en forutsetning for at politiet skal lykkes.

Opprullingen av NOKAS-saken har hatt en positiv effekt på ransutviklingen. Antall anmeldte tilfeller av bank- og postran og ran av verdi-transporter er betydelig redusert de siste årene.

Internasjonalt samarbeid er en nødvendig forutsetning for å lykkes i å bekjempe denne kriminaliteten. Norge vil fortsette arbeidet for at Europarådets Datakriminalitetskonvensjon skal utvikles som et nyttig instrument for internasjonalt samarbeid på området. I samarbeid med Samferdselsdepartementet vil det bli lagt opp til å slutføre implementeringen av EUs datalagringsdirektiv. Dette vil gi politiet adgang til viktige beviser, blant annet i forbindelse med voldelige skildringer og misbruk av barn på internett, samtidig som politiets adgang til slike bevis vil bli gitt en trygg rettslig ramme.

Erfaringene med det Europapolitiske samarbeid på dette området, herunder Schengen-avtalen, viser at norsk politi har oppnådd gode resultater og at et ytterligere forsterket internasjonalt politisamarbeid vil være et verdifullt bidrag i det videre arbeidet for å forebygge og bekjempe organisert kriminalitet i Norge. Flere EU-land har inngått avtale om styrking av det grenseoverskridende politisamarbeidet – Prüm-avtalen. Deler av avtalen som gjelder bestemmelser knyttet til politi- og strafferettssamarbeidet, bl.a. søk i databaser, DNA, fingeravtrykk og kjøretøy- og politioperativt samarbeid over landegrensene, innlemmes i EUs regelverk. Norge vil følge utviklingen innen EU og allerede nå starte forhandlinger om norsk tilknytning til den del av Prüm-regelverket som er inntatt i EU-beslutningen.

Samarbeid innen Østersjøområdet og bilateralt med Russland er av betydning for bekjempelsen av organisert kriminalitet i vår del av verden. Gjennom Østersjørådets «Task Force» mot organisert kriminalitet er det etablert et tett samarbeid med alle land i regionene med særlig fokus på bekjempelse av bl.a. menneskehandel, narkotikatrafikk og miljøkriminalitet. Dette arbeidet skal videreføres, samtidig som samarbeidet med Russland vil bli søkt videreutviklet blant annet for å sikre en mest

mulig konsekvent retts håndhevelse av kriminalitet rettet mot ressurser og miljø i Nordområdene. En ny avtale vedrørende samarbeid om bekjempelse av narkotikahandel planlegges undertegnet høsten 2007.

De etablerte kriminelle gjengene i hovedstadsområdet kan utgjøre en samfunnstrussel. De har over år vært involvert i grov og organisert kriminalitet og har innledet samarbeid på tvers av etablerte gjengstrukturer. Dette gir gjengene en dominerende posisjon innenfor den organiserte kriminaliteten i Norge. Bruken av vold i det offentlige rom mellom rivaliserende gjengmedlemmer har økt og skaper farlige situasjoner også for utenforstående. Det er grunn til bekymring for at det foregår aktiv rekruttering av nye medlemmer til de allerede etablerte gjengene.

Høsten 2006 iverksatte Politidirektoratet et operativt samarbeidsprosjekt under ledelse av Oslo politidistrikt med deltakelse fra Asker og Bærum, Follo og Romerike politidistrikter, med sikte på målrettet innsats mot etablerte gjengstrukturer i hovedstadsområdet. Kripes og Økokrim bistår gjengprosjektet. Innsatsen forankres i gode kriminalitetsanalyser og effektiv metodebruk. Pr. september 2007 er det gjennomført 379 væpnede aksjoner mot gjengmiljøet, rundt 500 personer er visitert og 335 er pågrepet. Det foreligger i alt 321 anmeldelser og det er utferdiget 60 forelegg. Det er foretatt beslag av flere hundre kilo narkotika, mer enn 50 våpen og store verdier i form av kontanter, smykker, leiligheter, biler mv. i Norge og i utlandet som resultat av prosjektet. Satsningen på bekjempelse av gjengkriminalitet har også ført til avdekking og oppklaring av straffbare forhold begått av andre enn gjengmedlemmer.

Politidirektoratet nedsatte i samråd med riksadvokaten en arbeidsgruppe med mandat å utarbeide en rapport om bekjempelse av kriminelle gjenger. Rapporten som ble avgitt i mars 2007 trekker opp strategisk ramme for politidistriktenes innsats mot gjengene. Den strategiske rammen følger tre overordnede målsettinger: bekjempe etablerte gjenger, hindre nyrekruttering til etablerte gjenger og hindre nyetablering av kriminelle gjenger. Godt samarbeid internt i politiet og mellom politiet og andre offentlige etater og frivillige organisasjoner skal vektlegges.

Det er den senere tid registrert nyetablering av kriminelle gjenger knyttet til MC-miljøer. Dette er bekymringsfullt og følges opp i politidistriktene i tråd med Politidirektoratets handlingsplan «Politiets bekjempelse av MC-miljøer 2003-2008». Politiets innsats mot østeuropeiske kriminelle nettverk skal videreføres.

Politiets bekjempelse av gjengkriminalitet skal være kunnskapsbasert. Politidistriktene skal gjennom egne analyseprodukter bidra med informasjon som Kripes skal benytte i utformingen av nasjonale analyser.

Det nye nasjonale kriminaletterretningssystemet Indicia er nå på plass i alle politidistrikter. Siktet målet med Indicia er å få en mer kunnskapsstyrt og effektiv etterforskning, forebygging og ordens-tjeneste, og en bedre samordning på tvers av politidistriktene. Indicia tilbyr eksempelvis politiet og påtalemyndigheten tilgang til og mulighet for å utveksle informasjon i saker under etterforskning på tvers av distriktsgrenser.

Menneskehandel

Regjeringen har som målsetting å bidra til å bekjempe alle former for menneskehandel nasjonalt og internasjonalt. Soria Moria-erklæringen understreker betydningen av å styrke politiets arbeid for å bekjempe menneskehandel og gjøre det lettere for ofre å få midlertidig opphold i Norge.

Regjeringen presenterte høsten 2006 en ny handlingsplan; Stopp menneskehandelen 2006-2009. Planen legger til rette for en koordinert og samordnet innsats for å stoppe handelen med mennesker og for å sikre ofrene bistand og beskyttelse. I planen er menneskehandel med formål prostitusjon det dominerende feltet, men planen krever også økt fokus på oppfølging av barn samt på ofre for tvangsarbeid og fjerning av organer.

Regjeringen har i 2007 utvidet bistandsadvokatordningen og retten til fri rettshjelp for ofre for menneskehandel. Den såkalte refleksjonsperioden er utvidet slik at antatte ofre uten lovlig opphold i Norge kan få oppholds- og arbeidstillatelse i inntil seks måneder. Dette skal bidra til å gjøre dem i stand til å bryte ut av et kriminelt miljø og i større grad sikre rettsforfølgelse av bakmenn.

Justisdepartementet leder en tverrdepartemental gruppe som koordinerer innsatsen mot menneskehandel.

Politidirektoratet administrerer Koordinerings-enheten for ofre for menneskehandel (KOM), som har en aktiv rolle i å bistå politiet og hjelpeapparatet ved mobilisering av bistands- og beskyttelsestiltak.

Oslo politidistrikt opprettet fra 01.01.2007 en ny enhet med ansvar for bekjempelse av hallikvirksomhet og menneskehandel. Den såkalte STOP-gruppen har 14 stillinger. Styrkingen av Oslo-politiet i revidert nasjonalbudsjett omfattet blant annet støtte til dette arbeidet. Våren 2007 ble det iverksatt en større etterforskning mot en gruppe som

organiserer prostitusjonsvirksomhet utført av kvinner fra Bulgaria. STOP-gruppen samarbeider med bulgarsk politi og påtalemyndighet for å ramme bakmennene for virksomheten.

For å sikre bistand og beskyttelse til kvinner utsatt for menneskehandel, støtter Justisdepartementet prosjektet ROSA (Reetablering, oppholdssteder, sikkerhet og assistanse) i regi av Krisesentersekretariatet. I 2006 fikk 31 kvinner trygge bosteder innen rammen av prosjektet. 18 kvinner ble henvist til ROSA av politiet. En evaluering av prosjektet ble igangsatt i 2007.

Narkotikakriminalitet

Regjeringen vil føre en restriktiv og helhetlig rusmiddelpolitikk. Bekjempelse av narkotikakriminalitet er en prioritert oppgave for politiet. Politiets plan for bekjempelse av narkotikakriminalitet skal derfor videreføres. Det skal særskilt legges vekt på forebyggende arbeid for å hindre at unge glir inn i narkotikamisbruk og miljøer preget av slik misbruk. Innsats mot brukermiljøene er vesentlig, særlig for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet. Det skal legges vekt på innsats rettet mot bakmenn for å avdekke alvorlige saker som gjelder nasjonal og internasjonal rusmiddelkriminalitet.

Den internasjonale illegale handelen med narkotika er i stor grad en del av den organiserte kriminaliteten som blir stadig mer grenseoverskridende, og er styrt av motiv om vinning. Denne kriminaliteten må bekjempes ved hjelp av kontroll og beslag med sikte på å begrense mengden narkotika på det internasjonale og nasjonale markedet, motvirke liberalisering av narkotikapolitikken og styrke det forpliktende og langsiktige narkotikasamarbeidet internasjonalt. For å kunne kontrollere omsetning og distribusjon av illegale stoffer kreves videreutvikling av det internasjonale operative politi- og tollsamarbeidet. Det skal legges særlig vekt på å utvikle samarbeidet med land som er sentrale i illegal produksjon og smugling av narkotika bestemt for det norske markedet, eller som sendes illegalt gjennom Norge.

Internett brukes nå også som arena for omsetning av narkotika og andre illegale stoffer. Ikke minst unge synes å være aktive brukere av nettet. Politiet skal bidra til å forebygge og avdekke straffbare forhold som foregår på denne måten.

Miljøkriminalitet

Regjeringen har som mål at Norge skal bli et foregangsland i miljøpolitikken gjennom en aktiv miljøpolitikk, både nasjonalt og internasjonalt. Denne

politikken skal blant annet bygge på føre-var-prinsippet og på prinsippet om at det er forurenseren som skal betale.

Politiet har en sentral rolle i bekjempelsen av miljøkriminalitet gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomheten, og ved rask etterforskning og irettføring av brudd på miljøvernlovgivningen.

Det er viktig å forebygge miljøovertrедelser gjennom økt og bred informasjon til publikum.

Tverrfaglig samarbeid, kompetanse og gode fagmiljøer i politidistriktene er viktig for at politiet skal lykkes i bekjempelsen av miljøkriminalitet. På sentralt nivå er samarbeidet styrket ved at Sentralt Miljøforum, under ledelse av Politidirektoratet, nå innbefatter 14 ulike kontroll- og tilsynsetater. Politidirektoratet og Statens naturoppsyn har tatt initiativ til prinsipielle avklaringer når det gjelder etatenes rolle og ansvar vedrørende praktisk tjenesteutførelse. Justisdepartementet, Miljøverndepartementet, riksadvokaten og Politidirektoratet er involvert i dette arbeidet og vil tilrettelegge for økt samarbeid og rolleforståelse i denne felles utfordringen.

Fiskeridirektoratets tiltaksplan mot rømt oppdrettsfisk: Visjon nullflukt - vektlegger en mer målrettet kontrollinnsats og bedre samhandling med politi og påtalemyndighet. Politiet skal samarbeide lokalt med fiskerimyndigheten om å øke kompetansen og bevisstheten rundt rømmingssaker.

Datakriminalitet, teknologi og metodebruk

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi spiller en stadig større rolle som drivkraft i utviklingen av samfunnet. Dette påvirker kriminalitetsutviklingen både når det gjelder straffbare handlinger som utføres med datateknologi mot datasystemer og utøvelsen av tradisjonell kriminalitet. Datakrimsentret ved Kripos er det nasjonale kompetansesentret for utnyttelse av elektroniske spor i politiet, og skal ha kunnskap på et høyt internasjonalt nivå. Kunnskapen utvikles i samarbeid med flere universitets- og forskningsmiljøer i Norge og gjennom internasjonalt samarbeid. Blant annet med sikte på å bekjempe ulovlig formidling av bilder av seksuelle overgrep mot barn og rasisme- og hatkriminalitet, overvåker og infiltrerer politiet kommunikasjon på internett.

4.1.5 Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og internasjonal finansiell kriminalitet

Som det fremgår av Soria Moria-erklæringen prioriterer Regjeringen kampen mot den økonomiske kriminaliteten høyt.

Skadevirkningene av den økonomiske kriminaliteten er betydelige. For å bekjempe økonomisk kriminalitet må det arbeides ytterligere med å utvikle kompetansehevede tiltak. Det er av stor betydning at økoteamene i politidistriktene etablerer seg som stabile og kompetente fagmiljøer med gode samarbeidsrelasjoner til kontrolletater og andre relevante samarbeidspartnere. Dette er en viktig forutsetning for at politi og påtalemyndighet skal kunne utføre sine oppgaver effektivt.

Finansiell etterforskning inngår som en modul i det nye masterstudiet om organisert kriminalitet. Politihøgskolen tilbyr i tillegg spesialkurs i finansiell etterforskning.

I St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) ble Økokrim tilført ressurser for å styrke arbeidet mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Dette har medført en personellmessig styrking av enheten for finansiell etterretning og opprettelse av et nytt etterforskningsteam som skal ha som en hovedoppgave å etterforske, påtaleavgjøre og føre for retten saker som bygger på opplysninger i meldinger om mistenkelige transaksjoner. I 2006 og 2007 har Økokrim blitt tilført midler for videreutvikling av et nytt datasystem (ELMO) til mottak og behandling av meldinger om mistenkelige transaksjoner og annen etterretningsinformasjon. Datasystemet skal ferdigstilles i løpet av sommeren 2008. Ifm. en særskilt sak om skattesvik er budsjettet til Økokrim økt med 20 mill. kr. Det ble også bevilget 10 mill. kr til denne saken i revidert nasjonalbudsjett for 2007.

Det er en målsetting for 2008 å oppnå en enda mer effektiv bruk av den informasjon som innhentes og analyseres i Økokrim. Økokrim utreder for tiden arbeidsformer og tiltak som skal gjøre sårorganet mer robust til å takle spesielt store utfordringer samt styrke samarbeidet på tvers. Det er gjennomført konkrete tiltak for å effektivisere støttefunksjoner og administrasjon.

Ordningen med bistandsrevisorer er fra 2007 landsdekkende. Riksadvokaten, Politidirektoratet og Skattedirektoratet har regelmessige møter i Det sentrale samarbeidsforum med utgangspunkt i den samarbeidsavtale som ble inngått i 2005. Forumet har utarbeidet prinsipper for samarbeid mellom politi/påtalemyndighet og skatteetaten.

4.2 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.2.1 Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger

Alternative konfliktløsningsordninger bygger opp under Regjeringens helhetlige kriminalitetspolitikk. «Restorative Justice» er en ordning som gjen-

nom meglings søker å ansvarliggjøre gjerningspersonen samt gjenopprette den skade som er påført. Dette stiller krav til gjerningspersonen selv, lokalsamfunnet samt retts- og hjelpeapparatet. Politiet, påtalemyndigheten og konfliktrådene skal samarbeide om å tilby meglings i alle straffesaker som er egnet for det. En mest mulig likeartet bruk av konfliktråd som reaksjon i landets politidistrikt skal tilstrebes.

I 2006 fattet påtalemyndigheten 4 212 beslutninger om overføring av saker til konfliktrådene. Tilsvarende tall for 2005 var 4 078. Tallene gjelder antall registrerte påtalevedtak i STRASAK og kan ikke sammenliknes med konfliktrådenes egen statistikk.

Politidirektoratet har igangsatt et prosjekt der «Restorative Justice» og problemorientert politiarbeid kombineres og utprøves. Formålet er å skaffe erfaring med samvirket mellom de to metodene. Politidirektoratets hovedsamarbeidspartner i arbeidet med «Restorative Justice» er Sekretariatet for konfliktrådene. Planleggingen av prosjektet er avsluttet våren 2007 og implementering i Salten politidistrikt vil skje i andre halvår 2007.

4.3 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.3.1 Styrke kriminalitetsofferets stilling

Justisdepartementet vil utvide tilbudet om hjelp og støtte til ofre for kriminalitet i samarbeid med andre sentrale og lokale myndigheter. Det overordnede målet er å utvikle en mer helhetlig og koordinert offeromsorg.

Utvalget som har vurdert fornærmedes stilling i straffeprosessen (Fornærmedeutvalget) leverte sin utredning i mai 2006 (NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter). I budsjettforslaget for 2008 er det blant annet tatt høyde for å utvide og styrke bistandsadvokatorordningen og å bedre informasjonen til fornærmede gjennom hele saken, jf. omtalen under pkt. 1.2.2 i hovedinnledning.

Ordningen med Rådgivingskontorer for kriminalitetsofre ble gjort permanent 01.01.2007. Det er etablert 12 kontorer og det tas sikte på å utvide ordningen ytterligere i 2008.

Justisdepartementets støtte til det treårige pilotprosjektet «Støttesenter for fornærmede i Trondheim (2004-2007)», blir avvirket ved årsskiftet. Evalueringen av prosjektet har vist at støttesenteret har vært et godt tiltak som gir ofre og pårørende viktig bistand i forbindelse med den straffbare handling og den etterfølgende prosess. Deler av den virksomhet som drives i regi av støttesenteret ligger nærmere sosial- og helsesektorens

ansvar enn justissektorens. Tilbudet bør derfor inngå som en del av den kommunale sektors tilbud overfor ofre og pårørende. Prosjektets erfaringer skal videreføres i rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

4.3.2 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Vitner har behov for informasjon og trygghet, både før, under og etter en rettssak. En arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet har sett nærmere på oppfølging av vitner i straffesaker. Arbeidsgruppen overleverte sin rapport «Oppfølging av vitner i straffesaker» sommeren 2006. Hele straffesakskjeden er vurdert. Rapporten har vært på høring, og departementet vurderer høringssvarene opp mot rapportenes anbefalinger, spesielt for politi- og påtalemyndighet.

Domstolsadministrasjonen har vinteren 2007 avsluttet et vitnestøtteprosjekt og implementert nødvendige tiltak.

Fritz Moen-sakene

Det regjeringsoppnevnte utvalget som gransket straffesakene mot Fritz Moen fremla sin rapport 25.06.2007. Utvalget la frem en rekke anbefalinger for å styrke strafferettspleien og motvirke at det avses feilaktige dommer i fremtiden. Riksadvokaten og Politidirektoratet iverksatte allerede høsten 2006 en gjennomgang av sakene. Samtlige politimestere og sjefer for særorganer har rapportert om iverksatte tiltak for å unngå liknende feil under etterforskning og irettesføring. Riksadvokaten og Politidirektoratet vil i samarbeid sikre at samtlige politidistrikter, særorganer og hele påtalemyndigheten har kunnskap om hva som gikk galt i Fritz Moen-sakene og at de iverksetter tiltak for så langt som mulig å hindre at det skjer igjen. Politihøgskolen vil som en oppfølging igangsette et tverrfaglig prosjekt for å fylle kunnskapsbehov for forhold rundt etterforskning. Justisdepartementet følger opp utvalgets anbefalinger. Anbefalingene gjennomgås nøye av en bredt sammensatt gruppe i departementet med sikte på blant annet raskt å iverksette nødvendige endringer i lov- og regelverk. I dette arbeidet vil viktige hensyn knyttet til objektivitet, kontradiksjon, offentlighet, bruk av tolker og sakkyndige særlig vektlegges.

Behandling av henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold i politiet

Instruks for behandling av henvendelser fra publikum om kritikkverdige forhold utført i tjeneste i

politi- og lensmannsetaten trådte i kraft 16.01.2006, jf. St.prp. nr. 65 (2004-2005). Instruksen gjelder henvendelse om påståtte kritikkverdige forhold, men omfatter ikke anmeldelse for straffbare forhold begått av ansatte i politi- og lensmannsetaten. Disse behandles av Spesialenheten for politisaker. Den nye ordningen er et tiltak for å videreutvikle etaten, og forbedre forholdet til publikum. Direktoratet har gitt utfyllende retningslinjer til instruksene.

Totalt kom det inn 701 henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold i 2006. Forholdene deles inn i kategoriene; atferd (trakassering, uhøflig opptreden), maktmisbruk, brudd på taushetsplikt, ikke oppgitt ID, saksbehandling/service og annet. De fleste sakene vedrører atferd (298 saker) og dårlig saksbehandling/service (253 saker). I fire av ti saker har politimesterne gitt de som har henvendt seg medhold. Flere politidistrikter har allerede satt i gang tiltak for å bedre kvaliteten på politiets arbeid. Ledere gjennomfører blant annet samtaler med polititjenestemenn som kan ha opptrådt kritikkverdig. Det er utarbeidet lokale instruks for informasjon om og behandling av slike henvendelser.

Departementet vil følge opp utviklingen i henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold. Departementet ønsker en gjennomgang av Spesialenheten for politisaker og den administrative klageordningen i politiet for å vurdere om dagens ordninger fungerer etter intensjonen. Se for øvrig omtale under kat. 06.60 pkt. 4.1.1.

Bruk av politiarrest

I henhold til forskrift om politiarrest § 4-2, som trådte i kraft 01.07.2006, skal Politidirektoratet og lokal statsadvokat føre tilsyn med politiarrestene (Tilsynsutvalget). Den sentrale tilsynsordningen kommer i tillegg til lokale tilsynsordninger. Tilsynsordningen og de nye bestemmelsene om blant annet utstyr i politiarrestene, politiets informasjonsplikt overfor innsatte og pårørende samt overføring fra politiarrest til varetekt, innebærer en styrking av de innsattes rettssikkerhet. Politidirektoratet har i samarbeid med riksadvokaten utarbeidet en veiledning for Tilsynsutvalget for politiarrestene.

Politidirektoratet har i rundskriv gitt nærmere retningslinjer for gjennomføring av forskriften.

Lyd og bilde

I løpet av 2007 skal lydopptak av politiavhør være tatt i bruk ved alle politidistrikter og særorganer med etterforskningsoppgaver. Riksadvokaten har

gitt instruks om bruk av lyd- og bildeopptak ved avhør i alvorlige saker.

I samarbeid med Riksadvokaten vil det i løpet av 2007 bli etablert et evalueringsprosjekt for bruk av lydopptak.

I tråd med anbefalingene i Riksadvokatens rapport om kvaliteten på påtalevedtak i voldtektssaker som har endt med frifinnelse mv. skal bruk av videovhør av fornærmede i voldtektssaker økes.

DNA-analyser

Regjeringen har i Ot.prp. nr. 19 (2006-2007) fremmet forslag om å utvide adgangen til registrering i DNA-registeret. Det er foreslått en vesentlig utvidelse av den personkrets som skal kunne registreres i DNA-registre til bruk i strafferettspleien, i forhold til det som er gjeldende rett. Det tas sikte på at loven trer i kraft 01.09.2008.

DNA har vist seg spesielt godt egnet som kriminalteknisk etterforskningsmetode, og er i dag et viktig virkemiddel mot den grove kriminaliteten. Et utvidet DNA-register kan hjelpe politiet til å oppklare flere forbrytelser som rammer folk flest og oppklare mer av den grove kriminaliteten.

Regjeringen vil i forbindelse med innføringen av nytt regelverk i første omgang satse på en styrking av Rettsmedisinsk institutt (RMI), og en forbedring av politiets muligheter og evne til å innhente og sikre DNA-spor på åsteder.

Sentral finansiering av DNA-analyser skal bidra til at det er kriminalitet og ikke økonomi i politidistriktet som skal avgjøre bruken av DNA som bevis. Politidistriktene skal i tilknytning til dette tilføres personellressurser og det skal satses på kompetanseoppbygging. Et metodisk utført åstedsarbeid av høy kvalitet og med god effektivitet er nødvendige forutsetninger for en vellykket laboratoriebehandling og en bedre oppklaring. Analysekapasiteten ved RMI skal styrkes gjennom økt bemanning og effektiv datakommunikasjon mellom analyselaboratoriet, politidistriktet og registerfører Kripos. Det skal videre utvikles bedre rutiner for samarbeid mellom politiets kriminaltekniske arbeid, DNA-analysearbeid og øvrig sakkyndig arbeid.

4.3.3 Bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og hatkriminalitet

I Soria Moria-erklæringen presiseres at Regjeringen vil arbeide for et tolerant og flerkulturelt samfunn og motarbeide diskriminering, fordommer og rasisme. Regjeringen har satt særlig fokus på bedre integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Arbeidet koordineres av Arbeids- og inkluderingsdepartementet og synliggjøres gjen-

nom vedlegg til St. prp. nr. 1: Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering. Vedlegget omfatter konkrete tiltak og mål på en rekke områder, inkludert justissektoren.

Det er viktig at politiet, påtalemyndigheten og rettsvesenet har kompetanse og ressurser til å håndheve lovverket mot rasisme og diskriminering. Hele befolkningen skal ha tillit til at politi og rettsvesen ivaretar deres rettigheter. Tillit til politiet og rettsvesenet er en forutsetning for at lovbrudd blir rapportert og vitner melder seg.

Tilsatte i politi- og lensmannsetaten skal være godt skolert i temaer som gjelder mangfold, inkludering, etikk og relevant lovverk. Politiet må ta initiativ til og opprettholde dialog med representanter for innvandrerbefolkningen – både lokalt og sentralt. I denne prosessen må det legges vekt på også å lytte til de som er kritiske til politiet.

Arbeidet med å øke andelen tilsatte med etnisk minoritetsbakgrunn i etaten skal videreføres. Det skal arbeides aktivt for å beholde tilsatte samt legges til rette for karriereutvikling – inkludert lederstillinger – for tilsatte med denne bakgrunn.

Det er en forutsetning at politiet har tillitt i alle deler av befolkningen. Et godt tillitsforhold mellom politiet og personer med etnisk minoritetsbakgrunn vil ha en rekke positive konsekvenser for politiets arbeid og samfunnet for øvrig. Politihøgskolen vil gjennomføre et forskningsprosjekt der tillitsforholdet mellom politiet og ulike befolkningsgrupper undersøkes.

Hatkriminalitet

Vold og overgrep som rammer personer med utgangspunkt i deres trosbekjennelse, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse, homofil legning, leveform eller orientering, såkalt «hatkriminalitet», skal vies særskilt oppmerksomhet. Vold som retter seg mot personer med utgangspunkt i hvem de er eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer. Det skaper redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn og undergraver det demokratiske samfunnets grunnleggende prinsipp om at alle mennesker er likeverdige.

Fra november 2006 ble Politiets saksbehandlingsverktøy (BL) utstyrt med en registreringsfunksjon som gjør det mulig å skille ut disse sakene elektronisk og gi dem nødvendig etterforskning og påtalemessig prioritet, notoritet og fremdrift. Statistikk for hatkriminalitet som tilfredsstiller kravene til validitet og reliabilitet vil tidligst kunne foreligge i første halvdel av 2008.

Justisdepartementet har bevilget midler til Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring

og Menneskerettsalliansen til gjennomføring av et prosjekt om hatkriminalitet. Prosjektet er delt i to hoveddeler. Del en er en omfangsstudie av vold mot homofile og lesbiske. Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring (NOVA) publiserte nylig en forskningsrapport som viste at lesbiske, homofile og bifile tenåringer er mer utsatt for mobbing, trusler og vold enn ungdom for øvrig. Del to av prosjektet er et informasjonsarbeid som på bakgrunn av funnene i rapporten vil bli rettet mot homofile og lesbiske, helsetjenesten, skolen og politiet, samt de som utøver volden. Det er nedsatt en styringsgruppe for prosjektet, som skal sikre bred forankring.

4.4 Økt samfunnssikkerhet

4.4.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Regjeringen vil legge økt vekt på samfunnssikkerhet, jf. Soria Moria-erklæringen.

Politiet er en sentral aktør i det sivile samfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag. Med bakgrunn i politiloven §§ 2, 7 og 27 skal politiet være forberedt på et bredt spekter av hendelser som kan kreve en større, velorganisert politiinnsats. Etaten har utarbeidet flere plan- og instruksverk for innsats ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Ekstraordinære hendelser og kriser vil ofte kreve koordinerte tiltak fra andre etater enn politiet. Skal politiets beredskapsoppgaver og ansvar for koordinert innsats ivaretas, er det avgjørende at etaten har en rolleforståelse og et øvelsesmønster som ivaretar samvirke med andre nød- og beredskapssetater, Forsvaret, fylkesmann, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum.

4.4.2 Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Justisdepartementet skal til enhver tid være forberedt på å samordne departementenes arbeid ved større nasjonale kriser. Det kan også være aktuelt ved kriser i utlandet som berører norske borgere og interesser, jf. Stortingets behandling av St.meld. nr. 37 (2004-2005), Innst. S. nr. 265 (2004-2005).

Gjennom politiets beredskapsarbeid og øving på nasjonalt og lokalt nivå utvikles og vedlikeholdes politiets evne til å koordinere krisehåndteringen gjennom egen og andre samvirkeaktørers innsats.

Øvelse Oslo ble gjennomført i oktober 2006. Det var den største sivilt ledede øvelse i sitt slag noensinne i Norge, der scenariet var å håndtere konsekvensene av et omfattende terroranslag i Oslo. Planleggingen var omfattende og førte til en gjennomgang og forbedring av en rekke samarbeidsrutiner og planer. Også selve gjennomføringen var krevende, ettersom politiets daglige beredskapsoppgaver skulle gå som normalt. Øvelsen ble gjennomført på en god måte og ga et godt grunnlag for ytterligere forbedring på en rekke områder.

Øvelsen ble ledet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap på oppdrag av departementet og var et samarbeidsprosjekt mellom Politidirektoratet, Fylkesmannen i Oslo, Oslo politidistrikt, Oslo kommune, helsemyndighetene og andre offentlige og private deltagere.

Politidirektoratet har som ledd i revideringen av sentrale instruksverk m.m. utarbeidet et nytt beredskapssystem – Politiets beredskapssystem (PBS).

4.4.3 Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet, og verne om betydelige samfunnsinteresser

Hendelser og kriser som oppstår skal håndteres rask og effektivt. Soria Moria-erklæringen fremholder at beredskapen mot terror og sabotasjeaksjoner skal styrkes og at antiterrorstrategien i fremtid skal bygge på justispolitiske prinsipper.

Det har i de siste årene skjedd betydelige endringer i trusselbildet. Terroraksjoner har ofte vært rettet mot store menneskegrupper, og samtidig medført store materielle ødeleggelser og skader på viktig infrastruktur. Trusselbildet er i dag komplekst og preges av grenseoverskridende kriminalitet der terror må anses som en alvorlig form for organisert internasjonal kriminalitet.

Å forebygge og bekjempe terrorisme nasjonalt og internasjonalt krever et tett og omfattende nasjonalt og internasjonalt samarbeid mellom sikkerhetstjenestene og det ordinære politi. I dette ligger også å forhindre at terrorhandlinger mot andre land blir planlagt og/eller støttet av personer som oppholder seg i Norge, eller at Norge blir brukt som skjulested for terrorister. Trusselen fra internasjonal terrorisme må særlig møtes med forebyggende nasjonale tiltak og styrket internasjonalt samarbeid. Det er også viktig at det er etablert en god antiterrorberedskap i politiet for å kunne avvære og bekjempe mulige terroranslag.

Departementet ser det som en særlig utfordring å forebygge radikaliserings til ekstrem islamisme i Norge. Det er viktig med en god dialog mellom ulike statlige og kommunale myndigheter og representanter for kulturelle og religiøse mil-

jører for å forebygge at personer blir tilknyttet miljøer der ekstrem islamisme praktiseres, og at personer som allerede tilhører disse miljøer får oppfordring til å bryte ut.

Både sikkerhetstjenesten og det ordinære politi må ha et relevant og tilstrekkelig kompetanse og ressursgrunnlag for både forebyggende og straffefølgende virksomhet.

Norge deltar i Initiativet for spredningssikkerhet (PSI). En rekke land deltar i samarbeidet, herunder USA, Russland, Frankrike og Storbritannia. Siktemålet er å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen. Arbeidet er særlig rettet mot å videreutvikle det juridiske rammeverket for samarbeid, utveksle etterretningsinformasjon og gjennomføre samhandlingsøvelser hvor nasjonale beslutningsprosesser blir prøvd i en internasjonal kontekst. Justisdepartementet og Politiets sikkerhetstjeneste (PST) sammen med Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet er sentrale aktører for å ivareta Norges nasjonale forpliktelser.

De prioriterte utfordringene for PST er knyttet til bekjempelse av terrorisme, politisk motivert vold, ulovlig etterretning, tiltak mot produksjon og spredning av masseødeleggelsesvåpen samt forebygge trusler mot myndighetspersoner som nevnt i politiloven § 17 d første ledd bokstav c.

PST skal også bistå ved gjennomføringen av forebyggende sikkerhetstiltak i statsadministrasjonen, forsknings- og undervisningsinstitusjoner, offentlig og privat næringsvirksomhet og annen virksomhet av betydning for viktige samfunnsinteresser.

Endringene i 2005 i straffeprosessloven og politiloven om romavlytting og bruk av tvangsmidler for å hindre alvorlig kriminalitet, har gitt PST utvidede muligheter til å ta i bruk virkemidler gjennom metoder for å forebygge og avverge blant annet terrorangrep.

Omfanget av ulovlig etterretningsvirksomhet har ikke avtatt de senere år. PSTs forebyggende arbeid på dette området videreføres.

4.5 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.5.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Regjeringen vil fortsatt legge til rette for at Norge skal spille en aktiv rolle i det internasjonale samarbeidet for å forbygge og bekjempe den alvorlige grenseoverskridende kriminaliteten. Regjeringen vil aktivt støtte opp om arbeidet i Europarådet og arbeide for et kraftig styrket FN. Soria Moria-

erklæringen fremhever en mer offensiv ivaretagelse av norske interesser overfor EU og et tettere samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. Regjeringen legger vekt på å videreføre det nære samarbeidet med EU i justis- og innenriksaker, nedfelt i formelle samarbeidsavtaler. Gjennom Schengenavtalen deltar vi i den felles grensekontrollen, visum og innvandringssamarbeidet, samt politisamarbeidet. Avtalen gir rett til deltakelse i utformingen av nye bestemmelser av betydning for gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengenregelverket. Deltakelse foregår i fellesorgan på arbeidsgruppe-, komité-, ambassadør- og ministernivå der Norge har talerett. Regjeringen er innstilt på å utvide samarbeidet med EU dersom hensiktsmessige muligheter åpner seg. Regjeringen vil allerede nå starte forhandlinger om norsk tilknytning til den delen av Prüm-avtalen som er inntatt i EU-beslutningen.

Norge har deltatt aktivt for å fullføre det omfattende arbeidet med neste generasjons Schengen informasjonssystem (SIS II) som vil være operativt ved årsskiftet 2008/2009. Schengenområdet vil i desember 2007 bli utvidet med de 10 landene som ble EU medlemmer i 2004.

For å sikre personvern og databeskyttelse når rettsåndhevende myndigheter i Schengenområdet utveksler personopplysninger i bekjempelsen av kriminalitet, arbeides det med et nytt regelverk på dette området som også vil gjelde for Norge. Dette vil bli tatt inn i forslaget til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (Politiregisterloven) som Regjeringen tar sikte på å fremme våren 2009.

Med det utvidete Schengenområdet hvor personkontrollen oppheves ved de indre grenser, blir det en prioritert oppgave for EU å sikre kontrollen av de ytre grensene for å demme opp for grensekryssende kriminalitet og illegal innvandring. Gjennom EUs yttergrensefond – som er en videreutvikling av Schengenregelverket der Norge vil delta – ytes den finansielle støtten som kreves for å oppnå en helhetlig og forsvarlig forvaltning av de ytre grenser (land, sjø og luft), inkludert visumutstedelse. Koordinering av det operative samarbeidet om kontroll på de ytre grenser foretas av FRONTEX, EUs yttergrensebyrå, der Norge deltar. I tilfeller med uvanlig stor pågang av personer som ønsker å krysse et grenseområde mellom et medlemsland og et land utenfor Schengenområdet er det nå gjennom et eget EU-regelverk etablert bistandsteam med deltakere fra alle Schengenlandene. Bistandsteamet skal hjelpe vedkommende lands myndigheter med å håndtere denne pågangen på en betryggende måte i henhold til gjeldende regelverk.

I løpet av 2005 og 2006 ble det foretatt en evaluering av norsk gjennomføring av Schengenregelverket. EUs råd har konkludert med at Norge i hovedsak følger opp grensekontrollen på en tilfredsstillende måte.

Et viktig aspekt ved vårt samarbeid med EU er forpliktelsene Norge nå har påtatt seg som en følge av utvidelsen av EØS avtalens virkeområde etter utvidelsen av EU.

Gjennom internasjonalt politisamarbeid sikres norsk politi nødvendige verktøy for kriminalitetsbekjempelse og det legges til rette for nødvendig informasjonsutveksling og operativt samarbeid. Norsk deltakelse i Interpol utgjør det viktigste globale nettverket for bekjempelse av internasjonal kriminalitet. Interpol-samarbeidet understøtter og supplerer det viktige arbeidet som skjer innenfor FN når det gjelder utforming av konvensjoner og støtte i kampen mot den organiserte kriminaliteten på global basis. Norge har to personer ved Interpols generalsekretariat, og i tillegg er det for tiden utstasjonert en tjenestemann i FRONTEX og en i Europol. Regjeringen ønsker å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe barnepornografi og støtter Interpols opprettelse av International Child Sexual Exploitation Database.

Regjeringen vil arbeide for et styrket FN og vil at Norge skal være pådriver i FNs arbeid for felles standarder på viktige områder.

FN ved UNDOC (United Nations Office on Drugs and Crime) i Wien er en viktig internasjonal arena når det gjelder kriminalitetsbekjempelse. UNDOC har som mandat å bistå medlemslandene i bekjempelse av ulovlige narkotiske stoffer og kriminalitet, inkludert menneskehandel, korrupsjon og terrorisme. Viktige kriminalpolitiske spørsmål diskuteres i de årlige møter i hhv. Narkotika- og Kriminalitetskommisjonen. FN konvensjonene mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og de tre tilleggsprotokoller mot menneskehandel, menneskesmugling og våpen, ble ratifisert av Norge i 2003. Vi deltar i konvensjonspartskonferanser som er etablert for å følge opp implementering av disse instrumentene.

Regjeringen deltar på bred front i det internasjonale arbeidet mot korrupsjon. 29.06.2006 ratifiserte Norge FN-konvensjonen mot korrupsjon av 31.10.2003, og den trådte i kraft for Norges del en måned senere. Regjeringen vil følge opp relevante FN-prosesser for å sikre at FN-konvensjonen mot korrupsjon gjennomføres på en hensiktsmessig måte i medlemsstatene.

Norge deltar aktivt i OECDs og Europarådets arbeid mot korrupsjon, basert på rettslige instrumenter utviklet i disse organisasjonene.

Financial Action Task Force er en viktig internasjonal standardsetter når det gjelder tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Regjeringen vil videreføre arbeidet i denne gruppen.

4.5.2 Bidra til demokratisering og institusjonsbygging

I Soria Moria-erklæringen understreker Regjeringen at den vil styrke norsk innsats for konfliktforebygging og konfliktløsning. Det vises til FNs særlige fortrinn for å understøtte stats- og institusjonsbygging og at dette skal prioriteres.

Justisdepartementet ønsker å legge til rette for at Norge kan delta med sivilt personell, særlig i FNs fredsbevarende- og fredsbyggende operasjoner. Bistandsaspektet gjør seg i stigende grad gjeldende i internasjonalt politisamarbeid ved at land som arbeider for å etablere moderne og demokratiske samfunnsformer, søker bistand til bl.a. utvikling av landets politistyrke/sivile krisehåndtering.

Regjeringen har bestemt at inntil en prosent av den norske politistyrken kan avsettes til bruk i utenlandstjeneste. Pr. juni 2007 bidrar Norge med ca. 70 tjenestekvinner og -menn innenfor oppgaver relatert til sivil krisehåndtering gjennom FN, OSSE og EU eller bilaterale avtaler. Den største satsningen er på Balkan og i Afghanistan.

4.6 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

Regjeringens mål om en åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor skal sikres gjennom god tilgjengelighet og service, tydelige ansvarslinjer, god ressursutnyttelse og samarbeid på tvers av ulike virksomheter. Publikumsundersøkelser vil være en sentral del av vurderingsgrunnlaget.

4.6.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Politireformen

Politireform 2000 er nå sluttevaluert. Evalueringen konkluderer med at reformen har vært nyttig og nødvendig og lagt grunnlaget for en positiv utvikling av politiets virksomhet fremover. Reformen har hatt positiv effekt på flere organisasjonsmessige og styringsmessige forutsetninger av betydning for å kunne realisere reformens mål.

Evalueringen viser at reformen har hatt en positiv effekt når det gjelder kostnadseffektivitet og bekjempelse av alvorlig kriminalitet. Reformen har imidlertid hatt liten eller ingen effekt på forebyggende arbeid, bekjempelse av kriminalitet som rammer folk flest og politiets publikumsorientering. Departementet vil i samarbeid med direktora-

tet følge opp evalueringen slik at denne kan brukes aktivt i den videre utvikling av politi- og lensmannsetaten.

Reform av den sivile rettspleien på grunnplanen

Med bakgrunn i lovendring sommeren 2004, jf. Ot. prp. nr. 43 (2003 – 2004) og Innst. O. nr. 90 (2003 – 2004), ble de sivile rettspleieoppgavene fra 01.01.2006 samlet i politi- og lensmannsetaten i hele landet. Sekretariatsfunksjonen til forliksrådene i kommunene ble samtidig overført til politiet. Hovedformålet med denne reformen var å sørge for en enhetlig og mer rasjonell organisering av rettspleiegjøremålene og en forenkling for publikum. Reformen innebar også innføring av nytt saksbehandlingssystem – SI-AN. Systemet er utviklet i et samarbeid mellom Justisdepartementet, Finansdepartementet, Statens innkrevingsentral og Politidirektoratet.

Politidirektoratet skal gjennomføre en prosesevaluering av reformen og SI-AN innen desember 2007. Departementet vil komme tilbake til evalueringen når den foreligger.

Politidirektoratet har hatt på høring et forslag om at namsfogdene i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger ikke lenger skal være direkte underlagt Politidirektoratet, men organisert under politimesteren i hhv. Oslo, Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland. Politimestrene i Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland har i dag ansvar for de sivile gjøremålene i resten av distriktene. De er positive til denne omorganiseringen ettersom kompetansen på denne måten kan utnyttes bedre i hele distriktet.

Etter Justisdepartementets oppfatning vil en få en mer effektiv behandling av de sivile gjøremålene og en bedre utnyttelse av den totale kompetansen om namsfogdene i Bergen, Trondheim og Stavanger blir underlagt politimesteren i distriktet. Endringen vil bli gjennomført i 1. kvartal 2008. Når det gjelder Oslo, vil departementet avvente erfaringer fra de tre andre distriktene før det tas standpunkt til organiseringen.

Rekruttering

Utfordringene i forhold til hvor rekrutteringsproblemene ligger rent geografisk, har endret seg. Tidligere var det stort sett utkantstrøk og små enheter som hadde rekrutteringsproblemer. Nå opplever også øvrige politidistrikter og store enheter uønsket ledighet over tid. Eksempelvis er det på østlandsområdet en viss konkurranse mellom politidistriktene og særorganene om spesialistene.

Politihøgskolen etablerte i 1997 en avdeling i Bodø. Hovedintensjonen med etableringen av avdelingen var å bedre rekrutteringen av tjenestemenn til Nord-Norge. En undersøkelse gjennomført i 2007 viser at tiltaket har hatt en positiv betydning for rekrutteringen til landsdelen. Av de totalt 205 uteksaminerte studentene fra Nord-Norge som inngår i undersøkelsen, blir 70 prosent i landsdelen.

Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) har departementet utredet virkemiddelordninger for rekruttering av politiutdannet personell, herunder en vurdering av opptakskriteriene til Politihøgskolen, jf. Innst. S. nr. 145 (2005-2006). En undersøkelse Politidirektoratet gjorde i februar 2007 viser at flere politidistrikter/særorganer har iverksatt egne virkemiddeltiltak for å sikre seg best mulig søkergrunnlag ved kunngjøring av stillinger for politiutdannet personell. På kort sikt kan tiltak som gjør at polititjenestemenn står lenger i tjenesten gi en positiv effekt, mens en økning i antallet studenter først vil få en effekt på lengre sikt.

Materiell og utstyr

Kjøp av materiell og utstyr utgjør en betydelig del av utgiftene til politi- og lensmannsetaten, og investeringer gjøres innenfor mange ulike områder. Investeringene skal videreføres på om lag samme nivå som i 2007. Særlig vil anskaffelser innenfor verneutstyr, våpen og kjøretøyer bli prioritert. Det enkelte politidistrikt har ansvar for å utarbeide planer og foreta nødvendige anskaffelser. Det vises også til St.prp. nr. 12 (2006-2007) hvor det ble redegjort for omdisponeringer og tilleggsbevilgninger mv. slik at investeringene til pistoler, utstyr til kommunikasjonskontroll mv. kunne økes.

Det er et overordnet mål at det skal være trygt å jobbe i politiet. Etaten skal tilrettelegge og drive sin virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår skader på personellet. For å møte dagens trusselbilde og beskyttelsesgrad er tjenestetilpasset verneutstyr (TTV) utviklet. En planmessig utskifting av verneutstyr er i gang. Tunge vernevester anskaffes i løpet av 2007 og i løpet av 2008 skal politiet ha anskaffet pistoler og fått opplæring i bruk.

Målekriterier for det totale politiprodukt og referansemålinger

Politidirektoratet tok i 2006 i bruk verktøyet Politimesterens styringsverktøy (PSV). Systemet inneholder styringsinformasjon basert på politiets straffesaksregister (STRASAK), samt referansemålinger og basisinformasjon om politidistriktene.

Systemet danner grunnlag for resultatoppfølging og rapportering i inneværende driftsår og ellers som informasjonsgrunnlag i forbindelse med målfastsettelsen neste år. Etter hvert som det vinnes erfaring med verktøyet, vil Politidirektoratet vurdere om PSV kan være hensiktsmessig som styrings- og rapporteringsverktøy også for særorganene.

Justisdepartementet vil for øvrig videreutvikle dagens måleparametre av politiets forebyggende arbeid, slik at politiet i større grad settes i stand til å evaluere sine tiltak.

Informasjons og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Politiet satser på effektive informasjonssystemer og sambandsløsninger som strategisk virkemiddel for å nå kriminalpolitiske mål. Politiets planer for og satsing på informasjonssystemer innrettes i samsvar med føringer for justissektoren, og vil bidra til å forbedre og effektivisere politiets arbeidsprosesser. Politiet vil i 2008 videreføre arbeidet med å modernisere etatens straffesaksløsninger. Videre vil det være fokus på å forbedre informasjonssystemer som mer effektivt skal støtte politiets operative virksomhet.

Innføringen av ny digital sambandsløsning (Nødnett) i politiet fortsetter i 2008. Anbudsrunderen er slutført og fase 1 av utbyggingen er påbegynt. Det vil bli gjennomført en evaluering av fase 1 før Stortinget skal ta stilling til videre utbygging. Nødnettprosjektet er overført til et nytt Direktorat for nødnett-kommunikasjon (DNK). Under arbeidet med detaljplaner og løsning for utbygging av radionettet ble det avdekket at viktige aktiviteter vil ta lengre tid enn forventet. Dette medfører en forsinkelse på åtte måneder, slik at ferdig utbygging av første trinn forskyves til november 2008.

Politiet vil videreføre arbeidet med å styrke etatens IT-infrastruktur, herunder tiltak for å sikre drift av kritiske systemer og forbedre reserve-driftsløsninger.

Vaktvirksomhet

Justisdepartementet skal innen høsten 2008 ha ferdigstilt en gjennomgang av lovverket som regulerer private vaktseksler. I forbindelse med denne gjennomgangen, er Politidirektoratet og politidistriktenes erfaring med vaktvirksomhetsloven og politiets kontroll og oppfølging med vaktseksler av betydning. Det vil også bli vurdert hvordan man kan håndtere at ansatte i selskapene tar oppdrag som ikke er forenlig med vaktvirksomhet og som kan være ulovlig.

Politidirektoratet har i 2007 startet arbeidet med et nytt vaktvirksomhetsregister for å effektivisere politiets kontroll med vaktseksler. Gjennomgangen vil også omfatte vurderinger omkring ledsagervirksomhet/private livvakter.

Privat etterforskning

Privat etterforskningsvirksomhet er i dag ikke underlagt kontroll fra myndighetenes side. Spørsmålet om regulering av privat etterforskningsvirksomhet har vært vurdert flere ganger tidligere. Med bakgrunn i utviklingen i bransjen, vil Justisdepartementet vurdere om det er behov for å lovgivere bransjen. Arbeidet skal være ferdig i løpet av 2007.

Lokalisering av politihelikopter

Oslo politidistrikt arbeider med lokalisering av helikoptertjenesten i overensstemmelse med Stortingets vedtak av 16.05.2002, jf. Innst. S. nr. 4 (2004-2005). I påvente av løsning for permanent lokalisering i Oslo, flyttes helikoptertjenesten fra Gardermoen til Kjeller flyplass i løpet av høsten 2007. Konesjonen gir helikoptertjenesten adgang til å benytte Kjeller i inntil tre år. Flyttingen til Kjeller bidrar til kortere responstid og økt tilgjengelighet.

Leiekontrakten for politihelikopter er forlenget med ytterligere to år til 01.09.2010. Ved leiekontraktens utløp er Justisdepartementet i hht. kontrakten forpliktet til å kjøpe helikopteret.

Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser – personalpolitikk

Likestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utfordringen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Av de 27 politimestrene og 6 lederne for politiets særorgan er det i dag 3 åremålsbeskikkete og en konstituert kvinnelig politimester. Ved det første toppleder- og lederkandidatprogrammet deltok 21 kandidater. Her var 7 deltakere kvinner.

Måltallene i Strategisk plan for likestilling (2003 – 2007) for politi- og lensmannsetaten er 20 % kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger og 40 % kvinnelige ledere i jurist- og administrative stillinger innen utløpet av 2007. Andelen kvinnelige ledere i tjenestemannsstillinger har økt fra 7 til 11 % i perioden 2003 til 2006, mens kvinneandelen i juriststillinger har gått ned fra 20 til 16 % i samme periode. Andelen kvinnelige ledere i administrative stillinger har økt fra 42 % i 2003 til drøyt 50 % i 2006.

Det har i perioden vært satt inn flere tiltak på likestillingsområdet, bl.a. lik kjønnsfordeling på

lederopplæringskurs/programmer i regi av Politidirektoratet, å oppfordre kvinner til å søke lederstillinger, oppmuntre flere kvinner til å delta på kurs, øremerke midler til kompetanseutvikling for kvinner, praktisere moderat kjønnskvoltering samt å tilrettelegge slik at kvinner kan hospitere i lederstillinger.

Politidirektoratet har gått fra å arbeide med likestilling mellom kjønnene spesielt, til å jobbe mer helhetlig med mangfold. Å motarbeide diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisk opprinnelse, hudfarge, seksuell orientering, alder og nedsatt funksjonsevne er en viktig oppgave i mangfoldsarbeidet.

Det har vært en økning i antallet ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten siden 2006. Politihøgskolen har drevet et aktivt og systematisk rekrutteringsarbeid rettet mot etniske minoriteter gjennom flere år. Ved opptaket i 2007 var det en tredobling av studenter med slik bakgrunn. Dette viser at det er viktig at Politihøgskolen driver bevisst rekrutteringsarbeid. Det er i tillegg viktig å beholde denne gruppen ansatte, og Politidirektoratets og Politihøgskolens samarbeidsprosjekt «Rekruttere og beholde» er derfor igangsatt.

For å øke politidistriktenes bevissthet og kunnskap om hvorfor mangfold i politiet er ønskelig og viktig, har Politidirektoratet gjennomført møter med ledergruppen i et utvalg politidistrikter om temaet. Som en oppfølging av topplederkonferansen «Mangfoldsløftet» arrangerte direktoratet i fjor konferansen «Sett søkelys på mangfold». Tilbakemeldinger tyder på at Politidirektoratets innsats i mangfoldsarbeidet har ført til økt kunnskap og bevissthet.

Politidirektorat vil utarbeide ny overordnet personalpolitikk for etaten. Den strategiske planen for likestilling løper ut i 2007, og vil bli erstattet av en langsiktig plan for økt mangfold i politi- og lensmannsetaten (2008-2012). Tiltakene fra prosjektet «Mangfold i politi- og lensmannsetaten» (2006) vil bli implementert i den nye planen.

Arbeidstidsbestemmelser

Nye arbeidstidsbestemmelser i politi- og lensmannsetaten ble iverksatt fra 01.10.2005, og senere revidert med virkning fra 01.06.2007 som følge av endringer i Arbeidsmiljøloven.

Endringene i arbeidsmiljølovens kapittel 10 om arbeidstid har skapt nye utfordringer for politi- og lensmannsetaten. Hovedregelen i arbeidsmiljøloven er at arbeidstakerne skal ha minst 11 timer

sammenhengende arbeidsfri i løpet av 24 timer. Loven åpner imidlertid for at det avtales unntak fra denne hovedregelen. Slik avtale kan bare inngås dersom arbeidstakerne sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern. Spesielt i politidistrikter med store avstander og små tjenesteenheter kan kravet til hvileperioder føre til behov for utvidet vaksamarbeid fordi det vil være behov for flere tjenestemenn for å fylle en tjenesteliste.

Slike unntak fra hovedregelen er avtalt for hovedtyngden av de ansatte i politi- og lensmannsetaten. Avtalen har vært vurdert av Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) og hovedsammenslutningene som har gjort unntakene gjeldende til 31.12.2007. En videreføring av unntakene må således avtales mellom FAD og hovedsammenslutningene.

Vurderinger av konsekvenser av nye arbeidstidsbestemmelser er sentralt i det oppdrag Politidirektoratet er gitt om å utrede politi- og lensmannsetatens utdannings- og bemanningsbehov, både når det gjelder politiutdannet personell og personell med annen utdanning, fram til 2015. Utredningen skal være ferdig 01.06.2008.

Helse, miljø og sikkerhet

I St. meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver og i St.prp. nr. 1 (2006-2007) understrekes viktigheten av å utvikle en bærekraftig HMS-kultur i politiet, blant annet et inkluderende arbeidsmiljø som tar hensyn til ansattes ulike tilpasningsbehov gjennom ulike faser av yrkeskarrieren.

Det er et overordnet mål at det skal være trygt å arbeide i politi- og lensmannsetaten, og at etaten skal tilrettelegge og drive sin virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår skade på personell, materiell eller miljø.

For at denne målsettingen skal nås, er det viktig å satse på å utvikle en god sikkerhetskultur i politi- og lensmannsetaten som har:

- Forankring i ledelsen – nye krav i den nye arbeidsmiljøloven (bl.a. vold og trusler og opplæring av ledere)
- Medansvar fra de tilsatte – den enkeltes ansvar
- Åpenhet for å rapportere uønskede og kritiske hendelser
- Fokus på forbedringer gjennom HMS-revisjon
- Nødvendig verneutstyr og kompetanse.

Det skal i all planlegging, sentralt og lokalt, og i daglig utøvelse av lederskap og tjenesteutførelse legges vekt på helse, miljø og sikkerhet.

Politireserven

Politireserven er hjemlet i lov om tjenesteplikt i politiet av 21. november nr. 3 1952. Politireserven administreres av Utrykningspolitiet i Stavern og består i dag av ca. 800 reservister som er opplært og utstyrt. Politireserven har ikke vært benyttet i særlig grad siden Olympiske leker i 1994. Vurdering av politireservens fremtid vil bli sluttført i 2007. Vurderingen vil omfatte bl.a. hjemmelsgrunnlaget, størrelsen, lokalisering, organisering, kost/nytte, grensesnittet mht sivilforsvaret, Heimevernet og frivillige beredskapsorganisasjoner. Departementet vil komme tilbake til saken på egnet måte.

Utdanning – Politihøgskolen

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge, og skal gjennom utdanning, forskning og formidling av fagkunnskap bidra til å dekke politiets behov for kompetanse og kompetanseheving. Høgskolen gjennomfører den treårige bachelorutdanningen og etter- og videreutdanninger, inkludert masterutdanning. Forskning ved høgskolen utvikler kunnskap om politiet som samfunnsinstitusjon og om politiets arbeid med ulike kriminalitetsformer. Forskningen må ha fokus på politiets måloppnåelse, herunder organisering, arbeidsmetoder og ressursbruk. Det skal legges vekt på faglig samarbeid både med yrkesfeltet og med aktuelle utdannings- og forskningsmiljøer, nasjonalt og internasjonalt.

Akkrediteringen som høgskole forutsetter at Politihøgskolen tilfredsstillere klare kvalitetskrav til utdanning og forskning. Dette innebærer behov for fortsatt styrking av fagmiljøet ved høgskolen og de formelle kvalifikasjonene til undervisningspersonalet i samsvar med forskrifter for universiteter og høgskoler. Høgskolen må også oppfylle krav til internasjonalisering i utdanning og forskning og krav til system for kvalitetssikring av virksomheten.

Høgskolen har styrket innsatsen i arbeidet med rekruttering og opptak av studenter til bachelorutdanningen. Særlig gjelder dette rekruttering av studenter med minoritetsbakgrunn. Politihøgskolen må imidlertid styrke sitt arbeid ytterligere for å rekruttere studenter med samisk språk og samisk bakgrunn til politiutdanningen. Arbeidet må støtte seg på forskning som gir sikrere kunnskap om godt egnede rekrutteringstiltak.

Innsats i utdanning og utvikling av ledelse for ulike nivåer og funksjoner i etaten må fortsatt være

prioritert. Utdanningstilbud rettet mot bl.a. kriminalteknikk, økonomisk kriminalitet, vold og seksuelle overgrep må forsterkes. Utdanningstilbudene rettet mot operativ ledelse og håndtering av ulykker, kriser og terrorvirksomhet, må utvikles og videreføres. Justissektorens kurs- og øvingscenter (JKØ) i Stavern og utdanningscenteret i Kongsvinger skal dekke Politihøgskolens behov for de nødvendige kurs- og øvingsfasiliteter. Politihøgskolen er tildelt en sentral rolle i forbindelse med etableringen av nytt sambandsystem for politiet. Høgskolen har fått ansvaret for opplæring som sikrer politi- og lensmannsetatens kompetanse i bruk av det nye digitale nødnettet. Et operativt øvelsescenter for nødnettet er etablert i Stavern, og tas i bruk fra 01.11.2007.

Det høye opptaket på 432 studenter til grunnutdanningen skal fortsette i 2008. Dersom det høye opptaket skal videreføres framover, må kapasiteten ved Politihøgskolen økes. Justisdepartementet vil vurdere behovet for en eventuell utvidelse av kapasiteten ved Politihøgskolen og hvordan en eventuell utvidelse best mulig kan gjennomføres, herunder om eksisterende avdelinger bør utvides eller om det bør etableres en ny avdeling et annet sted i landet.

4.6.2 Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

Forvaltningssaker

Politiets arbeid med forvaltningssaker omfatter en rekke sakstyper, blant annet behandling av våpen, pass, førerkortsaker, kontroll med vaktelskaper, vedtak om å holde godkjent ordensvakt iht. serveringsloven, bevilling til å drive brukthandel, vedtak etter hundeloven om å omplassere eventuelt avlive hund, politiattester, tvangssaker og utlendingssaker.

Våpen

Regjeringen vil i 2008 gjennomføre et nytt våpenamnesti. Under amnestiet som ble gjennomført i 2003/2004 ble det innlevert/etterregistrert ca. 36 000 registreringspliktige skytevåpen. Det antas at det fortsatt finnes et betydelig antall uregistrerte skytevåpen i norske hjem. Et estimat fra 2000 anslår antall uregistrerte registreringspliktige våpen til i underkant av 80 000.

For å bedre kunnskapen om forekomsten av skytevåpen i kriminelle miljøer har Justisdepartementet foreslått et kartleggingsprosjekt i regi av Politidirektoratet, herunder omfanget av ulovlig import og handel med skytevåpen.

Tabell 2.22 Statistikk våpensaker

	2003	2004	2005	2006
Våpen	51 009	100 920 ¹	56 327	41 325

¹ Økningen i antall saker skyldes gjennomføring av våpenamnesti.

Pass

I løpet av 2008 tas det sikte på å starte utplassering av utstyr i politidistriktene for opptak av biometri ved passutstedelse og som ledd i klargjøringen av bruk av biometrisk informasjon ved visumutstedelse og grensekontroll (ansiktsbilde og fingeravtrykk) samt for å forberede oppstart av bruk av fingeravtrykk i norske pass fra 2009. Det skal ved tilretteleggingen legges stor vekt på publikumsservice og brukervennlige løsninger. Behov for utplassering av utstyr må vurderes og ses i sammenheng med eventuell produksjon av nasjonalt ID-kort. Dette vil skje i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet.

I grensekontrollen skal det søkes etablert løsninger som er minst mulig forsinkende og inngripende for lovlige reisende, samtidig som sikkerhet for publikum og hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse blir ivaretatt.

Tabell 2.23 Statistikk pass

	2004	2005	2006
Ordinære pass	483 091	539 692	576 521
Nødpass	54 446	40 731	26 214

Nasjonalt ID-kort

Den interdepartementale arbeidsgruppen nedsatt av Justisdepartementet for å vurdere etablering av et nasjonalt ID-kort, fremla i februar 2007 sin innstilling. Denne går ut på at det etableres et tilbud om nasjonalt ID-kort for alle fast bosatte i Norge. Tradisjonelle former for ID-kort har vist seg å være beheftet med svakheter som åpner for misbruk. Det er viktig å sikre seg mot at det kan utstedes to identiteter («dobbel ID»). Kortet skal også forsynes med mulighet for elektronisk kommunikasjon (bl.a. elektronisk signatur). Ordningen, som forutsettes forankret i lov, foreslås administrert av politiet med forankring i eksisterende organisasjon og infrastruktur som benyttes ved behandling av søknad om pass.

Forslaget har vært på høring, og Regjeringen tar sikte på å fremme en lovproposisjon i løpet av 2008.

Lotterioppgaver

De restoppgaver som i dag ligger i politiet etter lotteriloven, skal overføres til Lotteri- og stiftelsestilsynet, jf. St. meld. nr. 42 (2004 – 2005). På grunn av rettslig usikkerhet knyttet til driften av dagens gevinstautomater ble overføringen utsatt til Lotteritilsynets øvrige oppgaver var avklart. Dette er nå avklart og Kultur- og kirke departementet vil i samarbeid med Justisdepartementet iverksette overføring av oppgavene fra 01.01.2008.

Utlendingsforvaltningen

Regjeringen har gjennom de siste årene prioritert arbeidet med tilbakevending og retur av utlendinger med ulovlig opphold. Flere returavtaler er inngått og regjeringen skal ytterligere intensivere innsatsen for å få til returavtaler med flere land. Utlendinger med ukjent bakgrunn og identitet kan være en sikkerhetsrisiko. Innsatsen for å avklare identiteten til asylsøkere og andre utlendinger politiet kommer i kontakt med ved søknadsbehandling, innreisekontroll eller i andre sammenhenger skal derfor styrkes. Som et ledd i kriminalitetsbekjempelsen skal politiet legge vekt på å avdekke ulovlig opphold i den ordinære operative kontrollvirksomheten.

Politiet skal prioritere arbeidet med utvisning av straffedømte utlendinger slik at disse så raskt som mulig eventuelt skal kunne overføres til soning i hjemlandet.

Erfaringer viser at et forholdsvis stort antall av dem som får et negativt vedtak vil forsvinne fra oppgitt adresse før eller etter at vedtaket er fattet. I tillegg er det av ulike årsaker vanskelig å returnere tvangsmessig til en del land. Med utgangspunkt i denne utviklingen er det liten grunn til å tro at antallet personer som ikke returnerer frivillig, og derfor må uttransporteres med tvang, vil øke i 2008.

Justisdepartementet legger til grunn at det i 2008 skal uttransporteres totalt 3 100 personer.

I 2006 ble det opprettet et returprosjekt i regi av Justisdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Returprosjektet er besluttet videreført i 2008. Det er i denne forbindelse opprettet arbeidsgrupper som skal videreutvikle og iverksette tiltakene fra returprosjektet, bl.a. styrke arbeidet med identitetskontroll. En stor utfordring i utlendingsforvaltningen er knyttet til fastsettelse av asylsøkernes og andre utlendingers identitet.

Det er politiets ansvar å fastsette en persons identitet. I dette arbeidet er det viktig med et nært samarbeid med andre relevante offentlige myndigheter. Det vurderes å utarbeide egne veiledere for å effektivisere samarbeidet.

Regjeringen ønsker å øke bruken av sambandsmenn/utlendingsattacheer, som bl.a. vil ha som oppgave å analysere situasjonen i vertslandet, identifisere migrasjonsstrømmer, bistå ved verifisering av ID-opplysninger mv., kontrollere dokumenter i visum- og asylsaker og gjøre undersøkelser i familiegjenforeningssaker m.m. Regjeringen foreslår å bevilge 10 mill. kr til dette i 2008, hvorav 1 mill. kr bevilges til politiet til ambulerende attache, 1 mill. kr til Utlendingsdirektoratet og 8 mill. kr til Utenriksdepartementet.

Politiets utlendingsinternat

Utlendinger som er pågrepet og fengslet i påvente av utsendelse etter endelig avslag på asylsøknad eller i påvente av at rett identitet blir klarlagt, skal

oppholde seg i en lukket institusjon, Politiets utlendingsinternat (Trandum). Det ble foretatt en lovendring og gitt nye forskrifter i 2007. Dette skal til sammen gi et tilfredsstillende regelverk for innretningen av utlendingsinternatet, inkludert behandlingen av utlendingene som oppholder seg der. Bl.a. ivaretas de anbefalinger som fulgte av inspeksjonsrapport fra Europarådets torturkomité, samt standarder gitt av FNs høykommissær for flyktninger. Dette innebærer bl.a. et bedret aktivitetstilbud, særlig for barnefamilier og utlendinger med lengre tids opphold. Hjemler for kontroll og maktbruk er tydeliggjort, og utlendingenes rettigheter er understreket, bl.a. ved at det skal tilrettelegges for at andre offentlige instanser som f.eks. helsetjeneste og barnevern best mulig skal kunne yte nødvendige tjenester.

Ordningen med bruk av privat vaktsselskap er avsluttet. I tråd med Soria Moria-erklæringen skal drift av denne type institusjon utføres av ansatte i politiet.

Kap. 440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	7 183 226	7 048 783	7 422 102
21	Spesielle driftsutgifter	68 775	100 603	68 929
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	5 511	7 960	7 302
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	50 107	61 969	54 634
70	Tilskudd	6 593	6 978	10 278
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 237	2 322	2 422
72	Tilskudd til Det mosaiske trossamfunn	4 948		
73	Tilskudd til EUs yttergrensefond			47 000
	Sum kap. 440	7 321 397	7 228 615	7 612 667

1 Innledning

Kapitlet omfatter all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt), samt Politidirektoratet, Kripos, Utrykningspolitiet, Politiets utlendingsenhet, Politiets data- og materiell-tjeneste, Økokrim og Politiets sikkerhetstjeneste.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og administrative formål samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettert på kap. 440.

Politidirektoratet

Politidirektoratet er en del av den sentrale politiledelsen, og er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Med unntak av Politiets sikkerhetstjeneste har Politidirektoratet ansvar for ledelse og oppfølging av politidistriktene og særganene.

Direktoratet er ansvarlig for å sette regjeringens kriminalpolitikk ut i praksis, og har det utøvende ansvar for faglig ledelse og styring av etaten.

Direktoratet er klageinstans for forvaltningsavgjørelser truffet av politimestrene eller andre underliggende særorgan.

Direktoratet deltar aktivt i det kriminalitetsbekjempende arbeid ved å koordinere og styre den samlede politiinnsatsen. Gjennom aktiv bistand til kriminalitetsanalyse, samordning av ressurser, metodeutvikling, samt ledelses- og kompetanseutvikling gir direktoratet kvalifisert støtte og service til politi- og lensmannsetaten. Direktoratet er ansvarlig for å utvikle gode styringsformer for alle ledd i etaten, og sikre høy kompetanse innenfor det politifaglige området.

Politidirektoratet samordner og koordinerer virksomheten i politiets særorganer.

Politidirektoratet koordinerer og følger opp Norges engasjement som deltaker i internasjonale politistyrker, og har en sentral rolle når det gjelder Norges deltakelse i internasjonalt politiarbeid.

Direktoratet utvikler informasjonsfaglige strategier for etaten. Det er også direktoratets oppgave å etablere gode samarbeidsrelasjoner med andre sentrale aktører og fremme politifaglige synspunkter og råd overfor Justisdepartementet, direktorater, organisasjoner og institusjoner.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 441, post 01

Bemanningen i politidistriktene og særorganene (unntatt Oslo politidistrikt, jf. eget kapittel) utgjorde pr. 01.03.2007 ca. 10 208 årsverk. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter ved Politidirektoratet, politidistriktene unntatt Oslo politidistrikt, politireserven og politiets særorganer (unntatt Politihøgskolen, jf. kap. 442). Justisdepartementet reserverer sentralt en mindre del av bevilgningen til oppfølging av handlingsplaner, dekning av sentralt inngått avtale om registerutgifter for hele justissektoren med mer.

Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterte innsatsfaktorer og budsjetteres også under post 01. Bevilgningen på posten foreslås styrket med om lag 76,5 mill. kr ift. saldert budsjett 2007. Dette tilsvarer helårsvirkningen av forslag fra St.prp. nr. 69 (2006-2007) om styrking av politiets driftsbudsjett, driftsbudsjettet til Politiets sikkerhetstjeneste, Økokrims etterforskning av en stor og omfattende sak om skattesvik, forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn og økt sakstifang av oppholdssaker på asyl- og utlendingsfeltet. Bevilgningen foreslås videre styrket med 62,9 mill. kr for å sikre utvidet og økt bruk av DNA og med 4 mill. kr for å sikre bedre informasjon fra politiet til fornærmede i straffesaker.

Bevilgningen foreslås videre styrket med 3 mill. kr til politiets forvaltning av EUs yttergrensefond og med i overkant av 13 mill. kr til generell styrking av drift, bl.a. slik at politiet gjøres i stand til å følge opp den økte satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Bevilgningen foreslås økt med om lag 14 mill. kr for å styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner, herav 8,5 mill. kr til etablering og opplæring mv. av familievoldsteam/styrking av familievoldskoordinatorrollen og om lag 5,5 mill. kr for etablering av tre nye Barnehus i 2008. Posten foreslås styrket med 1 mill. kr som følge av Regjeringens ønske om å øke bruken av sambandsmenn/utlendingsattachéer ifm. retur og tilbakevending. Bevilgningen på posten foreslås også økt med 17 mill. kr, jf. omtale under kap. 440, post 21. For å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at midler bevilget under kap. 440, post 01 kan nyttes under kap. 441, post 01, og motsatt, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås at Justisdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 40 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under hhv. kap. 3440, postene 02, 03 og 06, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingsaker. Det foreslås å omdisponere 17 mill. kr til post 01 som følge av at ordningen med bruk av sivile vektere ved politiets utlendingsinternat på Trandum ble avvirket i 2007, jf. omtale i St.prp. nr. 69 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 230 (2006-2007). I tillegg er bevilgningen under posten foreslått nedjustert på bakgrunn av erfaringstall.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten skal også dekke noen personellutgifter og eventuelt utgifter til å bedre søkemetodene. Bevilgningen foreslås nedjustert noe på bakgrunn av erfaringstall.

Post 23 Sideutgifter i forbindelse med de sivile gjøremål

Posten skal dekke sideutgifter ifm. de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter ifm. tvangsforretninger og utgifter ifm. gjeldsordnings-

saker. Bevilgningen foreslås nedjustert noe på bakgrunn av erfaringstall.

Post 70 Tilskudd

Post 70 dekker tilskudd til Politiidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund, samt at den dekker støtte til enkelte kriminalitetsforebyggende tiltak. Midlene kunngjøres ikke særskilt. Bevilgningen på posten foreslås økt med 3 mill. kr til økt tilskudd til Alternativ til Vold.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum (NRM). NRM er en stiftelse lokalisert i Trondheim. Det er satt i gang et forprosjekt med tanke på arealutvidelse for NRM.

Post 72 Tilskudd til Det mosaiske trossamfunn

Natt til 17.09. 2006 ble det avfyrt skarpe skudd mot den jødiske synagogen i Oslo. Det ble i den forbin-

delse bevilget 4,948 mill. kr til engangsinvesteringer i trygghetstiltak for Det mosaiske trossamfunn, jf. St.prp. nr. 12 (2006-2007) og Innst. S. nr. 102 (2006-2007).

Post 73 Tilskudd til EUs yttergrensefond

Gjennom tilknytningsavtalen av 1999 om gjennomføring, anvendelse og videreutvikling av Schengenregelverket (Schengen-avtalen) deltar vi i EUs arbeid bl.a. med yttergrensekontroll. Rettsakten om opprettelse av fondet for de ytre grenser for perioden 2007-2013 er en videreutvikling av Schengenregelverket. Rettsakten forutsetter finansielle bidrag fra de deltagende land. De nærmere vilkårene for Norges deltagelse i fondet må fremforhandles med EU. Dette omfatter bl.a. størrelsen på Norges bidrag med utgangspunkt i Schengenavtalen. Regjeringen vil senere legge fram et forslag til Stortinget om deltagelse i fondet, som vil avklare de årlige bevilgningsbehov for perioden.

Kap. 3440 Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Gebyrer	477 433	470 040	257 440
02	Refusjoner m.v.	240 268	206 145	215 009
03	Salgsinntekter	41 601		
04	Gebyrer - vaktelskap	555	1 007	1 207
06	Gebyrer - utlendingssaker	64 616	75 000	112 830
07	Gebyr - sivile gjøremål	565 047	640 021	540 021
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	3 338		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	51 195		
17	Refusjon lærlinger	167		
18	Refusjon av sykepenger	100 251		
Sum kap. 3440		1 544 471	1 392 213	1 126 507

1 Innledning

Gebyrene utgjør den største andelen av inntektene på kapitlet, og består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, pass og våpentillatelser.

2 Postomtale

Post 01 Gebyrer

Posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser. Tidligere har også gebyr for lotteritillatelser blitt budsjettert under denne posten. Fra 2008 er disse oppgavene overført til Lotteritilsynet, jf. omtale under pkt 4.6.2. Ca. 94 %

av inntektene gjelder passgebyr. Budsjettet baserer seg på at det utstedes 384 000 pass til voksne og 256 000 pass til barn. Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 69 (2006-2007) å redusere passgebyret for barn fra 420 til 270 kr. Bevilgningen foreslås redusert med 36,6 mill. kr for å ta høyde for helårsvirkningen av dette forslaget. Regjeringen foreslår nå å redusere passgebyret for voksne fra 990 til 450 kr med virkning fra 01.01.2008. Sistnevnte anslås å gi en inntektsreduksjon med 207,4 mill. kr. Forslagene er en oppfølging av Regjeringens retningslinjer for gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger som innebærer at gebyrer i utgangspunktet ikke skal være høyere enn statens produksjonskostnader for den aktuelle tjenesten. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt.

Post 02 Refusjoner

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med ledsagelse av tunge og brede transportere, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag er sterkt varierende fra år til år, og et inntektsanslag vil derfor være høyst usikkert.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, for eksempel husleieinntekter ved fremleie av lokaler og Politihøgskolens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelsen	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 423 508	1 406 106	1 479 731
	Sum kap. 441	1 423 508	1 406 106	1 479 731

1 Innledning

Overordnede prioriteringer og føringer for politi og påtalemyndighet framgår av omtalen under

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m., samt inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, fengselsvesenet, tollvesenet m.v.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Gebyrer – vaktelskap

Posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt. Bevilgningen foreslås oppjustert noe på bakgrunn av erfaringstall.

Post 06 Gebyrer – utlendingsaker

Posten dekker gebyr ifm. statsborgerskap, familieinnvandring og arbeids-, bosettings- og utdanningstillatelser. Politiet behandler slike saker, og det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 06, jf. forslag til vedtak. Posten dekker også gebyrer Oslo politidistrikt krever inn. Endringene under posten skyldes forventet økning i antall saker. I tillegg ble det gjort noen endringer i gebyrer for enkelte sakstyper i 2007, jf. St.prp. nr. 56 (2006-2007), og helårsvirkningen av dette er innarbeidet i budsjettforslaget for 2008.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Posten skal dekke gebyrinntekter ifm. den sivile rettspleie på grunnplanet – dvs. gebyr for tvangsforretninger og forlikrådsbehandling. Gebyrene er avhengige av antall saker. Bevilgningen foreslås nedjustert på bakgrunn av erfaringstall.

kategori 06.40 og kap. 440, og gjelder også for Oslo politidistrikt.

Ved siden av de tradisjonelle politioppgavene har Oslo politidistrikt ansvaret for landsomfattende oppgaver innen bl.a. etterretning, narkotika- og antiterrorbekjempelse.

Som hovedstad er Oslo sete for kongehus, Storting og regjering. Her er også departementene og hovedtyngden av direktoratene, de politiske sentralorganisasjonene, de kulturelle institusjonene og finansieringsinstitusjonene plassert. Dette reiser spesielle utfordringer for politidistriktets oppgaveutførelse, ikke minst av sikkerhetsmessig art. Oslo politidistrikt har videre et særskilt ansvar for å ivareta kongefamiliens sikkerhet, sikring av ambassader samt sikkerhet under statsbesøk og andre større arrangementer som naturlig legges til landets hovedstad. Det er i 2006 iverksatt tiltak for å bekjempe gjengkriminaliteten i Oslo. Dette videreføres i 2007 og 2008.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 440, post 01

Bevilgningen på posten foreslås styrket med 32 mill. kr ift. saldert budsjett 2007. Dette tilsvarer helårsvirkningen av forslag fra St.prp. nr. 69 (2006-

2007) om generell styrking av Oslo politidistrikt for dets hovedstadsoppgaver, styrket bemanning, fortsettelse av Gjengprosjektet, bekjempelse av menneskehandel og vold i nære relasjoner mv. Bevilgningen på posten foreslås økt med 3,6 mill. kr pga. forventet økt sakstilfang av oppholdssaker. Bevilgningen foreslås styrket med 0,6 mill. kr til utvidet og økt bruk av DNA, med 1,5 mill. kr til styrking av arbeidet mot familievold mv., og med 0,5 mill. kr for å sikre bedre informasjon til fornærmede i straffesaker. Bevilgningen på posten foreslås redusert som følge av gjennomføring av tiltak for å sikre mer kostnadseffektiv drift av politiets helikoptertjeneste, jf. omtale i St.prp. nr. 69 (2006-2007). Bemanningen ved Oslo politidistrikt utgjorde pr. 01.03.2007 ca. 2 344 årsverk. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved politidistriktet.

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgninger på posten skal kunne nyttes under kap. 440, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3441, postene 02, 03 og 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Refusjoner	23 742	21 614	22 543
03	Salgsinntekter	2 952	182	190
05	Personalbarnehage	3 874	2 531	2 640
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	15 703		
17	Refusjon lærlinger	5		
18	Refusjon av sykepenger	24 801		
	Sum kap. 3441	71 077	24 327	25 373

1 Postomtale

Post 02 Refusjoner

Posten gjelder hovedsakelig refusjoner av utgifter for politioppdrag som enhetene i politidistriktet har utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

Posten omfatter inntekter fra Oslo politidistrikts innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 05 Personalbarnehage

Posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 442 Politihøgskolen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	253 452	267 931	288 027
	Sum kap. 442	253 452	267 931	288 027

1 Innledning

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Politihøgskolen skal være en høyskole for et reflektert, handlekraftig og trygghetsskapende politi. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politiet må ha for å sikre trygghet, lovlighet og orden.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Politihøgskolen utgjorde pr. 01.03.2007 199 årsverk. Posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen. Bevilgningen på posten foreslås styrket med 12,7 mill. kr ift. saldert budsjett 2007 slik at opptaket på 432 studenter kan videreføres i 2008. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3442 Politihøgskolen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Diverse inntekter	9 189	5 255	5 481
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	14 784	14 677	15 308
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 108		
17	Refusjon lærlinger	52		
18	Refusjon av sykepenger	2 942		
	Sum kap. 3442	28 075	19 932	20 789

1 Postomtale

Post 02 Diverse inntekter

Politihøgskolens inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern føres på posten. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 443 Oppfølging av innsynsloven

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	6 570	5 200	
70	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	1 260	2 769	
	Sum kap. 443	7 830	7 969	

1 Innledning

Arbeidet med å ferdigbehandle innsynssøknader, erstatninger og klagesaker, samt det administrative arbeidet med å avgi dokumenter til Riksarkivet og skrive en sluttrapport har medført at utvalget blir ferdige ved årsskiftet 2007/2008 og ikke som tidligere opplyst sommeren 2007. Resultatet fra

utvalgets arbeid vil bli meddelt Stortinget på egnet måte senere.

1 Postomtale**Post 01 Driftsinntekter/post 70 Erstatninger**

Innsynsutvalget legges ned fra 01.01.2008. Det er derfor ikke foreslått en bevilgning i 2008.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	108 058	105 794	113 202
	Sum kap. 445	108 058	105 794	113 202

1 Innledning

Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten. Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, 10 regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Riksadvokaten har videre den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og politiets særorganer. Økokrim er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Riksadvokaten er faglig overordnet for straffesaksbehandlingen ved Økokrim, mens Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for Økokrim øvrige virksomhet og administrative forhold. De regionale statsadvokatembetene har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktene i de respektive regionene. Det nasjonale statsadvokatembetet har påtaleansvaret på statsadvokatinivå for saker som Kripes selv behandler, og har

også den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen ved Kripes.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker i hovedsak driftsutgifter for den høyere påtalemyndighet. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2007 om lag 134 årsverk. Bevilgningen på posten foreslås styrket med 1,9 mill. kr som følge av opprettelse av to nye stillinger, jf. forslag i St.prp. nr. 69 (2006-2007). Videre foreslås bevilgningen styrket med 0,5 mill. kr for å sikre bedre informasjon til fornærmede i straffesaker og med 2,6 mill. kr til styrking av påtalemyndigheten generelt og til Det nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet spesielt.

Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 636		
17	Refusjon lærlinger	40		
18	Refusjon av sykepenger	1 240		
	Sum kap. 3445	2 916		

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	4 903	4 999	5 120
	Sum kap. 446	4 903	4 999	5 120

1 Innledning

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet. Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvar for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgaver har generaladvokaten ansvaret for å forbedre rettergang i krigstid. Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og iretteføring av krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med.

Med virkning fra desember 2004 er vernepliktige jurister blitt beskikket som krigsadvokatfullmektiger og møter som aktor i retten. Forsvarsdepartementet har besluttet at de ikke vil videreføre ordningen med at Generaladvokatembetet får bistand av vernepliktige jurister. Departementet vil følge utviklingen og se dette i sammenheng med resultatet av en arbeidsgruppes vurdering av oppgavene, jf omtale under pkt 4.1.2.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde pr. 01.03.2007 5 årsverk.

Kap. 448 Grensekommisæreren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	4 842	4 852	4 977
	Sum kap. 448	4 842	4 852	4 977

1 Innledning

Norges grensekommisær for den norsk-russiske grense leder Grensekommisariatet. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommisær.

Grensekommisariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- Å føre tilsyn med at Grenseavtalen samt andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter
- Å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter
- I samarbeid med politiet og forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommisær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å støtte Grensekommisariatet i oppgaven med å overholde grenseavtalen. Dette

skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med hele landegrensen mellom Norge og Russland og støtter det årlige grensevedlikeholdet. Grensekrenkelser rapporteres til Grensekommisariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommisærene når partene anmoder om det. Dette gjelder spesielt møter for å forebygge eller håndtere konflikter og hendelser på grensen. I tillegg gjennomfører partenes assistenter møter i forbindelse med grensevedlikehold, tilbakeføring av reinsdyr, miljøarbeid og inspeksjoner og kontroller av kraftverkene.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved grensekommisariatet utgjorde pr. 01.03.2007 5 årsverk. Posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	1 139 791	1 114 695	1 168 043	4,8
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	10 941	20 776	560 127	2 596,0
70-89	Overføringer til private	90 147	93 830	98 380	4,8
	Sum kategori 06.50	1 240 879	1 229 301	1 826 550	48,6

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
450	Sivile vernepliktige	104 949	100 437	95 746	-4,7
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	538 047	500 679	512 383	2,3
452	Sentral krisehåndtering	37 070	9 140	10 056	10,0
455	Redningstjenesten	495 275	514 637	692 172	34,5
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	65 538	104 408	516 193	394,4
	Sum kategori 06.50	1 240 879	1 229 301	1 826 550	48,6

Hovedårsaken til den betydelige økningen under kategori 06.50 er at bevilgningen til utbygging av første trinn av nytt digitalt nødnett for nød- og beredskapsstatene foreslås økt med ca. 400 mill. kr. I tillegg foreslås bevilgningen til redningstjenesten økt med ca. 160 mill. kr, til etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt på Rygge (blir fast base) og Ørland fra ca. 01.07.2008, etablering av ny redningshelikopterbase i Florø innen 01.01.2009 med døgnkontinuerlig tilstedevakt, økte vedlikeholdskostnader av eksisterende redningshelikoptre og videreføring av anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre.

1 Innledning

Kategorien omfatter kap. 451/3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, kap. 452 Sentral krisehåndtering, kap. 455/3455 Redningstjenesten og kap. 456/3456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene. Tiltakene under disse kapitlene skal bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge at ulykker, kriser og svikt i samfunnskritiske funksjoner inntreffer, og å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner. Arbeidet krever et nært samarbeid mellom ulike aktører både på lokalt, regionalt, sentralt og internasjonalt nivå. Kategorien omhandler også kap. 450/3450 Sivile verneplik-

tige. Den sivile verneplikt støtter opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet.

1.1 Organisering av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap

Trygghet og sikkerhet for innbyggerne er betinget av at samfunnssikkerhetsarbeidet er prioritert både i offentlig og privat sektor. Enhver offentlig og privat virksomhet har ansvar for en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, og at den har systemer som både forebygger at uønskede hendelser inntreffer og gjør den i stand til å håndtere ulike hendelser på en best mulig måte. Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet er basert på prinsippene om

ansvar, nærhet og likhet. Ansvarsprinsippet innebærer at den som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon også har ansvaret for å forberede seg på og håndtere ekstraordinære hendelser på området. Nærhetsprinsippet innebærer at kriser organisatorisk skal håndteres på lavest mulig nivå. Likhetsprinsippet innebærer at den organisasjon man opererer med til daglig skal være mest mulig lik den organisasjon man har under kriser. Hver sektor har ansvar for beredskap på sitt område.

Det er viktig at beredskapsarbeidet er koordinert og prioritert. Justisdepartementet har derfor i tillegg til sitt fagansvar, et ansvar for samordning og tilsyn med samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Krisestøtteenheten skal bidra med støttefunksjoner til lederdepartementet og Regjeringens kriseråd. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet.

På samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er Fylkesmannen faglig underlagt Justisdepartementet.

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap tar utgangspunkt i de mål, oppgaver og prioriteringer som er gitt i St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, jf. Innst. S. nr. 265 (2004-2005), St.meld. nr. 39 (2003-2004), Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid, jf. Innst. S. nr. 49 (2004-2005) og St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet, jf. Innst. S. nr. 9 (2002-2003).

1.2 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er på vegne av Justisdepartementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Direktoratet understøtter også Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. Direktoratet representerer et bredt faglig miljø, så vel innen forebygging som ved innsats for å legge til rette for at samfunnet kan møte store og sammensatte hendelser. Direktoratet skal bidra til å styrke samfunnssikkerheten og krisehåndteringsevnen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs, underlagt DSB, som bistår nød- og redningseta-

tene ved større ulykker og hendelser (større branner, flom og søk etter savnede personer).

DSB omfatter i tillegg til hovedkontoret i Tønsberg 20 sivilforsvarsdistrikter, fem sivilforsvarsleire, fem skoler og fem regionkontorer for eltilsyn. DSB utøver opplæringsvirksomhet ved fem skoler; Norges Brannskole, Sivilforsvarets tre beredskaps- og kompetansesentre og Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB).

1.3 Hovedredningsentralene

Redningstjenesten er den offentlig organiserte virksomhet som utøves i forbindelse med øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner som krever koordinering og som ikke blir ivaretatt av andre. Redningstjenesten er et samvirke mellom offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper. Alle redningsressurser i Norge, statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, skal kunne mobiliseres for innsats i den offentlig koordinerte og organiserte redningstjenesten.

Tjenesten er operativt organisert gjennom to hovedredningssentraler og 28 lokale redningssentraler. Sysselmannen på Svalbard er lokal redningssentral innen sitt myndighetsdistrikt.

Justisdepartementet gir retningslinjer for redningstjenesten og har det administrative ansvar for hovedredningssentralene. Hovedredningssentralene (Sola og Bodø) har døgnbemanning og utfører overordnet operativ koordinering av redningsaksjoner. Hovedredningssentralene består av en kollektiv ledelse med representanter for aktuelle offentlige etater, utpekt av de respektive departementer. Avinor, Forsvaret, politiet, Telenor, DSB, Kystverket og Helsevesenet er representert i redningsledelsen. Politimestrene i hhv. Salten og Rogaland politidistrikt er ledere av den kollektive redningsledelsen. Tilsvarende består den lokale redningssentralen (LRS) i hvert politidistrikt av en lokal redningsledelse med politimesteren som leder.

Boks 2.1 Samvirkeprinsippet i norsk redningstjeneste

Den grunnleggende idé er at alle ressurser i Norge, statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige – som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, skal kunne mobiliseres for innsats i redningstjenesten. Den offentlige redningstjenesten er således organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner.

Selv om de fleste offentlige etater er etablert med tanke på andre primæroppgaver enn redningstjeneste, vil mange likevel kunne yte en viktig innsats i redningstjenesten. Den norske redningstjenesten er altså en nasjonal dugnad basert på et samvirkeprinsipp.

Dette innebærer at offentlige virksomheter ikke bare dekker egne utgifter i forbindelse med en redningsaksjon, men også stiller ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data mv. kostnadsfritt til disposisjon overfor hovedredningssentralene og de lokale redningssentraler. Private selskaper og frivillige organisasjoner får dekket sine driftsutgifter i henhold til avtale.

1.4 Direktoratet for nødkommunikasjon

Direktoratet for nødkommunikasjon ble etablert 01.04.2007. Direktoratet er ansvarlig for første utbyggingsområde og skal eie og forvalte det nye felles radiosambandet for nødetatene (politi, brann og helse) på vegne av staten.

1.5 Siviltjenesten

Den sivile verneplikt skal støtte opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet og består av vernepliktige mannskaper som av overbevisningsgrunner er fritatt for militærtjeneste (sivile vernepliktige).

De sivile vernepliktige administreres av Siviltjenesten som er lokalisert på Dillingøy i Østfold. Det legges vekt på at tjenestens innhold er mest mulig samfunnsnyttig.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv og helse, miljø og materielle verdier
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett Bidra til internasjonal krisehåndtering
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser
Redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetskapende arbeidet

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Samfunnssikkerhetsarbeidet skal forebygge mot de farer som individ og samfunn står overfor i form av ulykker, kriser eller katastrofer, samt sikre en god håndtering i tilfelle slike hendelser skulle inntreffe. I tråd med Soria Moria-erklæringen er målsettingen at hendelser og kriser skal håndteres raskt og effektivt ved bruk av samfunnets nasjonale ressurser, klare strukturer og ansvarsforhold, klare kommandolinjer mellom sivile og militære aktører og tilstrekkelig kompetanse på alle nivå.

Dagens sikkerhetsutfordringer er i mindre grad knyttet til tradisjonelle militære trusler. Muligheten for terroranslag, større miljø- og naturkatastrofer eller storulykker innen ulike sektorer er blitt større. Klimaendringer som vil kunne medføre mer ekstremvær vil gi nye utfordringer i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Regjeringen vil arbeide for en helhetlig sikkerhetspolitikk, for styrket samfunnssikkerhet og god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap.

Regjeringen vil følge opp Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet, og forsvarskomiteens og justiskomiteens merknad om å opprettholde en ordning med parallell behandling av langtidsplaner for militært forsvar og sivilt beredskap. Regjeringen tar sikte på å fremme en stortingsmelding om samfunnssikkerhet våren 2008 som skal rapportere på hovedmålsettinger og tiltak i tidligere langtidsmeldinger, samt gi en oversikt over oppfølging av NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst (Infrastrukturutvalget).

Ved søk og redning er tid en avgjørende faktor for å kunne redde liv. Det er derfor en utfordring å redusere tiden fra redningshelikoptrene alarmeres til det er framme ved ulykkessted. Regjeringen fremmer for 2008 følgende forslag innen redningshelikoptertjenesten:

- redningshelikopterberedskapen på Nord-Vestlandet bedres gjennom et forslag om å forbedre etablering av redningshelikopterbase i Florø med oppstart 01.01.2009 (26,25 mill. kr)
- tilstedevaktordningen etableres ved redningshelikopterbasene på Ørland og Rygge, og Rygge blir etablert som fast base (71,7 mill. kr)
- videreføre arbeidet med anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre og dekke økte vedlikeholdskostnader for dagens helikoptre (57 mill. kr)
- videreføring av døgnkontinuerlig tilstedevakt i Bodø (5,5 mill. kr).

Med dette vil alle fastlandsbasene i redningshelikoptertjenesten ha innført tilstedevaktordning. Tiltakene vil i 2008 utgjøre til sammen om lag 160 mill. kr og representerer viktige deler av Regjeringens satsing for en kvalitativ forbedring av redningshelikoptertjenesten og tryggheten til befolkningen. Regjeringen følger med dette opp Stortingets vedtak i behandlingen av St.meld. nr. 44 (2000-2001) «Redningshelikoptertjenesten i fremtiden», jf. Innst. S. nr. 156 (2001-2002).

De frivillige organisasjonene i redningstjenesten er av vesentlig betydning. Justisdepartementet ønsker å inspirere til ytterligere innsats i redningstjenesten og foreslår å doble det samlede tilskuddet til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten fra ca. 6 mill. kr til ca. 12 mill. kr i 2008. Satsene for refusjon av utgifter som frivillige og andre private har i redningstjenestesammenheng er justert opp høsten 2007. Etter at satsene har vært uendret i 8 år utgjør den gjennomsnittlige økningen om lag 35 %.

Stortinget har besluttet utbygging av første trinn i et nytt felles digitalt radiosamband for nød- og beredskapsstatene. Justisdepartementet har inngått kontrakt om leveranse av første byggetrinn. Det er også inngått kontrakt om leveranse for utbygging av resten av landet med forbehold om Stortingets ev. vedtak om videre utbygging. For å ivareta utbygging og drift ble Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) etablert 01.04.2007. DNK har ansvaret for oppbygningen av det omfattende telekommunikasjonssystemet og skal eie og forvalte nødnettet på vegne av staten. Første byggetrinn omfatter seks politidistrikter rundt Oslofjorden. Det foreslås å øke bevilgningen til formålet i 2008 med ca. 400 mill. kr.

Nye lokaler for krisestøtteenheten ble åpnet i januar 2007. Enheten skal bistå med støttefunksjoner til departementene og Regjeringens kriseråd.

For at samfunnet skal være best mulig forberedt på å håndtere kriser og ulykker skal beredskapsplaner videreutvikles og øvelser og opplæring gjennomføres. Riktig dimensjonerte og øvede rednings- og beredskapsorganisasjoner er viktige forutsetninger for god ulykkes- og krisehåndtering.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Økt samfunnssikkerhet

4.1.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Hensikten med arbeidet er å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte set-

tes i stand til å forebygge kriser, ulykker og svikt i samfunnskritiske funksjoner.

Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle

Hver sektor har ansvar for sikkerhet og beredskap på sitt område. For å kunne iverksette effektive forebyggende tiltak er det avgjørende at ulike sektorer planlegger etter et felles mønster. Kjernen i arbeidet er kartlegging av risiko, planverk, øvelser og tilsyn. I en krisesituasjon må tiltak som iverksettes innenfor ulike sektorer være koordinerte.

Justisdepartementets samordningsrolle innebærer å skape arenaer for dialog og muligheter for erfaringsoverføring mellom samfunnsviktige områder. Departementet kan ta initiativ til avklaring av ansvarsforhold og tiltak med berørte parter. Departementet har som ledd i dette etablert Departementenes samordningsråd for samfunnsikkerhet. Dette rådet erstatter det tidligere Rådet for sivilt beredskap og Redningsrådet. Departementenes samordningsråd skal være et forum på departementsnivå for informasjon- og erfaringsutveksling mellom departementene i arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap, redningstjeneste og sivilt-militært samarbeid. Rådet vil være et verktøy for utøvelsen av Justisdepartementets samordningsrolle ved å bidra til at departementene planlegger ut fra et felles kommunisert risiko- og trusselbilde. En mest mulig helhetlig oppfølging av arbeidet med tilsyn, planverk og øvelser skal gi en best mulig nasjonal samordning av det forebyggende arbeidet og beredskapsforberedelser.

DSB understøtter Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle og er på vegne av departementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnsikkerhets- og beredskapsområdet. DSB har en felles myndighetslinje fra sentralt til lokalt nivå innen brann, redning, forebygging og generell beredskap. Samordning gir bedre ressursutnyttelse og bedre grunnlag for at erfaringer fra kriser og svikt i samfunnskritiske funksjoner bringes videre i det forebyggende arbeidet. Direktoratets koordinering skal legge grunnlaget for helhetlig forebyggende arbeid og beredskapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning og samfunnskritisk virksomhet.

Direktoratet skal ha oversikt over sårbarhets- og beredskapsutviklingen i samfunnet og legge til rette for dialog, veiledning og gode forberedelser for å forebygge hendelser med sikte på å hindre tap av liv, helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner og store materielle verdier. Det sektorovergripende perspektivet skal ha særlig vekt på store ulykker og ekstraordinære situasjoner.

Tilsyn

Tilsyn er et av de viktigste virkemidler for å kunne påse at sikkerhet er ivaretatt og at regelverk følges. Tilsynene skal bidra til økt satsing på forebyggende arbeid, god krisehåndtering, samt trygge produkter og tjenester i markedet. Justisdepartementets systemrettede tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet omtales under 4.1.2. Hovedvekten av tilsynsarbeidet skjer med hjemmel i el-tilsynsloven, produktkontrollloven og brann- og eksplosjonsvernloven. I 2006 ble det gjennomført nærmere 1 200 tilsyn og markedskontroller. Tilsynsaktiviten ble i 2006 intensivert på områder som offentlig forvaltning, industrivirksomheter, elektriske anlegg, tjenesteproduksjon og produkter.

I 2006 ble det gjennomført tilsyn med 82 kommunale brannvesen som til sammen dekket 99 kommuner og i underkant av en mill. innbyggere. Tilsynet viser at kommunene i hovedsak har et brannvesen som tilfredsstillende lovens krav, men at det forebyggende brannvernarbeidet i kommunene fortsatt har forbedringspotensial knyttet til tilsyn med særskilte brannobjekter med fare for tap av mange liv. Tilsynet viser at utviklingen i brannvesenet er positiv, men små kommuner har større problemer med å følge kravene i lovverket enn andre kommuner. Samarbeid mellom kommuner og brannvesen ved større enheter gir en mer effektiv ressursutnyttelse og styrker håndteringsevnen ved større ulykker.

Et systematisk forebyggende brannvern vil over tid redusere tap av liv, helse og materielle verdier. I 2005 omkom 67 personer som følge av brann og i 2006 omkom 65 personer. Av disse omkom 48 i boligbrann. Statistikken viser at stadig flere eldre dør i brann. Som følge av flere branner i boliger til pleie- og omsorgstrengende, er det foretatt en nasjonal kartlegging av om kommunene har gjennomført tiltak for å heve brannsikkerheten i slike boliger. Som oppfølging er det utarbeidet et program for økt brannvernkompetanse for personell som arbeider innenfor pleie- og omsorgssektoren.

Det er en målsetting å redusere antall omkomne som følge av brann. For å redusere antall branner som følge av feil ved elektrisk utstyr skal det holdningsskapende arbeid knyttet til bruk av elektrisk utstyr videreføres og hensiktsmessig kontroll med elektrisk utstyr som er på markedet skal sikres. Regjeringen planlegger å legge frem en stortingsmelding om brannsikkerhet i bygninger, forebyggende brannvernarbeid og beredskap mot brann i 2008.

For å sikre liv, helse og materielle verdier foreslo Regjeringen en lovendring for blant annet å

styrke lokalt tilsyn med elektriske anlegg og installasjoner, jf. Ot.prp. nr. 51 (2006-2007). Nettselskapene har fått en klarere tilsynsplikt. Kombinert med bestemmelser om tvangsmulkt og overtredelsesgebyr for nettselskap som ikke følger opp sine plikter, skal loven bidra til å snu de senere års lavere tilsynsaktivitet.

Det omsettes stadig flere produkter i det norske marked fra land utenfor EØS-området. Økt oppmerksomhet og samarbeid nasjonalt, i Norden og EU om markedsovervåkning og -kontroll av produkter, informasjon til produsenter, importører og publikum, samt gjensidig informasjonsutveksling mellom ansvarlige myndigheter, er viktige elementer i det forebyggende arbeidet.

Industrivirksomheter som håndterer farlige stoffer har flere sikkerhetsmessige utfordringer og et effektivt forebyggende arbeid reduserer risikoen for uønskede hendelser. Antall sikkerhetsrapportpliktige virksomheter som omfattes av forskrift om tiltak for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker i virksomheter der farlige kjemikalier forekommer (storulykkeforskriften), har økt fra 50 i 2004 til 89 i 2007. De fleste av virksomhetene har gode systemer for arbeid med helse, miljø og sikkerhet. Som koordinerende myndighet for storulykkeforskriften følger DSB opp norske myndigheters forpliktelser i forhold til Seveso II-direktivet. Utviklingen følges nøye gjennom årlige gjennomganger og vurderinger av myndighetenes tilsynsresultater fra disse virksomhetene. Erfaringer fra tilsynet medfører at DSB vil prioritere oppfølging av kommunenes ansvar for å inkludere industrien i kommunale ROS-analyser, arealplaner og beredskapsplaner.

DSB er fag- og tilsynsmyndighet for transport av farlig gods på veg og jernbane. Det internasjonale regelverket (basert på anbefalinger fra FN) er i kontinuerlig utvikling og i tilsynet legges det særlig vekt på å sikre at transporten er i tråd med regelverket. I tillegg utfører politiet og Statens vegvesen på vegne av DSB kontroll med i overkant av 1 100 farlig gods-kjøretøy hvert år. I tilknytning til tilvirkning og bruk av eksplosiver er det innført strengere krav til oppbevaring av eksplosiver som har redusert antall lager.

Det arbeides med en ny sertifiseringsordning for brukere av eksplosiver. Endringen vil bidra til å heve grunnkompetansen til brukerne, og redusere antall personer som lovlig kan erverve eksplosiver. Det vurderes tiltak for å få etablert en sikker ordning for innsamling og destruksjon av sivilt sprengstoff fra de aktørene som iht. regelverket ikke lenger er berettiget til å være i besittelse av sprengstoff.

I løpet av de siste seks årene har privates bruk av fyrverkeri i gjennomsnitt forårsaket 119 personskader og store materielle skader, blant annet branner. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere regelverket på området. Departementet har hatt gruppens rapport på høring og det tas sikte på å klare videre oppfølging i løpet av høsten 2007.

Det brukes stadig mer naturgass i Norge. Dette reiser både sikkerhetsmessige og miljømessige utfordringer. Veiledning og tilsyn skal bidra til at de ulike aktørene legger tilstrekkelig vekt på de sikkerhetsmessige forholdene ved slike anlegg. Det har i 2006 og 2007 blitt gjennomført en omfattende kartlegging og analyse av distribusjon, behandling og lagring av naturgass og propan.

Regelverksutvikling

Det pågår et prosjekt med å forenkle og modernisere forskriftene som er hjemlet i brann- og eksplosjonsvernloven, tilsynsloven og produktkontrollloven. Målet med prosjektet er at regelverket skal reflektere de foreliggende reguleringsbehov og samtidig være enkelt, oversiktlig og lett tilgjengelig. Det forventes at prosjektet skal slutføres innen 01.01.2011.

Forebyggende sikkerhet og kritisk infrastruktur

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er et direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Direktoratet rapporterer med faglig ansvarslinje til Justisdepartementet i sivil sektor. NSM skal på vegne av Justisdepartementet ivareta de utøvende funksjoner for den forebyggende sivile sikkerhetstjeneste, og rapportere om sikkerhetstilstanden på sivil sektor. Den forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter tiltak for å sikre skjermingsverdig informasjon og objekter mot sikkerhetstruende virksomhet. NSM gir anbefalinger om forebyggende sikkerhetstiltak i militær og sivil sektor og fører tilsyn med sektorene slik at disse settes bedre i stand til å ivareta sitt ansvar innenfor forebyggende sikkerhet.

NSMs virksomhet må på best mulig måte ivareta de sikkerhetsutfordringer samfunnet står overfor. For å sikre at virksomheten er innrettet på en best mulig måte, vil Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet foreta en systematisk gjennomgang av NSMs oppgaveportefølje.

I 2004 ble det opprettet et utvalg for sikring av landets kritiske infrastruktur. Utvalget ble blant annet gitt i mandat å kartlegge de virkemidler som brukes for å sikre rikets sikkerhet og vitale nasjonale interesser når offentlige virksomheter privatiseres. NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst har

vært på en bred høring og Stortinget vil bli forelagt en oversikt over oppfølgingen i den planlagte stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet våren 2008.

Informasjons- og objektsikkerhet

Norwegian Computer Emergency Response Team (NorCERT) er en integrert funksjon i NSM. NorCERT bidrar til koordinert respons og bistand til gjenoppretning ved et eventuelt angrep på samfunns viktig IT-struktur. NSM er også sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi, produkter og systemer. Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) er en del av NorCERT.

Regjeringen har utarbeidet nye retningslinjer fra 2007 til 2010 for å styrke informasjonssikkerheten i Norge. Koordineringsutvalget for informasjonssikkerhet (KIS) skal holde oversikt over gjennomføringen av tiltak på innsatsområdet, og kan via Fornyings- og administrasjonsdepartementet rapportere til regjeringen om samlet status. KIS skal også identifisere tverrsektorielle utfordringer på IKT-sikkerhetsområdet som krever oppfølging.

Behovet for å utarbeide endringer i regelverket om objekt- og informasjonssikkerhet for å bedre objektsikkerheten er under vurdering. Dette vil bli gjort i tett samarbeid mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Klimaendringer og skred

Som et ledd i arbeidet med å få oversikt over mulige konsekvenser av klimaendringer er DSB bedt om å opprette et sekretariat for en styringsgruppe opprettet av Miljøverndepartementet. Arbeidet skal ivareta de tverrsektorielle oppgavene og oppgavene på tvers av forvaltningsnivåer i Norges arbeid med kartlegging av sårbarhet og tilpassing til klimaendringer.

Som følge av økt nedbør og klimaendringer må det tas høyde for at det vil forekomme ulike typer skred oftere enn før. En interdepartemental arbeidsgruppe har arbeidet for å fremskaffe nødvendig grunnlagsmateriale for å kunne ta stilling til omfanget av og behovet for statlig engasjement når det gjelder store fjellskred, samt for å vurdere juridiske og organisatoriske forhold i tilknytning til skred- og rasfare i Norge generelt. Som oppfølging av arbeidsgruppens forslag vil Regjeringen blant annet etablere et skredforum under ledelse av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Formålet med forumet er å styrke dialogen og kontakten mellom de ulike skredetatene.

Risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) i kommunene

ROS-analyser er et viktig verktøy for kommunene både for å forebygge og håndtere kriser og større ulykker, og for å sørge for at det ikke blir bygd inn ny eller økt sårbarhet i samfunnet. DSB bistår med informasjon og veiledning innen gjennomføring av ROS-analyser.

Fylkesmannen skal påse at kommunene tar sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i betraktning under planlegging, bl.a. gjennom innsigelsesrett overfor kommunene, jf. plan- og bygningsloven. Direktoratet vil utarbeide nytt veiledningsmaterieell for ROS-analyser og innpassing av forebyggende/beredskapsmessige hensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven, både for kommuner og fylkeskommuner.

Det pågår arbeid for at geografiske informasjonssystemer (GIS) skal utvikles som hjelpemiddel i ROS-analyser og planlegging for bedre samfunnssikkerhet. Gjennom Norge Digitalt gis det bidrag i utviklingen av standarder og veiledningsmaterieell.

Forsknings- og utviklingsprosjekter

Justisdepartementet og DSB deltar i Norges forskningsråds forskningsprogram «Samfunnssikkerhet og risiko (SAMRISK)» som ble etablert i 2006. Programmet skal gi økt kunnskap om sårbarhet og risikohåndtering på tvers av sektorer og aktivitetsområder. Justisdepartementet og DSB har hatt et langvarig samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt om Beskyttelse av samfunnet (BAS) – prosjektene. BAS 6 skal utvikle scenarier for arbeidet med samfunnssikkerhet, med spesiell vekt på sivilt militært samarbeid og tverrsektoriell samordning.

DSB har også igangsatt flere prosjekter om spesifikke brannrelaterte problemstillinger ved SINTEF Norges branntekniske laboratorium as. Det søkes blant annet økt kunnskap knyttet til at en stor andel av brannene i Norge er forårsaket av feil ved elektriske anlegg eller elektrisk utstyr og hvordan brannsikkerheten på en best mulig måte kan ivaretas i universelt utformede bygninger.

4.1.2. Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Alle hendelser kan ikke forebygges. Når og dermed ulykker og katastrofer inntreffer, er målsetningen i størst mulig grad å redusere konsekvensene av slike uønskede hendelser. Dette gjøres ved å legge til rette for en best mulig koordinert innsats ved ekstraordinære situasjoner som medfører

fare for liv, helse, eller fare for omfattende skader på miljø eller materielle verdier.

Det departement som har ansvar for en sektor til daglig, har også ansvar for beredskapsplanlegging og iverksettelse av beredskapstiltak i en krisesituasjon. Det vil kunne oppstå kriser eller alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner som den enkelte virksomhet eller sektor ikke kan håndtere alene, og hvor ulike sektorer og interesser må ses i sammenheng. Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle skal bidra til at behovet for en helhetlig og samordnet krisehåndtering ivaretas. Justisdepartementet skal til enhver tid være forberedt på å samordne departementenes arbeid under større nasjonale kriser. Gjennom Krisestøtteenheten skal Justisdepartementet også være forberedt på å understøtte andre departementers krisehåndtering.

Nytt nødnett

Stortinget ga i Innst. S. nr. 104 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007), Justisdepartementet fullmakt til inngåelse av kontrakt og igangsetting av utbygging av nytt digitalt radionett for nød- og beredskapsstatene – nødnett i et første utbyggingsområde. Første byggetrinn omfatter seks politidistrikter rundt Oslofjorden. Det ble også gitt fullmakt til å inngå kontrakt om leveranse for utbygging av resten av landet med forbehold om at landsdekkende utbygging ikke kan igangsettes før evaluering av første trinn er gjennomført og Stortinget eventuelt har vedtatt videre utbygging. Justisdepartementet inngikk i desember 2006 kontrakt om leveranse og drift av landsdekkende nødnett med Siemens AS. Kontrakten ble 01.04.2007 overført det nye selskapet Nokia Siemens Networks AS etter at Siemens og Nokia gjennomførte en global fusjon av sine nettaktiviteter.

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) ble etablert 01.04.2007. DNK har ansvaret for oppbyggingen av det omfattende telekommunikasjons-systemet og skal eie og forvalte nødnettet på vegne av staten.

Direktoratet har det overordnede ansvaret for utbygging, tilrettelegging og koordinering i fht. de etatsvise innføringsprosjektene i brann-, helse- og politietaten. Når nettet tas i bruk vil DNK ha det løpende ansvaret for overvåkning av nettets kvalitet, herunder radiodekning og kapasitet i nettet, vurdering av behovet for videreutvikling, justering og tilpasning av tjenestetilbudet og avtaleverket med brukere, myndigheter og kommersielle aktører. Direktoratet skal være brukerorientert og ha ansvar for å forvalte betalingsordningen for bruk av nettet.

Opprinnelig fremdriftsplan, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007) og Innst. S. nr. 104 (2006-2007) tilsa at det meste av utbyggingen av det første trinnet skulle foregå i 2007. Under planleggingsarbeidet har leverandøren Nokia Siemens Networks AS avdekket at sentrale aktiviteter i deres leveranse vil ta mer tid enn forventet. Av kvalitetshensyn er det derfor gjennomført en revidering av planen for utbygging av selve radionettet. I henhold til revidert plan legges det til grunn at nettet blir klart til bruk i Østfold, Follo, Oslo, Romerike, Asker og Bærum og Søndre Buskerud politidistrikt november 2008, dvs. om lag åtte mnd. forsinkelse i forhold til opprinnelig fremdriftsplan. De økonomiske konsekvensene av forsinkelsen begrenses av at avtalen med leverandør er en fastpriskontrakt og at forsinkelsen knytter seg til leverandørens aktiviteter. Investeringskostnadene øker ikke som følge av forsinkelsen.

Stortinget har i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) og i Innst. S. nr. 104 (2006-2007) sluttet seg til at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som nødnettet bygges ut og tas i bruk. En arbeidsgruppe med deltakelse fra Direktoratet for nødkommunikasjon, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, KS (kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) og Norges Brannbefals Landsforbund fremmet i juni 2007 et forslag til prismodell for bruk av nødnettet. Forslaget legges til grunn og innebærer at det fastsettes en årlig abonnementsavgift pr. bruker som er delt inn i seks nivåer avhengig av forventet forbruk. Det innføres en lav introduksjonspris som delvis kompensasjon for at deler av nødnettet ikke kan koble ned sine analoge anlegg før større deler av landet er bygget ut. Brukerbetalingen vil bli gjennomgått på nytt når det foreligger målinger av etatenes faktiske forbruksmønster. På grunn av forsinkelsen i utbyggingen vil det ikke bli innført brukerbetaling før i 2009.

Betalingssystemet vil innebære en betydelig omfordeling av utgiftene mellom sektorene, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007). Det er igangsatt en kostnadskartleggingsprosess som vil gi grunnlag for eventuelle rammeoverføringer mellom sektorene.

Nødnettenes innføringsprosjekter dekkes innenfor egne rammer og inngår ikke i kostnadsrammen for nødnettutbyggingen.

Det legges opp til at de frivillige organisasjonene skal delta i visse perioder av trinn 1 for å sikre at evalueringen av første utbyggingstrinn får tilstrekkelig bredde.

En vellykket innføring av nødnettet forutsetter klar ansvarsdeling mellom DNK, leverandøren og de statlige etater og kommuner som skal motta

systemet og ta det i bruk. Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, er ansvarlige for at nødetatenes delprosjekter er koordinert opp mot DNK, hovedprosjektet og utbyggingen. Det vil bli inngått avtaler med brukerorganisasjonene som skal motta utstyr for å sikre at mottaksforpliktelsene blir ivaretatt. I tillegg vil etatene ha egne aktiviteter særlig knyttet opp til opplæring, brukerstøtte og utfasing av gammelt utstyr.

Redningshelikoptertjenesten

Hovedoppgaven til redningshelikoptrene er å utføre søks- og redningsoppgaver så hurtig og sikkert som mulig i forbindelse med hendelser til sjøs og til lands, spesielt ved fare for tap av liv. I tillegg utfører redningshelikoptrene et betydelig antall luftambulanseoppdrag. Søks-, rednings- og luftambulanseoppdrag innenfor norsk redningsansvarsområde utføres etter oppdrag fra hovedredningsentralene. Fag- og budsjettansvaret for den offentlige redningshelikoptertjenesten er samlet i Justisdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet refunderer Justisdepartementet kostnader ved bruk i Luftambulansetjenesten etter egen avtale. Redningshelikoptertjenesten utføres i dag i hovedsak av Luftforsvarets skvadron 330. I tillegg fungerer Sysselmannens helikopter som redningshelikopter i Svalbard-regionen.

Døgnkontinuerlig tilstedevakt ved alle redningshelikopterbasene

St.meld. nr. 44 (2000-2001) «Redningshelikoptertjenesten i fremtiden», fulgte opp Fostervoll-utvalgets anbefaling om å etablere en redningshelikopterberedskap for Nordvestlandet med forankring i Florø og med døgnkontinuerlig tilstedevakt. Regjeringen mener at redningshelikopterberedskapen på Nord-Vestlandet bør bedres og har derfor besluttet å opprette en egen redningshelikopterbase i Florø. Det er i budsjettforslaget for 2008 ut fra en helhetlig vurdering lagt til grunn at basen skal drives i regi av Forsvaret, og at basen skal ha døgnkontinuerlig tilstedevakt. Regjeringen legger vekt på å utvikle redningstjenesten slik at den totalt sett fremstår med best mulig beredskap i hele landet.

Regjeringen har opprettet døgnkontinuerlig tilstedevakt ved Banak fra 01.07.2006 og i Bodø fra høsten 2007. Regjeringen vil etablere tilstedevaktordningen på Ørland og Rygge fra ca. 01.07.2008. Tilstedevaktordningen vil dermed være innført ved alle redningshelikopterbasene på fastlandet.

Rygge vil fra samme tidspunkt etableres som fast base.

Anskaffelsesprosessen av nye redningshelikoptre

I dag opererer Luftforsvarets 330 skvadron på vegne av Justisdepartementet 12 Sea King helikoptre som i hovedsak ble anskaffet tidlig på 1970-tallet. Lav flyhastighet, begrenset redningskapasitet og kort rekkevidde gjør at helikoptrene ikke lenger tilfredsstiller de krav redningshelikoptertjenesten må ha for å håndtere dagens hendelser og aksjoner. Maskinenes høye alder gjør at de er tiltagende vedlikeholdskrevende, som også påvirker materiellets operativitet. Regjeringen vil i 2008 videreføre arbeidet med anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre for å erstatte dagens helikoptre. Fremtidens redningshelikoptre skal velges gjennom utredningsarbeid og markedskonkurranse.

Anskaffelsesprosessen av nye redningshelikoptre sammen med tilstedevakt ved alle basene og ny base på Nord-Vestlandet, utgjør viktige deler av Regjeringens satsing for en kvalitativ forbedring av redningshelikoptertjenesten og tryggheten til befolkningen. Regjeringen følger med dette opp St.meld. nr. 44 (2000-2001) «Redningshelikoptertjenesten i fremtiden».

Oppfølging av St.meld. nr. 37 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering

Erfaringene fra flodbølgekatastrofen i Sør-Asia rettet særlig oppmerksomhet mot behovet for å styrke den sentrale krisehåndteringsevnen. I St.meld. nr. 37 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering beskrives tiltak for å styrke apparatet for krisehåndtering i utlandet og styrke den generelle krisehåndteringsevnen i departementene.

Justisdepartementet skal til enhver tid være forberedt på å være lederdepartement ved større sivile kriser, i særskilte situasjoner, også om disse finner sted i utlandet. Det har vært arbeidet med å oppdatere departementets krisehåndteringslokaler, teknisk infrastruktur og samband.

Krisestøtteenheten skal bidra med ulike støttefunksjoner til Regjeringens kriseråd og lederdepartementet. Enheten arbeider i det daglige med å videreutvikle og vedlikeholde de ressurser som under kriser kan stilles til disposisjon for lederdepartementet. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet. Enheten er døgnkontinuerlig tilgjengelig.

Tilsyn med departementene

Justisdepartementet fører tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap (med unntak av Forsvarsdepartementet). DSB bistår departementet i dette arbeidet. Tilsynene foretar en gjennomgang av de systemer og rutiner departementene har etablert for å ivareta beredskapen på sine ansvarsområder. Sentrale tema i tilsynet er ansvar og roller, målstruktur, sårbarhetsvurderinger, kriseplanverk, informasjonsberedskap, øvelser og styringsdialog med underliggende etater. Etter gjennomført tilsyn utarbeider departementene en plan for oppfølging av de funn som er gjort under tilsynet.

Departementene rapporterer til Justisdepartementet som bruker resultatene i det generelle samarbeidet med øvrige departementer i beredskapsspørsmål. I perioden 2001-2007 ble den første tilsynsrunden med samtlige departementer gjennomført. Det er utarbeidet en rapport med sammenstilling av erfaringer og felles utfordringer basert på tilsyn med alle departementene. Hovedinntrykket fra tilsynene er at det har vært en positiv utvikling i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i departementene de senere år. Det er fortsatt viktig å legge vekt på systematisk erfaringsoverføring mellom departementene. Justisdepartementet vil blant annet ta i bruk det nyopprettede Departementenes samordningsråd for samfunnssikkerhet for å legge til rette for en helhetlig oppfølging av tilsyn, planverk og øvelser i departementsfellesskapet. Det foreligger retningslinjer for departementenes arbeid med å revidere og videreutvikle egne planer basert på de siste revisjoner av det nasjonale beredskapssystemet. Justisdepartementet startet høsten 2007 den andre tilsynsrunden med departementene. Det vurderes om antall tilsyn pr. år og omfanget av tilsynene skal nedjusteres noe etter at den første tilsynsrunden er gjennomført.

Øvelser

Hver virksomhet, etat og departement er ansvarlig for å gjennomføre og finansiere øvelser innen eget fag- og ansvarsområde. DSB skal bistå myndighetene med å øve beredskapsplaner og krisehåndteringssystemer. Direktoratet koordinerer også den sivile deltakelsen i NATOs årlige øvelse Crisis Management Exercise (CMX) og arrangerer den årlige Sivile nasjonale øvelsen (SNØ). Utover dette bistår DSB blant annet departementer, fylkesberedskapsråd, bedrifter og kommuner med å avholde øvelser i egen organisasjon.

Det er utviklet en nasjonal katalog for sivile krisehåndteringsøvelser som viser planlagte samvirkeøvelser i et toårs perspektiv. Katalogen oppdate-

res kontinuerlig. I tillegg utarbeides en fireårig rammeplan for nasjonale øvelser som er ressurskrevende og som krever langsiktig planlegging. Våren 2007 ble det arrangert en øvingskonferanse hvor hensikten blant annet var å legge grunnlag for gjensidig informasjon om øvingsplaner.

I 2006 ble det gjennomført en rekke øvelser for lokale redningssentraler og samvirkeøvelser. Flere steder er det etablert samarbeids-/øvelsesutvalg med representanter fra nødetatene, Siviltforsvaret, frivillige organisasjoner og andre aktører. Gjennom utvalgene initieres og planlegges ulike typer øvelsesaktiviteter.

Øvelser er av avgjørende betydning for å teste rutiner og beredskapsplaner. Sammen med erfaringer fra tilsyn har Justisdepartementets samlede øvingsvirksomhet blant annet avdekket betydningen av gjensidig avklaring av roller og ansvar, informasjonsdeling mellom sentrale aktører og god oversikt av tilgjengelige ressurser. Disse erfaringene legges blant annet til grunn for revisjon av beredskapsplanverk. Det er i 2007 og 2008 planlagt flere øvelser om fjellskred på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Øvelse Oslo ble gjennomført 17. og 18. oktober 2006. Øvelsen er den største sivilt ledede øvelsen som har vært gjennomført i Norge. Totalt deltok mer enn 6000 personer fra om lag 50 aktører. Øvelsen ble planlagt og ledet av DSB på oppdrag fra JD. Øvelsen ble planlagt med utgangspunkt i en rapport utarbeidet av DSB der det norske systemet ble vurdert i lys av terrorhendelsen i Madrid våren 2004. Øvelsen ble gjennomført i samarbeid med Politidirektoratet, Fylkesmannen, Oslo politidistrikt, Oslo kommune, helsemyndighetene og andre offentlige og private deltakere. Hensikten med øvelsen var å øve samfunnets evne til å håndtere et omfattende terroranslag, fra operativ redningsinnsats på skadestedene til strategiske beslutninger på departements- og regjeringsnivå. Det var et komplekst og krevende scenario, med tre samtidige skadesteder. Evalueringen bekrefter at hovedstaden har en god grunnberedskap, samtidig som det er identifisert flere områder med potensial for forbedring. Blant annet viser evalueringen til nødvendigheten av tekniske kommunikasjonsmidler og tilhørende rutiner for at nødetatene skal kunne yte best mulig koordinert innsats på et skadested. Utbyggingen av første trinn av nødnett bidrar til at standarden på nødkommunikasjonen kan bli på lik linje med standarden som er valgt i andre europeiske land.

Fylkesmannen

Fylkesmannen skal sikre god ivaretagelse av samfunnssikkerhet og beredskap på regionalt nivå og i

kommunene. DSB har etatsstyringsansvaret for fylkesmennene på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet på vegne av Justisdepartementet.

Utkast til revidert instruks for fylkesmennenes arbeid med samfunnssikkerhet- og beredskap er til behandling i departementet. Fylkesmennene har et regionalt samordningsansvar under kriser og katastrofer i fred, og det forventes at fylkesmennene legger til rette for ivaretagelse av dette ansvaret, herunder at det rapporteres videre ved ekstraordinære hendelser. Fylkesberedskapsrådene er sentrale samordningsorgan på regionalt nivå, både for å forebygge og for å håndtere ulykker og hendelser. DSB rapporterte til Justisdepartementet under flommen på Østlandet i juli 2007. Situasjonsrapporteringen var basert på rapporter fra bl.a. Fylkesmannen i Buskerud og Fylkesmannen i Vestfold og ga oversikt over de utfordringer som offentlige myndigheter, redningsmannskaper, frivillige organisasjoner og enkeltmennesker sto overfor i arbeidet med å begrense konsekvenser og skadene.

Kompetansekrav til deltidspersonell i brannvesenet

Regjeringen har ønsket å sikre at innsatspersonell i deltidsbrannvernet har tilstrekkelig kompetanse til å kunne utføre krevende redningsoppgaver knyttet til brann og andre akutte ulykker på en tilfredsstillende måte. Forskriftsfestede krav til utdanning av deltidspersonell trådte i kraft 01.01.2007.

Tilsyn med Lokale redningssentraler (LRS)

LRS ved det enkelte politidistrikt har et sentralt ansvar i forbindelse med håndtering av ulike typer hendelser. Hovedredningssentralene (HRS) gjennomfører tilsyn med LRS sitt planverk og øvelser innenfor redningstjenesten. HRS har nå gjennomført tilsyn med alle landets 28 LRS i perioden 2004-2006. HRS fremholder at tilsynet har hatt en positiv effekt, blant annet at samvirkepartene er tydeligere på roller og fullmakter. Det blir påpekt at det er behov for å styrke den generelle redningskompetansen med særskilt vekt på skadestedsledelse. Forbedringspunktene vil bli fulgt opp i den neste tilsynsperioden 2007-2009.

Nødmeldetjeneste

En effektiv nødmeldetjeneste er avgjørende for å kunne bistå publikum når uønskede hendelser inntrer. Som ansvarlig for samordningen mellom nødetatene politi, brann og helse, utredet Justisdepartementet i 2004 mulige tiltak for forenkling og effektivisering av nødmeldetjenesten. Departe-

mentet arbeider videre med utredningens anbefalinger, herunder innføring av et felles nødnummer og ny organisering av nødmeldetjenesten.

Sivilforsvaret

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs underlagt DSB. Det er 20 sivilforsvarsdistrikter, 52 000 tjenestepliktige, og av disse er 10 000 i operativ styrke. Samfunnet kan bli utsatt for så store ødeleggelser at nødetatenes ressurser ikke strekker til. Sivilforsvaret bistår nød- og redningsetatene ved store branner, flom, ras, oljeutslipp og søk etter savnede personer. Sivilforsvaret driver landsomfattende varslingstjeneste, inngår i atomulykkesberedskapen, gir opplæring innen beredskap og redning, deltar i hjelpearbeid ved humanitære katastrofer i andre land og ivaretar viktige oppgaver i tilfelle krig.

I 2007 har Sivilforsvaret bistått ved flere omfattende hendelser. Det er utarbeidet forslag til ny styrkestruktur for Sivilforsvaret. Forslaget er til behandling i departementet og det tas sikte på nærmere omtale om saken i kommende stortingsmelding om samfunnssikkerhet. Gjeldende sivilforsvarslov har behov for oppdatering på flere områder, og departementet arbeider derfor med en ny lov på området.

4.2 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.2.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Oppfølging av internasjonale regelverksforpliktelser

På vegne av JD følger DSB opp en rekke internasjonale forpliktelser på samfunnssikkerhetsområdet, i hovedsak oppfølging av forpliktelser som følge av internasjonal konvensjoner og internasjonal utvikling av regelverk og standarder. Eksempler på oppfølging er blant annet den internasjonale industriulykkeskonvensjonen (UNECE), kjemivåpenkonvensjonen (OPCW) og konvensjonene om veg- og jernbanetransport av farlig gods (ADR/RID). I samsvar med EØS-avtalen deltar direktoratet også i programmer og fagkomiteer i regi av Europakommisjonen og andre fora som OECD og de internasjonale standardiseringsorganisasjonene.

4.2.2 Bidra til internasjonal krisehåndtering

Sivil krisehåndtering

Norge deltar i arbeidet med sivil krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil bered-

skap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering. EU har opprettet et nytt finansielt instrument for sivil beredskap fra 2007-2013 som skal styrke kapasitet på krisehåndtering, varsling og koordinert innsats.

EU tok i 2007 initiativ til «European Programme for Critical Infrastructure Protection». Justisdepartementet vil holde seg orientert om programmet og sørge for at erfaringene fra dette arbeidet inngår i det nasjonale arbeidet for å ivareta en best mulig sikring av kritisk infrastruktur.

Justisdepartementet leder Norges arbeid i NATOs komité for sivil beredskap og krisehåndtering (Senior Civil Emergency Planning Committee). Arbeidet er særlig knyttet til beskyttelse av befolkningen mot masseødeleggelsesmidler, sikring av kritisk infrastruktur og sivilt-militært samarbeid i forbindelse med internasjonale operasjoner. I de siste årene er det etablert et NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre for å koordinere hjelpeinnsats mellom medlemslandene i tilfelle naturkatastrofer. Norge har meldt inn ressurser til senteret, blant annet fra Sivilforsvaret. Senteret har bistått ved en rekke hendelser og øvelser det siste året.

På bakgrunn av et norsk initiativ innen NATO-samarbeidet er det utarbeidet en rapport om minstestandarder innen utstyr, opplæring og prosedyrer for beskyttelse av sivilbefolkningen mot hendelser ved bruk av atom-, kjemiske, biologiske og radiologiske våpen (CBRN). Denne vil bli brukt innen alliansen og partnerskap for fred for å utvikle landenes beredskap innen CBRN.

DSB koordinerer på vegne av Justisdepartementet forespørsler om assistanse fra EU, NATO, FN, samt bilaterale henvendelser.

DSB følger FNs arbeid med katastrofeforebyggende strategi (ISDR).

Sivilforsvarets internasjonale virksomhet

DSB har i samarbeid med Utenriksdepartementet stående beredskap for humanitær innsats, primært i regi av FN. I løpet av 24 timer kan «Norwegian Support Team» rykke ut for å sette opp og drifte tellleire som base for feltarbeidere ute i ulike oppdrag. I tillegg kommer «Norwegian UNDAC support», der primært IKT-spesialister reiser ut enkeltvis for å støtte FN-team ved katastrofevurderinger.

Det er økende behov for internasjonal bistand. Norwegian Support Team og Norwegian UNDAC Support har hatt en rekke internasjonale oppgaver, blant annet i Algerie, Albania, Eritrea, Guiana, Haiti, Tadsjikistan, Thailand, Iran, Indonesia,

Sudan og Pakistan. Norwegian Support Team satte opp og driftet en leir etter jordskjelvet i Bam (Iran), to leire etter flodbølgekatastrofen på Sumatra (Indonesia) og tre leire etter jordskjelvet i Pakistan.

Redningstjenesten

Den norske redningstjeneste ved hovedredningsentralene deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid. Norge er blant annet part i en rekke internasjonale konvensjoner og det er inngått flere bi- og multilaterale avtaler, herunder det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED. Innenfor rammen av NORDRED-avtalen er det inngått en rekke avtaler mellom kommuner på begge siden av grensen mellom Norge-Sverige og Norge-Finland.

Norsk redningstjeneste deltar hvert år i en rekke internasjonale redningsøvelser både innen sjøredning, flyredning og landredning, herunder offshoreøvelser. Årlig gjennomføres NATOs sjøredningsøvelse «Bright Eye», hvor Hovedredningsentralene har en sentral rolle. Det gjennomføres også en årlig sjøredningsøvelse sammen med Russland. Norge har inngått en «memorandum of understanding» med Island om samarbeid om søk- og redningstjeneste og sivil beredskap, som følge av at Island skal forsterke sin redningstjeneste etter at USA trakk seg ut av basen på Keflavik.

COSPAS-SARSAT

COSPAS-SARSAT er et internasjonalt satellittbasert nødmeldingssystem for deteksjons- og posisjonsbestemmelse av signaler fra nødpeilesendere. COSPAS-SARSAT-systemet overvåker bl.a. fjerntliggende områder som i liten eller ingen grad dekkes på annen måte og er av stor betydning for resultatet av redningsaksjoner hvor tiden er avgjørende for å berge liv. HRS Nord-Norge er kontroll-senter for tjenesten, og har ansvaret for å videre-sende nedleste meldinger til de nordiske land og Baltikum.

Barentssamarbeidet

Justisdepartementet deltar i utviklingen av rednings-samarbeid i Barentsregionen. Det er pågående forhandlinger om en multilateral landredningsavtale mellom Norge, Russland, Sverige og Finland. Justisdepartementet leder en Interim Joint Committee som bl.a. skal ferdigstille en håndbok med kontaktinformasjon og annen operativ informasjon og prosedyrer.

4.3 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.3.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Det er et mål å sikre god organisering og god kvalitet på det arbeidet som gjennomføres innen samfunnsikkerhetsområdet, redningstjenesten og innen siviltjenesteforvaltningen.

Hovedredningssentralene arbeider med å utvikle samvirkekonseptet ytterligere, gjennom blant annet nærmere tilknytning mot sentrale samvirkeparter. DSB leder utviklingen av et nasjonalt redningsressursregister NARRE, som vil kunne gi oversikt over alle tilgjengelige rednings- og beredskapsressurser i Norge. Arbeidet foretas i nært samarbeid med hovedredningssentralene og sentrale brukere, herunder blant annet politiet, brannvesenet, helsevesenet, Forsvaret og frivillige organisasjoner. I 2006 ble det etablert et pilotprosjekt i Hordaland som skal evalueres høsten 2007.

Siviltjenestens hovedfunksjon er å tjene som erstatningstjeneste i forhold til den militære verneplikt og tjenesteprofilen innenfor disse to formene for verneplikt bør være utformet slik at de blir tilnærmet like.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdimittering av menn som har fått arbeid eller opp-taksplass for videregående utdanning opprettholdes på samme måte som i Forsvaret. Likeså videreføres forvaltningens anledning til å avkorte siviltjenesten med inntil fire uker for menn som har fått arbeid med 12 md. tjeneste, jf. forslag til vedtak. Ordningen tilsvarer Forsvarets anledning til å førtidsdimittere.

Siviltjenesten avgir sivile vernepliktige til oppdrag innen helse, natur og miljø og fredssektoren. Samfunnssektorer som har et særlig stort behov for arbeidskraftressurser prioriteres.

Likestilling

Det er fremdeles en utfordring å få flere kvinnelige søkere på tradisjonelt mannsdominerte områder. Dette gjelder blant annet hovedredningssentralene og lederstillinger i Sivilforsvaret. Likestillingsarbeidet i DSB inngår som en del av personalstrategien og en livsfaseorientert personalpolitikk.

Toppledergruppen i DSB består av fire kvinner og fem menn, mens det på mellomledernivå er fem kvinner og 39 menn. Det er et mål å utjevne skjevheten på mellomledernivå. Ved utlysning av lederstillinger blir kvalifiserte kvinnelige søkere innkalt til intervju og det benyttes konsulenter for aktiv oppsøking av kandidater.

DSB skal fortsatt vektlegge fleksibel arbeidstid, arbeidsformer og en individuell tilrettelegging av personalpolitikken som et likestillingstiltak.

Hovedredningssentralene har 42 ansatte, hvorav ni er kvinner. Ledelsen består av to kvinner og to menn.

Ledergruppen i DNK består av tre kvinner og tre menn, og det er totalt ti kvinner og 21 menn i direktoratet.

Siviltjenesten har 27 ansatte, hvorav 17 er kvinner og 10 er menn. Ledelsen består av en kvinne og en mann.

4.4 Redusert kriminalitet

4.4.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Volds- og konfliktforebyggende tjeneste (VOKT)

VOKT består av vernepliktige som arbeider med voldsforebyggende og antirasistiske tiltak ved skole- og ungdomsmiljøer samt ved institusjoner for kultur og idrett. Evalueringen viser at VOKT-tjenesten har voldshindrende og voldsforebyggende effekt, bedømt ut fra samarbeidspartnere, de sivile vernepliktige og ungdommens erfaringer.

Kap. 450 Sivile vernepliktige

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	104 949	100 437	95 746
	Sum kap. 450	104 949	100 437	95 746

1 Innledning

Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy forestår praktisk og administrativ kontakt med sivile verne-

pliktige. Under kap. 450 budsjetteres alle driftsutgifter i forbindelse med forvaltningen av den sivile verneplikt.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til dekning av mannskapsrelaterte utgifter som dagpenger, dimisjonsgodtgjøring, forsørgertillegg, botillegg, bekledning, kost og andre stønader. Posten dekker driftsutgiftene ved siviltjenesteadministrasjonen, vedlikehold av leiren og tjenesteboligene. I tillegg dekkes løpende utskifting av kjøretøy/utstyr samt andre investeringer over denne posten. Den samlede bemanningen ved siviltjenesteadministrasjonen utgjorde 26 årsverk pr. 01.03.2007.

Siviltjenesteforvaltningens kapasitet for 2008 er tilpasset måltallet som representerer behovet for vernepliktige mannskaper i Forsvaret 2008 og den innkallingspraksis som gjennomføres i henhold til dette. Til og med juni måned 2007 er det en nedgang i antall innvilgede søknader om fritak på 10,8 % sammenlignet med tilsvarende perioden i 2006. Tilpasningen medfører en nedjustering av kapasiteten til om lag 625 årsverk og bevilgningen foreslås som følge av dette redusert noe.

Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Inntekter av arbeid	38 694	38 153	43 659
02	Andre inntekter	418	445	464
18	Refusjon av sykepenger	243		
	Sum kap. 3450	39 355	38 598	44 123

1 Postomtale**Post 01 Inntekter av arbeid**

Oppdragsgivere må betale for bruk av sivile vernepliktige mannskaper. Godtgjørelsen i 2008 vil være kr 250, dvs. en økning på kr 25 i forhold til 2007-nivå. Bevilgningsforslaget på posten foreslås også økt noe som følge av at det er lagt til grunn at færre mannskaper skal avgis gratis. Inntektene av arbeidet blir stilt til disposisjon for FNs internasjonale barnefond (UNICEF), jf. Utenriksdeparte-

mentets St.prp. nr. 1 (2007–2008). Bevilgningen på posten foreslås redusert i 2008 som følge av at mannskapsproduksjonen er redusert til om lag 625 mannskapsårsverk, jf. kap. 450, post 01.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet forpaktningssavgift og inntekter fra skogsdriften ved Dillingøy leir. Her føres også leieinntekter for utleie av fast eiendom og bøter som pålegges mannskapene.

Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	521 261	493 226	505 344
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 966	2 243	2 339
22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	9 061		
70	Overføringer til private	4 759	5 210	4 700
	Sum kap. 451	538 047	500 679	512 383

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer for Direktoratet for samfunnssikker-

het og beredskap med underliggende driftsenheter, herunder Siviltjenesteforsvaret, skoler og regionkontorer. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2007 601 års-

verk. Dette inkluderer ikke Sivilforsvarets vernepliktige styrker. Større nyanskaffelser mv. betraktes som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Bevilgningen på posten foreslås økt med om lag 2,9 mill. kr til deltagelse i arbeidet med sivil beredskap- og krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 % av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Direktoratet administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Posten dekker kostnadene knyttet opp til flytimer. Faste utgifter er innarbeidet under posten 01. Videre dekker posten tilskudd til SINTEF/Norges Brannlaboratorium.

Post 70 Overføringer til private

Posten skal i hovedsak dekke tilskudd til Norsk Brannvern Forenings (NBFs) landsdekkende informasjonskampanjer rettet mot brann i bolig. NBF er en landsforening med forebyggende brannvern som sin viktigste oppgave. Foreningen er delvis selvfinansiert. Videre dekker posten tilskudd til standardiseringsarbeidet på elområdet i Norge som ivaretas av Norsk Elektroteknisk komité (NEK).

Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Gebyrer	98 300	105 443	109 977
03	Diverse inntekter	27 215	25 169	26 251
06	Refusjoner	17 825		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	312		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 669		
17	Refusjon lærlinger	54		
18	Refusjon av sykepenger	5 593		
40	Salg av eiendom	-92		
	Sum kap. 3451	150 876	130 612	136 228

Post 01 Gebyrer

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder, samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt. Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå. Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektromedisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Post 03 Diverse inntekter

Posten består av inntekter i forbindelse med utleie av Sivilforsvarets anlegg, salg og bortleie av kursplasser og læremateriell m.m. ved skolene. Store deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets skoler og anlegg. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Refusjoner

Posten består av inntekter fra DSBs egen kurs- og seminarvirksomhet, tilskudd og refusjoner fra andre virksomheter m.m. Det budsjetteres ikke med noe beløp under denne posten. Det foreslås at

Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret arbeides det med å avhende sivilforsvarsanlegg. Erfaringene viser at det er vanskelig å avhende en del av disse anleggene i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justisdepartementet får fullmakt i 2008 til å overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kr vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg, foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt i 2008 til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 % av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2008 ønsker departementet å nettobudsjettere salgskostnadene ved salg av faste eiendommer. Det kan være tilfeller der kostnader til rydding og sikring er større enn salgskostnaden og det vil være en nettokostnad å avhende anlegget. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å trekke salgskostnader ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	37 070	9 140	10 056
	Sum kap. 452	37 070	9 140	10 056

1 Innledning

Krisestøtteenheten skal bistå med støttefunksjoner til departementene i krisesituasjoner, jf. St.meld. nr. 37 (2004–2005) og Innst. S. nr. 265 (2004–2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering. Enheten har fått tilrettelagt lokaler og

tekniske fasiliteter. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved krisestøtteenheten og andre utgifter knyttet til sentral krisehåndtering.

Kap. 455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	397 720	406 874	459 520
21	Spesielle driftsutgifter	8 154	6 248	7 517
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 013	12 895	131 455
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	5 860	6 099	12 211
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	79 528	82 521	81 469
	Sum kap. 455	495 275	514 637	692 172

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til den offentlige redningshelikoptertjenesten, herunder tilstedevaktordningen.

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved hovedredningssentralene. Bemanningen ved hovedredningssentralene utgjorde 41 årsverk pr. 01.03.2007. Posten dekker utgifter forbundet med

det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS-SARSAT. Posten skal også dekke utgifter til Justisdepartementets internasjonale forpliktelser og engasjement.

Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått økt med 49,6 mill. kr bl.a. som følge av helårseffekt av etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt i Bodø og forslag om etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved redningshelikopterbasene ved Rygge (etableres som fast base) og Ørland fra ca. 01.07.2008. Økningen inkluderer også midler til videreføring av anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre, jf. omtale under kap. 400, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, for eksempel helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell m.m. Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner.

Post 45 Større utstysanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker diverse investeringer til hovedredningssentralene. Posten dekker enkelte investeringskostnader knyttet til COSPAS-SARSAT. Investeringene er en forutsetning for å ivareta de

nasjonale og internasjonale forpliktelsene i redningstjenesten.

Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått økt med 118,55 mill. kr til etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved redningshelikopterbasene ved Rygge (etableres som fast base) og Ørland fra ca. 01.07.2008, etablering av ny redningshelikopterbase i Florø med døgnkontinuerlig tilstedevakt drevet av Forsvaret fra 01.01.2009 og dekning av økte vedlikeholdsutgifter for dagens helikoptre.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene m.v. Midlene vil hovedsakelig bli gitt til hovedorganisasjoner. Hovedorganisasjonene vil være ansvarlig for fordelingen til de lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten.

Den frivillige innsatsen er svært viktig i redningstjenesten og i tråd med Soria Moria-erklæringen vil Regjeringen legge til rette for det frivillige Norge og inspirere de frivillige organisasjoners innsats ved å øke det samlede tilskuddet fra ca. 6 mill. kr til ca. 12 mill. kr.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnsplågte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste.

Kap. 3455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Refusjoner	19 915	18 164	18 945
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	35		
18	Refusjon av sykepenger	297		
	Sum kap. 3455	20 247	18 164	18 945

Post 01 Refusjoner

Posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet kjøper ambulansetimer fra Justisdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3455, post 01 Refusjoner. Her føres også refusjoner i forbindelse med Barents-

samarbeidet, «Barents Euro Arctic Council». Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtaket.

Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01, og kap. 732, post 72</i>	58 610	96 527	87 521
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01, og kap. 732, post 72</i>	6 928	7 881	428 672
	Sum kap. 456	65 538	104 408	516 193

1 Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), et første utbyggingsområde av et nytt felles radiosamband for nødetatene – Nødnett. Direktoratet for nødkommunikasjon ble etablert 01.04.2007 og skal eie og forvalte nødnettet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker statens kostnader forbundet med drift av Direktoratet for nødkommunikasjon, og driftsrelaterte kostnader til leverandør for de områder som bygges ut og settes i drift i 2007 og 2008, inkludert kostnader til leie av datalinjer og innplassering av nytt utstyr i eksisterende radiostasjoner.

Forsinkelsen i utbyggingen vil gi enkelte merutgifter for etatene som det kan bli aktuelt å bidra til å kompensere. Justisdepartementet foreslår at kap. 456, post 01 får stikkordet «kan nyttes under

kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01 og kap. 732, post 72».

Post 45 Større utstyrsanskaffelser

Beløpet dekker investering i radionett, utstyr til nødetatenes kommunikasjonsentraler og terminaler for det første utbyggingsområde. Inngåelse av kontrakt om utbygging av første utbyggingsområde er forsinket ift. det som ble forutsatt i St.prp. nr. 1 (2006-2007). Det ble lagt opp til at investeringsbehovet i 2007 skulle dekkes av ubrukt bevilgning fra 2006. Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått økt med om lag 395 mill. kr til større utstyrsanskaffelser. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456 post 02, jf. forslag til vedtak.

Justisdepartementet foreslår at kap. 456, post 45 får stikkordet «kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01 og kap. 732, post 72», jf. omtale under post 01.

Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Refusjoner			21 253
	Sum kap. 3456			21 253

Post 02 Refusjoner

I forbindelse med første utbyggingsområde av nødnett vil det påløpe utgifter for DNK som skal refunderes av leverandøren. Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å kunne overskride

bevilgningen under kap. 456, post 45, mot tilsvarende merinntekt under denne posten, jf. forslag til vedtak.

På grunn av leverandørens forsinkelse vil det ikke bli innført brukerbetaling i 2008.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	635 735	666 451	714 963	7,3
	Sum kategori 06.60	635 735	666 451	714 963	7,3

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
460	Spesialenheten for politisaker	21 578	24 864	28 401	14,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	1 901			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	597 960	626 591	670 100	6,9
467	Norsk Lovtidend	3 362	3 639	3 737	2,7
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	10 934	11 357	12 725	12,0
	Sum kategori 06.60	635 735	666 451	714 963	7,3

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2008 Spesialenheten for politisaker og Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. I tillegg omfatter kategorien Den

rettsmedisinske kommisjon, særskilte ulykkeskommisjoner, Norsk Lovtidend og særskilte straffesaksutgifter m.m.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Kategorien omfatter flere ulikeartede ordninger som skal bidra til å sikre rettssikkerhet for individer og grupper. Gode ordninger er viktig for å sikre rettssikkerheten under straffeforfølgning og forsvarlig og effektiv saksavvikling i domstolene.

I 2006 ble bevilgningen til Spesialenheten for politisaker økt med 0,9 mill. kr til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy. Videre ble bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker økt med 0,975 mill. kr til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy og to midlertidige stillinger. For å kunne redusere saksbehand-

lingstiden ble Spesialenheten for politisaker styrket med 3 mill. kr i 2007 og ytterligere 1 mill. kr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett samme år. Regjeringen foreslår å styrke Spesialenheten med 3 mill. kr i 2008 for å opprettholde kvalitet og sikre raskere saksavvikling. Bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble i 2007 styrket med 1,5 mill. kr. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med ytterligere 0,9 mill. kr i 2008. Bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter ble i 2007 økt med til sammen 1,51 mill. kr til advokatbistand til voldtekts ofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes og oppjustering av stykkprisen til bistandsadvokater for å styrke ofrenes stilling.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslår Regjeringen å øke bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter for 2008 med 6,996 mill. kr til utvidelse av retten til bistandsadvokat. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker med 0,25 mill. kr som følge av flere rettigheter for fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenopptakelse av straffesaken.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning *Spesialenheten for politisaker*

Politiet har i kraft av sine oppgaver en rekke maktmidler. Uten tilstrekkelig kontroll med bruken av disse, vil retten til bruk av makt kunne bli en trussel mot rettssikkerhet og demokrati. De fleste vestlige stater har i dag egne rutiner for slik kontroll.

Spesialenheten for politisaker skal sikre en behandling basert på rettssikkerhet og likhet, både for den som ønsker å anmelde et forhold og den tjenestemann som blir anmeldt. Som følge av at Spesialenheten for politisaker fikk økt bevilgningen i 2007 er det blant annet opprettet et fulltidsbemannet kontor i Oslo tilknyttet region øst. Etterforskere med fast arbeidssted i Oslo skal bidra til at etterforskningen kan iverksettes raskere og at Spesialenheten for politisaker vil være i stand til å forestå etterforskning som de tidligere ikke har kunnet prioritere.

Departementet har, i samarbeid med Riksadvokaten og Spesialenheten, fastsatt måltall for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten til 5 måneder. Første halvår 2007 kom det inn 442 nye anmeldelser til Spesialenheten for politisaker. For første halvår 2006 var antallet nye anmeldelser 648.

Antall anmeldelser for 2006 var til sammen 904. Saksbehandlingstiden for påtaleavgjorte saker i 2006 var 296 dager, mens den første halvår 2007 var 211 dager.

Spesialenheten for politisaker har hatt flere alvorlige og store saker som krever mye tid og ressurser. På bakgrunn av lang saksbehandlingstid i Spesialenheten for politisaker sendte Justisdepartementet, i samarbeid med Riksadvokaten og Spesialenheten, i januar 2007 ut høringsbrev med forslag til tiltak og organisatoriske endringer. Tiltakene er ment å sikre raskere og mer effektiv saksbehandling i en mindre sårbar og mer fremtidsrettet og fleksibel organisasjon. Departementet har vurdert høringsinstansenes svar. På denne bakgrunn vil det fra 01.01.2008 bli foretatt en sammenslåing av etterforskningsavdelinger slik at antall avdelinger reduseres fra fem til tre. Departementet vil komme tilbake til eventuelle andre endringer.

Justisdepartementet ønsker en gjennomgang av Spesialenheten for politisaker og den administrative klageordningen i politiet for å vurdere om dagens ordninger fungerer etter intensjonen. Justisdepartementet har på denne bakgrunn startet arbeidet med å forberede en slik evaluering. Evalueringen planlegges gjennomført i 2008. Se også omtale under programkategori 06.40 punkt 4.3.2.

Arbeidet med å utvikle elektronisk saksbehandlingsverktøy ble noe forsinket i 2006. Spesialenheten har fortsatt arbeidet i 2007. Innføringen vil kunne bidra til bedre rutiner og mer effektiv saksavvikling.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten. Dersom kommisjonen beslutter en sak gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa gjeldende dom.

Kommisjonen består av fem faste medlemmer, inkludert leder og tre varamedlemmer. Kommisjonens leder er ansatt på heltid og leder også kommisjonens sekretariat. Kommisjonen har som mål å ha en objektiv og grundig, men samtidig effektiv saksbehandling, for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid. Kommisjonen har i løpet av sine tre første virkeår (2004-2006) til sammen mottatt 545 saker (173 av disse sakene kom inn i 2006). 334 av sakene var avsluttet pr. 31.12.2006. I denne perioden ble til sammen 26 saker henvist til retten for ny behandling og 48 saker er ikke tatt til følge. 178 av sakene er forkastet fordi de åpenbart

ikke kunne føre frem, mens de resterende 82 sakene er avvist på formelt grunnlag. Det har gjennom hele kommisjonens virketid kommet inn et vesentlig større antall saker enn forutsatt av departementet ved opprettelsen av kommisjonen, jf. Ot. prp. nr. 70 (2000-2001) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse). Pr. 30.06.2007 har det kommet inn 85 nye saker.

Departementet vil i 2007 starte arbeidet med en evaluering av ulike sider ved kommisjonens virksomhet, slik som fastsatt av departementet og Stortinget i forbindelse med opprettelsen av kommisjonen og endringene i straffeprosessloven kap. 27. Stortinget vil bli orientert om resultatet av evalueringen på egnet måte når det foreligger.

Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjon er opprettet i medhold av straffeprosessloven § 146. Kommisjonens hovedoppgave er å kvalitetssikre rettsmedisinske sakkyndiguttalelser som avgis i straffesaker. Kommisjonen gir også råd og veiledning i rettsmedisinske spørsmål, tilbyr undervisning for sakkyndige, og bidrar med kunnskap om utvikling av rettsmedisinsk praksis. Justissekretariatene er sekretariat for Den rettsmedisinske kommisjon.

Kommisjonen ble fra 01.01.2007 organisert med fire grupper. I 2006 behandlet Alminnelig gruppe 2 064 saker (2 261 i 2005). Laboratorieteknisk gruppe, som nå er delt i en gruppe for genetik og en for toksikologi, behandlet 2907 saker i 2006 (4 448 i 2005), og Psykiatrisk gruppe behandlet 464 saker i 2006 (504 i 2005). Totalt behandlet kommisjonen 5435 saker i 2006, noe som er en reduksjon på 1778 saker i forhold til 2005. Reduksjonen skyldes i hovedsak endringer i registreringsrutinene.

Særskilte straffesaksutgifter m.m.

Bevilgningen under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. dekker hovedsakelig utgifter til forsvarer for personer som er siktet eller tiltalt i straffesaker og til bistandsadvokat for fornærmede og pårørende i straffesaker. I tillegg dekker bevilgningen blant annet kostnader ved bruk av sakkyndige og tolker i straffesaker. De totale utgiftene på kapitlet avhenger av antall straffesaker med oppnevnt forsvarer eller bistandsadvokat, omfanget av disse sakene og størrelsen på den offentlige salærsatsen.

Salærsatsen har økt betydelig siden 1999 som følge av indeksregulering og den opptrappingspla-

nen som Justisdepartementet og Den Norske Advokatforening ble enige om i 1999. Satsen har siden 01.01.2007 vært 825 kr pr. time (ekskl. mva.) og foreslås oppjustert til 850 kr fra 01.01.2008.

Som en del av oppfølgingen av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås flere endringer i straffeprosessloven for å styrke fornærmedes rettigheter i straffesaker med virkning fra 01.07.2008. Forslaget innebærer en utvidelse av retten til bistandsadvokat på flere områder. For det første gis fornærmede i flere typer straffesaker rett til bistandsadvokat. Dette gjelder saker om vold i nære relasjoner, seksuell handling med barn under 16 år, menneskehandel og kjønnslemlestelse. For det andre vil etterlatte i større grad få rett til bistandsadvokat. Endelig vil fornærmede i en sak som gjelder besøksforbud ha rett til bistandsadvokat i tilfeller hvor grunnlaget for besøksforbudet er vold i nære relasjoner, selv om det ikke foreligger noen straffesak som i seg selv gir grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat. Som en følge av dette vil også siktede gis krav på forsvarer i slike saker. De foreslåtte endringene i straffeprosessloven vil styrke fornærmedes prosessuelle rettigheter i straffesaker, noe som innebærer en viss utvidelse av bistandsadvokatens oppdrag. Dette gjelder blant annet heving av aldersgrensen for bruk av dommeravhør av barn fra 14 til 16 år. Endringene innebærer også at rammene for bistandsadvokatens oppdrag i større grad vil bli regulert i straffeprosessloven. Se nærmere omtale i hovedinnledningen pkt. 1.2.2 og under kap. 466, post 01 og kap. 468, post 01.

Rettskjøpsutgiftene over kap. 466 har økt betydelig de senere årene. Denne økningen anses i hovedsak å skyldes oppjustering av salærsatsen, en økning i antallet saker behandlet for domstolene, mer omfattende saker, samt innføringen av merverdiavgift på advokattjenester fra 01.07.2001.

Rett til tolk – oppfølging av rapport

Rapporten «Rett til tolk – Tolking og oversettelse i norsk straffeprosess» ble lagt fram for Justisdepartementet mars 2005. Hensikten med arbeidet har vært å styrke det enkelte individs rettssikkerhet. Oppgaven har blant annet vært å gjennomgå dagens regler og praksis, og å foreslå tiltak for å styrke, forbedre og effektivisere regelverk og praksis for bruk av tolk ved behandling av straffesaker. Rapporten er sendt på høring.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Det vises til omtale av ordningene under punkt 4.1.

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 008
01	Driftsutgifter	21 578	24 864	28 401
	Sum kap. 460	21 578	24 864	28 401

1 Innledning

Spesialenheten for politisaker foretar og leder etterforskningen i saker som gjelder spørsmålet om en ansatt i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjø-

relser, husleie og andre administrative utgifter. Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjorde pr. 01.03.2007 21,8 årsverk.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 3 mill. kr til dekning av organisatoriske endringer i Spesialenheten, herunder opprettelse av flere stillinger for å kunne redusere saksbehandlingstiden.

Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 901		
	Sum kap. 461	1 901		

1 Innledning

Det ble ved kongelig resolusjon 27. april 2007 oppnevnt en særskilt undersøkelseskommissjon etter forliset av ankerhåndteringsfartøyet «Bourbon Dolphin» 12.04.2007. Kommisjonen skal blant annet foreta de undersøkelser den finner nødvendig for å kartlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer i forbindelse med forliset. Kommisjonen skal også utrede forhold av betydning for å forebygge at en slik ulykke kan skje i fremtiden. Kommisjonen er gitt frist til 01.02.2008 med å avgi rapport. Det ble bevilget 9 mill. kr til kommisjonens arbeid, jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007) og Innst. S. nr. 230 (2006-2007). Saken vil bli forelagt Stortinget på egnet måte etter at undersøkelseskommissjonen har avgitt sin sluttrapport.

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 41 (2005-2006) å opprette en ny undersøkelseskommissjon etter forliset av fiskefartøyet «Western» 06.02.1981 og å bevilge 7 mill. kr til dekning av utgifter knyttet til kommisjonens arbeid. Stortinget sluttet seg til dette i tråd med Regjeringens forslag, jf. Innst. S. nr. 129 (2005-2006). Kommisjonen ble nedsatt 08.05.2006 og er gitt utsatt frist til 01.12.2007 for å avgi sin rapport. Saken vil bli forelagt Stortinget på egnet måte etter at sluttrapporten foreligger.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten går til dekning av godtgjørelse til medlemmene av kommisjonene og lønn til

sekretærer. Bevilgningen dekker også driftsutgifter og utgifter til kommisjonenes undersøkelser, herunder tekniske undersøkelser, innhenting av sakkyndige uttalelser, vitneavhør, reiseutgifter m.v.

Ved lov av 7. januar 2005 nr. 2 om endringer i sjøloven vedtok Stortinget nye regler om undersøkelse av sjøulykker. Endringene trer i kraft

01.07.2008. Dette innebærer at det ikke lenger vil bli oppnevnt slike særskilte ulykkeskommisjoner etter reglene i sjøloven, som i dag er dekket over kap. 461, post 01. Undersøkelsene vil skje i Statens havarikommisjon for transport som dekkes over Samferdselsdepartementets budsjettområder.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	597 960	626 591	670 100
	Sum kap. 466	597 960	626 591	670 100

1 Innledning

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand i straffesaker til personer som har rett til advokatbistand i medhold av straffeprosessloven kapittel 9 og 9 a. Dette gjelder både siktede eller tiltalte samt fornærmede og pårørende. Videre dekkes kostnader ved bruk av sakkyndige og tolk i straffesaker samt utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat. Posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27 samt visse andre utgifter spesifisert i postomtalen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige som er oppnevnt av retten i den enkelte sak eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Disse utgiftene utgjør

til sammen mer enn 95 % av bevilgningen. Bevilgningen dekker dessuten salær og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker, enkelte utgifter i sivile saker og utgifter i Justisdepartementet til oversettelse i rettsanmodnings- og utleveringssaker.

I bevilgningen inngår også utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat som er lagt til Justissekretariatene, jf. omtale under kap. 473.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det med virkning fra 01.07.2008 å øke bevilgningen på kap. 466, post 01 med 6,996 mill. kr til utvidelse av retten til bistandsadvokat til å gjelde flere sakstyper, som vold i nære relasjoner, seksuell handling med barn under 16 år, menneskehandel og kjønnslemlestelse, og til en utvidelse av fornærmedes rettigheter og bistandsadvokatens oppgaver i den enkelte sak, jf. nærmere omtale under punkt 4.1.1.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 20 mill. kr.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	3 362	3 639	3 737
	Sum kap. 467	3 362	3 639	3 737

1 Innledning

Norsk Lovtidend inneholder kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Gjennomføring av EØS-regelverk og nasjonal regeltilpassning og regelforenkling har medført sterkt økende regelverksproduksjon de siste årene. Presset på å få ut kunngjøringene raskt og korrekt har økt, og kunngjøring skjer derfor elektronisk på Lovdatas

hjemmesider. Norsk Lovtidend utgis i dag både i papirutgave og elektronisk.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke utgifter til bearbeiding av manuskripter (sats, korrektur, registre) og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	10 934	11 357	12 725
	Sum kap. 468	10 934	11 357	12 725

1 Innledning

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom, skal få ny behandling av sin sak i retten.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretariatets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet

til kommisjonens sekretariat. Sekretariatets bemanning utgjorde 11 årsverk pr. 01.03.2007.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 0,9 mill. kr til videreføring av to midlertidige stillinger ut 2008 samt videreutvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det med virkning fra 01.07.2008 å øke bevilgningen under kap. 468, post 01 med 0,25 mill. kr som følge av flere rettigheter for fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenopptakelse av straffesaken. Se nærmere om oppfølgingen av NOU 2006:10 under punkt 4.1.1.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
01-23	Driftsutgifter	121 056	135 683	135 779	0,1
70-89	Overføringer til private	837 587	891 640	892 366	0,1
	Sum kategori 06.70	958 643	1 027 323	1 028 145	0,1

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
470	Fri rettshjelp	583 887	619 295	607 408	-1,9
471	Statens erstatningsansvar	258 445	278 564	141 255	-49,3
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	26 215	29 684	168 655	468,2
473	Justissekretariatene			14 652	
474	Konfliktråd	42 196	41 095	42 032	2,3
475	Bobehandling	47 900	58 685	54 143	-7,7
	Sum kategori 06.70	958 643	1 027 323	1 028 145	0,1

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2008 fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, utgifter knyttet til sekretariatet for Stortingets billighetserstatningsutvalg, voldsoffererstatning, erstatning etter uberettiget straffe-

forfølgning, konfliktrådsordningen og konkursbehandling. Dette er ordninger som i hovedsak søker å sikre enkeltindividens rettigheter i bred forstand.

Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Ivareta rettshjelpstilbudene Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning Styrke kriminalitetsofrenes stilling
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning Redusert kriminalitet	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets- skapende arbeidet
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Konfliktråd og rettshjelp

Det er viktig at det offentlige legger til rette for lett tilgjengelige konfliktløsningstilbud, slik at innbyggerne på et tidlig stadium kan få avklart og løst sine juridiske problemer og konflikter på en god og effektiv måte. Regjeringen anser det derfor som viktig for å bedre folks rettssikkerhet at det samlede tilbudet av veiledning og rådgivning om rettigheter og plikter og bistand til konfliktløsning ses i sammenheng. Det vises til nærmere omtale under punkt 4.1.1.

Konfliktrådene tilbyr mekling i sivile saker og straffesaker. Ved konfliktrådsbehandling deltar partene selv frivillig og aktivt, og blir slik bevisst konsekvensene av sine handlinger. Konfliktrådsbehandling er et godt alternativ til annen sivil- eller strafferettslig behandling og er en viktig og naturlig del av rettspleien.

Det samlede offentlige rettshjelpstilbudet omfatter et bredt spekter av tiltak og organer som gir tilbud som kan ivareta det rettsøkende publikums behov for juridisk bistand. Som nevnt under omtalen på kap. 466 betaler det offentlige i det alt vesentlige utgiftene til forsvarer i straffesaker. I tillegg betaler det offentlige helt eller delvis utgifter forbundet med rettshjelp for nærmere bestemte saker på det sivile området. Dette gjelder utgifter til juridisk bistand i og utenfor rettergang. Regjeringen har styrket lavterskeltilbudet for de rettshjelpssøkende, og rammen til fordeling over kap. 470, post 72 ble økt i 2007 for å styrke tiltak til grupper med særskilte rettshjelpsbehov.

Stortingets billighetserstatningsordning

Billighetserstatning fra staten er Stortingets egen kompensasjonsordning. Ordningen er basert på en rimelighetsvurdering uten bestemte formelle vilkår. Enkeltpersoner kan søke om en skjønnsmessig økonomisk kompensasjon for forhold som har gjort at de har kommet særlig uheldig ut. Våren 2005 ble Stortingets billighetserstatningsordning betydelig utvidet ved vedtakelsen av St.meld. nr. 44

(2003-2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og St.meld. nr. 24 (2004-2005) Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar. Utvidelsen medførte en sterk økning i antallet søknader, med konsekvenser også for saksbehandlingstiden. Det arbeides for å effektivisere saksbehandlingen i disse sakene. Det vises for øvrig til omtale under punkt 4.1.1.

Voldsoffererstatning mv.

Regjeringen er opptatt av å styrke bistanden til ofre for kriminalitet. Voldsoffererstatning skal bidra til at voldsofre ikke blir økonomisk skadelidende etter et voldsovergrep, og er et viktig tiltak der gjerningsmannen er ukjent eller har dårlig betalingsevne. Kontoret for voldsoffererstatning behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning, mens Erstatningsnemnda for voldsofre er klageinstans.

I tillegg kan kriminalitetsofre få bistand og veiledning fra Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Sammen med voldsoffererstatning utgjør dette et viktig bidrag for å bedre situasjonen til ofre for kriminalitet.

Statens ansvar for utgifter til konkursbehandling inngår også i kategorien, og er et virkemiddel blant annet i arbeidet mot økonomisk kriminalitet. Også statens utgifter til erstatning etter alminnelig erstatningsrett inngår i kategorien.

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Det er en hovedutfordring å sikre god og rimelig tilgang til juridisk bistand, enklere og god konfliktløsning, og samtidig bedre utnyttelsen av og kontrollen med de offentlige overføringene på området. Jo tidligere i prosessen parten eller partene løser sitt problem eller sin konflikt, desto rimeligere blir saken for alle parter. Gode veilednings- og konfliktløsningstilbud som kan gi bistand på et tidlig tidspunkt til å løse sakene utenrettslig er viktige tiltak.

Regjeringen ønsker å styrke rettsikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet og er spesielt opptatt av å nå grupper med særlige rettshjelpsbehov. Det foreslås derfor å øke bevilgningen i 2008 med 4 mill. kr til en utvidelse av ordningen med advokatvakt ved krisesentre og Dixi-sentre, utvidelse av ordningen med rettshjelp i offentlige servicekontorer og gatejuristprosjektene. Dette vil styrke lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende. Bevilgningen til særskilte rettshjelpstiltak ble også økt med 4,34 mill. kr i 2007, bl.a. til studentrettshjelpstiltak og gatejuristprosjekter, jf. omtale under pkt. 4.1.1.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det for 2008 å øke bevilgningen under kap. 470, post 71 med 0,804 mill. kr til utvidelse av retten til advokatbistand til fornærmede ved vurderingen av anmeldelse til å gjelde alle sakstyper hvor fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat i medhold av straffeprosesslovens kap. 9 a.

Regjeringen vil gi kriminalitetsofre og pårørende bedre oppfølging, og styrke ofrenes stilling. Regjeringen vil derfor foreslå endringer i voldsoffererstatningsloven og videreutvikle ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre. Regjeringen tar sikte på å fremme en odelstingsproposisjon om endringer i voldsoffererstatningsloven høsten 2007. Forslagene innebærer at flere vil kunne få voldsoffererstatning (barn som er vitne til vold, etterlatte etter draps ofre mv.). Hovedregelen om at den straffbare handlingen må anmeldes skal fremdeles gjelde, men det skal ikke lenger være krav om at anmeldelsen må skje «uten unødig opphold». Et annet viktig forslag er at voldsoffererstatningsmyndighetene gis en skjønnsmessig adgang til å dekke utgifter til innhenting av legeerklæringer mv. som bevismateriale. Det er lagt til grunn at lovendringsforslagene kan tre i kraft med virkning fra 01.01.2008. På denne bakgrunn foreslår Regjeringen å øke bevilgningen over kap. 472, post 01 med 1,5 mill. kr i 2008 til dekning av økt bemanningsbehov som følge av endringene i voldsoffererstatningsloven. Det foreslås videre å øke bevilgningen over kap. 472, post 70 med 13 mill. kr til økte erstatningsutbetalinger blant annet som følge av liberalisering av anmeldelseskravet og at flere handlinger blir omfattet av loven. Som et ledd i å styrke kriminalitetsofres stilling foreslår Regjeringen også å øke bevilgningen over kap. 472, post 01 med 1 mill. kr til igangsetting av et pilotprosjekt for etablering av en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre.

Regjeringen vil legge til rette for at konflikter kan løses ved hjelp av rimelige og enkle metoder

som inkluderer partene selv, som rettsmekling, konfliktråd og forliksråd. Regjeringen har ønske om økt bruk av konfliktråd og tiltak som kan virke gjenopprettende og forsonende. Utvalget som skal se på reaksjoner og tiltak overfor alvorlig barne- og ungdomskriminalitet, er blant annet bedt om å bygge sitt arbeid på nasjonal og internasjonal forskning om arbeidsmåter som legger vekt på gjenoppretting, forsoning, mestring og framtid, jf. omtale under programkategori 06.30 punkt 3.3.

I anmodningsvedtak fra Stortinget ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) ble regjeringen bedt om å utrede dagens rettshjelpsordning, blant annet i lys av den finske rettshjelpsordningen. Videre har regjeringen i Soria Moria-erklæringen satt som mål at rettshjelpsordningen skal gjennomgås og forbedres, og regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding med forslag til reformer i inneværende stortingsperiode. Det vises til nærmere omtale om dette under punkt 4.1.1.

Det er innført fritak for merverdiavgift for gratis advokatjenester med virkning fra 01.07.2007. Justisdepartementet ønsker å tilrettelegge for fortsatt god dialog med Tilsynsrådet for Advokatvirksomhet og Den Norske Advokatforening.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Ivareta rettsikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Ivareta rettshjelpstilbudene

Retts hjelp og tvisteløsning

Regjeringen er opptatt av å styrke rettsikkerheten til folk flest, spesielt for de aller fattigste og de med særskilte rettshjelpsbehov. Regjeringen tar på alvor det ansvaret det offentlige har for å tilrettelegge og finansiere et godt og effektivt tilbud om juridisk bistand til disse gruppene. En forbedring på dette feltet er også et viktig bidrag i Regjeringens fattigdomsbekjempelse. Det er viktig at konfliktløsningstilbudet som det offentlige tilbyr ikke bare er tillitsvekkende og kvalitativt godt, men at det også er lett tilgjengelig og gir en rimelig og effektiv bistand til løsning av folks konflikter. Innføring av ny tvistelov er her et viktig bidrag. Regjeringen har satt som mål i Soria Moria-erklæringen at rettshjelpsordningen skal gjennomgås og forbedres og vil derfor komme tilbake med en egen stortingsmelding om rettshjelpsordningen, som vil omhandle spørsmålet om bedret tilrettelegging og finansiering av rådgivnings- og konfliktløsningstilbudene. Et viktig spørsmål er hvordan man kan få til et lett tilgjengelig system som kan bidra til en tidlig, effektiv og rimelig løsning av juridiske problemer og konflikter.

Som en del av oppfølgingen av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter foreslås det med virkning fra 01.07.2008 at eksisterende ordning med rett til advokatbistand til fornærmede ved vurdering av anmeldelse i voldtekts- og menneskehandelssaker utvides til å gjelde alle sakstyper hvor fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat, jf. omtale under kap. 470, post 71. Denne endringen er en del av flere tiltak i forbindelse med oppfølgingen av fornærmedeutvalgets forslag, nærmere omtale i hovedinnledningen punkt 1.2.2.

Spesielle rettshjelpstiltak

Regjeringen ønsker å styrke rettssikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet. At de som har det aller vanskeligst kan få rettshjelp er et viktig tiltak i fattigdomsbekjempelsen i Norge. Regjeringen har derfor styrket støtten til lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende, og bevilgningen på kap. 470, post 72 ble økt med 4,34 mill. kr i 2007. Bevilgningene til organisasjoner mv. som yter rettshjelp til grupper med særskilte rettshjelpsbehov har økt som følge av dette. Regjeringen mener at slike tilbud treffer målgruppen og bidrar til å avhjelpe juridiske problemer på en rask og effektiv måte.

Det ytes blant annet tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge) og Tromsø (Jusshjelpa i Nord-Norge). Til sammen ble studentrettshjelpstiltakene tildelt 9,21 mill. kr i 2006 og 10,5 mill. kr i 2007. Studentrettshjelpstiltakene yter gratis juridisk rådgivning for å sikre og bedre rettsstillingen for særlig utsatte grupper i samfunnet. Tiltakene har vist seg å yte god rettshjelp, og utgjør en viktig del av det samlede rettshjelpstilbudet i Norge. Erfaringen er at svært mange saker finner sin løsning etter informasjon eller bistand fra disse rettshjelpstiltakene. I 2006 behandlet Juss-Buss 3 939 saker, JURK 2 302 saker, Jussformidlingen i Bergen 4 594 saker, Jushjelpa i Midt-Norge 1 251 saker og Jusshjelpa i Nord-Norge behandlet 2 056 saker.

Som den eneste av landets kommuner mottar Oslo kommune tilskudd til drift av et kommunalt rettshjelpskontor, Oslo kommune fri rettshjelp. Rettshjelpskontoret ble tildelt 6,5 mill. kr i 2006. Etter en dialog mellom departementet og Oslo kommune i 2006, ble det enighet om at Justisdepartementet for 2007 skulle bidra med 6 mill. kr, mens Oslo kommune bidrar med resten av midlene som trengs for å sikre god drift av kontoret.

Departementet tar sikte på å videreføre dette beløpet i 2008. I 2006 behandlet kontoret 4 846 saker.

Rettshjelpskontoret i Indre Finnmark mottar også tilskudd. Kontoret ble tildelt 1,24 mill. kr i 2006 og 1,28 mill. kr i 2007. Retningslinjene for driften av dette kontoret er tilpasset rettshjelpslovens regler og søker samtidig å ivareta de særskilte behov som gjør seg gjeldende hos den samisktalende befolkningen. Kontoret tok inn 188 skriftlige saker til behandling i 2006, og det ble gitt rådgivning ved 208 muntlige henvendelser.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) fikk også i 2007 tilskudd til rettshjelpstiltak for asylsøkere, og Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) fikk tilskudd til rettshjelpstiltak for diskriminerte. Organisasjonene ble tildelt 0,175 mill. kr hver i 2006. I 2007 ble tilskuddet på 0,175 mill. kr til hver av organisasjonene videreført. I tillegg ble organisasjonene tildelt 0,2 mill. kr hver bl.a. til innsamling og systematisering av opplysninger om offentlig diskriminering. I 2006 mottok NOAS om lag 800 nye saker, og de bisto med rettshjelp i omtrent halvparten av disse sakene. OMOD rapporterte om 40 aktive saker per 01.01.2007.

Kirkens bymisjon driver to prosjekter som retter seg særlig mot rusmisbrukere, «Gatejuristen» i Oslo og «Rett på gata» i Trondheim. Tilskuddet til «Gatejuristen» er økt fra 1 mill. kr i 2006 til 1,5 mill. kr i 2007. «Rett på gata» ble tildelt 0,2 mill. kr både i 2006 og 2007. I 2006 tok «Gatejuristen» imot 328 saker. «Rett på Gata» behandlet 78 saker i 2006. Det er også tildelt midler til å videreføre og utvide prøveprosjektet med gratis juridisk bistand i offentlige (service)kontorer. Det ble tildelt til sammen 0,5 mill. kr i 2006 og 0,7 mill. kr hittil i 2007 til dette prosjektet. Videre er det satt av 0,5 mill. kr i 2007 til et prøveprosjekt med gratis juridisk bistand ved enkelte kriesentre og Dixi-sentre (sentre for voldtektsutsatte) i Norge. Tilskuddet til rettshjelpstiltak for prostituerte gjennom Prostituertes interesseorganisasjon i Norge (PION) ble økt fra 0,2 mill. kr i 2006 til 0,4 mill. kr i 2007. PION rapporterer om kontakt med 83 kvinner i 2006. Det er for 2007 bevilget 0,75 mill. kr til Menneskerettighetsalliansens og Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjørings felles prosjekt mot hatmotivert kriminalitet. Prosjektet tar sikte på å utvikle mer kunnskap om omfanget av vold mot homofile og lesbiske, jf. nærmere omtale under programkategori 06.40 punkt 4.3.3. Videre er det bevilget midler til oppstarten av «European Free Legal Aid» (EFLA), en organisasjon som har til hensikt å samle alle tiltak som driver med gratis rettshjelp i Europa i et felles nettverk.

Stortingets billighetserstatningsordning

Billighetserstatningsordningen gir mulighet til å tilkjenne en kompensasjon etter en rimelighetsbasert vurdering. Stortingets billighetserstatningsutvalg fastsetter kompensasjonen basert på retningslinjer trukket opp av Stortinget. I 2006 lå det innvilgede beløpet i flertallet av de ordinære billighetserstatningssakene på mellom kr 20 000 og kr 100 000, jf. St.prp. nr. 65 (2006-2007) Rettsvederlag fra statskassa (Om Stortinget si rettsvederlagsordning, arbeidet i rettsvederlagsutvalget m.m.). Det arbeides for å effektivisere saksbehandlingen i disse sakene.

Utbetalinger etter den alminnelige billighetserstatningsordningen føres på Finansdepartementets kap. 2309 Tilfeldige utgifter. Alle administrative kostnader i forbindelse med den saksforberedende behandlingen i den enkelte faginstans dekkes av de(t) aktuelle departement. De administrative kostnadene ved behandlingen og ferdigstillelsen av søknader om billighetserstatning i Justissekretariatene skal fra og med 2008 dekkes over kap. 473 Justissekretariatene.

4.1.2 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Oppfølgingen av ofre for kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal styrkes. Det er viktig at de som er berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de trenger. Ordningen med rådgivningskontorene for kriminalitetsofre ble gjort permanent fra 01.01.2007. Rådgivningskontorene gir et gratis tilbud til personer som har vært utsatt for kriminalitet. Tilbudet er åpent for alle, uavhengig av om forholdet er politianmeldt eller ikke. Målet er å tilby lett tilgjengelig hjelp og på denne måten bidra til økt støtte og sterkere vern for ofre for kriminalitet. Rådgivningskontorene skal blant annet gi råd og veiledning, bistå med vitnestøtte i rettssaker og gi råd og hjelp ved søknad om voldsoffererstatning. Det ble opprettet to nye rådgivningskontorer i 2006, og det tas sikte på en ytterligere utvidelse av ordningen. Alle kontorene, unntatt i Oslo, er deltidsbemannet.

Støttetelefon for kriminalitetsofre

Regjeringen er opptatt av å styrke kriminalitetsofres stilling ved å gi et bredt og tilgjengelig tilbud til de som har blitt berørt av kriminalitet. Regjeringen foreslår som ledd i denne satsingen å øke bevilgningen over kap. 472, post 01 med 1 mill. kr til igangsetting av et pilotprosjekt for etablering av en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre. En viktig

oppgave vil være å tilby veiledning og støtte til de som har blitt utsatt for en kriminell handling. Det legges opp til at støttetelefonen skal være i drift fra 2008.

Erstatning til voldsofre

Den som blir utsatt for en voldsforbrytelse får hjelp gjennom generelle støtteordninger som for eksempel sykepenger, sosiale trygde- og støtteordninger og forsikringer. Ofte vil det imidlertid gjenstå et udekket økonomisk tap. Voldsutøvere kan ha dårlig betalingssevne, og ikke sjelden forblir gjerningsmannen ukjent. Erstatning til voldsofre er derfor et viktig tiltak. Voldsofre har rettskrav på slik erstatning fra staten, jf. lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven). Maksimumsbeløpet som kan tilkjennes etter ordningen er et beløp tilsvarende 20 ganger folketrygdens grunnbeløp, det vil si om lag 1,34 mill. kr (1 G er fra 01.05.2007 satt til 66 812 kr). Regresskrav mot gjerningsmannen skal gjøres gjeldende der det foreligger fellende dom, forelegg, påtaleunnlattelse eller rettsforlik. Voldsoffererstatningsloven gjelder der personskader har skjedd som følge av straffbare handlinger begått etter lovens ikrafttredelse 01.07.2001. For personskader oppstått på bakgrunn av straffbare handlinger før dette tidspunktet, men etter 01.01.1975, kan det søkes voldsoffererstatning etter forskrift om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling.

Voldsoffersøknader avgjøres av Kontoret for voldsoffererstatning, jf. kap. 472, mens klager avgjøres av Erstatningsnemnda for voldsofre etter forberedende behandling i Justissekretariatene.

Kontoret for voldsoffererstatning behandlet 2 955 søknader om voldsoffererstatning i 2006. Erstatningsnemnda for voldsofre behandlet samme år 612 klagesaker. Innvilgelsesprosenten for alle saker ved Kontoret for voldsoffererstatning var 69,9 %. I 2005 gikk det i gjennomsnitt 149 dager fra søknaden ble mottatt til vedtak var truffet, mens det gikk 215 dager i 2006. Den lange saksbehandlingstiden gjelder særlig saker hvor det er nødvendig med innhenting av dokumentasjon fra andre instanser. Samtidig ble 37 % av vedtakene om voldsoffererstatning avgjort med saksbehandlingstid på under 30 dager annet halvår 2006. Første halvår 2007 er denne andelen økt til 39 %. Det arbeides kontinuerlig med sikte på effektivisering for å få ned saksbehandlingstiden. Blant annet vil det høsten 2007 bli fremmet forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven som kan forenkle saksbehandlingen.

Tabell 2.24 Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker

År	2004	2005	2006
Antall søknader	2 360	2 682	2 598
Antall behandlede saker	1 729 ¹	2 508	2 955

¹ Fylkesmennene behandlet 430 saker.

4.1.3 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Erstatning for uberettiget straffeforfølgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning etter uberettiget straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner.

Justissekretariatene har i 2006 behandlet 272 søknader. Til sammenligning ble det i 2005 behandlet 263 søknader. Blant søkerne er 86 % menn, 10 % er kvinner og 4 % er foretak. I alt er det helt eller delvis tilkjent erstatning i 197 saker. Det kom inn totalt 507 saker i 2006, mot 407 saker i 2005. Gjennomsnittlig saksavviklingstid i 2006 var 7 måneder, mot 2-5 måneder i 2005. Det er iverksatt effektiviseringstiltak, og saksproduksjonen er økt. Pr. 30.06.2007 er det behandlet 224 saker, mot 272 saker for hele 2006.

4.2 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.2.1 Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger

Konfliktråd

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art.

Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av de 22 konfliktrådene. Konfliktrådene er et gratis tilbud som er tilgjengelig i alle kommuner.

I 2006 mottok konfliktrådene totalt 8 638 saker, en økning på 289 saker sammenlignet med 2005. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 37 dager. Det arbeides for å øke antallet saker der møter i regi av konfliktråd benyttes som alternativ til domstolsbehandling.

Konfliktrådene skal være et synlig og godt tilbud for de som er direkte eller indirekte berørt av en kriminell handling. Det arbeides med å ta i bruk metoder, for eksempel stormøter, som i større grad ivare-

tar ofrenes behov og utvider rollen til pårørende og andre berørte i konfliktrådsrådet. Ved inngangen til 2008 skal totalt 8 konfliktråd ha gjennomgått opplæring og være i stand til å ta i bruk stormøtemetodiken i egnede saker. Dette gjelder konfliktrådene i Oslo og Akershus, Oppland, Hedmark, Agder, Sør-Rogaland, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Salten.

Boks 2.2 Stormøte

Et stormøte innebærer en systematisk gruppeprosess som kan lede til konfliktendring og konfliktløsning. Tilretteleggerens utfordring er å bringe sammen det nettverket av parter og støttepersoner som er nødvendig for at deltakerne selv skal klare å ta ansvar for det konflikten innebærer av hendelser, følelser og motsetninger. Målet for møtet er at deltakerne skal snakke om hva som har skjedd, hvordan det har påvirket dem, og hva som kan gjøres for å gjenopprette skade og få en bedre framtid. Aktiv involvering av støttepersoner i partenes nettverk er ofte en nøkkelfaktor for å finne en løsning på alvorlige og sterkt følelsesmessige konflikter.

Det arbeides videre med å utvikle tiltak som kan virke gjenopprettende og forsonende. Politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen (friomsorgen og fengslene) og domstolene er naturlige samarbeidspartnere for konfliktrådene i dette arbeidet. Det er et mål at et slikt tilbud skal gjøres tilgjengelig for alle berørte i alle saker og på alle nivåer i straffesakskjeden.

Konfliktrådene skal samarbeide med Oppfølgingsteamene for unge lovbrøyttere som er opprettet i Oslo, Kristiansand og Stavanger. I Trondheim er oppfølgingsteamet forankret i konfliktrådet.

Det treårige prøveprosjektet der 71 lensmenn er delegert påtalekompetanse til å overføre enkelte straffesaker til konfliktrådsmekling har blitt evaluert. Arbeidet med å avgjøre om dette bør bli en fast ordning vil bli slutført i 2008. Se omtale under programkategori 06.40 punkt 4.1.2.

Sekretariatet for konfliktrådene og konfliktrådene i Norge er aktive internasjonalt i arbeidet med utviklingen av alternativ konflikthåndtering. Blant annet har Norge for tiden lederskapet i «European Forum for Restorative Justice». Organisasjon er en viktig medspiller i spørsmål om «restorative justice» for EU, Europarådet og FN. Konfliktrådenes solidaritetsprosjekt med Albania har gått over flere år, og finansieres av Utenriksdepartementet.

4.3 Redusert kriminalitet

4.3.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Konfliktrådsordningen er et godt tilbud til ofre og lovbrøyttere, først og fremst ved at det legges til rette for dialog og gjenoppretting knyttet til de materielle og følelsesmessige skadene som er påført gjennom en lovstridig handling eller på annen måte.

4.4 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.4.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Bobehandling

Et betydelig antall konkursboer blir innstilt fordi det ikke er penger til å drive videre bobehandling. Dette reduserer mulighetene for å avdekke økonomisk kriminalitet og å spore opp midler som kan komme kreditorene til gode. En bedring av mulighetene for å spore opp midler og avdekke økonomisk kriminalitet, blir både et spørsmål om å tilføre boene tilstrekkelig med midler og å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene. Ved innføring av lovbestemt pant på 5 % til sikkerhet for nødvendige boomkostinger og økning av rekvirentansvaret til 50 ganger rettsgebyret i 2005, har boenes økonomiske stilling blitt betraktelig styrket.

Stortinget vedtok 20.12.2005 Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.). Bakgrunnen for Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) var at Konkursrådet overfor Justisdepartementet foreslo en rekke tiltak for å effektivisere bobehandlingen gjennom økt bruk av elektronisk kommunikasjon. Deler av loven som omhandler elektronisk kunngjøring av konkursåpning trådte i kraft 01.02.2006. Restende bestemmelser om elektronisk kommunikasjon under bobehandlingen vil tre i kraft i løpet av første halvår 2008.

Boks 2.3 Resultater av konfliktrådenes arbeid

Gjennom MIL-prosjektet (Megling i lokalsamfunnet, 2003-2006) i Nord-Trøndelag har konfliktrådet og enkelte lensmannsdistrikt/politi systematisk prøvd ut et tett samarbeid. Bevisstheten om konfliktrådsmeklingens egnethet i ulike saker økte sterkt i alle ledd i politietaten, ikke minst hos ledelsen. Resultatet var både en sterk økning i antall straffesaker der konfliktrådsmekling ble benyttet og - i følge politiets utsagn - en mer tilfredsstillende løsning av flere av disse sakene.

På bakgrunn av et prøveprosjekt i 2003-2004 er det i Arendal fengsel etablert en ordning der konfliktrådet går inn i fengselet og inviterer innsatte og ansatte til gruppesamtaler om håndtering av konflikter. Ordningen er nå blitt en fast aktivitet i dette fengselet. Samtalene motiverer til mekling mellom innsatte og personer de opplever å ha et vanskelig/konfliktfylt forhold til. Både Arendal fengsel og konfliktrådet har opplevd prosjektet som udelt positivt. Mekling har positiv effekt ved at konflikter som kan skape problemer for den innsatte etter løslatelsen blir løst.

Konfliktrådet har utarbeidet et kurs i konflikthåndtering som har vært benyttet som et tiltak overfor personer idømt samfunnsstraff. Ansatte fra konfliktrådet har stått for gjennomføringen av kurset i samarbeid med friomsorgen. Erfaringene er positive. Konflikthåndtering og at det finnes alternative måter å håndtere en situasjon på, er nyttig kunnskap i en rehabiliteringsprosess.

Oppfølgingsteamet for unge lovbrøyttere i Trondheim er forankret i konfliktrådet. Oppfølgingsteamet i Trondheim benytter stor møter som sitt viktigste redskap. Erfaringene så langt viser at metoden egner seg for å få til et reelt samarbeid mellom ulike instanser til beste for den unge lovbrøytteren, og man har også lyktes i å mobilisere ungdommenes private nettverk. Prosjektet kan pr. dags dato vise til gode resultater med svært vanskelige ungdommer med kriminelle og atferdsmessige problemer.

Kap. 470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	4 745	6 219	6 380
70	Fri sakførsel	385 779	390 878	412 073
71	Fritt rettsråd	174 098	198 223	159 949
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak	19 265	23 975	29 006
	Sum kap. 470	583 887	619 295	607 408

1 Innledning

Det kan gis tilskudd til dekning av rettshjelpsutgifter i sivile saker i og utenfor rettergang. De årlige utgiftene er ofte vanskelig å beregne fordi de avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av tilbudet. Bevilgningen til ordningen omfatter også tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak som Oslo kommune Fri rettshjelp, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene, gatejuristprosjektene m.v.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå.

Post 70 Fri sakførsel

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokat i saker hvor det er innvilget hel eller delvis fri sakførsel. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for sosiale saker, kontrollkommisjonen (for psykisk helsevern), smittevernemnda m.m.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å oppjustere bevilgningen med 4 mill. kr.

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til å dekke utgifter til advokat og rettshjelper i saker hvor det helt eller delvis er innvilget fritt rettsråd.

I forbindelse med oppfølging av NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslås det med virkning fra 01.07.2008 å øke bevilgningen under kap. 470, post 71 med 0,804 mill. kr til utvidelse av retten til advokatbistand til fornærmede ved vurderingen av anmeldelse til å gjelde alle sakstyper hvor fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat i medhold av straffeprosesslovens kap. 9 a.

Det foreslås med virkning fra 01.01.2008 å fjerne muligheten til å få fri rettshjelp ved søknad om separasjon og skilsmisse fordi slik bistand anses unødvendig ved siden av den veiledningen som gis fra det offentlige i disse sakene. Stykkpris-satsen på 3 timer fritt rettsråd som gjelder i disse sakene faller dermed bort. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen under kap. 470, post 71 med 3 mill. kr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å nedjustere bevilgningen med 44 mill. kr.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet.

Bevilgningen dekker tilskudd til bl.a. rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter, Oslo kommune Fri Rettshjelp og Rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. I tillegg bevilges det midler til ulike organisasjoner og prosjekter over denne posten, se nærmere omtale under 4.1.1.

For å styrke lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende, foreslås det å øke posten med 4 mill. kr til en utvidelse av ordningen med advokatvakt ved krisesentre og Dixi-sentre, utvidelse av ordningen med rettshjelp i offentlige servicekontorer og gatejuristprosjekter.

Kap. 3470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 643	2 876	3 000
	Sum kap. 3470	3 643	2 876	3 000

1 Postomtale**Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.**

Saksomkostninger tilkjent staten i benefiserte saker føres under denne posten.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	136 555	121 225	
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	100 262	142 940	124 237
72	Erstatning for uberettiget straffefølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	12 828	14 399	17 018
74	Erstatning til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykka, <i>kan overføres</i>	8 800		
	Sum kap. 471	258 445	278 564	141 255

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter de alminnelige erstatningsregler og erstatning etter uberettiget straffefølgning.

2 Postomtale**Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning**

Posten foreslås overført fra kap. 471 Statens erstatningsansvar til kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre for å synliggjøre bistand og erstatning til voldsofre på en bedre måte, jf. omtale under kap. 472.

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Utbetalinger som følge av at staten er erstatningsansvarlig etter de alminnelige erstatningsregler

eller har inngått forlik uten å erkjenne ansvar belastes denne posten. Unntatt er utbetalinger som følge av statens ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

I Høyesteretts dom Rt. 2005 s. 1365, ble staten dømt til å erstatte tap som følge av brudd på EØS-avtalen. I etterkant av dommen er det innkommet erstatningskrav fra 35 skadelidte som er i samme situasjon. Mange av sakene er fortsatt under behandling, og det antas at det vil bli utbetalt erstatningsbeløp både i 2007 og 2008. Skadeomfanget varierer betydelig. Det samme gjelder dokumentasjonen for skaden og tapet hos den enkelte skadelidte. Det er på denne bakgrunn knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet på posten.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å nedjustere bevilgningen med 23 mill. kr.

Post 72 Erstatning etter uberettiget straffeforfølgning, overslagsbevilgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning etter uberettiget straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Bevilgningen på posten er regelstyrt.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å oppjustere bevilgningen med 2 mill. kr.

Post 74, Erstatning til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykken, kan overføres

Erstatningsutbetalinger til etterlatte etter de omkomne i Mehamn-ulykken er foretatt i tråd med nemndas innstilling og senere rettet innstilling, jf. også St.prp. nr. 12 (2006-2007), og Innst. S. nr. 102 (2006-2007).

Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	26 215	29 684	18 572
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>			150 083
	Sum kap. 472	26 215	29 684	168 655

1 Innledning

Det foreslås at kapitlet endrer navn til Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre som følge av forslaget om å overføre bevilgningen på post 70 Erstatning til voldsofre fra kap. 471 Statens erstatningsansvar til kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre, post 70, jf. omtale under kap. 471, post 70. Samtidig foreslås det å opprette et nytt kap. 473 Justissekretariatene, ny post 01 Driftsutgifter og å overføre bevilgningen til Justissekretariatene fra kap. 472 til nytt kap. 473, jf. omtale under kap. 473.

Bemanningen ved Kontoret for voldsoffererstatning utgjorde pr. 01.03.2007 16,5 årsverk. Kontoret behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning i første instans, jf. voldsoffererstatningsloven § 13.

Ansvar for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre ble med virkning fra 01.01.2006 overført til Kontoret for voldsoffererstatning for å styrke samfunnets innsats for voldsofre og andre ofre for kriminalitet. Bemanningen ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre utgjorde 11,8 årsverk pr. 01.03.2007. Pr. 31.12.2006 var det 12 kontorer. Det vises for øvrig til omtale under pkt. 4.1.2.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker driftsutgifter til Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø og driftsutgifter for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

Som følge av at bevilgningen til Justissekretariatene og Kontoret for voldsoffererstatning, inkludert Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, foreslås dekket over egne kapitler fra 2008, foreslås det at bevilgningen reduseres med 14,201 mill. kr, jf. også omtale under kap. 473.

For å bedre erstatningsordningene for volds- og kriminalitetsofre, foreslås det å øke posten med 1,5 mill. kr til dekning av økt bemanningsbehov som følge av lovendringene.

Regjeringen foreslår som ledd i å styrke kriminalitetsofres stilling å øke posten med 1 mill. kr til igangsetting av et pilotprosjekt for etablering av en gratis støttetelefon for kriminalitetsofre. Det legges opp til at støttetelefonen skal være i drift fra 2008.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten foreslås overført fra kap. 471 Statens erstatningsansvar til kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre for

å synliggjøre bistand og erstatning til voldsofre på en bedre måte.

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatningsbeløp i saker etter voldsoffererstatningsloven, herunder saksomkostninger i forbindelse med søknaden og klagebehandlingen.

Det vil høsten 2007 bli fremmet forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven og Regjeringen foreslår ikrafttredelse fra 01.01.2008. Forslagene

forventes å medføre økte erstatningsutbetalinger, blant annet som følge av liberalisering av anmeldelseskravet og at flere handlinger blir omfattet av loven. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 13 mill. kr.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å oppjustere bevilgningen med 10 mill. kr.

Kap. 3472 Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	104		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	193		
18	Refusjon av sykepenger	279		
	Sum kap. 3472	576		

Kap. 473 Justissekretariatene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter			14 652
	Sum kap. 473			14 652

1 Innledning

Kapitlet er nytt fra 2008 som følge av at bevilgningen til Justissekretariatene og Kontoret for voldsoffererstatning inkludert Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre foreslås dekket over egne kapitler fra 2008, jf. også omtale under kap. 472.

Justissekretariatene har sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, billighetserstatningsutvalgene og Den rettsmedisinske kommisjon (jf. kap. 466). Utmåling av erstatning etter uberettiget straffeforfølgning inngår også i virksomheten i tillegg til behandling av klagesaker etter lov om fri rettshjelp. Fra 01.01.2007 ble oppgavene med stadfestelse av testament og klagebehandlingen av fylkesmennenes avgjørelser i tomtefestesaker delegert fra Justisdepartementet til Justissekretariatene.

Bemanningen ved Justissekretariatene utgjorde 31,2 årsverk pr. 01.03.2007.

2 Postomle

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker driftsutgifter til Justissekretariatene. Bevilgningen dekker også godtgjørelser, reise- og kursutgifter til medlemmer av Billighetserstatningsutvalgene og Erstatningsnemnda for voldsofre.

For å ta høyde for inntekter fra kurs i regi av Den rettsmedisinske kommisjon og eventuelle andre inntekter, foreslås det å øke bevilgningen under kap. 473, post 01, og kap. 3743, ny post 02 med 0,2 mill. kr, jf. også omtale under kap. 473.

Kap. 3473 Justissekretariatene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Diverse inntekter			200
	Sum kap. 3473			200

Post 01 Diverse inntekter

Det foreslås å opprette en ny post 01 Diverse inntekter. Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter som Den rettsmedisinske kommi-

sjon har i forbindelse med kurs og eventuelle andre inntekter. Det forventes om lag 0,2 mill. kr i inntekter i 2008, jf. omtale under kap. 473, post 01.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	42 196	41 095	42 032
	Sum kap. 474	42 196	41 095	42 032

1 Innledning

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konfliktråd.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal gå til drift av 22 konfliktråd, og til drift av Sekretariatet for konfliktrådene. Ved sekretariatet utgjorde bemanningen åtte årsverk pr. 01.03.2007, mens i konfliktrådene var bemanningen på samme tidspunkt 51,1 årsverk.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
02	Refusjoner	1 690	1 000	1 043
18	Refusjon av sykepenger	785		
	Sum kap. 3474	2 475	1 000	1 043

1 Postomtale**Post 02 Refusjoner**

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke konfliktrådernes utgifter i forbindelse med kurs og konferanser.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008
01	Driftsutgifter	42 015	51 411	46 556
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 885	7 274	7 587
	Sum kap. 475	47 900	58 685	54 143

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til Justisdepartementets særskilte garantiordning til granskning av konkursboer der det mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Videre dekker bevilgningen administrasjon og utgifter til Konkursrådet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker statens regelstyrte utgifter i forbindelse med behandlingen av saker om tvangsoppløsning av aksjeselskaper og saker om konkurs i henhold til konkursloven § 73.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å nedjustere bevilgningen med 6 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til granskning av konkurs- og tvangsavviklingsboer i henhold til Justisdepartementets særskilte garantiordning og utgifter til drift av Konkursrådet.

Garantimidler kan benyttes der boet selv mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet.

Det blir innvilget midler fra garantiordningen i om lag 120–150 saker i året. Det foreslås at Justisdepartementet under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling i 2008 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 10 mill. kr, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justisdepartementet i 2008 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at skifteretten har betalt ut garantibeløp til bobestyrer.

Videre dekker bevilgningen godtgjørelser til medlemmene av Konkursrådet og Konkursrådets utgifter til administrasjon, varer og tjenester.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 inntektene ved avholdelse av konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	67 002	123 909	143 487	15,8
	Sum kategori 06.80	67 002	123 909	143 487	15,8

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Forslag 2008	Pst. endr. 07/08
480	Svalbardbudsjettet	67 002	123 909	143 487	15,8
	Sum kategori 06.80	67 002	123 909	143 487	15,8

Justisdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St. meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard.

Hvert år gis imidlertid et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. For 2008 er det foreslått 221,2 mill. kr i utgifter og 77,8 mill. kr i inntekter på svalbardbudsjettet. Differansen blir 143,4 mill. kr. Det er denne differansen mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet som danner grunnlaget for tilskuddet fra Justisdepartementets kap. 480. Økningen i 2008 skyldes at det er forventet en reduksjon i skatteinngangen som følge av de foreslåtte endringene i skattesystemet på Svalbard.

Regjeringen foreslår endringer i skattesystemet for Svalbard. Endringene vil gjøre skattesystemet for Svalbard mer tidsmessig og bedre tilpasset det ordinære norske skattesystemet, samt interna-

sjonale rammevilkår. Dette vil også bidra til å sikre en robust norsk bosetting på Svalbard. Det foreslås at endringene blir gjennomført fra og med inntektsåret 2008. Regjeringen foreslår at lønnstrekkordningen videreføres og at skattesatsen skal reduseres fra 12 pst. til 8 pst. For særskilt høye inntekter (over 12 G) skal det trekkes 22 pst. skatt. Skattesatsen for alminnelig inntekt på Svalbard (selskaps- og kapitalskatt) øker fra 10 til 16 pst. For nærmere omtale, se. St.prp. nr. 1 (2007-2008) Svalbardbudsjettet og Ot.prp. nr. 1 (2007-2008) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

I tillegg til tilskuddet over kap. 0480 har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i svalbardbudsjettet pkt 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk svalbardpolitikk i svalbardbudsjettet for 2008, punkt 2.

Del III
Særlige tema

3 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Arbeidet med miljøvern innenfor Justisdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeid, kriminalitetsbekjempelsen, forebyggende arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet og koordinering av Regjeringens politikk i polarområdene. Departementet vil tilstrebe at de enkelte sektorer og etater under departementet bruker miljøvennlige produkter og teknologi.

3.1 Lovarbeid

I 2008 vil miljøspørsmål stå særlig sentralt i flere prosjekter knyttet til arbeidet i Den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO), herunder gjennomføring av IMOs nye konvensjoner om vrakfjerding m.m.

3.2 Politi- og lensmannsetaten

For politi- og lensmannsetaten er de største miljøutfordringene knyttet til arbeidsmiljø, forurensning, ulovlig ferdsel i utmark, vern om allemannsretten, samt kunst- og kulturminner.

Politiet har en sentral rolle i forhold til å redusere miljøkriminalitet. Innsatsen skjer gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomhet som utføres med politimyndighet og rask etterforskning av brudd på miljølovgivningen.

Politidistriktene er pålagt å etablere tverretatlig samarbeid for å bedre kapasiteten og øke effekten av kontroll- og tilsynsvirksomheten. Fylkesmiljøforum har en viktig funksjon i dette arbeidet. På sentralt nivå er samarbeidet styrket ved at Sentralt Miljøforum, under ledelse av Politidirektoratet, nå omfatter 14 ulike kontroll- og tilsynsetater.

Økokrims miljøteam er politiets og påtalemyndighetens fremste kompetansesenter på miljøområdet. Enheten har en viktig funksjon gjennom etterforskning, påtalebehandling og irettføring i særlig alvorlige og prinsipielle saker og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene. Økokrim deltar i internasjonalt politisamarbeid knyttet til bekjempelse av miljøkriminalitet, både gjennom Interpol, Europol og Baltic Sea Task Force. Kontaktnettet som etableres gjennom internasjonalt politisamarbeid er også viktig i forbindelse med bekjempelsen av miljøkriminalitet i Norge. Politidi-

rektoratet har ansvaret for å samordne politiets internasjonale miljøengasjement.

3.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har et overordnet fokus på forebyggende arbeid. DSB skal gjennom forebyggende arbeid redusere risikoen for tap av liv, skade på helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner og materielle verdier. Samordning og samarbeid mellom ulike aktører og sektorer i samfunnet er en utfordring for å lykkes i dette arbeidet.

3.4 Svalbard

I St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard, jf. Innst. S. nr. 196 (1999–2000), ble det bekreftet at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard.

Lov om miljøvern på Svalbard med tilhørende forskrifter trådte i kraft 01.07.2002. Loven samler reguleringen av natur- og kulturmiljøet på Svalbard i en lov.

En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I Sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvern faglig ekspertise. Dette gir gode muligheter til et godt faglig informasjonsarbeid og en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet.

Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Sysselmannens oppsyns- og kontrollvirksomhet er sammen med informasjon om natur og kulturmiljøet på Svalbard viktige tiltak i denne sammenheng.

3.5 Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter

Justisdepartementet, Sysselmannen på Svalbard og regionene i kriminalomsorgen har innført miljøledelse som en integrert del av virksomhetens styringssystem. Det tas sikte på at øvrige underliggende virksomheter og Domstoladministrasjonen vil få på plass systemet i løpet av 2007.

4 Oppfølging av likestillingsloven

4.1 Likestilling i sektor

Under den enkelte kategoriomtale er det tatt innen generell omtale av likestilling i justissektoren. Ned-enfor beskrives tre områder som Justisdepartementet vil se nærmere på når det gjelder kjønns- og likestillingsperspektivet.

4.1.1 Straffegjennomføring etter kjønn

Det er et mål at kvinner og menn skal ha likeverdige forhold under straffegjennomføringen. Den enkelte skal få tilbud om programmer og andre egnede tiltak tilpasset deres behov for hjelp. Det er en målsetting innenfor innholdstiltakene i kriminalomsorgen at kvinner og menn skal få de samme tilbudene. Kvinneandelen utgjør ca. 9 prosent av nyinnsatte i fengsler og ca. 14 prosent av dem som gjennomfører straff i regi av friomsorgskontorene. Det er derfor en utfordring å kunne gi kvinner like gode tilbud som menn innenfor straffegjennomføringen.

Kvinneprogrammet VINN er en strukturert samtalegruppe for kvinner i fengsel eller som gjennomfører samfunnsstraff. Utgangspunktet er at kvinnelige straffedømte ofte har et problematisk forhold til bruk av rusmidler, et begrenset sosialt nettverk med få nære venner og mannlige partnere som ofte er rusmisbrukere. Programmet VINN er igangsatt for å hjelpe kvinner til å mestre hverdagen på en bedre måte. Målsettingen med programmet er at kvinnene skal utvide sine kunnskaper; få selvinnstikt og sosiale ferdigheter og finne fram til nye alternativer i livet sitt i stedet for kriminalitet. Programmene tar opp tema som rus, vold, sedelighet, livsmestring og andre aktuelle temaer knyttet til kvinneproblematikk. I 2006 ble det gjennomført 14 samtalegrupper for kvinner (VINN-programmer) hvor 66 kvinner deltok. I 2005 ble det gjennomført VINN program i 10 fengsler.

Mange kvinnelige domfelte sliter med angst, depresjoner og annen psykososial problematikk. Ikke sjelden har de opplevd relasjonsbrudd, overgrep eller tap av omsorgen for egne barn. I 2007 er det bevilget en mill. kr til tiltak for fangers barn. Bevilgningen er i 2007 benyttet til å øke tilskuddet

til Foreningen for Fangers Pårørende slik at innsatte foreldre skal få mer kvalitetstid sammen med egne barn. Bevilgningen foreslås videreført i 2008.

Regjeringen foreslår i 2008 å innføre straffegjennomføring med elektronisk kontroll, jf. Ot.prp. nr. 31 (2006-2007). Innføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, innebærer at den domfelte gjennomfører straffen i eget hjem med kontroll av en elektronisk sender festet til beinet eller hånden. Den som soner vil som hovedregel være i aktivitet gjennom arbeid, skole eller behandling i et fastsatt antall timer. For øvrig vil den domfelte være pålagt å tilbringe tiden i eget hjem, noe som også vil bidra til opprettholdelse av kontakt med familie og barn. Regjeringen vil også øke bruken av straffegjennomføringsloven utenfor fengsel iht. straffegjennomføringslovens § 12. Det er i budsjettforslaget foreslått å sette av en mill. kr til å øke bruken av § 12, primært for kvinner. Av totalt antall overføringer til § 12 utgjorde kvinner om lag 12 % i 2006.

I Stavanger fengsel får kvinner som har et rusmisbruk og har opplevd vold, et helhetlig tilbud som skal følges opp etter løslatelse. Tilbudet består av VINN, behandlingsgruppe, poliklinisk behandling og deltakelse i selvhjelpsgruppe etter løslatelse.

Det er utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre som er innsatt i fengsel. Det skal legges til rette for besøk i fengslene. Besøksleiligheter for innsatte som har barn er etablert ved flere fengsler, mens andre fengsler har dette under planlegging. Stortinget har ved behandlingen av St.prp. nr. 84 (2006-2007) sluttet seg til at det skal etableres besøksleilighet ved Halden fengsel.

4.1.2 Rekrutterings-/tilsetningspolitikken i politiet

Antallet ansatte i politi- og lensmannsetaten pr. 31.12.2006 var 12 945. Av disse var 5 038 kvinner og 7 907 menn, hvilket er en økning i kvinneandelen på 2 prosent i forhold til 2005. Andelen kvinner i tjenestemannsstillinger har økt med 1 prosent.

Mål

Måltall for politi- og lensmannsetaten i strategisk plan for likestilling (2003-2007) er 20 prosent kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger og 40 prosent kvinnelige ledere i jurist- og administrative stillinger innen utløpet av 2007.

Andelen kvinner i lederstillinger har økt med 2 prosent fra 2005 til 2006. Andelen kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger har økt fra 10 til 11 prosent, mens kvinneandelen i juriststillinger har gått ned fra 18 til 16 prosent. Andelen kvinnelige ledere i administrative stillinger har økt fra 41 prosent i 2005 til drøyt 50 prosent i 2006.

Flere menn enn kvinner gjennomførte videreutdanning i 2006. Av kvinnene gjennomførte 11 prosent videreutdanning, mens andelen blant menn var 18 prosent.

Tiltak

For å øke antallet kvinnelige ledere i etaten er bl.a. følgende tiltak satt i verk:

- Lik kjønnsfordeling på lederopplæringskurs/programmer som arrangeres i regi av Politidirektoratet
- Møter om kjønnslikestilling mellom Politidirektoratet og politidistriktenes ledergrupper
- Øremerkede midler til kompetanseutvikling for kvinner
- Hospitering i lederstillinger
- Praktisere moderat kjønnskvalifisering etter gjeldende regler

4.1.3 Likestilling i rettshjelpssaker og voldsoffererstatningssaker

En prosjektgruppe har i et forprosjekt vurdert om likestillingshensynet ivaretas i tilstrekkelig grad i rettshjelps- og voldsoffererstatningssaker. Når det gjelder rettshjelpssaker har ikke gruppen funnet holdepunkter for at likestillingsperspektivet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt. For voldsoffererstatningssaker mener gruppen at det er sider ved denne ordningen det bør sees nærmere på for å ivareta likestillingshensynet. Blant annet gjelder det kravet om at anmeldelse skal skje uten unødig opphold. Det tas sikte på å følge opp dette gjennom en odelingsproposisjon med forslag om endringer i voldsoffererstatningsloven høsten 2007.

4.2 Likestilling internt i Justisdepartementet

Målsetting og tiltak

Justisdepartementet tilstreber en aktiv likestillingspolitikk. Det skal fokuseres på tiltak som kan opprettholde rekruttering av kvinnelige ledere og spesialister, sikre lik karriereplanlegging for kvinner og menn, unngå kjønnsrelaterte lønnskjevheter og øke fleksibiliteten i arbeidslivet. God fleksibilitet vil gjøre det enklere for kvinner og menn å kombinere omsorgsansvar og karriere.

Justisdepartementet tilstreber et kjønnsnøytralt lovverk og arbeider for å gjennomføre kjønnsnøytrale betegnelser i internasjonale konvensjoner. Departementets handlingsplan for likestilling skal gjennomgås.

Statistikk fordelt på kvinner og menn

Kjønnsfordelingen i Justisdepartementet

Kjønnsfordelingen i Justisdepartementet er ca. 60 % kvinner og 40 % menn.

Kjønn fordelt på ulike stillingskategorier

Kjønnsfordelingen i departementet gjenspeiler seg på toppledernivå. Kvinnene utgjør 60 % av toppledelsen. På mellomledernivå utgjør kvinner 45 % av avdelingsdirektørene. Spesialistene (lovrådgivere, seniorrådgivere og tidligere ledere uten personalansvar) er relativt jevnt fordelt mellom kvinner og menn. I saksbehandlergruppen (rådgivere, førstekonsulenter og seniorkonsulenter) er 65 % av de ansatte kvinner.

I kontorpersonalgruppen er det to menn av 41 ansatte.

Lønn

Gjennomsnittlig lønn for departementet samlet er lønnstrinn 54 for kvinner og 62 for menn. Lovavdelingen trekker lønnsnivået i departementet noe opp. For avdelingsdirektører er gjennomsnittlig ltr. 76, og det er ingen forskjeller mellom kjønnene.

De kvinnelige spesialistene har i snitt ltr. 66, mens det for menn er ltr. 67.

Blant saksbehandlergruppen er det et likt snitt på ltr. 50 for både kvinner og menn.

Overtid

I perioden januar – august 2007 fordeler antall mannlige og kvinnelig tilsatte som har arbeidet overtid seg omtrent likt som den kjønnsmessige andelen i departementet. Imidlertid er det et klart

trekk at menn jobber mer overtid enn deres kvinnelige kolleger i departementet.

Bruk av deltid

Det er til sammen 26 ansatte som i 2007 har redusert stilling (21 kvinner og 5 menn). Av disse er det

11 kvinner som har redusert stilling på grunn av omsorg for barn eller familie. De øvrige begrunnes ut fra behov for redusert arbeidstid grunnet helse, kombinasjon med delvis pensjon (AFP/uføre) eller studier etc.

5 Nordområdestrategien

Nordområdene er Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Satsingen i nord omfatter både tiltak i de tre nordnorske fylker, Svalbard, i havområdene og i samarbeidet med andre land i regionen.

Utenriksdepartementet vil i sin budsjettproposisjon for 2008 ha en kortfattet oversikt over samlet strategioppfølging og budsjettinnsats som gjelder nordområdene. For justissektoren fremheves følgende tiltak med betydning for nordområdene:

Regjeringen ønsker å legge til rette for opprettholdelse av et robust norsk familiesamfunn i Longyearbyen, og foreslår skattemessige lempninger. Det foreslås at lønnstrekkingen videreføres og at skattesatsen reduseres fra 12 til 8 prosent. For særskilt høye inntekter (over 12 G) skal det trekkes 22 pst. skatt. Skattesatsen for alminnelig inntekt (selskaps- og kapitalskatt) økes fra 10 til 16 prosent. Tillegget i barnetrygden som ble innført i 2007 videreføres.

Regjeringen har også tatt et aktivt grep i forhold til utfordringene med reservekraftsituasjonen i Longyearbyen gjennom å bevilge 20 mill. kr i 2007 til etablering av et sentralt plassert dieselkraftanlegg som skal kunne konverteres til et biodieselanlegg når biodiesel gjøres kommersielt tilgjengelig. Det resterende investeringsbehovet forutsettes dekket av Longyearbyen lokalstyre gjennom brukerfinansiering.

Et annet viktig arbeid for Regjeringen er å fortsette arbeidet for å styrke sjøsikkerheten i farvannene rundt Svalbard. Den nye skipssikkerhetsloven som trådte i kraft 01.07.2007 er gjort gjeldende for Svalbard, noe som igjen vil danne grunnlag for å etablere havnestatskontroll her. Regjeringen fastsatte 01.06.2007 endringer i verneforskriftene for

naturreservatene på østsiden av Spitsbergen, noe som innebærer forbud mot skip med over 200 passasjerer å gå østover.

Innenfor rednings- og beredskapsområdet er det innført døgkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasen i Banak fra 01.06.2006. Annet halvår 2007 blir det etablert døgkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasen i Bodø. Dermed er begge basene i Nord-Norge sikret døgkontinuerlig tilstedevakt. Det pågår et nært samarbeid om redningstjeneste og beredskap innen rammen av Barentssamarbeidet. Det arbeides med å ferdigstille en ny multilateral avtale om redningssamarbeid i Barentsregionene. Øvelse Barents Rescue 2007 skal avholdes i oktober 2007 i regi av Finland. Øvelsen involverer Sverige, Russland, Finland og Norge.

Justisdepartementet tar sikte på at Finnmarks-kommisjonen skal oppnevnes i løpet av 2007. Oppnevning av Utmarksdomstolen bør utstå noe siden det ikke vil være anledning til å bringe saker inn for domstolen før kommisjonen har avsluttet kartleggingen av eksisterende rettigheter i det første utredningsfeltet. Kommisjonen skal kartlegge eksisterende rettigheter i de områdene Finnmarkseiendommen 01.07.2006 overtok fra Statkog SF. Domstolen skal behandle tvister som oppstår i den forbindelse. Regjeringen viderefører ordningen med tilskudd til Rettshjelpskontoret Indre Finnmark for å ivareta den samisktalende befolknings særskilte behov.

I 2007 er det opprettet et nytt statsadvokatembete ved Troms og Finnmark statsadvokatembete.

Det foreslås en generell styrking av politiet slik at bl.a. den økte satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske kan følges opp.

6 Administrative fellestiltak

6.1 Brukerundersøkelser

Regjeringen har fastsatt at alle publikumsrettede statlige etater skal gjennomføre systematiske brukerundersøkelser, og at resultatene som hovedregel skal gjøres allment tilgjengelige. Departementets strategi for iverksetting av tiltaket skal omtales i proposisjonen. Omtalen, resultater og oppfølging beskrives her i proposisjonens del III.

6.1.1 Politi- og lensmannsetaten

Politidirektoratet har som en del av evalueringen av Politireform 2000 gjennomført publikums- og brukerundersøkelser med utgangspunkt i hovedmålene for reformen, hvor et av hovedmålene har vært «en politi- og lensmannsetat som er mer tjenesteytende og publikumsorientert». Hovedkonklusjonen på dette hovedmålet er at «reformen har ikke hatt positiv effekt på publikumsorientering».

Politidirektoratet har hatt en egen gjennomgang av brukerdelen av evalueringen. Gjennomgangen peker på ulike tiltak som vil fremme brukerorienteringen og legge grunnlaget for mer tilfredse brukere.

Politidirektoratet planlegger nye regelmessige landsomfattende publikums- og brukerundersøkelser.

6.1.2 Domstolene

Det ble i 2006 gjennomført en omdømmeundersøkelse blant domstolenes brukere og ansatte. Den viste at 91 prosent har stor tillit til domstolene. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge domstolenes omdømme blant parter, vitner, brukere av tinglysing, journalister, publikum, sakkyndige, advokater, påtalemyndigheten og domstolenes egne ansatte. Domstolene scorer høyt på redelighet, troverdighet, forsvarlig og kvalitativt god saksbehandling. Lavest score får domstolene på å utmåle straff som er i samsvar med folks rettsfølelse og på åpenhet og tilgjengelighet.

6.2 IA-avtalen

Regjeringen har fastsatt at hvert departement skal omtale planlagte og gjennomførte tiltak samt resultatutviklinga i forhold til egne måltall i IA-området innenfor eget departementsområde. Dette gjelder reduksjon i sykefravær, rekruttering av personer med redusert funksjonsevne og økning i reell pensjoneringsalder.

6.2.1 Justisdepartementet

I 2006 var sykefraværet i Justisdepartementet 4,6 %, det laveste på mange år. Dette er en nedgang fra 2005 hvor sykefraværet var på 5,3 %. Nedgangen fortsetter i 2007 hvor tall for første halvår viser et sykefravær på 4,3 %.

6.2.2 Domstolene

I løpet av sommeren 2008 vil samtlige domstoler og jordskifteretter være over på nytt lønns- og personalsystem. Fra tredje kvartal 2008 vil det derfor være mulig å ta ut løpende sykefraværsrapporter for de ansatte i domstolene.

I Domstoladministrasjonen var det i 2006 et sykefravær på ca. 4,6 %. Første halvår 2007 var sykefraværet 2,55 %. Jordskifterettene hadde første halvår 2007 et sykefravær på ca. 3 %.

6.2.3 Politi- og lensmannsetaten

Sykefraværet i politi- og lensmannsetaten i 2006 var på 4,82 prosent. Sykefraværet i 2007 skal ikke overstige 4,5 prosent.

Sykefraværsstatistikken behandles som fast post i Hovedarbeidsmiljøutvalget for politi- og lensmannsetaten, som har fire møter i året. Tiltak gjennomføres i samsvar med IA-avtalen, og det er i tillegg utarbeidet «Kjøreregler for sykefraværarbeidet.»

6.2.4 Kriminalomsorgen

I 2006 ble sykefraværet i Kriminalomsorgen målt til 7,9 %, som var en økning på 0,4 prosentpoeng siden 2005. Kriminalomsorgen har dermed et for-

holdsvis høyt sykefravær. Samtidig er det store variasjoner mellom de ulike enhetene. KSF arbeider med å kartlegge hvorfor sykefraværet er særlig høyt noen steder. Avtalen om et inkluderende arbeidsliv benyttes aktivt i arbeidet med å redusere sykefraværet.

6.2.5 Rednings- og beredskapsområdet

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB)

Sykefraværet i DSB med underliggende enheter som Sivilforsvaret inkl. undervisningsenhetene og Norges brannskole, var for 2006 5,03 %. Det er et mål å redusere sykefraværet til om lag 4 % i løpet av den inngåtte avtaleperioden 2006-2008.

Siviltjenesten og hovedredningsentralene

Sykefraværet i Siviltjenesten og hovedredningsentralene var for 2006 henholdsvis 5,5 % og 5,8 %

Målet for 2007 er at sykefraværet skal bli lavere enn 2006.

6.2.6 Andre virksomheter

Spesialenheten for politisaker hadde i 2006 et sykefravær på 4,09 %. Målet for 2007 er å holde sykefraværet under 4 %.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker hadde i 2006 et sykefravær på 2,7 %. Målet for 2007 er at dette ikke skal øke.

Kontoret for voldsoffererstatning hadde i 2006 et sykefravær på 2,26 %. Målet er at dette ikke skal øke. Ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre var sykefraværet i 2006 på 4,35 %.

Konfliktrådene og Justissekretariatene hadde i 2006 et sykefravær på hhv. 8 og 3,3 %. Justissekretariatene inngikk IA-avtale i februar 2007 og har som mål å redusere sykefraværet med 20 % i perioden 2007-2009.

7 Anmodningsvedtak

7.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingsssesjonen 2006-2007

Vedtak nr. 331, 18.12.2006

«Stortinget ber Regjeringen, for å kunne gi tidligere ungdomskriminelle en ny sjanse, utrede en ordning med sletting av rulleblad i de tilfeller der unge kriminelle ikke har begått alvorlige lovbrudd, eller en lang rekke gjentatte lovbrudd og for eksempel ikke har begått ny kriminalitet i en periode på 5 år etter fylte 18 år. Spørsmålet kan for eksempel inngå i mandatet til utvalget som nedsettes med bakgrunn i forslagene i St.meld. nr. 20 (2005-2006)».

Svar: «Problemstillinger rundt politiattester og unge lovbrøyttere er vurdert i NOU 2003:21 Kriminalitetsbekjempelse og personvern – politiets og påtalemyndighetenes behandling av opplysninger. Denne har vært på en bred høring. Regjeringen vil således i forbindelse med lovforslaget om ny politiregisterlov vurdere anmodningsvedtakets innhold».

Vedtak nr. 457, 31.05.2007

«Stortinget ber Regjeringen oppnevne et bredt sammensatt utvalg for å utrede hvilke konsekvenser en eventuell grunnlovsfesting av lokalt selvstyre vil ha for annen lovgivning overfor kommunene».

Svar: «En klarlegging av hvilke konsekvenser en eventuell grunnlovsfesting av lokalt selvstyre vil ha for annen lovgivning overfor kommunene, synes å kreve en utredning av hvilken myndighet og hvilke oppgaver som lovgivningen i dag legger til kommunene, og må ses i lys av hvilken utforming en grunnlovsbestemmelse

om lokalt selvstyre kan få. Utformingen av en slik grunnlovsbestemmelse kan dessuten få betydning når det gjelder fremtidig lovgivning om oppgaver for kommunene. Regjeringen vil på denne bakgrunn komme tilbake til oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak av 31.05.2007».

7.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingsssesjonen 2005–2006

Vedtak nr. 332, 02.05.2006

«Stortinget ber Regjeringa etablere ei særskilt erstatningsordning for etterlatne etter Mehamn-ulukka» .

Vedtak nr. 333, 02.05.2006

«Stortinget ber Regjeringa oppnemne ei eiga nemnd som får i oppgåve å fastsetje erstatningsbeløp og definere kven som skal omfattas av ordninga».

Svar på vedtak 332 og 333: «I statsråd 30.06.2006 blei det oppnemnd ei særskild nemnd for å handtere erstatningsoppgjeret til etterlatne etter dei som omkom under Mehamn-ulukka 11.03.1982. Nemnda skulle fastsetje erstatningsbeløp og definere kven som skulle omfattas av ordninga. På bakgrunn av nemnda si innstilling ville Justisdepartementet komme tilbake til Stortinget med saka på eigna måte, jf. St.meld. nr. 4 (2006-2007) og St.prp. nr. 1 (2006-2007).

Nemnda har avslutta arbeidet sitt og avgjeve ei endeleg innstilling 27.02.2007. Erstatning til dei etterletne er utbetalt i samsvar med nemnda sitt framlegg».

8 Gebyr- og avgiftsfinansiering av statlige myndighetshandlinger

Bruken av gebyrer og sektoravgifter til å finansiere statlige myndighetshandlinger har fått et betydelig omfang. Finansdepartementet fastsatte i juni 2006 nye retningslinjer (R-112/2006) som klargjør hvilke vilkår som må oppfylles dersom det skal innføres gebyr- eller sektoravgiftsfinansiering på et område. Retningslinjene trådte i kraft umiddelbart for nye ordninger, mens det tas sikte på gradvis tilpasning av eksisterende ordninger. Et hovedmål med de nye retningslinjene er å skille mellom gebyrer og sektoravgifter. Grunnvilkåret for å etablere en gebyrordning er at det offentlige utfører en klart definert myndighetshandling overfor betaleren, og at det ikke betales for noe annet eller mer. Sektoravgifter er øremerket til å finansiere bestemte formål. De kan likevel betraktes som vanlige skatter og avgifter fordi det ikke knytter seg konkrete gjenytelser til betaling av dem. Retningslinjene påpeker at departementene bør være tilbakeholdne med å foreslå sektoravgifter for å finansiere statlige utgifter. Det kan imidlertid gjøres unntak for tilfeller hvor sektoravgifter finansierer fellestiltak overfor en næring, og der avgiftene betales av næringen selv.

Justisdepartementet har påbegynt arbeidet med å vurdere relevante gebyr- og sektoravgiftsordninger under sitt ansvarsområde opp mot kravene i de nye retningslinjene. Gjennomgangen så langt viser at det gjenstår en del arbeid før dagens ordninger fullt ut er tilpasset retningslinjene. Justisdepartementet vil arbeide videre med kartlegging av kostnader og tilpasning til retningslinjene.

Enkelte av gebyr- og avgiftsinntektene på Justisdepartementets budsjett relaterer seg til myndighetshandlinger der også andre hensyn enn kostnader bør vektlegges, for eksempel motvirke overforbruk av myndighetshandling, trygghet og sanksjoner for å redusere uønskede handlinger. Dette gjelder bl.a. gebyrer knyttet til behandling av søknad om våpentillatelse, søknad om etablering av vakt-selskaper og purregebyr ved mangelfull innbetaling.

Det er samlet relativt betydelige inntekter og utgifter på Justisdepartementets budsjett knyttet til statlige myndighetshandlinger, og inntektene overstiger i flere tilfeller utgiftene for handlingene. Det er for 2007 vedtatt nedjusteringer i gebyrnivået for enkelte slike handlinger, bl.a. er de årlige gebyrinntektene knyttet til enkelte utleggsforretninger (begjæring om utleggsforretning og tilleggsgebyret for avholdt utleggsforretning med «noe» til utlegg) med virkning fra 01.01.07 redusert med anslagsvis netto 230 mill. kr, og passgebyret for barn ble redusert fra 420 kr til 270 kr i forbindelse med St. prp. nr. 69 (2006-2007) og Innst. S. nr. 230 (2006-2007). Helårsvirkningen av reduksjonen i passgebyret for barn anslås til 36,6 mill. kr i 2008.

I 2008 foreslås det å redusere passgebyret for voksne fra kr 990 til kr 450 med virkning fra 01.01.2008. Det er budsjettert med 384 000 voksenpass i 2008. Provenytapet for staten ift. reduksjon i passgebyret for voksne anslås til om lag 207,4 mill. kr i 2008.

9 Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet «kan overføres»

9.1 Tekniske endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett 2007

Justisdepartementet foreslår enkelte endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett for 2007, som omtales i det følgende.

Justisdepartementet mener det er hensiktsmessig å synliggjøre statens gebyrinntekter fra tinglysning av fast eiendom som hittil har inngått som en del av bevilgningen på kap. 3410 Rettsgebyr, post 01 Rettsgebyr. Det foreslås derfor å opprette en ny post 02 under kap. 3412 Tinglysningsprosjektet med benevnelsen «Gebyrinntekter, fast eiendom».

Overføring av tinglysning fra domstolene til Statens kartverk skal ferdigstilles høsten 2007. Justisdepartementet foreslår derfor at stikkordet «kan nyttes under» fjernes fra kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene, post 01 Driftsutgifter og kap. 412 Tinglysningsprosjektet, post 01 Driftsutgifter.

Justisdepartementet foreslår å opprette en ny tilskuddspost 73 under kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten med benevnelsen «Tilskudd til EUs yttergrensefond». Norges ev. tilskudd til yttergrensefondet foreslås bevilget på posten.

Justisdepartementet opprettet det nye Direktoratet for nødkommunikasjon 01.04.2007, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007). Det foreslås i den forbindelse å endre benevnelsen for kap. 456 og 3456 fra «Nødnett – felles radiosamband for nødetatene» til «Direktoratet for nødkommunikasjon». Første fase av utbyggingen av nødnettet er forsinket, jf. omtale under kat. 06.50. Forsinkelsen vil medføre økte utgifter for nødetatene som det kan bli aktuelt å

bidra til å kompensere. Justisdepartementet foreslår derfor at kap. 456 post 01 og post 45 får stikkordet «kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01 og kap. 732, post 72». Direktoratet skal få refusjoner for enkelte utleggede har hatt på vegne av leverandør. Justisdepartementet foreslår derfor å opprette en ny inntektspost 02 under kap. 3456, med benevnelsen «Refusjoner».

Det foreslås å endre benevnelsen for kap. 468 og 3468 fra «Kommissjonen for begjæring om gjenopptagelse av straffesaker» til den mer dekkende benevnelsen «Kommissjonen for gjenopptagelse av straffesaker».

Voldsoffererstatning budsjetteres og regnskapsføres i dag på kap. 471 post 70. Voldsoffererstatning er imidlertid ikke statens ansvar i erstatningsrettslig forstand. Justisdepartementet foreslår derfor at voldsoffererstatning f.o.m. 2008 budsjetteres og regnskapsføres på kap. 472 ny post 70 med benevnelsen «Erstatning til voldsofre». Det foreslås å samle bevilgningen til drift av Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, samt erstatning for voldsofre på kap. 472. Benevnelsen på kapittel 472 og 3472 foreslås endret fra «Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m.» til «Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminalitetsofre». Endringene vil føre til at bistand og erstatning til voldsofre vil samles under ett kapittel og bidra til synliggjøring av Regjeringens innsats på dette området. Justisdepartementet foreslår at bevilgningen for Justissekretariatene føres på eget kapittel, ikke kap. 472 og 3472 som i dag. Det foreslås i den sammenheng å opprette nye kap. 473 og 3473 med benevnelsen «Justissekretariatene».

9.2 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Justisdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2007	Forslag 2008	Begrunnelse for stikkordet
413	21	Spesielle driftsutgifter		7 239	1
430	60	Refusjoner til kommunene, forvarings- dømte mv.	9 610	27 200	2
440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	1 052	7 302	3
451	21	Spesielle driftsutgifter		2 339	4
451	22	Flyttekostnader	7 479		5
461	01	Driftsutgifter	5 099		6
475	21	Spesielle driftsutgifter	1 736	7 587	7

¹ Jordskifterettens sideutgifter ble første gang budsjettert i statsbudsjettet for 2004. Bevilgningsbehovet er usikkert. Bevilgningen ble derfor gjort overførbar.

² Refusjon som bevilges under posten tildeles etter søknad. Det vil ikke være noen søknadsfrist. Av den grunn er det vanskelig å anslå tidspunkt for utbetalinger, og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

³ Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten siden dette avhenger av antall og omfang av ulykker med omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Siden det er vanskelig å lage en prognose for dette, er bevilgningen foreslått overførbar.

⁴ Bevilgningen skal bl.a. nyttes til analyser, forskning og utredninger. Det er vanskelig å forutse hvor lang tid eksterne forsknings- og utredningsarbeider kan ta. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

⁵ Bevilgningen skal dekke utgifter ved flytting/samløsering av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap til Tønsberg fra årsskiftet 2005/2006. Siden det var usikkert når utgiftene ville påløpe, ble bevilgningen foreslått gjort overførbar.

⁶ Av praktiske årsaker ble det av Justisdepartementet foreslått at kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner, post 01 Driftsutgifter skulle få stikkordet «kan overføres» i St.prp. nr. 41 (2005-2006) Om tilleggsbevilgning på statsbudsjettet for 2006 i forbindelse med nye undersøkelser av fartøyet «Westerns» forlis 6. februar 1981. Dette ble vedtatt av Stortinget ved behandling av Innst. S. nr. 129 (2005-2006).

⁷ Bevilgningen går bl.a. til departementets særskilte garantiordning for bobehandling i boer der det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Det er svært vanskelig å forutsi når gitte tilsagn til videre bobehandling kommer til utbetaling, også gitt at man pådrar staten forpliktelser ut over inneværende budsjettår. Bevilgningen på posten foreslås derfor gjort overførbar

10 Ansettelsesvilkår for ledere i statlige virksomheter

10.1 For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as

Tabell 10.1 Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2006 følgende utgifter til administrerende direktør

	kr
Lønnsutgifter, inkl. bonus	1 218 379
Andre ytelser	145 184
Pensjonspremie kollektiv ordning	67 392
Pensjonspremie til renteordning o/12 G	219 880

Det er i 2003 inngått individuell pensjonsavtale med administrerende direktør gjennom en usikret ordning. Årlig alderspensjon gjelder fra fylte 64 år og livsvarig og utgjør 66 % av lønn inntil 12 G og

60 % av lønn over 12 G. Administrerende direktør har, dersom han sies opp av selskapets styre, rett til 12 måneders lønn utover oppsigelsestiden.

10.2 For leder i ITAS amb AS

Tabell 10.2 ITAS amb AS hadde i 2006 følgende utgifter til administrerende direktør

	kr
Lønnsutgifter administrerende direktør	921 329
Andel ulykkesforsikring	10 214
Andel utgifter til kollektiv pensjonsforsikring	75 600

Navnet ble endret fra Industritjeneste AS til ITAS amb AS i forbindelse med vedtak i generalforsamling 23.04.2007.

11 Bemanningsoversikt¹

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.05	Årsverk 01.03.06	Årsverk 01.03.07
400	Justisdepartementet	268	297	306 ²
Sum ²	06.10 Administrasjon	268	297	306
61	Høyesterett	59	61	61
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 674	1 384 ⁴	1 343
411	Domstoladministrasjonen	84	85	87
413	Jordskifterettene		258	261
Sum	06.20 Rettsvesen	1 817	1 788	1 752
430	Kriminalomsorg	3 467	3 237	3 397
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter ³	342	303	412
Sum	06.30 Kriminalomsorg	3 809	3 540	3 809
440	Politidirektoratet, politi- og lensmannsetaten	9 606	9 994	10 208
441	Oslo politidistrikt	2 341	2 393	2 344
442	Politihøgskolen	172	177	199
445	Den høyere påtalemyndighet	128	140	134
446	Den militære påtalemyndighet	6	7	5
448	Grensekommisæreren	5	5	5
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	12 258	12 716	12 895
450	Sivile vernepliktige	27	27	26
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	601	603	601
455	Redningstjenesten	36	39	41
456	Nødnett felles radiosamband for nødetatene			
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap	664	669	668
460	Spesialenheten for politisaker	8	15	22
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	9	9	11
Sum	06.60 Andre virksomheter	17	24	33
472	Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminallitetsofre	16	18	28
473	Justissekretariatene	12	19	31
474	Konfliktrådene	53	62	59

Justis- og politidepartementet

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.05	Årsverk 01.03.06	Årsverk 01.03.07
Sum	06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m	81	99	118
480	Svalbardbudsjettet	30	25	26
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	30	25	26
Sum	Programområde 06	18 944	19 158	19 607
	Totalt Justis- og politidepartementet	18 944	19 158	19 607

¹ Tallene viser en oversikt over antall årsverk innenfor det ansvarsområdet Justisdepartementet har pr. 01.03.2007.

² Tallet inkluderer 23 årsverk til Nødnett – felles radiosamband for nødetatene, 7 årsverk til Innsynsutvalgets sekretariat, 6 årsverk i Krisestøtteenheten og 16 stillinger til Styrkebrønnen.

³ Tallet inkluderer både aspiranter og personale ved KRUS.

⁴ Tallet er rettet i forhold til oppgitt årsverk pr. 01.03.2006 i St.prp. nr. 1 (2006-2007). Nedgangen i antall årsverk på kap. 410 fra 2005 til 2006 skyldes i hovedsak overføring av namsmansfunksjonen fra domstolene til politiet med virkning fra 01.01.2006 og overføring av tinglysingsfunksjonen fra domstolene til Statens kartverk.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2008 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 61, 400-480	kr 18 149 274 000
b. Sum inntekter under kap. 3061, 3400-3474 og 5630	kr 2 737 660 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2008, kapitlene 61, 400-480, 3061, 3400-3474 og 5630

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
400	Justisdepartementet		
	01 Driftsutgifter	240 274 000	
	71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	10 872 000	251 146 000
	Sum Administrasjon		251 146 000
Rettsvesen			
61	Høyesterett		
	01 Driftsutgifter	61 509 000	61 509 000
410	Tingrettene og lagmannsrettene		
	01 Driftsutgifter	1 336 833 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	45 250 000	1 382 083 000
411	Domstoladministrasjonen		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	61 878 000	61 878 000
412	Tinglysingsprosjektet		
	01 Driftsutgifter	170 489 000	170 489 000
413	Jordskifterettene		
	01 Driftsutgifter	156 192 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 239 000	163 431 000
414	Forlikråd og andre domsutgifter		
	01 Driftsutgifter	96 215 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	49 249 000	145 464 000
	Sum Rettsvesen		1 984 854 000
Kriminalomsorg			
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	01 Driftsutgifter	2 244 472 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	54 785 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	160 980 000	
	60 Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	27 200 000	
	70 Tilskudd	17 137 000	2 504 574 000
432	Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	01	Driftsutgifter	191 831 000	191 831 000
		Sum Kriminalomsorg		2 696 405 000
		Politi og påtalemyndighet		
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	7 422 102 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	68 929 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	7 302 000	
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	54 634 000	
	70	Tilskudd	10 278 000	
	71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 422 000	
	73	Tilskudd til EUs yttergrensefond	47 000 000	7 612 667 000
441		Oslo politidistrikt		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 479 731 000	1 479 731 000
442		Politi høgskolen		
	01	Driftsutgifter	288 027 000	288 027 000
445		Den høyere påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	113 202 000	113 202 000
446		Den militære påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	5 120 000	5 120 000
448		Grensekommisæreren		
	01	Driftsutgifter	4 977 000	4 977 000
		Sum Politi og påtalemyndighet		9 503 724 000
		Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap		
450		Sivile vernepliktige		
	01	Driftsutgifter	95 746 000	95 746 000
451		Samfunnssikkerhet og beredskap		
	01	Driftsutgifter	505 344 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 339 000	
	70	Overføringer til private	4 700 000	512 383 000
452		Sentral krisehåndtering		
	01	Driftsutgifter	10 056 000	10 056 000
455		Redningstjenesten		
	01	Driftsutgifter	459 520 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 517 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	131 455 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	12 211 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	81 469 000	692 172 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01, og kap. 732, post 72</i>	87 521 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 440, post 01, kap. 451, post 01, kap. 720, post 01, og kap. 732, post 72</i>	428 672 000	516 193 000
		Sum Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap		1 826 550 000
		Andre virksomheter		
460		Spesialenheten for politisaker		
	01	Driftsutgifter	28 401 000	28 401 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	01	Driftsutgifter	670 100 000	670 100 000
467		Norsk Lovtidend		
	01	Driftsutgifter	3 737 000	3 737 000
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	01	Driftsutgifter	12 725 000	12 725 000
		Sum Andre virksomheter		714 963 000
		Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		
470		Fri rettshjelp		
	01	Driftsutgifter	6 380 000	
	70	Fri sakførsel	412 073 000	
	71	Fritt rettsråd	159 949 000	
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	29 006 000	607 408 000
471		Statens erstatningsansvar		
	71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	124 237 000	
	72	Erstatning for uberettiget straffefølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	17 018 000	141 255 000
472		Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre		
	01	Driftsutgifter	18 572 000	
	70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	150 083 000	168 655 000
473		Justissekretariatene		
	01	Driftsutgifter	14 652 000	14 652 000
474		Konfliktråd		
	01	Driftsutgifter	42 032 000	42 032 000
475		Bobehandling		
	01	Driftsutgifter	46 556 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 587 000	54 143 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		1 028 145 000
		Svalbardbudsjettet		
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	143 487 000	143 487 000
		Sum Svalbardbudsjettet		143 487 000
		Sum departementets utgifter		18 149 274 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Departementets inntekter		
3400		Justisdepartementet		
	01	Diverse inntekter	78 000	78 000
3410		Rettsgebyr		
	01	Rettsgebyr	128 903 000	128 903 000
3412		Tinglysingsprosjektet		
	01	Gebyrinntekter, borettsregister	57 650 000	
	02	Gebyrinntekter, fast eiendom	1 057 185 000	1 114 835 000
3413		Jordskifterettene		
	01	Saks- og gebyrinntekter	12 398 000	
	02	Sideutgifter	7 310 000	19 708 000
3430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	02	Arbeidsdriftens inntekter	48 359 000	
	03	Andre inntekter	17 238 000	
	04	Tilskudd	1 508 000	67 105 000
3432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	03	Andre inntekter	1 470 000	1 470 000
3440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	01	Gebyrer	257 440 000	
	02	Refusjoner m.v.	215 009 000	
	04	Gebyrer - vaktelskap	1 207 000	
	06	Gebyrer - utlendingssaker	112 830 000	
	07	Gebyr - sivile gjøremål	540 021 000	1 126 507 000
3441		Oslo politidistrikt		
	02	Refusjoner	22 543 000	
	03	Salgsinntekter	190 000	
	05	Personalbarnehage	2 640 000	25 373 000
3442		Politi høgskolen		
	02	Diverse inntekter	5 481 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvings-senter	15 308 000	20 789 000
3450		Sivile vernepliktige, driftsinntekter		
	01	Inntekter av arbeid	43 659 000	
	02	Andre inntekter	464 000	44 123 000
3451		Samfunnssikkerhet og beredskap		
	01	Gebyrer	109 977 000	
	03	Diverse inntekter	26 251 000	136 228 000
3455		Redningstjenesten		
	01	Refusjoner	18 945 000	18 945 000
3456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	02	Refusjoner	21 253 000	21 253 000
3470		Fri rettshjelp		
	01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 000 000	3 000 000
3473		Justissekretariatene		
	01	Diverse inntekter	200 000	200 000
3474		Konfliktråd		
	02	Refusjoner	1 043 000	1 043 000
5630		Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as		
	85	Utbytte	8 100 000	8 100 000
		Sum Departementets inntekter		2 737 660 000
		Sum departementets inntekter		2 737 660 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter:

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 400 post 01	kap. 3400 post 01
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 411 post 01	kap. 3411 post 03
kap. 412 post 01	kap. 3412 post 01
kap. 413 post 01	kap. 3413 post 01
kap. 413 post 21	kap. 3413 post 02
kap. 430 post 01	kap. 3430 postene 03 og 04
kap. 430 post 21	kap. 3430 post 02
kap. 432 post 01	kap. 3432 post 03
kap. 440 post 01	kap. 3440 postene 02, 03 og 06
kap. 441 post 01	kap. 3441 postene 02, 03 og 05
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02 og 03
kap. 451 post 01	kap. 3451 postene 03 og 06
kap. 455 post 01	kap. 3455 post 01
kap. 456 post 45	kap. 3456 post 02
kap 474, post 01	kap 3474 post 02

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter, med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III

Bestillingsfullmakter:

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye

bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	40 mill. kroner

IV

Videreføring av bobehandling:

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475

Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

Andre fullmakter

V

Nettobudsjettering:

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan:

1. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, inntekter ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
2. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter,

tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.

3. trekke salgsomkostninger ved salg Oversikt sivile ankesaker 2004–2006 av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom m.v.

VI

Førtidsdimittering i siviltjenesten:

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan bestemme førtidsdimittering av

mannskaper slik det fremgår i omtalen under kap. 450 Sivile vernepliktige i St.prp. nr. 1 (2007-2008).

VII

Avhending av sivilforsvarsanlegg:

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2008 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av

inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.
